
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
6 F
8

NICOLAI

REMIGII

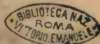
SERENISS. DVCIS LOTHARINGIÆ A CONSILIIS INTERIORIBVS, ET IN EIVS DITIONE LOTHARINGICA cognitoris publici

DÆMONOLATREIÆ LIBRI TRES.

Ex Iudicijs capitalibus nongentorum plus minus hominum, qui sortilegij crimen intra annos quindecim in Lotharingia capite luerunt.

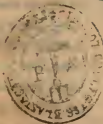
Ad illustrissimum Principem, amplissimúmque Cardinalem Carolum à Lotharingia.

LEVITICI CAP. XX.
Vir siue mulier, in quibus Pythonicus vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriatur.

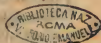

LVGDVNI,
IN OFFICINA VINCENTII.
M. D. XCV.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AMPLISSIMOQVE CARDINALI CAROLO A LOTHARINGIA, DOMINO suo colendissimo

NICOLAVS REMIGIVS *fœlicitatem exoptat perpetuam.*

ACcessit ad eam temporum, in quæ nostra ætas incidit miseriam ac calamitatem hîc longè maximus malorum cumulus (Princeps illustrissime) vt iam nihil sit adeò in procliui, quódque æquè pro nihilo ducant homines, quàm non dicam maiorum spretis institutis insolentes cultus ac religiones sibi ad libidinem fingere ac comminisci, sed etiam ipsam de Deo, cui cæteræ omnes naturæ parent, persuasionem ac opinionem penitus exuere atque à se abdicare. Quorum quidem multos labefactauit pertinax ac curiosa temeritas

in iis exquirendis & rationis iudicio expendendis, quæ tamen omnem omnium sensuum captumque superarent. Qui quod in hoc humano vel [illegible]

Ingenio

facto naufragio in horrendos summæ impietatis æstus ac voragines sese ipsi immerserunt. Alios contrà perdidit mentis tarditas ac stupiditas; quæ maximè credulitati exposita est, vbi ira, cupiditate cæterisque, quæ facilè impellunt, affectionibus ceu flabello excitantur. Quo ex aucupio solitus sibi prædam comparare Diabolus non cessat explorare, sicubi ea præditum socordia quempiam nanciscatur, quem aut egestas ad desperationem, aut iniuria ad vindicationem, aut omnino rei alicuius desiderium ad consecutionem adeptionémque inuitet atque alliciat. His enim veluti stimulis commotos, ac ad quoduis consilium promptos, paratósque adoritur. Et magnificis speciosisque pollicitationibus inductos sibi addicit ac mancipat. Illos quidem prioris generis [illegible] ferè parit, alit ac tegit ea quæ ex regionum varietate ac confusione erupit nostris temporibus libertas: in eúmque numerum iam euasisse rumor est, qui facilè credi non possit. Sed aut quòd taciti impietatem suam concoquunt, ac velo eius quæ ad manum venit, religionis se obtendunt non aduerti ac deprehendi: aut quia ex opinionis suæ studio nullas turbas concient negligi ac indignissimè mitigato in tanta humani cordis impietate nomine licentiosos tantùm appellari, hæc

in eo:

in eos disquisitiones fieri, aut exempla edi. Hos alteros sortilegij labe infames vtinam ne adauxisset eorum qui erudiendis ad pietatem hominum annis publicè præsunt segnities atque inertia. Nam certè hoc res ipsa indicat eos vtplurimum vicanorum rusticorúmque esse genere, apud quos aut frigidæ, aut raræ, aut omnino nullæ conciones habentur de Deo, déque iis quæ fidem (cuius præsidio præcipuè tuti sumus à veteratoris illius insidiis) in Christianorum mentibus stabiliunt, fouent, ac conseruant. Quod fortè multos impulit, vt rem miseratione potius, quàm supplicio dignam existimarent. Tantum scilicet ad eiusmodi homines deuenisse mali, non ex affectato, sed quasi necessario debilitatis imbecillitatísque suæ infortunio: Hócque quicquid est intra solam insaniam mentísque errorem consistere non etiam ad alienam iniuriam pertinere ac progredi. Et fortasse nonnullos Francorum (qui alioqui cæteris hominibus ingenij acumine iudiciíque synceritate in nullo sunt inferiores) detinere potuit; ne admodum magnam iis rebus fidem adhiberent. Verùm cùm ea siue deliratio, siue impietas habeat coniunctam atque implicatam societatem veneficij, aliorúmque scelerum quæ se facilè produnt: mirum est, quòd aliquando ex fumo ignem non deprehenderint. Certè mihi cui à tot annis contigit de iis quæ in Lotharingia capitaliter admissa sunt, iudicia exercere: iam nihil reliqui esse putaui, quin pleraque omnia, quæ de istiusmodi maleficiis vel ad prodigium narrantur vera ducerem;

ac præterea qualia ipse ex quæstionum quæ de iis habitæ in manus meas peruenere, inspectione comperi, memoriæ ac litteris proderem. Nec id quidem primum certo destinatóque consilio facere institueram, qui scirem ab eruditissimis viris multa eadémque iusta esse ea de re edita volumina, cuíque à re tum sua, tum publica tantum non esset otij, vt defungi hîc possem opera aliqua non ingrata ac inutili. Sed cùm (vt soleo temporibus negotia mea diuidere, ac laboris tædium varietate quantum possum effugere) à re iudiciaria subtraherem me ad amœniora studia, ac fortè ex recenti vel auditione, vel lectione, adhuc hæreret aliquid de sagarum præstigiis ac incantationibus: id quasi poëticum aliquod figmentum arripiens (nam ferè affinitatem aliquam habere videntur) inde versus aliquos conficiebam, ac pòst in aduersaria negligenter reiiciebam. Hoc solum in lucro deputans, quòd otium lusissem, nec me langori ac desidiæ dedidissem. Tandem & incessit cupido, adhortantibus multis, & fortè otium præbente, quæ in vrbe grassabatur, pestilentia, scopas illas dissolutas ac discinctas connectere: vt iis, quantum in me esset, euerrerem, si quid adhuc in cuiusquam animo resideret, quod eius in istis amplectendis fidem remoraretur. Sed cùm hoc ne sic quidem validum ad persuasionem videretur (quis enim eo orationis genere ipsam etiam veritatem mendacij suspectam non habeat?) adhibui quæ ad eam asserendam momenti atque authoritatis plurimum apud homines habere solent,

lent, rerum personarum, locorum, atque temporum, quæ intercessissent, peculiarem, certam ac luculentam designationem. Atque equidem non omnium, sed quæ tantùm posterioribus annis obseruassem atque annotauissem. Nam vt dixi non erat primum consilium hanc narrationum syluam congerere, nec ad id me comparaueram. Hoc autem quale quale est, cui sic casu magis quàm iudicio extrema manus accessit; eo etiam faciliùs prodire in publicum passus sum, quòd intellexissem à maximæ prudentiæ viro Theodoro Alisio rationum in regia Lotharingiæ præfecto, id, si ita fieret cordi fore serenissimo Duci nostro parenti tuo, qui cum ea de re fortè sermonem habuisse se dicebat. Reliquum igitur fuit, illi patronum vt deligerem, in cuius præsidio ac clientela esset aduersus eorum petulantiam, qui cupidè omnia obseruare, ac in peiorem partem rapere solent. Cui rei adhibere te tantum principem, ac maximis quibusque regibus totius Europæ, quæ CHRISTVM nouit, consanguinitate propinquum, extremæ audaciæ fuisset, nisi ego homo Lotharingus è patrio penu depromens quæ alicui vsui esse posse puto, abs te, qui præcipuum es Lotharingiæ decus atque ornamentum, vernacula quasi fiducia hoc peterem præsidij. Ac potius nisi tua ea esset humanitas, quam, nemo qui rogarit, in te adhuc sibi claudi senserit. Ea tua in omnes, quos aliqua literarum commendatione cognitos habes, animi propensio ac beneuolentia, vt nulla tibi alia maior de quoquam promerendi

afferri

afferri posse dicatur occasio. Quibus fretus si huic meo labori nominis tui splendorem mutuari ac inferre audeo, quo magis illum à tenebris vindicem: tuæ erit æquanimitatis, hoc illis causis & rationibus, quæ omnes à te sunt, condonare: ac vel tua amplitudine atque tua dignitate indignum, tamen ab eo gratum acceptúmque habere, qui tibi se totum, quàm humillimè demissiſſiméque potest addicit ac deuouet. Quíque à rerum summo opifice nunquam cessabit contendere, te vt diu saluum incolumémque ad maxima atque ardua quæque conseruet, ac optata tibi tua omnia semper offerát.

Nancæij.

LECTORI CANDIDO S.

MORIS est, qui à se scripta edunt, instituti sui rationem aliquam præfari: ne aut ad id temere prosiluisse, aut rectè susceptum consilium arroganter dissimulasse videantur. Hoc ne cõmitterem, isto præsertim argumento tam variè, dubiéque à multis tractato: dedi operam, lector, vt & propositi mei tibi causa aliqua constaret: &, si quem apud te locum rationes meæ inuenirent, etiam probaretur. Euenit, vt qui eamdem rem sæpè versant, eius notiones aliquas in animis suis informent: quarum deinde memoriam gestiant literis consignare: vel vt otium suum interim oblectent, vel etiam quod eiusmodi commentationes suas ad aliorum vtilitatem non omnino malè impertiri posse putant. Vtrumque, sed dissimili studio, sequutum esse me in hac, quam promulgaui, Dæmonolatreia non ibo inficias. Nam dũ annos perpetuos ferè quindecim in sontes, quos per id tempus habuit Lotharingia, quæstiones, iudiciaque exerceo: oppleui quasi totum caput mihi sagarum, qui inter eos frequentes occurrebant, prodigiosis conuentibus, comessationibus, tripudijs, fascinationibus ac venenis, in aëre concursationibus, stupri cum Dæmone infanda consuetudine, crebris, vt videtur, in alienas formas mutationibus, atque id genus flagitijs, ac impietatibus; quibus earum vita vulgo est inquinata, ac contaminata. Ac si quando (vti solet facere qui in aliquo literarum studio sunt versati) ad mansuetiores Musas diuertere, atque aliquid ad animi oblectationem meditari contingeret, (nã interdum subducta foro dabat pagina versum) offerebant se tamen illa, at quadam veluti memoriæ recentis importunitate insultabant, quæ ipse nec ingratus admittebam, quòd non infeli-

cem materiam carminibus (quem tum otio meo lusum fortè deligebam) suppeditatura videbantur. Dū igitur modò hoc, modò illud, prout vnumquodque sibi animus per occasionem decerpit, vsurpo, ac seorsum attingo: idē vsuenit mihi, quod ijs solet, qui è quaque veste quam concinnant, segmenta in cistam primùm quidem abiiciunt aceruatim, ac negligenter: pòst vbi in aliquem numerū iam accreuisse putant; retractant diligentiùs singula, atque ex commodissimis quibusque centonem aliquem colligunt: cui si nihil aliud, at certè ipsa, qua veluti emblema aliquod vermiculatis crustis distinguitur, varietas aliquam affert commendationem. Verùm quoniam rerum gestarum narrationes (qualibus ferè hic cento confertus est) præcipuam accessionem gratiæ habent ab ipsa luce veritatis; quòd vera, quàm ficta, excogitatáque legantur attentiùs; quódque homines tempus suum faciliùs traducant in ijs rebus, quæ cum delectatione coniūctam habēt vtilitatis expectationem: non malè operam locaturū me putaui, si ea quorum fides, tum ex sua nouitate, atque insolentia, tum ex orationis, quo scribuntur, genere labascere poterat, vindicarem à tam immerita opinione; adhibitis, quæ ad asserendam veritatem vulgo plurimum valent, rerum, personarum, locorum, ac temporū proprijs, & distinctis argumentis. Quorum tamen cùm initio nullam mihi copiam comparassem; illaque vti ex singulorum dispersa collectione generatim, atque vniuersè animo meo sese offerebant, per ludum, vt dixi, attigissem: cœpi abhinc quinquennio obseruare, atque exeribere ex quibusque reorum quæstionibus quæ ad ea sigillatim referri, atque adaptari posse videbantur. Ac præterea, quo id cumulatiùs explerem, euoluere quæ superioribus annis neglexeram. Demùm cùm ruris (quo secesserā propter in vrbe gliscentem pestilentiam) solitudinem eblandiri aliqua ratione cuperem: commodum inter chartarum fasciculos

nactus, quæ sic in commentarios retuleram, ea otiose ad certa redegi capita, quæ nudis, ac simplicibus illis suo ordine responderent, ac quasi partes ad totum suum accederent. Hæc nunc, lector, tibi videnda exhibeo modice, ac fideliter denarrans: quæ ipse diuturno vsu, atque obseruatione comperi. Quæ tu, opinor, nullam causam habes cur reiicias: nisi si hoc est (quod aiunt) non esse ferendos, qui otio abutuntur in terrendis hominum animis rerum vanarum, futilium, & quæ vix rudibus illis sæculis se tueri potuissent, affectatis narrationibus. Quæ etsi retundit satis ea de qua modò dixi, circunstantiarum authoritas, publicis etiam loci cuiusque vbi gesta recitantur, monumentis testata, atque consignata: tamen vt & hunc scrupulum, dubitationémque ex illorũ animis euellerem, qui ad ea peregrini, atque hospites fortè accederent: non piguit ex locupletibus, & luculentis authoribus iis consentanea quædam, ac veluti παράλληλα breuiter adiungere: siquidem rerum similiter gestarum commemoratio, non paruam veritati lucem, authoritatemq́ afferre perhibetur. Dæmonolatreiæ nomen feci: quòd, licèt metamorphoses, veneficia, sanationes, præstigias, tempestatum commotiones, aliaq́ id genus portenta multa contineat, quibus singulis suus alioqui titulus rectè constare possit: præcipua tamẽ visa sit adeò nefandæ in cultu, ac veneratione impietatis consideratio: quòd eius præsertim causa illa omnia adornari, instrui, atque effici certum sit. Nam equidem opinionem aliquam diuinitatis ex sua difficultate, magnitudinéque imprudentioribus ingenerant, ac relinquunt: vti facilè miseris mortalibus simulata fictáue pro veris obrepere solent. Quis enim pro numine non colat, qui rerum formas, ac species ad nutum vertere, atque immutare, vitam momento adimere, eamdémque, ceu à morte iteratam, reddere; elementa pro arbitrio temperare, futurarum rerum euetus pronuntiare, atque innumera

alia, quæ humanas vires superent, ac vincant, præstare posse existimantur? Porrò nullam me in istis exponendis secutum esse artem, nullam tenuisse viam, atque rationem, si quis obiiciet: nō ego ob id illi magnopere sim infensus, qui habeam vnde excusem. Quis enim (vt est in prouerbio) ex arena funiculum vnquam sperauit se nectere posse? Et tamen satius esse duxi hæc qualiacumque sine ordine, καὶ ἄνευ τάξεως lectori communicare, atque exhibere: quam dum parum concinnus videri timeo, pati vt in occulto diutius iaceant crassis circumfusa silentij tenebris: qui præterea sciam multa illis contineri, quæ nemo adhuc (quod audiuerim) scriptis mandauerit: aut certè non ea testimoniorum authoritate confirmauerit, tanta varietate distinxerit, exemplorum numero adæquauerit. Tū hæc (vti modò dixi) sic singula primùm attigi, vt nihil minus cogitarem, quàm ea aliquādo concinnare, atque in vnum corpus redigere: sed ipsa iam per partes informata materia, atque equidem haud omnino pœnitendo labore tandem peruicit, vt in hanc, qua nunc prodit, formam quantumuis rudem sinerem coalescere. Veluti quæ ex temere primùm sparsis ædificijs progressu temporis coagmentantur vrbes, inordinatas, incompositásque viarū regiones habent: quia scilicet non fuit ab initio destinata collocationis vniuersa, certáque facies: sed vt quidque minus inæquali situ, indecentique serie ad aliud referri, atque adaptari potuit, ita est in suum ordinem digestum, atque distributum. Quamquam nec adeò incondita, inconcinnáque est hæc congeries; quin orbem, contextúmque aliquem obtineat: eū vsdelicet, non quem artes, quæ præceptis traduntur, accuratè, exquisitéque postulant: sed qualis in narrationibus esse solet, vbi suo quidque quemadmodum euenit, ordine, ac loco recensetur. Sic malui scribere, quomodo homines primùm sortilegij labe inficerentur: quas proximè artes edocerentur,

vti ad

vti ad conuentus suos properarent, quæ in ijs struerent consilia: vt deinde ex composito mortalium valetudinem affligerent, restituerentue: Satis calamitatem inferrent: vincti vel resipiscerent, vel sic se obfirmarent, vt quæstorum etiam sagacitatem eluderent: aliáque id genus multa patrarent, ac designarent, quæ hîc nimis longum sit recensere. Nam certè ex istis omnibus sagas esse, nisi si planè nihil videre, ac intelligere volumus, facile erit perspicere, ac dignoscere: Quæ in hac disputatione prima, præcipuáque fortè erit quæstio: & omnino si minus delectabit vniuersa ista species, fortè quia sic diffusa, ac dissoluta: at iuuabit, ac proderit singulorum notitia, atq; intelligentia: παραδοξόλογον *forsan, &* ματαιόλογον *dicent me nonnulli, qui sagas loquar nimbos molientes, aëra perrumpentes, angustos aditus permeantes, cum Dæmonibus commessantes, saltantes, concumbentes, ac prodigiosa, portentosáque id genus pleraque edentes: sed sciant, velim, me primùm hîc non rumore dispersa, sed multorum separatis, consentientibúsque testimonijs (vti iam dixi) comperta narrare. Tum non captiosè, sed probabiliter ea disputare, exquisitis etiam ad Christianæ religionis rationem argumentis, & probationibus: denique liberũ omnibus facere, contrà si velint, vt sentiant: neque enim scita velle pronuntiare me, ac decreta. Quamquam si quis de illis sententiam eam roger, à vero non vsquequaque aliena esse existimauerim: ac certè propius fidem, quàm pleráque alia; quæ tamen pro certis, ac indubitatis scripta reliquit antiquitas. Quid enim si (vt reperitur in C. Epidij commentarijs) arbores locutas nunc dicam, aut etiam bouẽ, asinúmue? Quid si oliuetum vniuersum viam publicam trangressum, aruáque inde è contrario in locum oliueti profecta? quod tamen in agro Marrucino sua ætate factum retulit Plinius. Quid si Amphionem feras, & arbores: Orpheum saxa vocibus, & carminibus, id*

est ἐπῳδαῖς, quo volebant, trahentes? Scripsit tamen Pausanias ἠλιακῶν β. narratum sibi fuisse ab Ægyptio quodam hòc illos, quòd insignes essent Magi, verè præstitisse. Quid si montes duos arietum instar inter se concurrentes, recedentésque? quod in agro Mutinensi olim euenisse Romanorum testantur historiæ. Quid denique, si terram sua sponte discumbentibus gramina substernentem: Tripodes in medium procedentes, vinúmque, ac aquam fundentes: æneos pincernas cyathos proferentes: quod apud Hiarchã, aliósque Gymnosophistas vidisse se retulit Apollonius? Non est igitur narrationibus idcirco fides detrahenda: quòd noua, inaudita, ac sæpè contra quam ferant naturæ leges, ad exitum aliquem perducta cõtineant: siquidem multa sunt, quæ Dæmones pro maxima sua potestate faciunt, ab omni, quem natura tenere solet, modo, atque ordine alienissima. Nemóque ob id indigna illa iudicat, quæ posteritati prodantur: si modò talia sunt, quæ absurdi nihil habeant. Nam certè scio multos esse, qui per eorum causam, ridicula, atque inepta multa comminiscantur: veluti qui sagas suis pharmacis homines ex hominibus exuere, atque in feras vertere: ex earum corporibus emigrare ad tempus animas, ac in ea, ceu postliminio, redire: Dæmonum compressibus eas grauidas fieri, aliaque eiusmodi pleraque: quæ seriò etiam nobis narrant, ac persuadere conantur. Quibus ego sic habenas effusè laxantibus nihilo sim æquior, quàm illis qui nimium eas inhibent, ac compescunt. Vtrobique enim par erratum admittitur: & ea, quæ ratio, experientiáque diuturna comprobant, reiiciendo: & quæ sapientissimi cuiusque fides semper respuit, admittendo, ac confirmando. Æstimabit igitur lector, atque expendet pro suo sensu omnia: ac si quid fortè vel per incredulitatem, quæ in optimi cuiusque mentem facilè irrepit, insolentiùs approbauimus: vel per fastidiũ, quo modestissimi quoque nonnum-

quam tentantur, liberiùs damnauimus: id ei condonabit, quam nos nobis in hoc dissertationis genere ex tam frequenti iudiciorum vsu consequuti videmur experientiæ, simul & confidentiæ. Fit enim, vt quæ quis præsens vel vidit, vel audiuit, ea orationis maiore narret fiducia & præfractiúsque aduersus eos, qui contrà sentiunt, defendat. Quamquam hîc mihi bene conscius sum, nihil certandi scripsisse studio: nihil, quo ex argumenti nouitate admirationem mouerem, gratiam captarem: sed tantùm in eum veritatis scopum, quo multi alij: quorum tamen minus instructa esset iaculis pharetra, quàm nostra nunc est, collimasse, atq; oculorum aciem direxisse. Qui conatus, si ita (vt speramus) accipientur, & alij (auxiliante Deo) aliquando consequentur, quos nemo, qui æquum se nobis præbere volet, frustra vnquam esse dixerit.

CLAVDII ET EMMANVELIS AD PATRIS LIBRVM

HENDECASYLLABI.

IDem cùm tibi lucis extet author,
Qui nobis quoque lucis extat author
Subcesiuæ operæ, liber, parentis
Fraternè minus, & minus benignè
Hîc fecisse putemur, à paterna
Si te fortè domo peregre euntem
Nullis muneribus viaticóue
Vt notos decet vsque prosequamur.
Ergo quas inopes scholæ ministrant,
Iis te si meliora sint daturi,
Impertiri opibus iuuat pusillis:
Sic est ingenium scholasticorum,
Vt quis quemque colit magis vel odit,
Illi carminibus benè ominari,
Isti carminibus malè imprecari.

Primùm

Primùm nemo ſua procacitate
Te proſcindere tentet immerentem:
Aut ſi cui potiſ haud erit tenere
Se, quod carpere fortè conſuerit
Quicquid non ſua cudit officina;
Huic, vt lingua ſuum exeret venenum,
Aures promineant vtræque duplò
Hirſutæ magis atque ſurrigentes,
Quàm quas rex ſtolidus premebat olim.
Mitra ſub Phrygia, & truci capillo.
Iam nunc tutior hacce ſanctione
Tete quodlibet infer in tribunal
Audens, atque tuo cie flabello,
Si quis languet adhuc ſepultus ignis,
Quem lentus dubitet ciere Iudex
Aetas hæc vt habet ſatis ſupérque
Multos, relligio quibus ſit vlla.
Exercere ſtriges ſeueritate
Legum, vltricibus & cremare flammis.
Sed nos fortè minus decenter iſta
Qui Muſas colimus benigniores,
Et quæ ætas etiam eſt vtrique noſtrûm
Procliuis minus ad ſeueritatem,
Procliuis magis ad benignitatem:
At nemo vitio dabit tueri
Nos idem quod, & piè, tuetur,
Huius qui tibi lucis extat author,
Nobis qui quoque lucis extat author.

AFRICANI AD PATRIS LIBRVM.

πατρῷσιως.

Sed nec tu, liber hinc mihi non donatus abibis,
Proſequar at voto, ſi nihil eſt aliud.
Scilicet immeritum ne te mala lingua laceſſat:
Excuſéntq; boni, ſi quid erit ſequius.

SVMMA SINGVLORVM CAPITVM HVIVS OPERIS.

LIBRI PRIMI

CAPVT I.

QVIBVS illecebris homines à Dæmonibus primùm trahantur, labéque sortilegij inficiantur. pag. 33.

CAP. II.

Quemadmodum dolis suis captos Dæmones medicato puluere, virgis, vnguine, variisque id genus venenis instruant: quorum alia mortem, alia morbum tantùm; quædam etiam sanationem afferant. Vtque ea neque semper, neque omnibus sint noxia: sed reperiantur, quibus sæpè frustra sint aspersa: maximéque qui in maleficos capitalia iudicia exercent. pag. 36.

CAP. III.

Vnguine suo Magico impuuę sagas manus, séque adeò totas illinere; quo tamen, si cuiusquam vestem vel extremam attigerint, id illis continuò mortiferum fit futurum, si modò lædendi est animus: Nam aliter eum contactum innoxium esse, atque expertem iniuriç. pag. 42.

CAP. IIII.

Dæmones suis eùm primum eos adoriuntur pecunias conferre; quæ pòst, sublatis præstigijs, fimus, testæ, folia, aliæque id genus quisquiliæ esse reperiantur. Cur veras largiri nequeant, cùm tamen eorum, qui terra abditi latent, thesaurorum custodes, asseruatorésque esse dicantur. pag. 44.

CAP. V.

Non satis esse Dæmonibus diserta verborum stipulatione obligatos, nexósque homines habere: sed illis prætereà notas vnguibus suis inscribere, quæ seruitutem, in quam abduxerunt, perpetuò testentur Qua sæpius corporis parte fiat inscriptio: vtque sensu penitus illam orbent ac destituant. pag. 46.

CAP. VI.

Dæmones cum hominibus concumbere: sed frigido, iniucundo, irrito, atque effœto concubitu, matrimoniaque nihilominus frequentare: Zelotypiam etiam fingere, atque assimulare. pag. 52.

CAP. VII.

Dæmones corpus ſibi condenſare ex aliqua materia, formáſque variarum animantium ſibi aſſumere: humanam etiam nõnunquam: ſed infami, ac deprauato vultu, manibúſque & pedibus ſemper in morem auium rapacium vncinatis, atque hamatis. pag. 75.

CAP. VIII.

Dæmones ſermonem, quali vtuntur ex, apud quas verſantur, nationes ſibi fingere: ſed ſubſurdum, puſillum, & clauſo murmure raucum. pag. 78.

CAP. IX.

Satanam recti ſpecie homines ſæpè decipere: ſuos quoque ad eamdem hypocriſim quàm maximè poteſt eruditos habere, quo in occulto magis ſit eorum improbitas, minísque conicctura, ac ſuſpicionibus coarguatur. pag. 81.

CAP. X.

Dæmones illuuiem ſummam demonſtrare: tum quæ eorum præſentiam ſemper comitatur, odoris fœditatem: tum quæ de vitanda munditie adeò accuratè ſuis præcipiunt: maximéque in manibus, quarum lauationem aiunt faſcinationibus obeſſe: quomodoque id ſit accipiendum. pag. 94.

CAP. XI.

Sortilegos, quod olim pagana feciſſe dicitur antiquitas, Dæmonibus ſuis annuatim quid pendere: quo vel plagarum metum, vel earum quibus ex pacto obnoxij ſunt, præſtationum vacationem redimant: Tum id quod ſic penditur, ſi animal eſt, vt nigri coloris planè eſſe oporteat. pag. 98.

CAP. XII.

Sagas ad Sabatharios ſuos conuentus auolaturas maritorum zelotypiam fallere, illis in arctiorem ſomnum per incantationem inductis: vel etiam ſuppoſita, quæ earum ſpeciem habeat, re aliqua. pag 102.

CAP. XIII.

Multa eſſe, quæ Dæmones grauiter, & ſeuerè in ſagas animaduertant: nocturnorum conuentuum deſertionem: morborum ſe inconſultis ſenationem, iniuriæ conceſſionem, innocentiam, contumaciam, à malè agendo dehortationem, criminis apud Iudicem agnitionem, irritam inſidiarum molitionem: atque eius generis alia quàm plurima, quæ vel atrociſſimis verberibus illis luere, vel damno aliquo rei propriæ grauiore penſare neceſſe eſt. pag. 103.

CAP. XIIII.

Veram, & præſentem ſagarum ad nocturnas ſuas Synagogas ſæpè eſſe profectionem: nonnunquam etiam vanam, & per inſomnium tantùm conceptam, ac meditatam: rectéque ſentire, qui vtrumque defendunt. Tum vt diuerſæ ſint eius profeſſionis rationes, quibúſue noctibus ſæpius fiant in Lotharingia. pag. 110.

CAP.

CAP. XV.

Frequentes ex omni genere homines ad nocturnos Dæmonum cœtus conuenire: sed maiori ex parte fœminas; vt est is sexus prauis consilijs magis obnoxius. pag.125.

CAP. XVI.

Insuaues, atque illiberales in comessationibus sagarum apponi cibos, & qui præterea famem nihil depellant: Quæ res multis non iniuria opinionem attulit merum id esse visum, & phantasma: Quod tamen non est perpetuò verum: Nam & aliquando humanis morticinis, ac alijs id genus insuetis carnibus verè vescuntur: at sine sale, ac pane. Ac quid causæ sit, quòd se ab alijs duobus præcipuè abstineant, probabiliter disputatur. pag.127.

CAP. XVII.

Chorearum, qui in Dæmonum sacris olim fuit, vsum etiamnum hodie retineri in nocturnis eorum conuentibus: maiorémque lassitudinem parere, quàm solent vulgates aliæ hominum saltationes. Item eas ab auersis sagis in orbem tripudiari. Tum vt malo more semper inualuerint: licet ab insania parum distare constet. pag.133.

CAP. XVIII.

Solenni iureiurando, quod ipse etiam Dæmon verbis præit, sagas vicissim se obstringere, non proditurас se iudicio facinoris socias: Neque tamen in eo tantùm fiduciæ ponere, quin sibi contra eum metum alia etiam ratione prouideant: nomen videlicet suum dissimulando, vultúsque laruam, reticulum, velum, aut quid aliud obducendo. pag 136.

CAP. XIX.

Iniucundæ, ac etiam ridiculæ cùm sint quæ saltantur in Dæmonum conuentibus cantiones pro ijs nihilominus agendas abs discedentibus gratias: perinde ac si magnæ alicui voluptati fuissent. pag.138.

CAP. XX.

More hominum Dæmones suos conuentus agere: vbi solita in fidei clientelaris præstatione oscula, amplexúsque à suis excipiant: vnúmque ex omni numero esse veluti principem, cui is honos solenniter exhibeatur. pag.142.

CAP. XXI.

A Dæmonibus sæpè magna vi in fruges, ac sata immitti variarum specierum bestiolas, quæ ea momento populentur, ac depascantur: Quomodóque id fieri contingat. pag.145.

CAP. XXII.

Noui semper aliquid à superiore conuentu afferri oportere, quòd in alterius sit patratum exitium: nec impune esse, si quis ab iniuria, ac maleficio vacuus ad sequentem redeat. pag.148.

CAP. XXIII.

Dæmones se in variarum animantium formas pro tempore, at-

que vsu induere: quoties inter suos versari volunt: præcipuámque semper esse hirci: maximè cùm se publicè colendos, venerandósque exhibituri sunt. pag.149.

CAP. XXIIII.

Quietam, & laboris expertem fuisse, quæ olim euenisse legitur hominum à bonis Angelis per aëra transuectionem: eam verò, quę nunc circumfertur sagarum à Dæmonibus, plenam esse molestiarum, & lassitudinis. pag.157.

CAP. XXV.

Hoc quamuis memoratu incredibile: vno tamen ore sagas omnes loqui suscitandarum nubium potestatem sibi à Dæmonibus sæpè fieri: quas postquam vnà cum ijs sunt elatæ, pellant, trudántque quo velint: ac etiam nisi si quid obstat, in terras excutiant. Quęque eius molitionis propria, peculiariáque ab illis memorentur. pag.158.

CAP. XXVI.

Campanarum sonum, quòd eo ad pias preces excitentur homines, Dæmonibus infestum esse, atque inimicum: earúmque non abs re vsum frequentem esse, vbi tonitrua, grandines reliquæque tempestates, quibus se illi creduntur immiscere, ingruunt, atque impendent. pag.162.

CAP. XXVII.

Vestigijs veluti vnguium sæpè impressa, atque exarata apparere, quæ fulmine sunt percussa: quod opinionem multis adfert adnitentis Dæmonis: cui fama est, cùm se in corpus aliquod induit, maximè id placere: quod vncis, hamísque in morem feræ bestiæ sit instructum. pag.166.

CAP. XXVIII.

Non rectè sentire, qui cum Epicureis negant Dæmones hominibus occursare, solatia afferre, terrores inijcere, insidias parare, iniurios, molestos, ac noxios esse: cùm hæc passim tum sacræ, tum prophanæ historię perhibeant, hodiernique adeò sagarum omnium sermones vno ore confirment. pag.169.

CAP. XXIX.

Non modò, vt iam dictum est, sortilegos per aërem à Dæmonibus deferri: sed & ex eo loco multa in hominum perniciem moliri, ac machinari: demúmque in terram innoxio casu, ac qualis solet esse auium, lapsione placida, quietáue deponi. pag.177.

LIBRI SECVNDI

CAPVT I.

NON esse in Dæmonum potestate dissolutas morte animas ad sua corpora reuocare: Vt tamen sunt operum Dei adumbratores maximi, id sæpè in speciem eos præstare, dum sese cadaueribus insinuant,

insinuant, ac in ijs motum, qualis in viuentibus esse solet, interius cient: quemadmodum ἐν αὐτομάτοις euenire videmus. Tum de Petronij Dalhemij impietate, parricidio, prodigiosisque amoribus historia. pag. 183.

CAP. II.

Luem istam sortilegij sæpè in liberos ipsa parentum labefactatione, ac veluti contagione demanare: dum scilicet Magistellorum suorum gratiam eo facto inire illi student. Ac quomodo ætatis excusatione malè id crimen à quibusdam in pueris defendatur: tum propter suam atrocitatem, immanitatémque: tum quod eius vnquam deponendi spes ferè omnis sit erepta, atque ablata. pag. 196.

CAP. III.

Humanis cadaueribus sortilegos abuti ad sua maleficia: præsertimque, si quæ sunt vel abortu egesta: vel supplicio interfecta: vel denique cæde aliquâ indigna, atque inhonesta perempta. pag. 209.

CAP. IIII.

Perdifficiliter vitari posse quas veneficæ hominibus struunt insidias: quod de nocte in obseratas, clausásque domos ignota specie, ac forma illabantur: arctissimo somno decumbentes diris suis artibus obruant, prodigiosáque alia multa edant: contra quæ nullum tam præsens est remedium, quàm quibus nos lectum inituri Deo tradere, ac commendare solemus precationes. Tum quædam de ea per incantationem inducendi somni ratione. pag. 217.

CAP. V.

Metamorphoses adeò multis tum veterum, tum recentiorum exemplis decantatus speciem, non etiam veritatem habere earum rerum, quas prę se ferunt: decipi enim oculorum sensus Dęmonum, qui eas ostentant, præstigiis. Quæ porrò sic assimulatam speciem comitantur actiones, etsi eæ quidem veræ reperiuntur: nihilo magis tamen rei veritatem astruere: quòd constat eas à Dæmonibus, qui operi adnituntur, identidem proficisci: vt est illis ad qualibet prompta natura, atque expedita. pag. 226.

CAP. VI.

Satanam in veneficorum societatem sæpè suos asciscere, ad eáq; multa adhibere: non ex se quidem virulenta, ac venenata: sed tamen virosa, ac putida: Cúrque id ita faciat. pag. 239.

CAP. VII.

Variorum quæ sortilegi occultè mortalibus inferre solent malorum exempla: quibus formidabiles eorum deteguntur artes, atque insidiæ. pag. 240.

CAP. VIII.

Sparsas à sagis humi herbas, puluerem, festucas, aliásque id genus quisquilias supergredientibus necis, vel morbi certissimam causam, prout illi nocendi consilium fuit, ac voluntas, afferre: cæteros omnes, quibus parcere decreuerunt, saluas, incoluméśque euadere.

In quo mirè elucent Diaboli in affligendis, perdendísque hominibus artes, ac machinæ. pag. 246

CAP. IX.

Quid causæ sit, quòd Diabolus maleficorum sæpè accensum postulat, vbi quid alicui calamitatis molitur, ac struit. Plurimáq;, quæ id illum more facere demonstrant, exempla. pag. 252.

CAP. X.

Aliud in eamdem sententiã exemplum: ac quomodo cędes à Dæmonibus factæ nullum sæpè sui vestigium ostendant. pag. 271.

CAP. XI.

Aliud rursus eiusdem cum superioribus argumenti exemplum: cuius probabilitas prætereà veterum authoritate defenditur. Tum quo præsertim nitendum sit præsidio aduersus Satanæ insidias, atque incursiones. pag. 272.

CAP. XII.

Alia quoque eiusdem argumenti cum superioribus exempla: ac vt Dæmones eos præcipites deiiciant, quibus nocendi prouinciam à sagis acceperunt. pag. 276.

CAP. XIII.

Alia etiam de eadem re exempla: tum vt Dæmones, eorúmque asseclæ striges tectis, ædificiisq; latenter ignem iniiciant. pa. 278.

CAP. XIIII.

Alia item in eamdem sententiam exempla duo: ac quemadmodum Dæmones suorum oratu illis oris spiritũ obstruant, animámq; intercludant, quos vlcisci cupiunt. pag. 282.

CAP. XV.

Rursus & alia de eadem re exempla: atque vti Dæmon obiter illis vulnera infligere soleat, quibus nocendi mandatum à sagis habet. pag. 283.

LIBRI TERTII

CAP. I.

EODEM mentis errore nos nunc Diuos morborum authores facere, quo olim Ethnici infortuniorum suorũ causas in Deorum aliquem reiiciebant. Ex eo rursus alium esse creatum de sanatione ab iisdem necessariò petenda: quasi qui sunt à scorpionibus icti. Quem non parum confirmant quæ in ea Dæmones portenta sub specioso miraculi nomine interponunt. Et an pręstigias tantùm, vel etiam veritatem ea habeant disputatur. pag. 285.

CAP. II.

Dæmonum alia in labefactandis, deprauandísque hominibus astutia. pag. 307.

CAP. III.

Nulla re tam citò, ac commodè adduci sortilegos ad depellendum

dum quem fecerunt morbũ:quàm minis,verberibus,violentia:Cautionem tamen esse non paruam, ne quod minus fuerat malum in maius abeat, versuráque grauiore cum damno fiat: Tum propria quædam declarantur,quæ in eo negotio intercedere solent. Disputatur etiam,an illa morbi vi extorta curatio possit esse citra fraudẽ animæ capitalem eius,qui sic vim adhibuit necne. pag.310.

CAP. IIII.

Curationes Dæmonum velo semper aliquo religionis obtendi: sæpè etiam viri, qui rerum potiatur ascita in speciem ope,ac ministerio perfici:quo scilicet eis maior accedat authoritas. Verùm inter hæc Dæmones nonnunquam suam turpitudinem prodere: dum obscœna etiam,fœdáque adhiberi volunt. pag.331.

CAP. V.

Multa esse,quæ sortilegi agnoscunt sibi afferre impedimentum: ne aliorum à se afflictum valetudinem vel restituant, vel subleuent. Quæque ea sint propriis ad id rationibus, atque exemplis declaratur. pag.336.

CAP. VI.

Quod extremum esse potest post exactam per omne scelus, impietatemque vitam mors propria accersita manu ad id Dæmones sedulò suos hortari, atque impellere: maximè vbi illis indicij periculum imminere vident. Sed hoc tam crudele mentis consilium Deum sua benignitate clementiáque sæpè confringere,ac contrà potius ad pœnitentiam salutarem eos adducere. pag.343.

CAP. VII.

Eiusdem argumenti cum superioribus alia quædam exempla. pagina 346.

CAP. VIII.

Valde pertinaces esse Dæmonum manus:nec facilè iis eripi, quod semel corripuerunt:Inde esse quod non modò in vinculis,sed & in tormentis constitutos obnixè retinent, ne sua se confessione sortilegij cuius accusantur manifestos faciant: ac tandem admissorum pœnitentia ducti resipiscant,sed sępè in nihilum illis eos conatus,atque obstacula Deo sic volente recidere. pag.349.

CAP. IX.

Multa esse,quæ à nostræ ætatis quæstoribus contra sortilegos, priusquam eos tormentis adhibeant, vsurpari solent ad impediendas,quibus tormentorum vim eludere dicuntur, incantationes:sed parum laudato more id fieri: quòd sit,vt est in prouerbio,clauum clauo extendere;malum malo depellere. pag.356.

CAP. X.

Futurorum scientiam Dei esse propriam:si qua porrò Dæmones

præditi esse videntur, vel præsensionem tantum esse, & coniecturam ex præteritorũ sagaci inductione: vel eorum, quæ ipsi aliquando constituerunt facere, prædictionem affectatam: vel denique eorum quæ è longinquis, variisque regionibus maxima celeritate conquisiuerunt, præoccupatam nunciationem. pag. 361.

CAP. XI.

Quod dictum est Dæmones suis adesse, etiam inter ipsos Iudicum consessus, nemini mirum videri debere: cùm & in interioribus sacrariis, locisque adeò præsentis Dei Maiestate venerabilibus aliquando interfuisse reperiantur. Tum obiter recitata de ea re memorabilis historia: Et disputata quæstio, an possint Dæmones se iis tantùm, quibus videtur, aliis etiam multis præsentibus, conspiciendos præbere. pag. 368.

CAP. XII.

Perperam sentire, qui negant pœnas vllas de sagis esse expetendas: Tum sigillatim cõfutatæ rationes, quibus illi vulgo sententiam suam tuentur, ac defendunt. pag. 376.

IN DÆMONOLATREIÆ

LIBRVM PRIMVM

PERIOCHA.

***

VOs Erebi Diræ pallentis maximus horror,
Et rerum toto male formidabilis orbe
Pernicies: vestros dũ dicere carmine cœtus,
Iuratásque illis pestes, mentitáque Diuûm
Numina, & insanis glomeratos artibus imbres
Persequor, aßuetam rabiem murmúrque tenete:
Non vult, æternùm qui vos vlciscitur, ire
Longius ignotas, quas explorare soletis
Mortales circum, insidias: satis hactenus error
Mendaci multos tenuit rumore, videri
Nugas, quæ vulgus de vobis narrat, aniles,
Qualiáque Alcinoo veteres pomaria fingunt.
Est quæ securos aduersis vndique rebus
Spes iubet esse homines: est qui sic pectore toto Cap. I.
Hæret amor fixus, vindictæ vt nulla libido
Qualibet offensa diuellere posse putetur;
His per diuersas aditum sibi comparat artes
Ad mentes hominum Dæmon, dum peruigil illis
Instruit insidias, atque astu perdere tentat.
Nam si forte aliquem vel deplorata domi res,
Vel rabidi contracta fame indignatio ventris,

Aut amor insanus, male suadáue perculit ira.
Illum per solas terras, per deuia solum
Aggreditur, bene ceu notum, & compellat amicè.
Dic sodes, quæ te tantùm sic cura remordet,
Vt de te tibi spes prorsus iam nulla supersit?
Tene ad eam miserum penuria adegit edendi,
Frustratique agris hac tempestate labores?
En tibi tolle graues numeroso hoc ære locellos,
Post etiam multo grauiores sæpe habiturus,
Si spreto, quod adhuc coluisti, numine, nostra
Stat mandata tibi quacunque capessere lege.
CAP. II. *Tergemina ecce etiam medicato puluere pyxis;*
Una atri, quo tu præsenti vtare veneno,
Extemplo si quem demissum collibet Orco:
Altera, cui cineris color est obscurus, & ista
Conduntur minimè lethalis pharmaca morbi.
Denique pallenti quæ sic est tincta colore
Tertia, Si quando admissam sarcire subibit
Noxam, collapsa instaurabit corpora tabo.
CAP. III. *Si verò opportuna dabunt hæc se minus, & tu*
Maturare voles vindictam, saucius ira,
Impatiénsque moræ: sit cæco hoc vnguine tantùm
Intus fricta manus tibi: nam vel veste suprema
Illo demulsos mors tam festina manebit,
Quàm si nudatis admorint texta lacertis,
Quæ sint vltoris Nessi satiata cruore.
Talibus incautos Dæmon versutus inescat
Illecebris homines, bella hæc sunt munera, per quæ
Illaqueat miseros, & re nihilo magis auctos:
Nam speciem fuco mentita pecunia (tandem
CAP. IIII. *Submotis, per quas oculos constrinxerat ante,*
Præstigiis) testas, frondésve ostentat inanes.

Aut etiam tetrum iactantia stercora odorem.
Illas perdendis demum mortalibus artes,
Illa venena aliud quidnam conferre videmus,
Spargenti, quàm quod retegunt persæpè luendum
Lege veneficium, stringentibus vndique flammis?
Sic veteratoris sunt splendida dona Magistri,
Perniciem studij specie consueta fouere.
His etenim allectus si quis se addixerit illi
Ilicet, æternùm misero est hæc culpa luenda,
Semper & affixæ Diræ ceruicibus hærent.
Prima igitur cura est vngues immittere fronti Cap.v.
Expungendo, aiunt, quo mystes vngit, oliuo,
Dum nos lustrat aquis, dum ritè ascribitur illi,
Qui luit ipse volens indigna morte peremtus,
Qua primi noxa nos obstrinxere parentes:
Nec tamen hæc fronti nota semper inuritur vni,
Sæpè humeros inter, vel summo vertice signat
Quos desertores facit: & variè quoque ludit
Ista parte vafer: seu vult hæc symbola nobis
Sede latere sua; totidem seu gestit inunctam
Conscelerare locis, illato vulnere corpus:
Hoc in confesso certè est exangue manere
Quod sic attigerit: pigro vt torpedo stupore
Captantis se hamo totos interficit artus:
Namque altè ferro confossum, non dolet, & stat
Fixus in extremo constanter vulnere sanguis:
Hæcque in tormentis tortori cautio prima est
Tentare, augurio expertis non semper inani.
Horrendum sequitur facinus, cuiúsque pudore Cap.vi.
Ipsa suos mœrens oculos natura retorquet. xi.
Incubus humanos Dæmon mentitur amores,
Concubitúque frequens indulget, & oscula figit:

More hominum ſubigens,ſibi quas abduxit, at exors
Seminis,aut ſi quo miſeras eludit,habenda eſt
Ignauum ſoboli,grataque libidinis expers:
Namque eſt conſtanti ſagarum voce relictum,
Vix magis aſtricto Riphæos frigore montes
Triſtari bruma,quàm quo complexibus iſtis
Horrent:extremo penetrarier vſque rigore:
Et percontari tamen audet bellus amator,
Num ſeſe cupiant vterum geſtare parente.
Viſa equidem horrendo eniti fœdiſſima partu
Monſtra,quibus nullum ſemen genitale putarent
Eſſe aliud ſed vel rudis,indigeſtáque moles
Hæc à natura eſt vitium admittente,vel ipſe
Noſtra ementitis ſolerter lumina Dæmon
Ludit imaginibus,ſpectríſque imponere gaudet:
Jllud inauditum certè eſt,ſupráque fidem,quod
Non exhorreſcit mulier ſpectare maritum,
Cui ferrugineos flagrantia lumina vultus
CAP.VII. *Accendunt,naſus criſpanti prominet vnco,*
Aſpera frons extat reſupinis cornibus,aures
Arrectæ villis horrent, immanis anhelat
Rictus,ſulphureum patulo de gurgite odorem
Vndat inæquali per rugas ordine mentum
Impexum ſetis,nutans,enorme,repandum.
CAP.VIII. *Adde quod incuruos extremis artubus vngues*
Exerit; haud aliter quàm dente harpago minaci:
Quod vaſto informis ſe attollit corpore, quódque
Gutture vox illi preſſo intercluſa remugit
Debilis ex imo teſtæ velut excita fundo.
CAP.IX. *Proximum adhortari ſacris aduertere mentem*
Nunquam præſenti quantumuis corpore & ipſum
Egregiè ſimulare tamen pietatis amorem:

Auſpiciis

Auspiciis Christi nunquam se accingere agendis
Rebus, non cuiquam benè vel sermone precari:
Sed mage quàm multos ardenter perdere, & vnum
Passim extinguendis studium mortalibus esse.
Sic habet ille scholas cui sunt præcepta, vetare
Sedulo, ad æternam quæ scit præscripta salutem.
In primis sperare Deum, quo vltore tremiscunt
Omnia; tum fido complecti semper amore,
Quem tibi sacrorum sancito fœdere iunxit
Participem, & sociata relligione propinquum.
Nec satis est nexos hac impietate clientes Cap.x.
Deuincire sibi, vitiisque obstringere mentes:
Sed neque nocturna si quæ sunt fortè quiete
Contractæ sordes, si quis situs artubus hæret,
Hunc sinit affusis de more abstergere lymphis.
Horret diffidio iuratam pernicidli
Munditiem: vires contra quod habere feratur
Illius infestas artes, & cæca venena;
Inde illud quod manè nefas, vultúmque, manúsque
Abluere, obnixè qui eius præcepta facessunt:
Noxia quod non sunt sagarum toxica, si quis
Præfatus Diuos, lauit vultúmque, manúsque:
Vno vt diuerso tamen omnes ore loquuntur.
Posthæc in multam noctem, seráque tenebras
Dicitur aëriæ conuentus ad inuia rupis
Saxa, vel ambiguo sinuosam tramite vallem
Vulgus Idumæa non rectè voce profando
Sabbatum ab infando eius gentis more vocauit
Sacrilegos quæ sic cætus non ritè frequentat,
Estque illic miseris non eluctabilis vnquam Cap.xi.
Lex se sistendi, nisi pacto munere nigræ
Aut auis, aut pecudis certa anni parte luendæ:

Idque iis duntaxat viduati absentia lecti
CAP. XII. *Quas damnare frequens solet, aduertente marito,*
Aut si quas emerita est extremæ iure senectæ:
CAP. XIII. *Namque alias surdo lacerari verbere certum est.*
Trux aliter tortor sæuam nec temperat iram:
Nox sit furtiuos assueta reducere cœtus
Vltima decedens stringit vestigia lucis,
Quam vel quinta suo Cypris de nomine dicit,
Vel quæ cessatrix festæ est operata quieti:
Nec mos est alia vnquam tempestate coire.
CAP. XIIII. *Tramite non illuc semper properatur eodem:*
Verùm ad praua patet numerosis orbita cliuis:
Sæpè foco erectas penetrali imponere scopas
Quas illeuere & ramis efferre supinas:
Deinde vnctis itidèm mox interstringere coxis,
Atque vocare viam, concepto his carmine verbis,
(Post alias celeri fer me in sublime volatu.)
Tum videas summis per stricta excedere tectis
Colla caminorum, vacuúmque equitare per orbem:
Vt librata volant per inane, vehentibus Austris,
Nubila, & æquatis comitantur cursibus auras.
Sæpe etiam ante fores vectorem astare paratum
Dæmona, qui tergum sessori porrigat, atræ
Aut canis, aut hirci specie (namque induit omnes,
Quas rerum affectat formas, atque ora ferarum)
Huic licet infido se extemplo credere, & auræ
Ignotas tentare vias, vetitósque meatus:
Villoso impositam vectarier ariete credas
Hellen, atque vagam peregrino incedere cœlo.
Sæpe viam pedibus, si non est longa, terendo
Corripere: aut, si quæ scelerati conscia cœtus
Offert se sociam, & minuit sermone laborem.

Atque vbi syderei sub aperto fornice templi Cap. xv.
Nuda stetit testis labefacta à Dæmone turba,
Totáque colluuiem se iam contraxit in vnam
Collecta exitio plebes, miserabile vulgus:
Tum se quisque operi studiosè accingere, & illas
Exercere vices, quas præsens cunque iubet sors
Magni vel tenuis census discrimine nullo:
Pars torrere veru transfixos ordine longo
Æluros, vel si quas mixtus grandine nimbus
Arboribus decussit aues, vitáue senectus
Exuit, annosæ quercúsque recondidit antro.
Pars alimenta, ignis squalenti subdere aheno,
Atque inflare animam magno nixu oris anheli:
Pars mensæ in speciem fulcris imponere nulla
Arte exæquatas tabulas, & sternere mappis:
Denique sic vrgere opus, & sua gnauiter æquè
Munia obire omnes, ac si mage seria adornent:
Instructis igitur properant accumbere mensis, Cap. xvi.
Impositásque dapes multa populantur vbique
Ingluuie: quamuis fatuo sint vsque sapore:
Nam condire illas vllo sale maxima sagis
Semper relligio fuit, vt sunt plurima nostris
Moribus obnixè quæ dissentanea seruant:
Imo tantùm oculis hæc qualiacunque parari,
Atque gulæ apponi tantùm ludibria, quæ sic
Se tamen ostendunt speciosa fercula mensæ
Non pauci perhibent, quibus illis contigit vti:
Hoc coniectantes rem euentu, quod superesse
Tanta fames soleat, quantum vel tempore longo
Vis inopi stimulare queant ieiunia victu.
Nimirum sola sectatur imagine Dæmon
Quæ natura potens veri genuina ministrat.

Tandem

Tandem ieiunæ est vbi facta proteruia cœnæ,
Quæque putabantur mensæ, velut aura, fugaces
Cesserunt oculis penitus, nusquámque steterunt:
CAP. XVII. *Tum in circum pedibus plaudunt, cantántque choreas*
Auersi, & dorsis perstant obuertere dorsa,
Seu quod amant nullo præpostera cuncta ciere
Ordine, seu vultum iudicio non prodere cura est.
CAP. XVIII. *Namque & in hos vsus prætexunt ora cauatis*
Corticibus, scelerique student obtendere noctem:
Imo nec proprio fas est arcessere quenquam
Nomine: sed, statuit fixos vbi quisque penates,
Hunc pagum in classes vsurpant sæpe vocando.
Interea pressis animati flatibus vtres
Stridere & admissas, dum anguntur, reddere voces
In longum murmur: tum si qua instructior arte est
Argutos agitare orbes, & stringere chordis,
Inque sonos plures digito variare micanti:
CAP. XIX. *Inter & hæc Dæmon compresso clangere naso*
In lituum, atque ipsum clamore impellere cælum:
Qualis ad inclusæ canis excubat ostia discors
Turba canum variis vlulatibus aëra pulsans,
Dum catulit, ducúntque proci vestigia odora.
Non aliter miscere solent nullo ordine cantus
Murmura, clamores, strepitus, & cymbala, qui sic
Sabbatha nocturnis furiis bacchata frequentant.
CAP. XX. *Atque vbi vertentes iam fastidiuit anhela*
Turba choros, vastum se excelsa sede tyrannus
Excitat, & multa cum maiestate coactæ
Præbet adorandam turbæ, ac impuros honores
Affectat diuûm, regémque imitatur Olympi:
Tum quisque auersi, palmisque in terga supinè
Applicitis genibus procumbunt, verbáque fundunt,

Qualibet

Quæ pronam obsequio mentem, atque ad iusta paratam
Qualibet obstendant, vel iniqua lege iubendi.
Deinde probanda noui cuique est iniuria damni.
Ex quo postremùm dimissa est concio, nec fas CAP XXI.
Insontes afferre manus, vacuásque cruore,
Tota adeò spirat cædésque, venenáque nostro
Gens parta exitio, prauísque exercita rebus:
Tum de infuscando cælo populariter omnes
Constituunt: quas stet percellere grandine adultas
Iam segetes, quas bruchis perdere frondes, CAP. XXII.
Quæque hirto sinuant sua terga volumine campis,
Quas penetrante gelu verno perstringere vites
Sole, suo turgent cùm primùm in palmite gemmæ:
Denique qua possint euertere funditus orbem,
Et Manes superis miscere, hæc vnica cura est.
Demum vbi diuerso tempus decedere turba,
Et vice quemque sua defunctum ad tecta reuerti:
Mutato apparet caper hirtus corpore Dæmon. CAP. XXIII.
Obuertens nudas rugoso podice clunes,
Ore quibus figunt væsano basia, tanquam
Iure clientelæ, pressísque amplexibus hærent.
Atque hæc insanæ postrema est actio scenæ,
Quam præceps adeò sequitur discessio turbæ:
Vt modò, tot plantis hominum quæ pressa gemebat
Tellus iam sese miretur inhospita solam:
Sæpe tamen trito vestigia gramine signat
Quæ loca sic acti conuentus conscia, tali
Probant indicio, atque oculis testata relinquant.
Vtque viam rapuere cito per manè volatu,
Indicto cùm se properarent sistere cœtu:
Sic ruere, & rapido pernices turbine ferri,
Dum redeunt, paruósque subit remeare penates.

CAP. XXIIII. *Atque harum cùm ſint compendia tanta viarum,*
Et geſtata vehant tam molles corpora venti,
Nullus vt emenſi curſus labor vſque fatiget:
Sic tamen ipſa ſuis franguntur viribus, atque
Intus tam lento macerata dolore labaſcunt,
Quàm qui obfirmatè nimium Lydi aſſecla turrus
Longum camporum pedibus decurrerit æquor.
Sic vbi fœcundæ ſurgit ſpes meſſis adulta,
Arboribúſque gemunt depreſſi pondere rami,
Et mala pampinea tutus ſe protegit vmbra
Botrus: tunc ſagas vrget mage dira libido
Nimbis in noſtram cœlum inſtigare ruinam.
CAP. XXV. *Ergo vbi dicta dies ſceleri venit, ocyus itur*
Deſertam in vallem riguus quam diuidit amnis,
Aut ſtagnans pigro remoratur ſegniter alueo
Deciduus montis liquor, & fontana propago:
Illic certatim conſidunt vndique ripis,
Quæque inſtructa manum medicata à Dæmone virga,
Ac forſan Stygiæ quæ ſtabat conſita ripæ
Margine carminibus primùm conuulſa nefandis:
Hac ſubigunt vndam omnes, tantiſpérque fatigant,
Verbere dum fuſcam exhalans vomat æthere nubem,
Aut vinetorum dubiam ſpem vrente pruina
Vitiferos viduet colles, hyemémque reducat.
Sic poſtquam variè cęlo turbata quies eſt,
Concretóſque aër grauibus vix ſuſtinet imbres:
Sublimes raptę miſcentur nubibus atris,
Quas deinde in cumulum magno molimine trudunt
Pone adnitentes: & quo ſententia vertit,
Excutiunt terris inimica grandine fœtas.
CAP. XXVI. *Háncque (aiunt) tam nulla poteſt auertere cladem*
Cautio, & in ſolas longè tranſmittere terras:

Quam

Quam si Campani plebes tinnitibus æris
Excita supplicibus votis preuerterit iram
Numinis, ante minax sua quam confinia nubes
Attigerit, ni graue incumbens mole quierit.
Quod signum, quia sic prauis conatibus obstat,
Vt Dæmon audit, voce indignatus acerba
Adlatrare canem, seque intercludere clamat:
Sæpe etiam si non inhibent hunc fata furorem,
Nec vinclis frenant quæ est summa libido nocendi
Sese in pulsantes æra illa loquacia, tota
Effundit rabie, concussos ossibus intus
Obterit, & subita prostratos morte relinquit.
Horribili interea misceri murmure cœlum,
Ac crebris tremulum tractim discedere rimis,
Prosterni humanas trepida formidine mentes:
Seu proprio fulmen capiti: seu grando timetur
Frugibus, & subitæ camporum in terga procellæ,
Dæmona & hæc inter grassantem fulmine longo CAP. XXVII.
Obliquam in seriem, fixis inscribere sæpè
Vnguibus aut promta premere obuia quæque ruina.
Nonnunquam & terris falso se inferre videndum CAP. XXVIII.
Corpore, si solo forsan quis deuius errat
In nemore, atque oris speciem exhorrescere visu,
Ut consternatum subito terrore malignus
Vertat in incautum concussa mente furorem.
Nuper in Heneo saltus dum nubibus atra
Diffusis fureret tempestas: fortè viator
Frondibus annosæ fagi succeßerat, illi
Astat momento comes improuisus eandem
Tegminis affingens pluuia de grandine causam:
Stant vnà, sociique moræ cunctantia cæco
Non paribus votis accersunt lumina cœlo:

Vtrinque humana visi se ostendere forma:
Verùm illi fœdare pedes fisso vngula cornu
Vt cœpit, subitáque proboscide turpiter ora
Grandiri, atque iterum in sese contracta reduci:
Tum circum tremefacta pauor præcordia tantus
Incubuit (qui se solum inter densa viator
Septa procul nemorum illa tempestate videret)
Vt minus horrendi specie deterrita monstri
In saxum riguisse queat Sipyleia mater.
Sed quæ sola sua fugientes sede moratur
Res animos, illum præsentibus induit armis
Contra illudentem variis terroribus hostem:
Namque implorato fidenter numine, pósque
Morte triumphatæ victricia symbola mortis,
Excessit vano comes importunus in auras
Corpore, fallaci reliquus formidine tantùm,
Nempe ementiri totum se, vt nulla superstes
Furtiuo in vultu genuinæ extaret imago
Naturæ prudens vetuit Deus: vtpote ne nos
Celati insidiis incautos proderet hostis.
Ergo, vbi defunctus tot tempestatibus aër
Segnius ingeminat strepitus, & murmure surdo
Nuntiat irarum finem, vacuóque ministros
Nimborum cœli spatio decedere tempus:
Hos videas summo demitti robore multum
Attonitos lapsu, ramísque hærere tenaces:
Cap.xxix. *Aëriæ pinnis alios imponier arcis,*
Summáque perplexos prensare cacumina: demum,
Vel fœdo sparsim maculatos ora cruore,
Vel casu membrum luxatos, vndique & vdas
Vestes discissos, terris deponier imis.

IN DÆMONOLATREIÆ SAGARVM. LIBRVM SECVNDVM PERIOCHA.

***

Hactenus vt miseros mortales appetat hostis
Insidiis,captisque tenacia vincula nectat,
Quos agitet cœtus per cæca silentia noctis,
Quas spargat cælo rabies , quæ fulmina terris
Decutiat.Nunc vt grassanti cuncta veneno
Inspirent,qui eius se demisere paratos
Imperio:vel si pessundare dulcia natos
Pignora trux iubeat,superest hoc pandere versu.

Est vasti regni mediis in finibus ora Cap.I.
Inter arenosi sinuosa fluenta Mosellæ,
Et Sarræ rectos immoto littore cursus:
Pagus in hac celebri non multum nomine Dalhem:
Illic dum pascit semota in valle bubulcus
Armentum,& varios curarum corde volutat
Fluctus,fortè rei angustæ pertæsus iniquam
Sortem,aut vltrices meditans ardentius iras,
Illatum ob damnum,aut inimicæ iurgia linguæ:
Ecce inopina vltro sese infert succuba multum
Virgineo pellax vultu,gestusque decore
Tota ementitis caput exornata Smaragdis,

Inque orbes vtrinque comas intorta nitentes
Solatur mæstum, vocat in spem se potiundi,
Atque inopum votis frustra tam sæpè vocatas
Spondet opes, vel quas auritus poscere Iacchum
Rex nolit. sua si non ire in verba recuset:
Qualis ab alternis animatus follibus ignis
Lambit anhelando, dum fiat ductile ferrum:
Vt facilem monitis, & ad omnia iusta paratum
Trux habeat, nullas suadendi negligit artes:
Iam placet alterius tam blanda lege subire
Imperium. pactóque fides firmatur vtrinque:
Itur in horrendos amplexus; iungitur impar
Absurdo coitu Venus: irrediuiua nefandos
Extemplo moritur libertas inter amores.
Ac veluti infesto serpentum saucia morsu
Membra sequax spargunt, sic toto in corpore virus;
Ipsa salus sese satis opportuna saluti
Vt dare non possit, vel si se exporrigat omnem:
Integrum amatorem sic occupat Abrahel ista
Illuuie (indiderat namque hoc sibi pessima nomen)
In quasuis domitum leges vt flectere possit,
Arbitrio penitus nullo fandi, atque nefandi:
Nec mora confestim spoliatæ præmia poscit
Prima pudicitiæ, fac pars (ait) vt sit amoris
Æqua mihi tecum: nulla constare magis re
Posse id quàm facinus si patret, victa furori
Quo natura nouo patrium submittat amorem:
Ergo cum sera iam luce coëgerit omnem
Ad sua tecta gregem, & se lare denique paruo
Condiderit: primùm vt se dulcis ad oscula natus
Inualida innexus concedet brachia collo,
Depromtum pera (quam dum is perquirere gestit

Rure

Rure reuertenti sapè est expertus inanem)
Exporgat malum hoc; vix primis morsibus illud
Attigerit: cùm dente fremens, offensus acore,
Liuidus extremis labris titubanter abibit,
Pone premens refugo constratam corpore terram:
Hæc æquis oculis, eà dum mandata facessit,
Si spectare queat: demum isto pignore amorem,
Qui nouus hæret adhuc, testatum firmiter iri
Tale horrere nefas primum, dubiáque furorem,
Naturámque inter sese committere pugna:
Sed qui hostem firmum vacuam intromisit in arcem,
Hic eius dubitet mandata capessere frustra:
Cum prece si blanda primum nihil impetret, audax
Imperio, actutùm in violentam transeat iram,
Sitque illi semper quæuis pro lege voluntas.
Iam reducem vesper, qui tanti conscius esse
Debebat sceleris, gurgusti in limine, Diris
Stiterat innexum patrem: cùm filius vltro
Obuius amplexu multam de more salutem
Ingeminat, pedibúsque micans, & blæsulus ore:
Nil magis ille inhibet tamen impia vota: sed audens
Pergit crudelis feralia munera lethi
Porrigere. Infandi fit natus victima amoris,
Non horrente manu propria mactare parente,
Extempló quæ se concludi passa latebris
Abdiderat natura suis vehementior exit,
Insurgítque potens luctu, quem quæstibus ægris,
Atque inconsulto fletu dum pascitur, astat
Momento cædis monitrix: solatur, & vnà
Lucem instaurandam puero, rediuiuáque fata
Spondet, si ex animo supplex id se óret adorans:
Vorsuram facilis quantumuis fænore iniquo

Admittit

Admittit, totum qui se decoxerat ante;
Ac fœda nati maculatos cæde penates
Dum cupit inconstans quauis ratione piare,
Conscelerat magis, & funestat acerbius illos:
Nam primò genibus se aduoluens Dæmonis, illum
Ceu præsens numen, veneratur: deinde puellum,
Si modo vitales iterum sibi posthumus auras
Eius carpet ope, acceptum, illi spondet habere:
Qualis vbi irato glomerantes prælia venti
Incumbunt pelago: tremit artus nauita, multum
Ambiguus vitæ, & votorum prodigus, omnes
Ordine sollicitat Diuos, precibúsque fatigat.
Restabat tumulo proiectum terga cadauer
Extremùm fugiens vbi vita reliquerat illud,
Et maturabat funus tardissima mater:
Ecce manus inter tractantis visa moueri
Membra, suóque iterum sensim superare calore
Lumina, semianimes deiectis qualia ocellis
Monstrant vel quæ vix somno se mersa resoluunt.
Hæc instaurata præter spem signa salutis
Arripiunt animis hilares, quantáque fouendo
Sedulitate queunt, prostratos viribus artus
Nunc hos, nunc illos reuocant ad munia vitæ:
Erigit, inque pedes se extemplo dat puer, infert
Deinde gradum, & nota compellat voce parentes,
Solum ab eo varius, quem se monstrauerat olim,
Quod turpi contracta cutis macie efferat ora,
Quódque recedentes oculos stupor occupat ater.
Hac igitur specie desertos hospita sensus
Vita animat rursum, suetásque redintegrat auras:
(Virbius vt quondam intercepta est luce potitus)
Sed non mens eadem sedet, & non, qui ante fouebat,

Spiritus officio vitam molitur eodem:
Verùm agitat pigram vitæ sub imagine molem
Organicus Dæmon, moréſque imitatur agendo
Spirans quos olim præ ſe natura ferebat:
Tandem, quoquò ſeſe in ſua terga reuoluerat annus
Momento, & ſolidum curſu compleuerat orbem,
Deſerta vacuas ſedes ſtatione relinquens,
Sulphureo nidore fugam, ſtrepitúque fragoſo
Prodidit, atque olidas pulſans erupit in auras:
Tum ruit auerſum geminata morte cadauer,
Conſequitur putris, tantáque grauedine fœtor:
Qualis inoffenſo ſenſu, hunc oblinet inertem:
Quantumuis ſtupor, & latè vim excludat odoram,
Non queat humanis admitti naribus. Ergo
Raptatur tectis impacto mordicus vnco,
Atque inhonoratis puræ ſub ceſpite terræ
Conditur exequiis ipſum ſe horrente parente
Naturam probro hoc qui ſic pudefecerat amens.
Sed neque in hunc ſolum tantùm valuere potentes CAP. II.
Imperio Diræ, ſi quem traxere monendo
In leges, mentique atrum infudere venenum:
Nec ſemel à ſimili, natura ſubacta furore
Hunc primùm ſubiit; tanto in mærore triumphum
Matres, atque viri certatim aſcribere natos
In numerum, ac animis non ceſſare ante quietos;
Quàm mala per totam ſerpant contagia gentem:
Hæc prolem immeritam partu connixa recenti,
Atque manus inter Lucinæ deuouet: illa
Parua gradus primos quæ vix molitur eundo
Illum ducit per deuia nocte puellam,
Impia nocturnos vbi cœtus turba frequentat,
Connubiique locat non æqua lege, marito,

Qui sit in amplexus grato pro corpore nubem
Humanum in spectrum concretam fraude daturus.
Sic quoque non aptas thalamo sociare iugali
Obtrudunt natis, compta sub imagine nuptæ
Eumenides, faciuntque nurus, iunguntq; Hymenæos:
Namque impacta crepant duro vestigia cornu,
Mentitáque horrent villis sub veste lacerti:
Qualis Syluanos habitus deformat agrestis
Hirtos, cornupedes, rugosos, fronte bicornes:
Nulla Venus, nullæ illecebræ, nulli quoque amores:
Sed trucis imperio res hæc stat tota tyranni,
Cui, vel in inuitos, stupri infinita potestas
Surgit, vbi admissus semel est sparsitque venenum.
Cap. III. *Intempestiuo si fronte egestus abortu,*
Nec lustratus aquis puer est: hunc nocte silenti
Vmbrarum excubias inter, trepidatáque laruis
Per loca deportant parua tellure refossum:
Tum flammæ impositum, fuluóque ex ære lebeti
Versant in cumulum, ac tantisper adurere pergunt,
In cinerem dum massa vagum ariditate fatiscat.
Deinde venenata fundunt aspergine in auras,
Si quando exesas segetes rubigine nigra,
Aut alia cupiunt afflatas peste perire:
Nec solo hoc tanti sceleris concluditur vsu.
Pernicies; bubulo macerant quoque felle, lupino,
Et filice extrita, atque ambusti sorde camini,
Hæcque liquant demum medicata in pocula, quæ post
Instillent multo deuictis lumina somno:
Sed pretium est operæ, totam hanc ex ordine scenam
Instruere, & claro personas ire theatro.
Cap. IIII. *Nocte igitur media, cum primum obmutuit orbis:*
Immotis penetrant per rimas ostia valuis,

Pérque

Pérque fenestrarum rhombos (mirabile dictu)
Illa in formarum tenues compendia versi, CAP.V.
Quæ nulla excludant spatiis multo vel iniquis
Interualla: éstque hæc illis amplissima merces
Militiæ, cùm iam multos meruere per annos,
Vel vita est ausis immanibus, innumerísque
Nobilitata, aliter cuiquam sors nec datur ista.
Illapsis igitur labor est hic primus, obire
Quem letho inuadunt, dum solo membra cubili
Instratus iacet, & somno sepelitur inerti:
Tum si qua est alias inter validissima, palmis
Inuolat ambabus, collustrantémque iacere
Edomitum subigit, victásque remittere vires:
Cærulea hac inter dispergit lampade noctem
Altera prælucens; fauces diducit hiatu,
Tertia, quàm firmis potis est certare lacertis,
Queis cornu tristis latices infundere succi
Deproperat, scelus id totum qui solus adornat:
Vel si horum non sit tunc præsens copia, partem CAP.VI.
Squalentis tabo, saniéque cadaueris alto
Ingerit ore adigens, dum ventre reconditur imo.
Namque illi rerum spurcarum semper abunde est.
Atque hac infamis vulgo est Germania peste,
Quam regit imperio Lotharenus: cætera, si qua
Gens subijt malesana iugum cacodæmonis, artes
Longè accincta alias variè grassatur in omnem CAP.VII.
Ætatem sexúmque hominum, pecudum genus omne.
Sæpe manu gestant lethum, morbósque latentes
Puluere in exiguo, Stygius quem pharmacopola
Suggerit vbertim, vel reucientibus: vsu
Dum nimio metuunt noxæ increbescere famam:
Huius ab insano tabescunt membra dolore

Protinus, atque ægræ post vitæ maxima longè
Tædia, crudeli capiunt à morte quietem:
Quódque fidem superat, sola ex aspergine amictus
Illuuie penetrant totum contagia corpus,
Oblita quinetiam blando manus vnguine mulcet,
Quos morbo tentare iuuat, vel perdere letho,
Irritáque innocuo nunquam est hæc noxa veneno:
Perniciem sed habet certam, & medicabile nulla
Arte malum, perstátque hærere nouissima vitæ.
Atque hæc, vitari cùm possint cuncta cauendo
Fortè aliquis damnet minus, & putet esse saluti
Libertate fugæ consultum semper abundè:
Cap.viii. *Sed quæ iam cæcis quæras obstacula tutus*
Insidiis, si sunt lethali obsessa veneno
Limina portarum, stipulæ vel stramine solo,
Quæ transuersa solo iacet : et si semita primo
Qua patet incessu, mortis mala femina condit
Puluere in exiguo, aut desecti fasce minuta
Graminis, horrendo quem murmure carminis auctum
Insternunt, spargúntque via, ducentibus astris
Inuiam adhuc, solámque incerto lumine noctem,
Quoque fides fidei quantumuis prodiga restet,
Hanc impunè licet, cui non est sparsa veneno,
Ire redire viam, & tuta calcare salute
Vnus, & è multis virosi tramitis hæret
In salebra, quem morte parant vlciscier, ægris
Aut miserum vexare diu cruciatibus optant.
Cap.ix. *Iam quid nunc memorem solis graßantia votis*
Incantamenta, ac vel nudo verbere linguæ
Patratas, quarum non extent vulnera, cædes.
Cap.x. *Securus carpebat iter de luce viator,*
Intentúsque loco bigas agitabat aperto:

Forte hunc aspiciens ex agro Saga propinquo,
Ac memor insidias vt in illum sæpè parasset
Degeneres, vanásque dolis imbellibus artes;
Vtque lacessitam se dictis pluribus, auctam
Innumeris damnis risisset, & isset inultus,
Inclamat quotquot pallens habet Orcus Erynnes
Infestas hominum rebus: nil longius illam
Frustratur quæ se vel quauis lege ministram
Spondeat vltricis pœnæ: dicat modò morem,
Quem velit offensa pro tanta imponier ipsi.
Ergo præfata execrando carmine Diras
Optat, vt intorta iaceat ceruice necatus.
Nec mora: turbatur præceps de sede viator
Vnde hortatur equos vrgent, & flectit habenas,
Totóque ex animis procumbit corpore, nullis
Tam promptum extremam monstrantibus in cute cædem
Indiciis. Artus pes cunctos cæca latet mors.

Importuna stipem magnis clamoribus vrgens CAP. XI.
Saga fatigabat surdos dudum sibi postes
Diuitis, atque aliò iam se conferre parabat
Indignata moram: cùm fati sorte sinistra
Tectis se eiecit, qui natu maior alebat
Spem patris puer. Huic igitur grauis illa dolore,
Vindictáque ardens mortem, Dirásque precatur
Vltrices: ac mox aliò se proripit, absens
Vt culpæ affinis minus esset, si qua misellum
Posthæc afficeret crudeli iniuria sorte:
(Namque manere luem certam cui tetra precantur,
Hæc quoque lex pacti est cum Dæmone fœderis vna).
Pergebátque viam properato non mage gressu,
Aut inconsulto, quàm qui feriatus agit rem:
Illidit tamen, atque viæ ruit æquore pleno

Pronus in aduersos silices puer; hunc quoque casum
Impellente illo vacuum, cui tempus ab vlla
Pernicie nunquam est. Sed te bone vindice ductor
Tollit inoffensos duris à cautibus artus:
Namque pio exorsus primam à munimine lucem
Insultus omnes, omnes infregerat artes
Dæmonis, offensa tutúsque latebat ab omni.
Attamen incœpto nihilo mage destitit hostis,
Nunquam defessi vt sunt illi ad damna labores.
Ergo aliquanto post, dum e celsa prominet audax
Parte domus medius per apertam forte fenestram,
Argutique manu tremula cunabula tentat
Passeris, haud longè posito pendentia muro.
Corpore sublatum reliquo deturbat, agitque
In præceps, laceràtque caput crudeliter omne.
Ac velut egregie re gesta pergit adire
Mendicam, sceleris quæ tanti conscia, talem
Voto expectabat finem, atque hæc ordine cuncta
Narrat ouans, vt post de se confessa reliquit.
Testatum flammæ iam subijcienda voraci,
Cui quoque conspirans fuit in moriente querela
Dum casum enectis mœrore parentibus, vno
Excusat causans postici abs impete venti.
CAP. XII. *Diffusæ luxum ferro populabat inanem*
Arboris, e stabili securus fronde putator:
Hinc tamen excutitur petulanti turbine, cœlo
Usque serenanti pacatos vndique vultus.
Tundendas alius tabulato e rustico agebat
Aream in obiectam fruges, vestigia sede
Firmans, nec temere extrema se margine credens;
Voluitur ille tamen præceps, & corpore toto
Sternit humum rapidus, nequicquam vim sibi factam

Inclamans,

Inclamans, cùm iam qui fecerat, esset in auras.
Infantem solis pectebat fascia cunis, Cap.xiii.
Matre suburbanos tunc exercente labores
Inter seruitia: hunc querulo se valde tuentem
Vagitu retegit Dæmon, prunæque batillum
(Vicinus quem forte focus sub fomite alebat)
Inclemens misero superiniicit. Ædibus ingens
It totis nidor: vicinia perstrepit omnis
Horrendo cruciantis se clamore puelli,
Certatim effractis irrumpitur vndique portis
Tardam ad opem nimium seræque arrepta salutis
Auxilia incassum. Nam iam depasta tenellos
Flamma artus, vitæ spem tum labefecerat omnem.
Rusticus affinem villæ properabat in vrbem Cap. xiiii.
Importans gazas solita ad commercia agrestes:
Tum stabat placido, mutúsque silebat ab omni
Parte aër, nec iam abs incerto iniuria cælo
Vlla timebatur: subitus cùm turbine ventus
Illum corripuit, primis in faucibus angens
Alternis vitam spirantes flatibus auras,
Extorrémque animæ linquens & luce carentem.
Depressis alius rastris vertebat inertes Cap.xv.
Glebas, qua toto spatio nuda arua patebant,
Atque vnde impingens incauto verbere nullus
Extabat ramus: tamen huic à sede reuulsum
Corruit ante pedes socio tunc lumine primum
Conspectum lumen: vacuum nox occupat orbem,
Ac hiat assueto viduata decore lacuna:
Qualis decusso quæ cæca adamante recessit
Tristi pala sinu nigras pro luce tenebras
Ostentat, squalétque orbato ignobilis auro.
Scilicet is labor est illi, quem saga lubentem

Exercet votis aliena in damna ministrum.
Vos ô mortales, quibus est obnoxia tantis
Vita malis, nullum contra opponetis inermes
Præsidium, nullo firmabitis aggere castra:
Ne sic hostis eat peruadens libera strages
Tam multas edens, & funera vestra frequentans?
Macti estote animis: conuertite nota salutis
Signa renitentes: præsensque asciscite multis
Numen suppliciis: nam se frustrarier vnquam
Eius ope aduertit, cui sit fiducia, nemo:
Semper & innocuus vano terrore recessit
Dæmon, si insonuit venerandum nomen IESV,
Nomen pro immensa sanctis bonitate colendum,
Impuris multa sub maiestate tremendum.

IN DÆMONOLATREIÆ SAGARVM LIBRVM TERTIVM PERIOCHA.

* * *

Nunc quoque quæ Magico prius excantata susurro
Corpora restituant mutata sorte: quis illis
Sensus, vbi aduertunt tandem se Dæmonis astu
In fraudē illectos. Vt in illius attamē arcta
...ergant esse fide: ac sic longa sæpe morentur
...uæstorem sceleris dubitati indagine, mutos
...ter tortorum cruciatus, dicere restat.
Ac primùm si cui semel inuidere salutem CAP. I.
...scino, & intactos morbum sparsere per artus:
...c hominum nulla est vnquam meditabilis arte:
...on si quas succo inspirat natura salubri
...rbas, ipse manu podalirius explicet omnes.
Hos versæ membris facies, & sedibus artus
...rpiter emoti, distortos vndique monstrant:
...s, ceu querulo ranarum exercita cantu
...agna, coaxatas voces suspirat anhelum
...ectus, & immundo maculosos ventre, petenti
...uctat tandem bufones ore: quibusdam
Membra cauo liuent extantia tubere, quæ mox

Fœta vomant variis è cœco vulnere frustis
Quisquilias, primâve minaces cuspide cultros,
Et quæ sola potens rerum natura videndo
Non sua miratur, quorúmque inconscia tota est:
Sic ludit rabies variis ignota figuris:
Non aliter docilis decedere corpore, quàm si,
Qui causam morbi dedit, afferat ipse salutis:
Qualis viroso condit sub vulnere mortem
Scorpius, atque idem fugientem corpore vitam
Sistit, & ambiguus sortem molitur vtramque.
Ergo quæ rara est (si quæ subit attamen illos)
Longùm grassantis morbi miseratio; fortè
Quod vindicta suum iacet èxaturata dolorèm:
Tum seruant ægrum, si quà conspergere possint
Inuisi, sanos medicato puluere in vsus:
Vel, si quam officij vicinia fingere causam
Præbet, ab hac capitur fiducia porgere, sensum
Quòd queat ignauo tandem renouare palato.
(Namque aliena penus semper mage grata ministrat)
Hic vides queis vulgo homines tolerare laborant
Vitam: lac, vinum, ius, salsamenta, farinam
(Si modo quæ morbum fecit manus ipsa ministret)
Vel deploratam subitò instaurare salutem,
Atque noua medicam virtute imitarier artem.
Cap. II. *Imò si horum quid furto subducere promptum est,*
E lare suspectæ striges, & spes hæret in istis:
(Nam nostras Dæmon labefactat sic quoque mentes
Doctus iacturam multo grauiore pudorem
Alternare dolis, & vertere fœnore damnum)
Ore capessitum iuxta sarcire salutem;
Ac si importatis Eoo ex orbe medelis
Omnibus, ipsa omnem Medicina extuderit artem.

Quod

Quod si mens illis ad certam inflexa manebit
Perniciem, precibus nec iam expugnata fatiscet
Vllis: non etiam mercede mouebitur ipsa,
Vt tetrum tollant quod suffudere venenum.
Tunc adhibere minas, & verbera proderit, atque CAP. III.
Contra luctantes, obtorto adducere collo,
Ad morbi medicamina detrectata malignè.
Hic pretium est operæ, quæ tunc commenta loquantur, CAP. IIII.
Audire, & nugas magno vt molimine texant.
Olim, se puero, quendam meminisse videre,
Qui verum vultu astrueret, tutúsque senecta,
Multis seruatas res affirmaret ab annis.
Hunc solitum certis sua numina ponere morbis
Atque Auerruncos, quos sacris ritè litatis,
Pacatos deceat prius aspirare fauentes,
Quam spes vlla queat certæ affulgere salutis.
Se (si sic sedeat) rectè defungier ista
Posse vice, & sacri votiua nouendia lustri
Pro more illorum ad delubra exoluere: præstent
Tantum quæ ex vsu fient donaria, quæque
In sumptus, quæstúmque viæ satis esse putabunt.
Ac ne commento desit persona, suóque
Actio procedat melius fucata colore.
Primùm, cerato permensi morbida lino
Corpora, tranuersis longè, latéque figuris,
Inde manu lychnum concinnant ordine certo
Multiplicem, & numeri arcana virtute potentem
Tum ceu grandi aliqua contracta labe profani,
Illius ante fores, quem suscepere piandum,
Pernoctant vigiles: regredi nec velle penates
Ante vllos simulant, quàm votis ritè solutis,
Illi quæsierint, quam promisere, salutem.

Ergo cùm primùm dubias à luce tenebras
Arbiter illata secreuit lampade Titan;
Inuadunt, pergúntque viam soli, atque silentes,
Dum sistant Diui se lustratoris ad aram
Hic, purgante nefas nouiès vbi carmine dicto
Æditui auxerunt votiua numismata cistam;
Extremum sacro succendunt lumine lychnum:
Sulphureo extemplò cui surgit flamma colore
Obscura, inconstans, strepitúque horrenda corusco.
Tandem digressi ter fanum ex ordine oberrant,
Quà circùm spatium est humana in busta relictum:
Atque ita post istis simulata piacula technis
Contrectant reduces ægrum per singula membra,
Ceu luxata sua tentent componere sede.
His (dictu mirum) profugus vigor ante veneno
Viuidius acutum redit, & sibi constat abunde:
Credibile est illis medicato puluere fartas
Esse manus, vnoque ex hoc pendere salutem:
Quam tamen arcessant mentita à numine causa.
Sunt & permulta quibus hanc extinguere tabem
Sæpius affingant varijs prætextibus artes:
Sed certo potis hic numero comprehendere non est:
Tam multas facies, tot habent miracula rerum.
CAP. V. *Has pro comperto certè est virtutibus esse*
Sæpè suis cassas, nec connitentibus illis
Corporibus iussos semper decedere morbos:
Nam formidata primùm si præuia mortis
Relligio incessit solito flagrantior, & iam
Accessit tristi ad postrema piamina mystes
Augurio: vel si (quæsita aliunde medela,
Quam ferat infestæ natura venefica sortis)
Ante ad opem medicam gemebundus confugit æger:

Irrita

Irrita tunc fractis incantamenta laborant
Viribus, optatam membris afferre quietem.
Nec mage carminibus locus est, si vincla coërcent
Publica delatos, & fontes iura reposcunt
In pœnas, scelerum metuenda exempla daturos.
Namque his vt prorsum est virtus sublata nocendi:
Sic quoque deest, vel si cupiant prodesse, iuuandi:
Quin etiam quod sit gens hæc mage prodiga noxæ,
Officij studiosa minus, satis arguit ipsa
Quæ nunquam affectis morbo redit integra ab omni
Parte valetudo: vel certè impune medenti
Non est sortilego. Nam si mox pluribus illud
Damnis non cumulat, pergitque nocentior esse
(Qualis fœcundo surgit numerosior hydra
Vulnere) tam duras dat cæco verbere pœnas,
Extremo vt iaceant longùm post membra dolore
Liuida, & innumero sparsim vibice cruenta.
Ergo animum rediuiua fides tentare (salutis
Dum quoque frustratæ piget, & spes nulla fruendi est Cap. vi.
Pollicitis opibus, raptísque vocare catenis
Ad libertatis male pristina iura subacta:
Sed praui, prædæque tenax decedere pactis
Detrectat Dæmon. Vix est remeabilis error.
Tunc illud plerique iugum ceruicibus vnà Cap. vii.
Excutiunt tandem, cum ingrato pondere vitæ
Pars proiecta anima furtiuo vulnere, clausa
Pars laqueo, puteóve lacu, vel fluminis vnda;
Quos omnes certum est labefactos Dæmonis astu
Vnà animam, corpúsque æternum occludere morte.
Tantum non adeò seuire tyrannide gestit,
Dum vita in membris mortali in sede moratur:
Sed defuncta etiam, abruptæ post tempora lucis,

Æternæ noctis caligine condere secum
Pœnarum in partem,& consortibus vrere flammis.
Sunt tamen insanæ post hæc deliria mentis,
Queis miserante Deo melior sententia surgit:
Nempe manus vbi tam duras horrere Magistri
Incipiunt, meritáque semel stat morte piare
Tot noxas scelerum, ac magno velut obice rupto,
Liberioris iter tandem contendere vitæ.
Ergo Quæstores obnixè orare superstes,
Ne tot vita malis sit longior: ocius vnâ
His finem extremum properent adiungere morte:
Hoc secum benè agi, quod non inconscia tantæ
Mens labis flammas inter lustrata piantes
Exuet impurum non cunctabunda cadauer:
Quales, quos morbi nulla sanabilis arte
Peruigil exercet rabies promptissima semper
Mors illis tarda est: vel quæ fugit auia sæuos
Cerua canes inter vitam venabula quærit.
CAP. VIII. *Sed rari vasto hoc emergunt gurgite, rari,*
Quos noua mutato post tanta piacula facto
Relligio incessit, durant rebus malè cœptis.
Ergo si quando Quæstor premit illa fateri,
Quorum sunt etiam manifesti: sic tamen audent
Composito ad verum vultu, ac sermone negare,
Vt falsum adductos in crimen credere possis.
Non indagatrix scelerata quæstio mentis
Tormentis etiam properata loquacibus vrget,
Vt verum dicant: ast intercluſa premente
Dæmone, in obsessis penitus vox faucibus hæret:
Idque satis prodit turgentes liuor anhelus
Gutturis, & dubia nutans confessio vitæ.
CAP. IX. *Frigida tum patulis resupino faucibus ore*

D 3 *Ingeritur,*

geritur, vel quæ lustrali voce sacrata est:
ócque illas (aiunt) subigit persæpe fateri
uod tormentorum vis non exculperet vlla:
el si Agrigentinas torquendo vinceret artes
ernunt, & summa radenti de cute ferro
llos, ac toto demessos corpore verrunt:
ræsertímque vbi se nudam natura videri
xhorret, lucémque hominum audibunda refugit:
bscœnis etenim fama est hærere latebris
æmona non raro dum muta silentia tortis
æstat, & in mediis sensum cruciatibus aufert:
d fallax totum est hoc quicquid fama loquatur:
am nihilo in pœnas surgunt minus, atque ferendo
rtoris superant duris conatibus artes:
uxilio Dæmon non desit, multus vbique:
unc verum vrgentis prædicere tormina pœnæ, CAP. X.
e incautos capiant non intellecta, adigántque
fida tacitum lingua reserare pudorem:
unc terrere minis, & sæuæ verbere flammæ,
uæ mox certa manet confessos criminis huius.
enique iam tensos rigidis à funibus, inter
ipitis immotos fines, vel brachia sursum
istortos miserè, circum dare, adesse, monere
ergant in tacito luctari pectore linguæ,
ibrica præsentes si fortè inhibere dolores
fficio nimium festino in damna parabit.
uper, multa ream causantem dum vrgeo iustis CAP. XI.
ntra momentis, & se his illa expedit ægrè,
duerti incertis oculis sursum, atque deorsum
ncta pererrantem, seu quos extrema fatigat
sidio attonitos, expectant vndique, si qua
uxilio sociæ ostendant se signa cohortis.

Percontor

Percontor quæ causa vagam sic lumine reddat,
Curve rogata suo sic nos sermone moretur:
Hærere astutè, atque aliud confingere primùm:
Sed iussa admoto verum terrore fateri,
Tandem sic infit, sortem execrata malignam.
Illa non cernis muri prodire ruina
Carnificem, qui me miseram sic perdidit, atque
Intentare minas, si de se dixero verbum:
En bifido digitos vt motitat vngue bicornes,
Cancri instar, dubióque micans fulgore, latebras
Nunc tenebris cæcas, nunc luce alternat hiantes:
Ecce vt se aduerso subitum mox condidit antro
Cornibus in teretes distincta fronte cylindros:
Quales exertos variat testudine limax,
Si quando refugit metuens illidere duris.
O qui res hominum vestris moderare soletis
Iudiciis, pœnæque malis imponere morem,
Vltrices scelus in tantùm distringite leges
Immoti: nihil humanæ miseratio sortis,
Aut falso crimen dubitatum errore moretur,
Quæ vobis debet mens inconcussa manere
Dum vrnam versatis: dum lance expenditis æqua
Omnia. Si nil iam quæ sagis dicitur esse
Consuetudo malo cum Dæmone, vel quoque cœlo
Excita fulminibus permixta tonitrua suadent:
At numerosa adeò grassantia cæde venena,
Tótque frequentatis nunquam irrita toxica morbis,
Vos ad plectendas dignis cruciatibus illas
Accendant, edendáque quæ pro lege sequantur
Qui vestrum ornabunt posthac exempla, tribunal.

DÆMONOLATREIÆ EX IVDICIIS CAPITALIBVS NONGENTORVM PLVS MINVS HOMINVM QVÆ SORTILEGII CRIMEN INTRA ANNOS SEDECIM IN LOTHARINGIA CAPITE LUERUNT.

LIBER PRIMVS.

Quibus illecebris homines à Dæmonibus primum trahantur, labéque sortilegij inficiantur.

CAPVT PRIMVM.

Nescandi, perdendíque hominis tot occasiones arripere satanam, quot illi natura ingenerauit affectus, ipsa nostro magno malo fidem facit experientia: ferè enim aut libidinibus, amori deditos potiundi ostentata spe lactat: aut pertæsos egestatis diutinæ larga, atq; ampla opum aliqua pollicitatione pellicit: aut ad vltionem, ob acceptam fortè iniuriam inflammatos, oblata expendi odij facultate percellit: aut denique quauis alia corruptela, dulcedinéque deprauatos, in leges

ſuas trahit, ac veluti nexos ſibi addicit. Ac quod quis hîc intelligat cœcos illos animi affectus, cupiditatéſque, quæ homines ad nequitiam impellere ſolent, aliud eſt de quo ſermonem nunc inſtituimus. Nam id quidem ſit intemperanter abuti otio, & literis, ſi toties decantatam Promethei & Epimethei, rationis, & appetitus veluti pugnam, & dimicationem inculcare velimus. Hoc plus dicimus, nō modò graſſari in homines ſatanam occultis, ac velut domeſticis eiuſmodi affectionibus, &(vt ſic loquar) actis per ipſorū viſcera cuniculis; ſed palàm, apertóque (quod aiunt) Marte: explanata ſcilicet vocis impreſſione, ac comparata ad colloquium, quæ ſub aſpectum cadat, perſona: qualem illi memorant [1] fuiſſe, dum tanquam conſerta manu cum Seruatore in eremo colluctaretur. Atque hoc equidem illi procliuius eſſe facere, cum difficultatibus labefactatum quempiam nanciſcitur. Inde enim orationem ferè auſpicari ſolet, quòd eius vicem doleat, cupiátque adeſſe, atque opitulari. Sed neutiquam id ſe præſtare poſſe, niſi is prius rupto, quod in baptiſmo pepigerit, fœdere velit in ſuam poteſtatem tranſire, & ſe pro hero habere. Quod ſi id ita parum procedit, nec verbis ſatis promouetur negotium: tunc adhibentur, quas modo dixi, illecebræ, atque lenocinia: grata aliqua emētiti corporis forma, ac venuſtas, ipſáque, ſi velit fruendi poteſtas: magna in ſpeciem pecuniarum vis, ac copia: demúmque pharmaca iis morbo vlciſcendis, quos infenſi ſeruant: vel ſanandis, quibuſcum accepto beneficio in gratiam redierunt: ſæpè etiam qui intentatis minis, ac inceſto, vel verberum, vel carceris

1. Matth. 4.

s metu, ferocius vrgent, atque instant. Nam pari
oco vtrumque habent sortilegi, tamque commo-
è aliquid vi ab eis extorquetur, quàm precibus, &
landitiis impetratur. Quorum tamé nihil in præ-
ntia confirmare exemplis decreui, quoniam ea
einceps suum quæque locum sunt plenius habi-
ra: hoc nunc contentus addere, quod in isto ma-
rum impulsionum genere rarius atq; infrequen-
us reperi vsurpatum. Hoc verò est, quod illis sa-
n aliquando etiam pericula intendit, ac formidi-
es opponit, quos blanda oratione permouere ne-
uit. Claudius Morelius [2] Serræ dãnatus veneficij, [2] Non. Decemb. 1586.
ùm rogaretur, quæ res maximè illum impulisset,
: se primum Dæmoni addiceret, respondit: non
itè verbis, quicquid lenocinaretur, ab illo vinci
otuisse, quàm vbi de vxoris, liberorúmque nece
rrore iniecisset. Antonius Vvelsch [3], cùm de ob- [3] In Guermingen XIIII. Cal. Ianua. 1589.
orquendo collo, nisi in iis quæ iubebat, pareret,
inas intendisset, non ausum fuisse quicquam illi
mplius denegare, ita is dicta sua iam iam in illum
xecuturus videbatur. Alexiæ etiam Drigeæ [4], cùm [4] Haracuria. IIII. Id. Nouemb. 1586.
um nullis pollicitationibus obsequentem si-
i posset adiungere, tandem interminatus est muri
dium quas illa inhabitabat, ruinam: quæ & non
ultò post est consecuta. Eiúsne ille causam præ-
uerit, an tantùm impendentem præuiderit, ac de-
untiauerit, alibi fortè commodiùs dicetur. Certè
abent Ethnicorum historiæ satis multa exempla,
uę ædificiorum deiectiones, satorum strages, ter-
æ hiatus, aëris ardores, aliásque id genus calami-
osissimas tempestates, in hominum perniciem à
Dæmonibus, non aliam ob causam inuectas, me-

morant, quàm vt eorum mentes noua semper aliqua voti religione obstringerent, suámque in illos tyrannidem magis, magísque prolatarent. Vnde hoc primùm colligere est, nō esse fabulosum, quòd vulgus Sagarum loquitur sibi præsentibus præsentes adesse Dæmones, ac coràm congredi. Tum in se permouendis, quæ duo potentissima sunt ad labefactandas mortalium mentes, spem ac metum, cupiditatem, ac formidinem, vti sunt rerum valde periti, adhibere, atque admouere.

Quemadmodum dolis suis captos Dæmones medicato puluere, virgis, vnguine, variísque id genus venenis instruant: quorum alia mortem, alia morbum tantùm, quædam etiam sanationem afferant. Vtque ea neque semper, neque omnibus sint noxia: sed reperiantur, quibus sæpè frustrà sint aspersa: maximéque qui in maleficos capitalia iudicia exercent.

CAPVT. II.

IAm inde ab initio Diabolus homicida est, nec vnquam cessauit homines pietate destitutos ad cædes, ac parricidia impellere. Vt mirum non sit, si quos semel illaqueauit, eos in primis ad veneficia paratos, instructósque habere studeat. Ac ne vel veneni penuria, vel ejus propinandi difficultas cuiquam ad eam rem moram, impedimentúmque afferat, minutum puluerem primo quoque congressu administrat, qui morbi necísve certissimam, cui ita constituerit, causam præbeat: quémque, vt noceat, non sit necesse in cibum, potúmve infundere, aut nudo corpori affricare, sed leuiter etiam in

1. Ioannis VIII. cap.

vestes

stes ipsas spargere. Eum qui necat, atri, qui morum tantùm facit, cineritij, aliquando etiam ruffi coloris. Ac quoniam sagæ sæpè metu, vel pre-, nonnunquam etiam misericordia (à qua nec nino profitentur se alienas) adducũtur, vt mor-fic affectis curationem adhibeant, vti post las dicetur: ne desit quoque ad eam rem paratum medium, tertium accipiunt albi coloris, cuius vel persione, vel in esculentum, poculentúmve imfsione, morbus propulsetur. Hæcque pharmaca s sic officiis, ac viribus solo colore distincta. audia Fellæa [2], Ioanna à Banno [3], Nicolæa Pisca-x [4], ac pleræque omnes eius sodalitij memorant, semper talia vsu comperisse, qualia hîc prædicã-. Qui tamen colores non tam sunt diuersi, ne in nenorum, quæ ipsi imbuunt, delectu quis hallunetur (à Dæmone enim non ab innatis qualitaus ea efficacitatem suam habent) quàm vt sit in o pacti conuenti fides elucescat, veritas probe-, & constantia. Addunt Matheola Guilleræa [5], & anna Alberta [6] cineritium illum puluerem, etsi lgo faciat morbum non lethalem, necandi tan vim habere, vbi primùm à veneficis vsurpa-, post datum nefariæ illi militiæ nomen. Tana scilicet id ἀφαγωγικὸν, ac primum rudimenn habet prærogatiuam. Hoc certè non sine alia admiratione est, quod istiusmodi toxica sorgi non modò tegunt rerum ad fugandos Dæones comparatarum vsu, ac ministerio; sed nec er ipsas expiationes, ac sacrorum procurationes ebere abstinẽt. Iacobeta Equina [7] cum Petronij pulis sui filiæ, cui amatorem inuidebat, pro libi-

2. Mazeleij. V. Id. Noũeb. 1584.
3. Manerij. III. Non. Ianu. 1585.
4. Gerbeuillai Nonu Maij, 1585.
5. Mazelaij pridie Non. Decemb. 1584.
6. Sampetromontij. VI. Idus Nouemb. 1581.
7. Sexeijv. Id. Octob. 1587.

dine nocere non posset (ab illa enim ne quam in-
ferret iniuriam sibi diligenter ea cauebat) tandem
aspergillo lustrali, quod istiusmodi puluere viru-
lento infecerat, quasi aliud agens in templo oran-
tem inspersit Quo facto statim grauissimo morbo
est correpta: quem & mors non multò pòst est con-
8. secuta. Alexia Belhoria [8], cũ tota vicinia se vna ne-
Blainuillæ glecta ad epulum, quod vir equestris Darnyelius
ad aquas. dabat in filij die initiali, esset vocata: eum contem-
XVII. Cal. Febr. 1587. tum non ferens, à baptismo recentem infantem,
non aduertentibus qui asportabãt, eiusmodi vene-
nato puluere aspersit, ac necauit. Ac ne minus ex-
peditus sit eius vsus, si semper sit necesse in manu
promtum habere, ac deinde dispergere: habent
& virgas eo medicatas: vel etiam vnguine, aut re
quapiam alia perniciali illitas, quas sæpiùs gestant
per occasionem abigendi pecoris: his ceu ioco sæ-
9. *Mazelaij.* pè obuios feriunt homines, quos perditos volunt.
XIIII. Cal. tum etiam pecudes: nec equidem irrito, atque in-
Ian. 1584. noxio tactu: vt testatum sua confessione relique-
10. *Ronceij Calend. Dec.* rũt Fracíscus Fellæus [9], Margareta Vvarnia [10], Ma-
1586. theola Guilleræa [11], & cuius modo memini Iacobe-
11. ta Equina. Nisi si quis fortè ab eorum iniuriis tuti
Pangeij an. 1584. sunt benignitate aliqua numinis singulari. Neque
12. enim illis infinita semper est in omnes potestas: vti
Condeij, à Dæmone suo non semel inaudisse se retulerunt
mense Iulio. 1582. Iana Gransanctæa [12], & Catharina Ruffa [13]. Equidẽ
13. memini Asinariam Nanceianam, cùm me quæ-
Vellea ad store ad interrogata ex elogiis testium responde-
Mosellam. V. Calend. ret, ac de hoc præsertim rogaretur, indignabun-
August. 1587. dam hæc esse locutam. Quàm benè agitur vobis-
cum, ô Iudices, quòd nobis in vos nihil quicquam
licet

icet. Nam nulli ſunt mortalium quos tam luben-
er inſidiis noſtris appetamus, qui ſic gentem no-
trām omnibus pænis, ſuppliciíſque proſequi-
nini. Idem Iaquelina Xaluëtia [14], ſponte, nec quo- 14. Buxerij ad
uam ei interrogatione præeunte, recenſuit: Hæc quercum.
ropter ſortilegij, qua pridem laborabat, ſuſpicio- 111. Calēd
em in vincula coniecta, ac poſtmodum Iudicis Maias.
ronuntiatione iis ſoluta fuerat: quòd ſcilicet ſilē- 1588.
o pertinaci omnia quæſtionum tormenta feren-
o ſuperaſſet. Hoc igitur ſecum ſæpius animo vol-
ēns, prius quieſcere non poterat, quàm quæſto-
m, qui ſeueritatem in illam tantam adhibuerat,
iquo damno afficeret (eſt enim hæc ſagarum col-
uies, ſupra quàm dici queat, procliuis ad vindi-
am) Dæmonem igitur ſuum obtundere non ceſ-
bat, dum is eius odij explendi aliquam rationem
tutam, & facilem inueniret. Sed is imbecillitatis
æ ſibi ea in re conſcius, primùm quidem nego-
ım ex alia, atque alia difficultate trahere, & cau-
s, ne id faceret, fingere. Verùm cùm Xaluëtia ef-
gitandi finem non faceret, tandem pudens, ac
olens, quòd contra quàm ipſe apud eam non ſe-
el prædicauerat, videret iamiam proditam iri
am illam imbecillitatem, atque impotentiam.
a certè me mea Xaluëtia (inquit) peſſimè ſemper
buit illorum carnificum effrænata in vos ſęuitia,
idémque, & ſæpè de ea vindicanda fuit animus:
l omnes conatus mei (vt ingenuè fatear) in nihi-
n recidere: quòd illi in eius ſint præſidio ac tute-
qui ſolus incœptis meis obſiſtere poteſt. Sed fa-
, vt tantam ſuam rabiem in commune ſaltem
ınt: dum hac, atque illac ſata cultáque, quantum
poſſum,

possum, tempestate percello, ac protero. Huic est non absimile illud Nicolaæ Moreliæ[15], quæ recensuit Dæmonibus insitum, atque inustum esse præcipuè eorum odium, qui leges exercent in veneficos: frustra tamen ad vindictam quicquã aduersus illos tentari, atque incipi. Ecce vt Deus sartam, tectámque præstat auctoritatem iis, quibus in terris suum demandauit imperium: quoque ob id disertè nominis sui prærogatiua, atque honore impertiuit, Deos vti se appellans[16]. Nimirum vt sint sacrosancti, ac ne ipsis quidem sagarum ob muneris, officiique sui causam sortilegiis violabiles. Imò nec Dæmonũ ipsorum pręceptis, vel minimũ obnoxij, etiamsi suam illis fidem antè labe ista aspersi obstrinxerint. Nam hoc sortilegis magistratus sanctitatẽ præstare, tantisper dum in eo sunt, vt quiescant ab alioqui importunissimis eiusmodi Magistellorum suorum querelis, atque instigationibus, memorauit Desiderius Financius[17], inquiens eum, cui se addixerat, toto tempore, quo magister municipij extitit, à se nõ esse visum: cùm cæteroquim diligentissimum ad quamcumq; occasionem monitorem anteà habuisset. Capessat igitur confidenter magistratus, quæ sui sunt officij, agnoscátque se ei vocationi seruire, in qua Deum propugnatorem passionum, defensorémque sit semper habiturus. Simili sanctitatis causa, atq; occasione Marcus refert apud Psellum, Dæmonem suum in diebus crucifixionis, ac resurrectionis nihil insonuisse, etiamsi id ab eo obnixè contenderet. Atque hęc venenorum tantùm, quæ sortilegis administrant Dæmones, sic innoxia vis est illis, quos modo dixi, iudicibus:

15. Sarra. ix. Calẽd. Febru. 1587.

16. Psal. ixc.

17. Sandeodati pridie Idus Iulias 1581.

dicibus: Nam si quæ præterea sua manu legunt, misceent; dubium non est, quin ea omnes æquè dant, insitúmque virus in quibuis pari virtute etant, ac distingant. Sortilegos verò suas præter officinas habere refertissimas bestiolis, plantis, metallis, quæ natura præsenti aliquo veneno inuxit, ipsa experiẽtia sæpius comprobauit. Atque eò tam multis, variísque, vt tot recenseri possint, ot apud Homerũ Agameda cognouisse dicitur:
ὅσα φάρμακα ὅιδη ὅσα τρέφη ἐυρῆα χθών.
ũn disciplina, & tyrocinium sub eodem præcepre illis est. qui nihil eorum ignorat, quæ ad honum perniciem valent. Sed hęc in gremio natulatere malo, quàm me nomenclatore in cuiusam venire notitiam. Quę me etiam causa sem impulit, vt quoties ea in reorum quæstionis scripta reperirẽ, omnino inducenda censerem: tem commonefacerem, addita è regione νηστεία, ab actuario, dum is quæstiones illas medio foro itat, prætermitterentur. Sic enim sunt in Lothagia rerum capitalium iudicia, vt imperitę, atque eò armatæ multitudinis suffragiis, cum summa ione, ac citra prouocationem in reum in publiexpositũ reddantur: ex Nanceiani tamen duumatus sententia, ad quem de tota re prius referri ortuit. Atque vtinam ne tam multis nunc innoterent. Verùm hoc ita more hominum euenit, quæ clam magis esse expedit, ea in lucem audas prorumpant: Et est istiusmodi rerum memoria iturnior, sæpè quoque iucundior, quàm earum, æ ex vsu sunt mortalium. Hoc modò, tunc illa am, quibus Circe, & Medea toxica sua contun-

18. v. Iliad. v I.

debant, in Seleneæ monte multis post ætatibus, cum admiratione visa scripsit Scholiastes Theocriti. Quid verò, si ipsa venena, vel etiam eorum conficiendorum artes, & præcepta, monumento aliquo exarata reperissent, facturos fuisse putamus, qui sic sola instrumenta in pretio aliquo quasi Epicteti fictilem lucernam habuerunt?

Vnguine suo Magico impune sagas manus, seque adeo totas illinere: quo tamen, si cuiusquam vestem vel extremam attigerint, id illis continuò mortiferum sit futurum, si modo lædendi est animus. Nam aliter eum contactum innoxium esse, atque expertem iniuriæ.

CAP. III.

INsidiosissima est alia spargendi veneni ratio, cum manus eo illitas, ceu demulcendo summis etiam vestibus admouent: Nam vix est, vt cauendo effugere queas, quòd habeat ea res speciem beneuolentiæ potius quàm iniuriæ. Et tamen præsentissimum id est corpori venenum, vti ipsa sæpè experientia manifestum fecit. Quod vel ex eo maiorem admirationem habet quia nuda manus impunè, ac sine vlla noxa imbibit, quod sic virus habet per conduplicata etiam vestimenta penetrabile. Quòd enim dicas reperiri qui pestis veluti fomitem in alios transmittant, ipsi alioquin ab ea tuti, atque illæsi: hoc non habet eandem rationem. Nam eiusmodi Sagarum contactus (vt alibi dicetur) iis tantùm noxius est, & lethalis, quos iniuria affectos volunt: morbi autem pestilentis contagio, etiam in eos manat, quos minimè velis. Quę

1. Cap. XXXVII. huius libri.

res

res me impellit, vt credam hic Dæmonis lateñti mi-
nisterio atque opera aliquid fieri, quod non appa-
reat, sed intus tantùm grassetur: vnctionémque il-
lam exteriorem symbolum solum esse eius con-
scientiæ, quam ad tam nefarium facinus miseri illi
eius ductu, ac consilio afferunt. Siquidem experiē-
tia deprehensum habemus, sine noxa illam & ge-
stari, & attrectari à quouis posse, postquam in vin-
cula coniecti sortilegi, societatem Dæmoni suo re-
nuntiauerunt: vti vsuuenit, cum refertas iis pixides
inter lectorum, quibus earum perquirendarum cu-
ra demandata est, manus agnoscunt. Quod non ita
pridé Fressenij (qui pagus est in Germania ditio-
nis Lotharingicæ) euenit. Cùm enim ibi Maria Al-
berta 2, & Catharina Præuotia 3 iam iam veneficij 2. IIII. Non. Septemb. 1589.
damnandæ rogarētur, mala sua venena, si quæ fortè
domi reliquissent, indicare: ne cui illis vita defun-
ctis, fraudi esse possent: idq; statim fecissent: allatæ 3. Iisdem die & loco.
sunt à perquisitoribus ollæ duæ fictiles, in quibus
inesset bitumen luteis, albísq; guttis intermixtum,
& metalli micis variè lucidum. Quod & ibidem
Celuers Otilla 4, Yzarts Anguel 5, ac pleræque fa-
ciæ multis aliis in locis factitasse reperiuntur. Porrò 4. VIII. Idus Aug. eod. an.
ne quis putet ea sic illas iudicare, dum quæstoribus
satis placere student, ac quæ in alios, eósque non il-
laudatos familiæ vsus vnguenta aliquando com- 5. VII. Idus eiusdem mensis.
parauerunt, ea pro istiusmodi malis venenis illos
astutè ostendere; non ita res est, multáque concur-
runt, quæ nihil hic fingi aut simulari manifestè ar-
guunt. Nam primum, si in ignem mittantur, fulgo-
rem, strepitum, nidorémque edunt, atque emit-
tunt, qualem nulla res alia edere, atque emittere

queat: vti obseruatum reliquit Iana Michaëlia[6]. Tum visę, quæ statim ac se eis illinendi ac perfricandi potestatem à Iudice accepissent, momento sursum efferrentur, ac disparerent: vti de Pamphile sua recitat Lucius[7]: quæ, inquit, indidem in se ingesto tali vnguine, iam sui periclitabunda paulatim terra resultauit, ac mox in altum sublimata forinsecus totis alis euolauit. Et omnino de vnguinis istius Magici vsu, facultate, ac viribus conueniunt quotquot hactenus etiam diuersi super ea re sunt interrogati sortilegi. Imo & colorem etiam studiosè designant, quo fides magis sit nō esse somnium, sed rem oculis ipsis visam, ac perceptam. Ioanna Gallæa[8] refert præbitum sibi à Dæmone quæ cinis frondibus obuolutum, fuisséque albidi coloris: se etiam eo vt plerumque delibutas manus habuisse, ne ad vllam occasionem deesset nocendi materia, atque instrumentum. Alexiæ Drigeæ[9] cōsentiens est huic oratio, nisi quod colorem ait illi fuisse subruffum: eóque, cum impellente Dæmone maritum vnà concumbentem, ac somnum capientem illeuisset, non multò post in summa miseria, ac membrorum conflictatione decessisse.

6. In agro Vinensi IIII. Nonas Iun. 1590.

7. Apud Apuleium lib. III. de As. aue.

8. Sandominici V. Idus Decemb. 1586.

9. Harscuriæ. IIII. Idus Nouemb. 1586.

Demones suis, cùm primùm eos adoriuntur, pecunias cōferre, quæ post sublatis prestigiis, fimus, testæ, folia, aliaque id genus quisquiliæ esse reperiantur. Cur veras largiri nequeant, cùm tamen eorum, qui terra abditi latent, thesaurorum, custodes, asseruatorésque esse dicantur.

CAP. IIII.

MIrum[1], cùm credantur Dæmones maximos quosque thesauros, qui defossi, ac reconditi latent

tent,asseruare,atque in potestate sua habere; tamen nihil vnquam illorum depromere posse, quo m sępè iactatam apud suos munificentiam, libeulitatem, re vel minimùm comprobent: Aut si uid certè depromunt,ac verè ostentant, non hoc gunt,quo eius fruendi potestatem vllam faciant: d magis, vt tali veluti esca illectos,ludificatósq; omines perdant,ac ad exitum, interitúmque adudant. vti Norimbergensi cuidam accidisse Anno I. D. XXX. narrauit Melanchton in progymnasatis Physicis: Ei Dæmon, inquit, locum indicaerat, vbi thesaurum ingentem pridem obrutum se aiebat. Hunc igitur gazis inhians ille properè perit. Ostendit se primùm fornix, ac sub eo capsa excubante nigro cane asseruata: quam dum raitus fornicè penitiùs subit, eius ruina momento opressus interiit. Quo viso, qui eius incœpti spectator, ac testis fuerat ex eius familiaribus quidam, nti periculi metu consternatus aufugit, ac rem nnem sicuti eam ipse viderat, in vulgus dissemiuit. En, vt præsentium etiam opum participem um Dæmon facere noluit, quem tamen earum e certa, atque indubitata lactauerat. Quæ aliom etiam Dęmonum pridem fraus fuit,& malitia, uemadmodum sępissimè experientia est comprotum. Et certè id parsimonia, ac retinendę rei,cus alioqui nihil indigent, studio ab eis fieri, stulm sit credere: sed potius sic esse hominibus imensa Dei bonitate,ac prouidentia consultum, ne veras illi largirentur opes, nullius iam tuta esset à ntis illecebris integritas: seméque comparatæ ad nnem nequitiam, flagitiúmque materiam sup-

1. *Greg. Cedrinus in additionibus ad Zonaram in vita Anastasii Dicori.*

2. *Lib. II.*

peditarent: vti Thales[3] dicit illas φάρμακα τῆς κακίας ἔχειν μύρια. Ergo (vt inquit Psellus[4]) nihil eorum, quæ promittunt, ex se tradere possunt: sed visu tantùm quędam inania suis cultoribus afferunt, varia prorsus, & instabilia. Sennel Armentaria[5] accepta dono à Dæmone, vt sibi videbatur, pecunia, gestiens domum properè rediit, eam vt numeraret: Sed excusso sacco nihil nisi testas, ac carbones reperit. Catharina Metensis[6], Succerdam; Claudia Morelia[7]; Benedictus Drigæus[8], Dominica Petronnia[9], acpleriq; alij, arborum folia. Ioanna à Banno[10], cū nummum aureum charta cōuolutum in via reperisset, vti Dæmon euenturum prædixerat, atq, eum marito cupidè ostentaret: aduertit tandem non sine pudore, pro auro nactam se calculum ferrugineum; qui etiam contactu primo facilè in frusta dissiliret. Vna Catharina Ruffa[11], inter omnes quorum quæstiones capitales in manus meas venêre agnoscit, nummos tres se semel sine fraude ab eo recepisse.

Non satis esse Dæmonibus diserta verborum stipulatione obligatos, nexósque homines habere: sed illis præterea notas vnguibus suis inscribere, quæ seruitutem in quam abduxerunt, perpetuò testentur. Qua sæpius corporis parte fiat inscriptio: vtque sensu penitus illam orbent, ac destituant.

CAP. V.

DOminorum in seruos importuna multis modis olim fuisse fertur crudelitas, & sæuitia: sed in hoc maximè intolerabilis, quod notis eos compungendos

pungendos

3. In libro de collationibus diuitiarum & virtutis.

4. In cap. cur Dæmones timeant minas.

5. Dusæ prid. Cal. Octob. 1586.

6. Dusæ, pridie Non. Nouemb. 1586.

7. Serræ. III. Non. Decemb. 1586.

8. Haracuriæ. XVIII. Cal. Ianu. 1586.

9. Pangæij XIII Cal. Nouemb. 1586.

10. Manerij. III. Non. Iulias. 1585.

11. Vellea ad Mosellam V. Calen. August. 1587.

ıgendos curabant, vt haberent quod fugam, si
uam se forte darent, comitaretur, ac deprehen-
ni magis obnoxios redderet. His adeò barbaræ,
ue inhumanæ seruitutis veluti tesseris inustos,
nsignitos etiamnũ hodie habet Diabolus, quos
ens sibi addixit, præcipuéque (aiunt nonnulli)
n parte corporis, quæ à sacrorum Antistite in
cuiúsque initiali chrismate fuit delibuta: vti fu-
abacti pecoris signa, suis impressis immutare so-
t: Quæ ratio sicuti parum probabilis mihi vide-
(nam & ea quæ Antistes nihil attigit, sæpius vn-
bus suis fœdant, atque inquinant. quemadmo-
n pòst dicetur) ita non facilè eorum sententiæ
esserim, qui negant abolendis baptismi monu-
ntis, notas eiusmodi quasi contrarium symbo-
n adhiberi: frustra enim (inquiunt) expungi è
rpore is character tentatur, qui penitus hæret in
ima: cùm eadem ratione superfluum dici possit
baptismo aquam corpori superiniicere, qua ta-
n animi lues interior elui denotatur. Certè vt vt 1. Blamuillæ. XVII. Calẽ. Febr. 1587.
sit iam nihil ea dubitationis habere potest: post 2.
àm non modo, qui eam suo damno experti sunt, Serre. III. Nonas Decemb. 1686.
uersi diuersis locis, atque temporibus eamdem
erunt; sed etiam iis indiciis comprobant, quæ 3.
t oculis manifesta, dum vestigia ostendunt: & Rangeÿx I. Calen. Decemb. 1584.
nouitate prodigiosa, cum sine doloris vllo sen-
vulnus ea parte, quę sic vngue Dæmonis est exa- 4.
ta, penitissimè admittunt. Alexia Belhoria [1], Ni- Blamuillæ. V. Cal. Martias. 1587.
laæ Morelia [2], & Ioanna Gerardina [3] concorditer
eclarauerunt, se illud perfidiæ suæ Symbolum in 5.
mma frõte inustum habere. Quirina Xallæa [4], in Maxileÿ. V. Idus Nouemb. 1584.
ecipite: Claudia Felłęa [5], in pectore, & à tergo: Do-
minica

6. Charmesij. v. Cal. Decemb. 1584.
7. Leberij. v. Calen. April. 1588.
8. Buxerij ad quercum III. Cale. Maij. 1588.

minica Euræa[6] in coxa: Iana Nigra[7], in dextro: Iaquelina Xalueta[8], in ſiniſtro humero. Atque eiuſmodi veſtigia illo ipſo, quo à fide defecerunt, temporis momento, ſibi à Dæmone inſcripta fuiſſe: Porrò, eius rei fidem præterea facere ipſas cicatrices in leue callum obductas, ſi quis partum iſtis credulus periculum facere velit. Et quod magis mirum videri poſſit, totus ille locus ita exanguis eſt, ac ſenſu labefactatus, vt ne admiſſa quidem acus altiſſimè aut dolorem faciat, aut ſanguinis minimum eliciat. Idq; ita iam pro comperto habent rerum capitalium vindices, vt inde quæſtionis ac tormentorum ſæpe initium faciant. Quòd non & ita pridem Spinalij re fuit iam probatum. Nam cùm Iſabella Pardæa[9] ibi ob ſortilegij crimen comprehenſa, vrbis præfecto partem corporis ſic à Dæmone inſcriptá indicaſſet, ſubijt ei in animum, experiri, verùm ne id eſſet, quod de eiuſmodi ſtupore ferebatur. Ergo iuſſit in eam aciculam penitiſſimè infigi, atque inculcari. Quod cùm in ſatis magna hominũ frequentia eſſet factum, & incruentum omnino vulnus apparuit, & nullum ſaga doloris vel minimi indicium aſpicientibus dedit. Rurſus Brinduſij. Ibi Claudia Bogarta[10] tormentis iam exhibenda, ad cutem, vt moris eſt, detonſa fuerat, ob idque cicatricem nudam in ſumma fronte oſtendebat. Suſpicatus igitur Quæſitor quod verè erat, ſcilicet impreſſi à Dæmone vnguis veſtigium, quod ante capillis tegeretur, in id iubet aciculam altiſſimè infigi: Quod cùm eſſet factum, nec illa doloris vllo ſenſu affici, nec vulnus vel tantillũ cruore manare viſum eſt. Perſtitit tamen verum negáre, ac dicere eum

9. Pridie Nonas Maias. 1588.

10. III. Calendas Nouemb. 1590.

olim ex iactu lapidis torporem esse obductum. Sed postmodum tormentis admota, non tantùm agnouit id sibi à Dæmone inflictum fuisse: sed & plurima alia, quæ indignissimè ab eo passa fuerat enumerauit. Nouissimè [11] & Essæij, qui pagus ab hac vrbe miliario abest, cùm hoc loci Dynasta præsens in Mugeta sortilegij rea lictorem periclitari iussisset, ac is illam idcirco nudam statuisset, inuestigaturus sicubi tesseram illam reperiret, tandem in sinistro femine macula verrucæ instar apparuit, in quam cùm ferrum, vel quantum poterat, adegisset, nec à Mugeta vocem, nec ab ipso vulnere sanguinis guttam vllam elicere, atque exprimere potuit; cùm rursus locum maculæ proximum leuiter etiam vulnerasset, ingentem ea ex dolore clamorem edidit, largus cruor sese inde effudit. Quæ autem tanti stuporis causa esse queat, non admodum anxiè erit ei quærendum, qui ipse secum reputauerit, quemadmodum nihil vnquam homini à Dæmone nisi mortiferum, atque exitiale accidere possit. Nam equidem longe à vero aberrare mihi videntur, qui sic à naturalibus causis eius rei rationem arcessunt. Corpora quæ sibi Dæmones excitât, plusquam glaciali rigere frigore. Vulgo autem ea orbari sensu, atque obstupescere, quibus extremè frigida admouentur, vel circunfunduntur: vti hyeme summa torpere, languerêque magis solemus; & ætate iam affecta, quæ mortis veluti rudimentum quoddam est (sunt autem mortui adeò insigniter frigidi, inquit Plutarchus [12] vt aciem nouaculæ, si quis tentet admouere, propter incomparabilem rigorem obtundat) sensus om-

11. XVIII. Calend. Iulias. 1591.

12. In li. Aqua an ignis sit vtilior.

nes ſint tardiores, atque hebetiores.

--ſed enim gelidus tardante ſenecta.

13. Virgil. v. Aeneid. *Sanguis hebet, frigéntque effœtæ in corpore vires.*[13]

Et in ipſis quoque animantium corporibus, quæ partes minimum caloris habent, ſenſu minus pollent: qualia ſunt pili, oſsa, dentes, aliáque id genus, quæ (vt inquit apud Macrobium Diſarius[14]) effectui animæ ſenſum miniſtrantis ſunt penetrabilia. Nam talis vtique céleri nequit, qui membris animalium vnà cum vulnere ſtupor à Dęmonibus infigitur. Primùm, quod ſi quis manum admoueat, nihil ipſe tactu diſtinguat, aut vlla qualitate immutatum reperiat. Deinde, quod cauſis quæ in ſe efficientiam naturalem cohibent, ſublatis, maximéque, ſi quæ extrinſecus accedunt, effectus quoque ceſſare oporteat. At ſic eſt is, de quo loquimur, Dęmonum contactus, vt inducta ab eo ſenſus alienatio ſemper duret: quoque longius à ſua cauſa abeſt eo magis conualeſcat. Tum ſagarum manus ad eandem perniciem à Dæmonibus inſtructæ, ſæpè tepentes ſunt, & eiuſmodi rigoris expertes: apprehenſa tamen intermedijs etiā veſtibus membra, perpetuo hoc torpore debilitant; vti experientia ipſa non ſemel comprobauit. Denique defloratæ, ac delibatæ tantum cutis vitium (vt chirurgorum verbis vtar) in ſola cute, niſi quid aliud eſt, conſiſtit, nec altius progreditur. Leuiſſima autem eiuſmodi laceratione, quicquid ſubeſt, vel quantum longiſſima acicula penetrare poteſt, ſenſu orbatur, atque exhauritur. Omnino igitur cauſam aliunde eſſe oportet, quàm ab eiuſmodi frigore; quantumuis duro, atque acerbo. Cuius generis

14. Libr. VII. Satur. cap. IX.

etiam

iam illud esse puto, quod Meteorologi quidam, rcussa, afflatáue fulmine animalium membra, rpetuùm exanguia, ac torpida fieri produnt. am fulminis contra ignea natura est, multorum-e id sæpè incendiorũ causa extitit, quemadmo-m pluribus ostendit Seneca [15] in quæstionibus turalibus. Hoc igitur, quod iam nobis dictum, identidem inculcare conuenit: in satana no-ndi, perdendíque vim occultam esse, ac nullis turæ legibus astrictam: otioséque illos agere, i quæ is facit, ac certam aliquam naturæ ratio-n exquirunt: quasi non illi sit potiùs perpe-um cum natura dissidium, ac contentio. Et id idem ab hoc vno exemplo (quod superioribus asi corollarium accedet) fidem vel locupletissi-m sibi vendicare potest, quod nunc nuper, n in Sanmardano nostro rusticor, à mulieris, e tum forte sortilegij comperta fuerat, marito udiui. Pridem quidem se eam de mala aliqua e suspectam habuisse, vel inde maximè, quod gulis, quę Veneris diem proximè antecessissent, tibus, cùm accubaret glaciei instar rigentem per sensisset. Id enim tempus fere est in Lo-ringia (vti à nobis paulò antè dictum est) quo e dimisso conuentu, à Magistellis suis digre-olent.) Nam & eiusmodi rigorem ex illorum enti contactu eas contrahere, ac aliquantisper etinere posse non est vtique dictu incredibile, atque absurdum. Qua autem ratione alia, quàm quæ modò dicta est, haud facile est coniectari.

15. Lib. II. ca. XXI.

Dæmones cum hominibus concumbere: sed frigido, iniucundo, irrito, atque effœto coitu: matrimoniáque nihilominus frequentare: Zelotypiam etiam fingere, atque assimulare.

CAP. VI.

ABsurdum est (inquit Plutarchus in Numa, contra receptam ab Ægyptiis sententiam disputans) credere Dæmones humana forma, ac venustate captos, libidinosæ voluptatis vllá cum homine consuetudinem habere. Omnino enim natura eos stimulos adhibuit ad sobolem, propagationémque, cuius nihil indigent Dæmones, vt qui
1. certo, stabiliq; numero ab initio sint creati [a]. Tum
Lactantius li. 1. de falsa relig. Cap. VIII. ad hominis tam admirabilem fabricam, nulla vt succedat, concurrere necesse est. Primùm enim esse conuenit speciem σύνεξιν, καὶ συζυγίαν; quæ nulla esse potest Dæmoni cum homine: adeò natura inter se dissident mortale, immortale: corporeum, incorporeum: sensus particeps, sensus expers: & si quę sunt magis pugnantia, atque contraria. Quæ quomodo inter se iungi, ac copulari queant, non video: tantùm abest vt inde oriri quicquam posse putem perfectum, atque absolutum. Siquidem proportionem semper aliquam esse oportet eius, quod agit ad id, quod patitur, extremáque medio aliquo coniungi, vt inde effectus aliquis consequatur. Denique si simile à simili generatur, quale id, quæso iam esse poterit, quòd ex tam diuersis, dissimilibúsque naturis coalescet, atque orietur? At dices, scio, Dæmones, cùm se ad id opificium comparant: in corpus aliquod indui, quod ab iis velut animarum

m humani speciem, vim, ac naturam habeat (si-
quidem homo spiritu, & corpore continetur). Esto
corpore aliquo se induant, nam in eo tecum mihi
conuenire libet: puto id vel hominis defuncti ca-
dauer erit, vel ex concretis, densatisque vaporibus
moles aliqua. Nam his ferè duobus modis illos se
nobis videndos exhibere, memini me alibi dicere.
Quid obsecro absurdius, incredibiliúsque dici, aut
fingi potest, quàm quod vitæ animalis sit expers,
ad eam alteri impertiendam vim, ac faculta-
tem aliquam habere? Nam certè secundum natu-
ram cuius propria est hæc molitio nisi viuentis ge-
nitale nullum semen esse potest: quicquid Petrus
Paludanus, & Martinus Arelatensis dixerint Dæ-
mones, cùm ad eam rem se parant, è mortuorum
hominum cadaueribus semen veluti emulgere.
Nam tam ridiculum est hoc, quàm quod prouer-
bio vsurpatur: Ab asino mortuo crepitum. Iam si
ex densatis, coalitísque vaporibus, quod Diuo Ba-
silio[2], aliísque multis placuit, nihilo certè felicius
procedet negotium, nec erit res eâ factu, quàm quę 2 In x. Esaia.
modo dicta est, procliuior. Nam si sola ignea natu-
ra, (vt ait Cicero) [3] vim habet in se vitalem per
omnem mundum pertinentem, sine qua nulla sit 3 II. Lib. De nat. Deor.
procreandi facultas, nulla gignendi causa: si, vt in-
quit Plutarchus [4], nulla est ratio, ob quam patriæ,
& aspera montium saxa fœcunditatis damnentur, 4 In lib. Aqua an ignis sit vtilior.
nisi quod ignis in totum nihil habent, aut si quid
habent, id oppido quàm exiguum est: quæ quæso
hæc semina, quæ nascendi principia ab eiusmodi
nebuloso parente expectanda sunt, qui ipse nullo
genitus patre nihil in se habet caloris, quod gene-

rando infundat, ac communicet. Nam certè & hoc omnes vno ore loquuntur, quæ Dæmoni corporis sui copiam faciunt, Sagæ (faciunt autem omnes vbi se illi addixerunt, éstque hoc quasi primum pignus initi cum illo fœderis) se illius semine, si quod effundit, in tantum frigido contaminari, vt eo admisso totæ statim horrore dissiliant. Marci apud

5. *In libro De Dæmonib.* Psellum 5 eadem oratio est. Si quod (inquit) excrementum sentiuntur emittere, id vti corpus vnde manat, sic calore est destitutum, vt eo nihil ad procreationem æquè inhabile, ineptúmque esse possit. Cui rei & ipsa astipulatur experientia, ne hic per omnia rationum momenta decurram, quæ vulgo in hanc sententiam afferri solent. Refert A-

6. *Lib. 2. Genial. dierũ, Cap. IX.* lexander ab Alexandro[6], audisse se à quodam familiari suo, illi amici paulô antè defuncti imaginem (credibile est eam fuisse illudentis Dæmonis spectrum aliquod) summo pallore, ac macie ad se accessisse, ac conatum esse vnà se cum illo in lecto collocare: sed cùm contra luctando id facere fuisset impeditus, pedem tamen intulisse vsque adeò gelidum, ac rigentem, vt nulla glacies illius frigori comparari posset. Refert & alicubi Cardanus non absimilem huic narrationem de quodam æquali suo, qui in cubiculo, quod pridem erat Dæmonum occursationibus infame noctu decumbens frigidæ manus palpum sensisset. Ad domestica redeo. Pon

7. *Pridie Nonas Aprilis. 1583.* setæ Esselinæ Leherij 7, ob sortilegium damnatæ, consentanea est superioribus agnitio: Dæmonis sui manum, si quando (vt amatores solent) in sinum immitteret, semper sensisse marmoris instar duram, ac rigentem. Addunt & Auerroës, Alber-

tus,

is, compluréſque alij prodigioſæ iſtiuſmodi generationis modum tertium ſuperioribus duobus ſortè credibiliorem, ac probabiliorem. Dæmones ſcilicet id ſemen incubos immittere, quod ante ſuccubi exceperunt:qui modus rectè ex eo defendi poſſit, quod breui tãtùm intermiſſę patrationis momento à naturali,& conſueto hominum diſtet. Cui etiam vitio facilè occurrant ea, quàm maximam habent Dæmones in rebus conſeruandis, ac ab interitu ſuo defendendis,dexteritate. Hic igitur ſiue vir incubet, ſiue ſuccubet fœmina, liberum in vtroque naturæ debet eſſe officium, nihílque omnino intercedere quod id vel minimum moretur, atque impediat,Si pudor,metus, horror,ſenſúſque aliquis acrior ingruit; illicet ad irritum redeunt omnia e lumbis, effœáque prorſus fit natura. Ob idque etiam ſæpè ipſa ſibi amoris proxenetas, libidiníſque fomenta adhibet, quibus veluti calcaribus ad rei Venereæ patrationem concitetur. At hoc qui nobis iſtos concubitus, ſuccubitúſque Dæmonum memorant vno ore loquuntur omnes, nihil ijs frigidius, ingratiúſque quicquam fingi, aut dici poſſe. Petronius Armentarius, [8] membra ſibi omnia ſtatim, atque Abrahelem ſuam complectebatur, diriguiſſe. Hennezelius, [9] quaſi in frigida oppletam ſpecum immiſiſſet, re imperfecta Schatzebourg ſuam (erant verò hæc ſuccubarum nomina) reliquiſſe ſe prodiderunt. Sagæ quoque omnes perhibent, ſic Dæmonibus ſuis comparata eſſe, quæ putantur virilia, vt ſine ſenſu maximo doloris prę uaſtitate,rigoréque nimio admitti non poſſint. Alexia Drigæa [10] recenſuit Dæmoni ſuo penem,

8. Dalhemij

9. Vergauilla Menſe. Iulio.1586.

10. Haracuria. IIII.Idus. Nouemb. 1586.

penem, cùm surrigebat tantum semper extitisse, quanti essent subices focarij, quos tum forte præsentes digito demonstrabat: scroto, ac coleis nullis

11. Mazileij v. Idus Nouemb. 1584. inde pendentibus. Claudia Fellæa, [11] expertam esse se sæpius instar fusi in tantam vastitatem turgentis, vt sine magno dolore contineri à quantumuis capace muliere non posset. Cui astipulatur

12. Serræ xiiii. Calend. Febr. 1587. & illud Nicolææ Moreliæ [12] conquerentis sibi, quoties à tam misero concubitu discedebat, decumbendum perinde fuisse, ac si diutina aliqua, ac vehementi exagitatione fuisset debilitata. Re-

13. Praeneij pridie Calen. Augu. 1588. tulit & Didatia Miremontana, [13] se, licet virum multos iam annos passa esset, tamen tam vasto, turgidóque Dæmonis sui inguine extensam semper fuisse, vt substrata lintea largo cruore perfunderet. Et communis fere est omnium querela, perinuitas se à Dæmone suo comprimi, non prodesse tamen quod obluctantur. Vnde puto, satis clarum manifestúmque est tali concubitu nec irritari, nec elici vllum semen posse. Quod tamen nemo nescit, veluti symbolum ad procreationem conferri oportere. Sed esto, possit aliquis inter adeò frigidos, inamœnósque complexus despumare in libidinē. Sit hinc vir, illinc fœmina veluti ad manum. Ex vno ad alterum magna celeritate, ac desultorum in modum transeatur. Quæ in hoc mora tam pusilla intercedere potest, quæ tantæ rei molitionem, exclusis, qui comitantur, spiritibus non impediat? Irritus est ad generationem coitus, inquiunt Physici, si ad locos caulis non penetrat, ac pertinet: vnà enim spiritus excerni oportet, nec in via diffundi, ac dissipari. Siquidem rectè

Zeno,

Zeno [14] sperma dixit esse mixturam, ex omnibus animæ viribus reuulsam: quod nisi perpetuis, ac directis ad eosdem locos arteriæ meatibus integrum, valénsque peruenire nequit. Ob idque putandum maximè in coitionibus intentum esse oportere dixit Galenus, [15] vt quam longissimè semen feratur. Quamuis enim fœcundum sit, si tamen procul vibrari non potest, vt ijs euenit, qui ὑποσπαδιαῖοι nominantur ad procreationem generationémque omnino est inhabile. Et vt hæc ita sint omnia, vti autumant, hic tamen faciant necesse est Deum prodigiosarum istiusmodi libidinum administrum, ac συνεργητήν. Nam si aliud nihil ad generationem conferre posſunt Dæmones, quàm quod homines ipsi conferre solent, videlicet genitale semen, vnde animalis facultas, ceu ex traduce, propagatur: ad absolutionem autem, perfectionémque humanæ illius fabricæ accedere oporteat, & rationis participem animam: consequens certè est, vt aut imperfectum opus, nec absolutum relinquatur: aut Deus ipse ei inchoato manum vltimam addere, ac veluti coronidem imponere habeat necesse. Nam certè (inquit Aristoteles [16]) mens extrinsecus accedit, & diuina est: nec ex ipsa seminum natura oritur. Et Seneca, [17] si propriam mentis originem aspexeris, non est ex terreno, & graui concreta corpore; sed ex illo cœlesti spiritu descendit. Iamblicus [18] etiam ex Ægyptiorum, Assyriorúmque Theologia, refert hominis materiam, ex humano coitu optimè coaptari: à causa verò superiori, vniuersalíque adhiberi formam. Et probata est à piis omnibus [19] sententia, animas

14. Apud Plutarch. in li. De cohib. iracundia.

15. Lib. De vsu partiũ. xv.

16. 11. Lib. De ortu & interitu.

17. In Lib. De consolatione ad Albinam. Cap. vi.

18. De Myst. Ægypt.

19. D. Augu. in libr. quæst. vet. & noui testam. post sententiam Rabinorum Dauid Kimchi in Zachar. 12. & Mosis Ægyptij.

rationis participes diuinitùs tunc nouas creari, & corporibus inseri, cùm membra formam suam, ac figuram iam sunt consecuta: scilicet circiter quadragesimum quintum[20] à conceptione diem. Inspirauit (ait Moses[21]) in faciem eius spiraculum vitæ: id est (vt interpretatur Iosephus[22]) spiritum immisit in hominem, ex fermentata humo ante à se informatum. Neque equidem, vt is ad posteros, ceu ex scaturigine solent riuuli, perpetua serie demanaret. Quòd quidam non pœnitendæ eruditionis vir, forte hac de re cum eo sermones conferenti mihi persuadere conatus est, ex illis, quæ precedunt, verbis: CRESCITE, ET MVLTIPLICAMINI. Nam ista animorum ex animis propagatio, neutiquam ipsorum, quæ tamen certa, indubitatáque est, immortalitati conuenire potest: quod quicquid ab alio principium, causámque habet id suum etiam finem, exitúmque aliquando sit habiturum. Longè sapientius Essæi,[23] qui animos ex æthere subtilissimo in corpora, ceu carceres illecebra quadam naturali tractos commeare dixerunt. Et certè in hoc eorum sententia præualere debet, vt qui à prima ætate libris sacris, prophetarúmque effatis assiduè incumbentes Mosaicæ historiæ sensum, longè alijs melius callere potuerunt. Quibus quoque in hoc non assentiri pudor nobis sit maximus, qui habuerint alienissimos, etiam ab omni veri Dei cultu homines suæ sententiæ astipulatores. E quibus iam audiamus Porphyriũ,[24] pertinacissimum etiam hostem Christiani nominis de ea re loquentem. Certa est, inquit, Essæorum religioni, Philosophiæq; deditissimorum

20. Hippocr. in Lib. de natura fœtus.
21. Genes. II.
22. Li. I. Antiqui. Iudaicarum cap. I.
23. Apud Ioseph. Li. II. De bello Iud. ca. VII.
24. In Lib. De abstinentia Antiqu.

nimorum hominum sententia, animas immortales existere, atque ab æthere tenuissimo descendentes corporibus applicari ὁρμῇ, id est, impetu, & instinctu naturali tractas ad corpora. Quæ quidem non recensentis tantùm: sed probantis, laudantísque aliorum placita, ac decreta oratio est. Proclus [25] quoque, qui post Porphyrium secundus contra Christianos suis Epicherematis adeò infestè latrauit, istam animorum in humana corpora è superis locis migrationem, ex eáque adeo insignem in alias conditiones mutationem ita describit. Descensus animæ in corpus seiunxit quidem illam à diuinis animis, à quibus intelligentia, potestate, ac puritate implebatur: coniunxit verò generationi, naturæ, materialibúsque rebus, à quibus obliuione, errore, & ignorantia est imbuta. Vnde apparet mentem diuinitùs accedere, non parentum semine infundi, ac communicari. Quæ & Aristotelis [26] doctrina fuit, dum inquit mentem substantiam quandam esse, quæ aliunde aduenire videtur, ac non interire, id est (vt ex amplioribus Lactantij verbis magis apertum reddam) quæ sentienti tátisper dum ipsa viuit, atque alitur, coniuncta est: Sic enim is libro septimo de Institutione diuina aduersus gentes loquitur: Non idem mens est, & anima. Ex quo igitur tempore spirandi facultatem accepit, id est, vt ego interpretor, animali facultati adiuncta est, cum eadem vsque ad vltimum durat; donec emissa corporis claustro, ad suam sedem reuolet. At huius argumenti pondus eleuet forsan aliquis, inquiens ex stupris, incestibus, adulterijs, nefandísque alijs amoribus nasci

25. In lib. De anim. & Dæmone.

26. In Lib. 1. de anima Cap. IIII.

infantes. Neque tamen hoc cuiquam abſurdum videri, quòd Deus illis vti alijs, qui ex legitimis nuptijs eduntur, mentem diuinitus infundat: aut Deum idcirco iſtiuſmodi flagitiorum, libidinúmque comitem, atque adminiſtrum inclamare. Et certè multum intereſt, ſeruetúrne is, quem Deus conſtituit ab initio, naturæ ordo, & ſeries: an præter ipſum, ac potius in eius contumeliam, ludibriúmque tentetur aliquid, atque incœptetur. Edictum de propagatione humana ſummum, perpetuúmque hoc primum fuit. CRESCITE, ET MVLTIPLICAMINI. Directum eſt, ac ſimplex. Ac quemadmodum Iuriſconſultis directa in teſtamentis dicuntur, quæ rectà à teſtatore in eum, de quo agitur, nulla alterius opera interpoſita, &, vt vulgus loquitur, immediatè tranſeunt: ita ad homines ab hominibus hoc rectà tranſit, nulla eius opificij ſocietate cum Dæmonibus communicanda. Deus, (inquit P. Lombardus [27]) non incongruè humanæ conditionis modum, quem à principio inſtituit, licet peccata hominum interceſſerint, ſine immutatione conſeruat. Ex altitudine iudiciorum eius hæc ſunt [28]. Nam & Abrahamus [29] ex Agare Ægyptia ſic volente Deo, Iſmaëlem multarum gentium parentem: & Lothus [30] eius nepos adoptiuus, (ex filiarum inceſtuoſo concubitu Moabum, & Ammanum, vnde duxere originem Cœleſyriæ adeo numeroſi populi ſuſtulerunt. Verùm non eadem ratione cenſeri debet, ſi quis ſemen ſuum Molocho dederit, alitérque eo vſus ſit, atque edicti illius perpetui fert ſententia, ordo poſtulat, exigit vſus, atque neceſſitas. Et certè ne ipſi quidem

27. Li. II. ſent. Diſtinct. XXXII.

28. Roman. II.

29. Genes. Cap. XVI. vers. 10.

30. Genes. Cap. XIX. ver. 37. 38.

quidem Ethnicorum Philosophi probauerũt poëtarum in hoc licentiam: quod Deorum amores, matrimonia, libidines, adulteria in scenam producerent; Homerúmque ob id è sua republica eiecit Plato: simili exemplo, quo eum Athenienses iudicio insanum pronuntiauerunt; quia (inquit Cornelius Nepos[31]) Deos cum hominibus belligerasse descripsisset. Quod & fusius exagitauit Serapion in Panegyrico[32]. Quo magis mirum videri possit, tam multos Christiani nominis autores, in ea opinione hærere, sententiámque in hoc suam mordicus etiam tueri, ac defendere. Nam & Iornandes Gothorum imperante Iustiniano Episcopus, in eo libro, quem de Getharum origine scripsit, non dubitauit referre, fuisse in Scythia magas mulieres, patrio sermone Aliorumnas nuncupatas, quæ à Filimero Gothorum rege in vltimas solitudines adactæ, atque ibi ab immundis spiritibus compressæ tetros, ac feroces homunculos ediđissent, vnde suam Hunni duxissent originem. Et Gulielmus Parisiensis, Thomas Brabãtinus[34], Vincentius,[35] Hector Boëtius,[36] Ioannes Nider,[37] atque alij eadem de Cypri incolis, Hellequinis, Vrsinis, ac Merlino Anglo confidentius narrauerunt, quam pateretur ecclesiasticæ historię fides, atque authoritas. Suam post Lactantium[38] (cuius tamen pridem error in hoc damnatus est) ex eo defendentes sententiam, quod in Genesi[39] legitur, hominum filias suis complexibus filios Dei suscepisse. In quo quam longè rem à veritate sua detorqueant, satis in eum locum interpretes[40] indicant, inquientes filios Dei non natura, ac generatione illic dici: sed peculiari qua-

31. In Epist. quam ad Salust. præmisit Daretis historiæ.
32. Suidas.
33. 34. De vniuersali bono.
35. Lib. XXI. c. XXX.
36. Lib. VIII.
37. Lib. v. for. De malef. Cap. x.
38. Lib. II. de origi: errorum.
39. Cap. VI.
40. Rab. Dauid Kimhi D. Tho. Theoph. & Archid. Antioche.

dam beneficentia, qua præter cæteros Deus illos complexus est, ac tanquam vnicè charos in familiam suam cooptauit: quales fuerunt filij Seth. Quemadmodum[41] filiæ hominum contrà appellantur, quæ nihil in se commendabilius habent, quàm quod ab homine sunt natæ, & progenitæ, quales fuerunt filiæ Caini. Et equidem D. Augustinus[42] locum illum enarrans, nihil tale comminiscitur, licèt eum non fugerint, quæ de incubis, succubisque prisca narrauit gentilitas: ac præterea alibi[43] disertè pronuntiauerit, non esse fabulosum, quod aiunt Dæmones cum hominibus concumbere. Quod & ego pro vero habendum censeo: sed[44] non ea causa id fieri, quo inde sobolem tollant, vel voluptatem aliquam capiant afferántue (matrimonia, inquit Plinius,[45] inter Deos credi; tantóque æuo ex ijs neminem nasci, puerilium propè deliramentorum est:) Verùm potius vt tali stupri consuetudine eos, quos semel illaqueauerunt, in flagitia magis, magisque ingurgitent. Inde ridicula illa quod & redamari, atque in amoris propensione (si Dijs placet) sibi responderi volunt. Imo & matrimonia, vt alibi[46] dicetur, iungere, ac frequentare, non minore equidem vel mœchi, vel riualis impatientia, quàm inter homines esse consueuit. Recitat Nicolæa Morelia,[47] cùm ea iam ætate esset, qua solent à procis ambiri virgines: ob idque frequentes apud se ij adessent, sæpè hoc in ipsam durissimis verberibus Magistellum suum animaduertisse, quod illos intromitteret: ac præterea interminatum fuisse grauiora, ni in posterum abstineret. Et in sabbatarijs conuentibus malefi-

41. *Bartholomæ. Vvesthemerus in Phras. Diuinæ Scriptur.*

42. *Ca. XXIII. Lib. XV. De ciuit. Dei.*

43. *Ca. XXIII. Libr. V De ciuit Dei.*

44. *Turquem. Hexam. dialogo III.*

45. *Libr. II. Cap. VII.*

46. *Capit. II. Lib. II.*

47. *Serræ XIII. Cal. Febru. 1587.*

corum

rum nefas est (vt plerique omnes recensent) ra quam sibi alius matrimonio iunxerit, attinge- ,aut etiam probri sollicitare: Adeò versutè simu- to amori Zelotypiam prætendunt. In quá etiam ntentiam refert Erasmus, oppidum fuisse in elvetia Schiltach nomine, quod malus Dæmon tum exussisse credebatur: non aliam ob causam, uam quia cauponis (è cuius etiam ædibus flam- æ initium fuerat) filius mulierculam, quam is sibi nicam adiunxerat, attrectasset: vt deinceps fusius o loco narrabitur. Sed hæc omnia tanto maiore udio simulantur, quanto à veritate absunt lon- ius; nunquámque operosior est veri ostentatio, uàm vbi mendacium, veluti anguis in herba la- t, atque absconditur. Cùm enim coniugium ad tanda stupra, procreandámque sobolem sit in- iturum: neutrius autem, vt iam dictum est, indi- eant Dæmones, quod nec Venerearum libidi- um illecebris trahantur, nec liberorum desiderio iquo afficiantur: dolos, machinas, fallacias, & præ- igias hæc omnia esse oportet. Quod & ex eo ma- is clarum, manifestúmque fit, quod qui eam Dæ- onum γονοποιίαν defendunt, contraria nihilominus ter se sentiunt, vbi quale sit ortu, natura, ac mo- bus, quod inde nascitur constituunt: (quæ certè tam contrarias sententias de eadem re discessio cile mendacium arguit) si quidem alij humano ntum semine id procreari per eas, quas modo di- , se viris subiiciendi, tum propere fœminas in- indi vices, autumant: Adamiticósque, qui inde cistunt, liberos appellant, quasi ab Adamo, vt cæ- ros homines perpetua serie propagationis dedu- ctos, ac

Epist. famil. Libr. XXVII. Epist. XX.

ctos ac deriuatos: tum in infantia noctes, diésque vagire; [49] plumbeos, maciéque deformes esse: etiamsi nutrices quinque totas sugant. Hæcq; vitia esse adulterini, ac translatitij illius seminis: Alij contrà in illis elucere virtutes, quæ humanas longè superent, suspitionémque afferant admixtæ alicuius diuinitatis, qualem olim heroibus suis tribuebat antiquitas: qui & ob id (inquit Lucianus) neque Dij, neque homines, sed vtrumque esse credebantur. Eius adeò rei documentum esse amplissimum, quod de Castoris, Pollucis, Bacchi, Alexandri, Romuli, Æsculapij, aliorúmque id genus ἡμιθέων procreatione, literis proditum reperimus: genitos scilicet fuisse; cum quos ea ætas Deos, nunc Dæmones vocamus; illorum matres facto per alienæ formæ assimulationem fuco, compressissent. Quos etiamnum incubi, quos nobis hodiernæ memorant sagæ, facilè faciant: cùm nihilominus illis vires sint ad procreationem habiles, atque idoneæ. Quamquam id ea solum gratia ad inuentum, excogitatúmque fuisse forte dixerit aliquis, vt matrum illarum turpitudo eo commento tegeretur: quòd pudor fuisset illustribus ortas parentibus, adulterij, incestus, probri insimulari. Nec æquum fuisset tam excellentes, præclarósque belli, ac pacis artibus viros, quíque suis laboribus, eximiísque factis rempublicam auxisent, natalium labe aliqua aspergi, ac contaminari. Hæret tamen adhuc nunc in plerorumque omnium sermonibus, ac mentibus illa vti verissima, certissimáque opinio. Iam quod instant magis, ac validissimum firmissimúmquo ad eam rem argumentum nactos se putant, dum

[49] Gulielmus Parisiensis in vltima parte de Vniuer.

um ostendunt partus ita à Dæmonibus compres-
rum mulierum nonnunquam informes, prodi-
osos, ac portentosos existere: quales Cardanus in
ótia;[50] Leuinus Lemnius in Belgio;[51] nos etiam
otharingia, dum in sagas quæstiones exercemus,
on semel obseruauimus: id quidem facile erit ei
luere, qui penitiùs totum hoc negotium volet
mari, atque expendere. Nam, quod ait Vlpia-
us,[52] istiusmodi ostenta contra naturam esse; hoc
go sic interpretor, quasi dicat, ea communibus
aturæ legibus aduersari, id est, modum à natura
æscriptum, vel superfluis, ac luxuriãtibus mem-
ris excedere: vti cùm quis nascitur tribus mani-
us forte, aut pedibus, aut qua alia parte corporis,
æ naturæ minus respondet: qualis fuit infans il-
, quem Ammianus Marcellinus [53] memorat na-
m apud Daphnen amœnum, & ambitiosum
ntiochiæ suburbanum: ore gemino, dentibus
nis, promissa barba, quatuórque oculis. Et ætas
ostra bicipites, sedigitos, bicorpores, geminatís-
ue aliis artubus admirabiles multos vidit. Vel ne-
ssariis, consuetísque defici, ac destitui: vti fuit
assa illa informis spongiæ, vrticæue marinæ in-
ar palpitans, ac vitæ etiam speciem præbens,
uam non ita pridem (inquit idem Leuinus [54])
nixa est insularis quædam mulier, in inferiore
ermania. vt hîc omittam dicere Monoscelos sin-
ulis cruribus: Blemmyos ἀκεφάλους: & Arimaspos
no oculo in fronte; quos nobis narrat Plinius [56];
um suam certámque propagationem habuisse
runtur. Vel sic deprauata, infamíque forma, ac
ecie apparere, vt horrorem etiam sua fœditate,

50. Cap. XXXIX Li. XVI De var.
51. Cap. VIII. Lib. I. de occul. nat. mirac.
52. In l. ostentũ De verb. sign.
53. Rerum gestarum. Li. XIX. sub fin.
54. Libr. I. De natur. occul. mirac. cap. VIII.
56. Li. VII. ca. II & Lib. V. ca. VIII.

immanitatéque aſpicientibus incutiant. Quale fuit illud, quod Chriſtianus Maſſæus [57] non multis diebus præceſſiſſe Rauennæ direptionem recenſet. Infans ſcilicet Hermaphroditus, aſpera vno cornu fronte, alatis brachijs, oculato genu, pede accipitris iſtis notis V. ✠ pectore inſignito. Rurſus & aliud non minus ſtupendum, quod enim Leuinus [58] ſua ætate viſum teſtatur: Adunco videlicet roſtro, longo tereti que collo oculis vibrantibus, cauda acuminata, ſtridenti voce pedibus expeditiſſimis vt quibus hac, atque illac celerrimè diſcurreret, latebras conclauis perquirens. Quæ tamen omnia quantum ad animalis corporis fabricam attinet, ex iiſdem cauſis initium capere, quas natura in cæterarum rerum molitione adhibet, nemo eſt qui non ſit facilè conceſſurus, ſi modò ſe ijs rationibus duci ſinet, quæ in hoc argumenti genere plurimum ſemper momenti habuerunt. Nam primùm, vt ſilentio prætermittam geminationes, agnatiónéſque illas membrorum (minus enim ſuſpectæ ſunt iſtius Dęmonogomæ, quòd conſtet eas à feminis copia, abundantiáque promanare, & figuram nouam, alienámque nullam præterea habeant) ac à mola illa informi, atque inelaborata, quæ monſtri affinior videtur, incipiam: ne inter Medicos quidem controuerſia eſt, quin ei materiam natura ipſa ſuppeditet. Sed in hoc tantùm diuerſi ſunt, quod formæ vitium alij in mala vteri conſtitutione: alij ex ſordido, improbóue ſemine: alij ex aſtrorum contuitu ſyderúmque influxu, ac præſertim quartæ, ſilentíſque Lunæ, quam Varro intermenſtruum vocat: alij denique ex alijs cauſis naturali

[57] Chron. Libro. xx.

[58] Loco ſupra memor.

naturalibus arcessunt. Fieri enim horum aliquo, vel omnibus simul, vt concinnam formam, decentémque figuram ea consequi non valeant. Addunt & nonnulli ex prurientis mulieris imaginaria Venere ac sine vllo viri concubitu, qui in hoc negotio agentis, quod proprium formæ est, partes obtinet absurdas eiusmodi formas asciscit: nam & gallinæ oua pariunt, citra vllam galli operam quæ ob id, quantocunque incubentur tempore, non animantur tamen: sed potiùs putrescunt. Vtcunque res sit, à nemine adhuc ambigi audiui, quin eiusmodi fœtus à natura non etiam à Dęmonibus causam habet. Nam & honestæ matronæ, ac alioqui à tam nefandi concubitus suspicionę alienissimæ, sæpè talem edere visæ sunt. Et contrà sagæ, quibuscum stupri quotidianam ferè consuetudinem habere dicuntur Dæmones, infantes suos sæpè pariunt omnibus naturæ numeris, & partibus perfectos, atque absolutos. Iam quod attinet ad horriferos illos partus, qui ipso quo eduntur in lucem momento stridore, discursu, ac specie, quales vulgo Dæmonibus affinguntur, terribiles se ostendunt; etsi vrgent illi non parum ad inferendam hanc de Dæmonum τεκνοποιΐα opinionem: siquidem inquit Euripides, 58.

Ἡ φύσις ἑκάστῳ τοῦ γένους ἐστὶ πατρίς. 59 In Electra.

Si tamen eorum efficientes causæ paulo attentiùs considerabuntur, nihil quoque reperientur habere, quod suum natura non agnoscat. Palàm est quanta formarum varietate in hominibus præsertim ea ludat, vtque ex eo, qui adhuc illorum extitit, numero vix duo reperti sint vultu, moribúsque

per omnia consimiles, vel si vno sint partu editi: Quod in Esau,& Iacob res ipsa olim fecit manifestum Eius causam,si rogetur Physicus, non continuò in seminis genitalibus facultatibus eam constituet,quasi natura ex vna, eadémque causa res adeò diuersas sit editura;cùm contra (vt inquit Ci-
60. cero [60]) eius via perpetuò vna sit, & simplex simi-
In Catone & Lælio. lium appetentissima,ac adeò rapacissima.Quid ergo quàm tandem tantæ diuersitatis causam probabilem satis constituemus. Et de hac quidem gariè disputant illi: sed in eo plurium consensio est, vt ad matris imaginationem potius referenda videatur. Memorabile est, quod de ea re in Iacob
61. sacra historia [61] legitur. Is pacto cum Labane soce-
Genes. c. xxx. vers. 38. ro conuenerat,vt sibi habere liceret eas omnes,quę in grege maculis interstinctæ, conspersæq; reperirentur pecudes. Quo igitur plures eius generis ederentur matribus ad aquam appellentibus è populo amygdala, castaneáue virgas coloribus distinctas opponebat, quarum frequenti aspectu sensus earum afficerentur, vnáque qui postmodum concipiendus erat fœtus. Quæ etiam illi frustra non fuit cautio: Nam matres illæ ferè omnes agnas edebant maculoso vellere quamuis,qui iniret eas talis nullus in toto grege existeret. Ab innata igitur seminis facultate non erat ea veritas, ac diuersitas: sed ab illis,quę extrinsecus obrepebát,imaginibus.
62. Quam si tantum brutis animantibus,quæ nihil ta-
Tuscul. q. lib. 1. De finib. bon. lib. 2. de Diuinat. lib. 11. men mente agitant,natura vim tribuit, ac facultatem, quid de homine futurum putamus, cui animus est (inquit Plato) αὐτοκίνητον, id est,(vt interpretatur Cicero [62]) seipsum semper mouens, semper aliquid

aliquid agens, nunquam agitatione vacuus non etiam inter dormiędum? Siquidem illarum rerum visa eum fatigant, quas vigilās gesserit, aut cogitarit[63]. Quæ puto causa fuit Plinio[64], vt diceret plures in homine, quā in cæteris omnibus animalibus apparere differentias, quia videlicet cogitationum velocitas, animi celeritas, ingeniísque varietas multiplices notas imprimat: cùm cæteris animantibus immobiles sint animi, & similes omnibus, singulísque in suo cuique genere. Ac licet Leonardus Vvairus[65] in eo tractatu quem de Incantationibus edidit, disputet eiusmodi macularum in pecudibus Iacob varietatem, ex occulta diuinæ voluntatis potentia magis fuisse, quàm ex obiecta illa colorum interpunctione; ipsa tamen historiæ veritas, si exactè perpendatur, contrà facere videtur. Nam si hoc sic facere instituit Deus, quid necesse fuit istud de virgis, quod certè probabile in naturalibus causis fundamētum positum habet, quasi subsidium aliquod, atque instrumentum opificij sui adhibere? Et certè se-ipse Vvairus suo iugulat gladio, tum euestigio laudatā contra Diui Augustini[66] authoritate: tum superioris libri capite vicesimo, seriò etiam adductis in contrariam sentētiam argumentis: quod, inquit, socerum Iacob bona pecoris parte, adinuēta illa virgarum variatione cum insigni eius damno fraudauerit: quod gallinis, cùm oua incubant, tales offerri soleant colores, qualibus distinctos earum pullos volumus: quod ea cautio sit maxima, ac prouisio qui dant liberis operam, ne aliis exornetur genialis lectus imaginibus, ac tabulis, quàm quæ honestam, libéralémque aliquam

63. De Diuinat. lib. II. Macrob. Lib. I. in Somnium. cap. 3.
64. Lib. VII. cap. 12.
65. Lib. II. cap. 7.
66. Lib. XII. de ciuit. Dei.

speciem ostendunt. Similitudinum enim in mente
67. Lib. VII. cap. 12. reputatio est (inquit Plinius[67]) & in qua credantur multa fortuita pollere: visus, auditus, memoria; haustæq; imagines sub ipso conceptu. Et mulieres
68. Lib. V. de plac. philos. cap. 12. (ait Plutarchus[68]) sæpiuscule repertæ sunt, quæ similes illis simulachris, statuisque partus eniterentur, quas in delitiis habuissent. Quod tamen ego prorsus sic dictum non intelligo, quasi vniuscuiusque figuram ac lineamenta inde causam suam necessario mutuari, atque habere putem. Nam naturam hic etiam ius suum sibi vendicare indicat, quod non modò liberos, sed & nepotes parentum suorum vultus, mores, vocem, incessum, staturam denique ipsam, multis etiam post annis referre videmus. Imò & in parte corporis aliqua notam generis sui propriam, ac peculiarē. Vti Seleuci filij[69],
69. Instin. lib. XV. nepotésque anchoram in femore: Daci[70] in bra-
70. Plin. lib. VII. cap. 11. chio certum aliud quoddam generis sui insigne ad ad quartum vsque partum ostendisse perhibentur. Bergami[71] quoque in Coleonum familia (quàm
71. Hist. Venet. vnus maxime illustrauit Bartholomæus ille, cuius adhuc Venetiis ad DD. Ioannis & Pauli erecta visitur statua equestris) peculiare fuit mares vtplerunque tribus nasci testiculis: ob idque adhuc eius familiæ symbolum tribus nigris testiculis esse no-
72. Plin. lib. XII. ca. 12. tatum, atq; insignitum. In Lepidorum[72] etiam gente tres intermisso ordine obducto membrana oculo geniti memorantur. Et indubitatum exemplum est Nicæi nobilis pictæ Bysantij geniti: qui adulte-
73. Plutarch. in Lib. de sera num. vindicta. rio Æthiopis nata matre nihil à cæteris colore differente, ipse autem regenerauit Æthiopem. Cui & germanum illud est[73] de muliere quadam Græca,

quæ

quæ cùm enixa esset infantem, ob ídque adulterij esset damnata, progenies Æthiopis quarta inuenta est. Tum & hoc in corporibus liberorum Pythonis Nisibensis hastæ figuram signum Spartanis conueniens, post multi temporis reuolutionem, tánquam ex altissima generis similitudine emicuisse. Verùm si quæ maior in corpore apparet turpitudo, ac deformitas, quæ ei figuram indat à communibus, & vulgaribus alieniorem, vt plerumque eas ab eiusmodi phantasiæ violento, vehementiq; motu progredi. Nam certè si quid mulier auidius animo concipit, ac menti inculcat altius, siue in ipso conceptu, siue etiam ineunte gestationis tempore, huius imago vti dictum est, vt plerumque in fœtu elucescit. Dum enim vehementius, attentiúsq; rerum vel obiectarum, vel cõcupitarum species animo voluit, ac versat, euenit, vt earum figura concursantibus vnà humoribus, quos ad id habet obsequentes embryoni indatur, atque imprimatur. Viso enim sub cõceptum oblato (inquit Empedocles apud Plutarchum 74) infans informatur. Fidem huius rei faciunt amplissimam, quæ de ea re extant apud probatos authores, exempla. Scrupulum (inquit Heliodorus præsul Triccensis 75) in agnoscenda Cariclæa filia marito ademit, Æthiopissa vxor (esto hæc commentitia narratio, at veritatem præ se fert aliquam, eámque, quàm proximè fieri potest vestigiis consequitur) quod diceret Andromachiæ se ob oculos imaginem tum positam habuisse, cùm vxorium patraret opus. Hancque in cute candoris causam præter loci morem, ac naturam non respuisse virum naris alioqui emunctissimæ.

74. Lib. v. De plac. Philos. cap. 12.

75. In historia Aethiopica.

ſimæ. Marci Damaſceni nota eſt hiſtoria de muliere quæ villis qualibus veſtiri ſolent cameli, horridum infantem peperit: non aliam ob cauſam, quàm quod Diui Ioannis Baptiſtæ inter geniales complexus in aduerſa tabula contemplaretur effigiem. Quæ etiam cauſa fuit [76] Nicolao Pontifici eius nominis III. cùm eius neptis villoſum admodum infantem peperiſſet, vt viſorum, quotquot erant Romæ, imagines edicto tollendas curaret. Alius [77] nondum depoſita cacodæmonis perſona, quàm in fabula paulò antè adumbrauerat, obuiam fortè vxorem moræ impatiens cõpreſſit: vnde grauida facta talem forma partum poſteà edidit, qualem ipſa maritum perſonatum inter amplexus attentiùs conſpexerat. Narrant [78] de Cippo quodam rege, illi inter dormiendum enata in fronte cornua: cùm comminiſſos interdiu tauros ſomnians altius animo agitaſſet. Rurſus Hiſpano adoleſcenti cui nomen erat Iacobo Ozorio vnâ non amplius nocte canitiem obrepſiſſe, quòd dies illi necis ſequens eſſet deſtinatus. Ac quamquam hæc multis parum credibilia ſcio eſſe futura: tamen iuuat & ea meminiſſe, vt per aſpera etiam, ac ſenticoſa loca ad veritatem plana, pronáque magis via inſtituatur. His igitur ſic perſpectis imaginationis viribus, quid vetat nos nunc aſpectu horribiles illos partus naturæ confidenter attribuere; cum vtique vel in conceptu, vel in prægnatione mulieres cacodæmonis alicuius imaginem, qualis in DD. Michaëlis, Apri, Antonij, aliorúmque cœlitum pictis tabulis videri ſolet, oculis auidiùs potuerint capeſſere? Quod etiam infortunium in matre ob id excuſare

videntur

76. Gulıel. Parad. Chron. Sabaudiæ cap. 46.

77. Baſcoduci, vt refert VVairus lib. 1. de incãta. ca. 12.

78. Pet. Meſſ. part. ij. variar. lect. cap. 7.

videntur Iuriſconſulti 79; quaſi ſcilicet fataliter, nõ 79.
conſilio acciderit. Ac quod obiectæ oculis eiuſ- l. Quæret
modi imagines præſtant, id iam multo certius res aliquis. De
ipſa, ſi præſens erit, efficiet. Sagis autem Dæmones verb. ſignif.
ante oculos ſæpè præſentes verſari, modò hac, modò illa ſpecie alibi ſatis eſt demonſtratum. Mirum igitur videri non debet, ſi quando liberos edent prodigioſa eiuſmodi deformitate inſignes (quanquam & hoc rarò accidiſſe memini). Sed aliud eſt, quod vrget magis: horrifer ille pro eiulatu ſtridor, inceſſus præceps, latebrarum perquiſitio: quorum nullius vel muta, ac ſenſus, motúſque expers imago; vel res adeò ipſa cauſam dare poteſt: cùm viſum tantum feriant, non etiam aliquem aliorum ſenſuum, quem imaginatio ad fœtum poſſit tranſmittere. Et certè fateamur, oportet, hic Dæmones operam ſuam interponere, ac ſe pleruſque tum in illas, tum in illarum fœtus immittere, atque ad eas actiones habiles, promtóſque reddere, quæ alioquin naturę vires omnes vincat, ac ſuperent. Quod & vbi 80 de illarum, quæ putantur transformatio- 80.
nibus diſputauimus, non obſcurè oſtẽdimus. Qui- Quinto ca.
bus ita poſitis, ac conceſſis, non erit, opinor, abſur- Lib. II.
dum dicere: partus ſic deformitate prodigioſos, ex eo tales exiſtere, quod mater, dum is informatur, vel adoleſcit, frequenti Dæmon occurſatione perculſa, rei viſæ ex vehementi imaginatione illi figuram induxerit. Vocem porrò efferatam, greſſumq́; ac fugam inſolentem à Dæmone omnino eſſe, qui forte vel viuos in vtero vel abortu egeſtos ſine luce infantes, ex matris arbitrio inuaſit. Quæ fortè olim cauſa fuit (inquit Alexander ab Ale-

81. Genial. dier. lib. 1. cap. 25. & li. v. ca. 27.

xandro[81], vt eos vel in fluuium, maréve proiicerent, vel in vltimas terrarum oras ablegarent. Et hodie Christiana lustratione eorum plerosque pro Ecclesiæ iudicio dedignamur ac præfocandos, extinguendósque curamus statim atque in lucem prodeunt. Nimirum quia suspicionem afferunt inditus latentis, ac reconditi Dæmonis. Hominum igitur non Dæmonum ea proles est certissima, licet minus respondeat figura, ipsáque adeò materiæ moles. Cùm enim (inquit Cicero[82]) in rerum natura duo quærenda sint; vnum, quæ materia sit, ex qua quæque res efficitur: alterum quæ vis sit, quæ quicque efficiat; vtrumque autem in homine, neutrum ne translatitium quidem in Dæmone, quantum ad eiusmodi procreationem attinet, efficax reperiatur: frustra bigeneres istos partus, atque hybridas sola exterioris figuræ, aduentitiorúmque motuum causa, ac prætextu nobis malè quidam feriari homines prædicant. Et omnino, vt eò redeat vnde digressa est oratio, Probabilior videtur eorum sententia, qui negant Dæmonum illam ex mutuatitio (vt sic loquar) semine generationem. Quanquam scio qui contrà senserint autores grauissimos à quibus dissentire parum tutum videretur, si hæc esset de religione rebúsque sacris contentio. Sed cùm nihil pietatem attingat, & sit etiam inter patres ἀμφισβητούμενος de ea re sermo, nihil ab homine orthodoxo alienum facere me existimaui, si cui magis, assentirer opinioni adductis quæ me mouent rationibus liberè eloquerer.

82. Lib. 1. de finib. bon. & mal.

Dæmones

K

Dæmones corpus sibi condensare ex aliqua materia, formasque variarum animantium sibi assumere: humanam etiam nonnunquam; sed infami, ac deprauato vultu, manibusque, & pedibus semper in morem auium rapacium vncinatis, atque hiantis.

CAP. VIII.

DÆmones [1] quidem natura sua corporis expertes esse, sed vel ex aëre, vel ex densiore aliqua materia corpus sibi pro tempore, atque vsu comparare etiam probauit Platonicorum schola [2]: Cui & in hoc assensisse se D. Augustinus non inficiatur [3]: D. etiam Basilius scribit [4]. Dæmonum corpora aliquando esse aëria, aliquando ignea: sæpè etiam ex vtroque elemento temperata. Iam vt hoc dubitationem nullam habeat, Dæmones sese, quæ sub sensum cadant corporibus, inuoluere: prout id quod adornant facere exigit, ac postulat. Qua verò forma, ac specie id præstent tam infinitum sit dicere, quàm Protheum in omnes suas figuras distinguere. Quemadmodum enim terræ anhelitus in nubes se induunt, quæ ventis agitatæ species innumerarum rerum præ se ferant: sic Dæmones ex obiecto, atque arrepto quoque aëre, ac vaporibus corpora in eum quem cupiunt, modum sua volubilitate, agilitatéque facilè informant. Idem Basilius [5] refert illos sæpè hominibus petulanter insultare felis, mustellæ, ac canis se discerpentis figura. Iamblicus [6], & Psellus [7] dici non posse, quanta varietate ludant modò se in breuissimam molem contrahentes, modò in amplissimam exporrigen-

1. Psalm. c. 1. & ad Hebr. c. 1.
2. Eras. Chilia. 11. centur. 8. ad 1.
3. In libr. De ciuit. Dei.
4. In Esaiam cap. 10.
5. In Esaie cap. 2.
6. De Myster. AEgypt. ca. Quãdo alia numina aliter ap.
7. De Dæmonib.

tes: modò viri apparentes, modò occurrentes, vt fœminæ: Leonis more frementes; saltantes, vt pardalis; latrantes, vt canis, atque in vtris, vasisque figuram sese aliquando transformantes. Aluarotus à Minues, Ouieda, & qui Indorum Occidentalium mores scriptis mandauerunt frequentissimos narrant illis esse Dæmonum occursus, modò hac, modò illa animantis facie sese ostendentium. In quot verò vultus, atque ora immutatos illos viderint nostræ ætatis sagæ, operę pretium quoque est hîc recensere. Nicolæa Morelia [8] refert cùm se Magistellus suus captiuam inuiseret, modò auis per fenestram inuolantis, modò leporis, aut muris, circumcurrentis tandem hominis, à quo stuprabatur, forma, atque imagine apparuisse. Iana Gerardina [9], sub canis atri forma à se itidem in carcere visum. Asinaria Nanceiana [10] cancri instar sibi obuersatum, intereadum à me Quæstore, ex testium elogijs interrogaretur. Pleręque omnes, quæ in vasto regno fuere deprehensæ, cùm se noctu inuiseret, illabi consueuisse per cancellos fenestrarum felis, aut pusillæ alicuius bestiolæ habitu. Et omnino nullæ sunt animalium species, quas illi per occasionem non vsurpent, dum dolos admoliuntur, technásque instruunt: Nullam tamen (vt refert Abbas Trithemius) omnium sibi adaptant libérius, quàm hominis, quòd ea ad congressum, ac collocutiones conuenientissima sit. Verùm in hoc Dei erga miseros mortales mirè elucet benignitas: quòd nunquam tam commodè illam affingunt, quin fucus etiam crassioribus appareat. Nam aut in vultu fœditas est, ac turpitudo, aut vncis, hamísque, quales obscœnis

8. *Serre XIIII. Calend. Febr. 1587.*

9. *Pangeij X. Calen. Decemb. 1584.*

10.

obſcœnis vulturibus inſunt manus, pedéſve deprauatos habent, aut denique inſolita, atque inſigni aliqua nota, quæ naturæ immanitatem prodat, cōſpicuos ſe oſtendunt. Ioannes Piſcator [10], Hennezel [11], Salome [12], Catharina Balandræa [13], Nicolæa Ganatia [14], Sennel Armentaria [15], & Ioanna Gerardina [16] retulerunt ſe, & ſæpè, & otiosè, atque attentè conſideraſſe ſuos Magiſtellos, cùm præſentes colloquerentur: obſeruaſſéque ſemper illis obſcuras, atráſque fuiſſe facies: ac (quod Iornandes dicit de Hunnis, quos Dęmonibus incubis ſatos ferunt) offæ ſimiles: lumina penitus abdita, flammæ tamen inſtar micantia: Oris rictus ſparſos, profundos, ac ac perpetuò olidi, ſulphureíque aliquid ęſtuantes: manus ſtrigoſas, & villis, atque hamis deformes: pedes corneos, bifidóſque: ſtaturam nunquam iuſtam, ſed aut breuitate, aut vaſtitate ſemper aliquā inſolentem: totámque adeò ſeriem extra modum. Addit Alexia Belhoria [17], illum ſe aliquando vidiſſe capite, vel pede altero truncum, mutilúmque, cùm fortè ſaltationes nocturnas vnà cum ſuis agitaret. Quæ res me in memoriam inducit eius rumoris, qui me puero circunferebatur de Empuſis, quarum frequentes de nocte choreæ in triuijs tum videri ferebantur (*la mequie Hennequin*) id eſt, familiam Hellequinam vocitabant: nam Hellequinos ab incubis Dæmonibus ſuam traxiſſe originem non ignobiles ſcriptores prodiderunt: rectè an ſecus anteà eſt diſputatum. Et certè eiuſmodi Hecate vno pede incedens etiam veteribus celebrata fuit, vti Ariſtophanis, Homeríque interpretes prolixè commentati ſunt. Nec modò no-

10. Gerbeuilleri III. Nonas Maij. 1585.
11. Vergauillæ Non. Iunij. 1586.
12. Ibidem VI. Calē. Sept. 1586.
13. Hardamōtij III. Nō Decembr. 1584.
14. Maynerij VIII. Idus Iul. 1585.
15. Dusa pridie Calen. Octob. 1587.
16. Pangaij XI. Calen. Decemb. 1584.
17. Blamuillæ ad aquas XVII. Cal. Febr. 1587.

cturnis solitam apparere horis, sed & sæpissimè meridianis, maximéque cum manibus parentabatur. Quodquidem haud scio, an rectè possit referri
18. Psal. xc. ad id, quod legitur in Psalmis Hebræorum [18]: Ab incursu, & Dæmonio meridiano (quanquam sunt & qui meridianum dici putant quod in lucis, seu meridianæ angelum se transformant) sed & meridie choræas agitare Dæmones postea demonstrabitur [19]. Verùm de hac πολυμίξει plura suo loco dicentur [20].
19. Huius libr. cap. 14.
20. Huius libr. cap 23.
Dæmones sermonem, quali vtuntur ea, apud quas versantur, nationes sibi fingere: sed subsurdum, pusillum, & clauso murmure raucum.

CAP. VIII.

ETsi Diabolus plerunque intestina, latentíque grassatione homines in malos affectus impellit, quemadmodum alibi diximus [1]: tamen & id explanata vocis (qualem habent hominum inter se collocutiones) impressione aliquando facere solet; maximéque vbi illos sortilegij pactionibus, veluti ex formula sibi nexos, obligatósque habere parat. Nam hæc non est vulgaris & momētanea ad eum transitio: qualis euenit, quoties humana imbecillitate in vitium labimur: sed quædam veluti correptis verbis mancipatio: quàm deinde vti inter herum, & seruum constare oportet certis, ac præscriptis imperandi, obsequendíque legibus, ac conditionibus. Ergo esse oportet & congressum, & colloquia, quibus vltro, citróque eiusmodi pacta firmentur. Quod humana specie homini se sæpè
1. Cap. 1. huius libri.

 viden

videndum exhibeat, superius est demonstratum. Quòd verò sermonis cum eo commercium aliquod habeat, hoc quoque nihilo est ad credendum difficilius. Si enim humanam figuram sibi ex densato aëre asciscere potest, qui minus ex eiusdem diuerberatione agitationéque vocem sibi effingere poterit, quam etiam exceptam, ac repercussam valles sæpè articulatissimè reciprocant, atque imitantur? Et certè statuæ, quercus atque antra illusæ antiquitatis sic sua oracula ediderunt. Memnonis statuam (inquit Apollonius [2]) cùm eam Sol attingebat, atque ad eius os perueniebat, quod oriens facere solebat, loqui perhibuerunt Nicephorus Gregoras [3] in Byzantina sua historia: Sunt (inquit) qui existiment Spiritus quosdam administros partim bonos partim malos futurorum scientiam hominibus impertiri per vocem ex aëre ortam, & aures hominum circumsonantem. Ac quemadmodum organorum pneumaticorum soni sola (vt Iuuenalis verbis vtar) crispi numeratione pectinis in varios accentus, ac tonos distinguuntur: ita & Dæmones solent, pro sua in fingendis rebus dexteritate aërem sine lingua, sine palato, sine faucum, laterum, pulmonum vlla vi, & figura in quemuis sermonem, atque idioma informare. Qui inter Græcos olim habitabant (inquit Psellus [4]) heroico stylo responsa dabant: qui apud Chaldæos Chaldaico sermone vtebantur: sicuti qui apud Ægyptios, Ægyptio. Qui Armeniam incolebant aliò migrantes indigenarum oratione loquebantur. Quod & sagæ quædam de suis Magistellis etiam nunc affirmant: sic videlicet eos secum loqui, vt

2. Philostratus lib. VI. cap. 13.

3. Lib. V. sub fin.

4. In lib. De Dæm.

qui,vt non queat vernaculè,ac germanè magis,vel qui nunquam patria excesserit: imò & nomen sibi itidem vernaculi sermonis vulgò assumere. Margareta Luodman [5] refert id suo fuisse *Ungluc*, id est, infortanio: Sybilla Capellaria [6], *Machleid*,id est,noxio:Catharina Haffner [7], *tzum Vvalt vliegen*, id est,ad saltus volanti: Alexia Bernhard [8], *Feder Vvüsch*,id est, plumæ tersori. Quæ Romandicè loquuntur (nam Lotharingica ditio vtriusque linguæ incolas habet) *Maistre persil*, *Ioly-bois*, *Verdelet*, *Saute-buisson*, & id genus alia multa,quæ hic esset otiosum recensere. Verùm quemadmodum nunquam se in hominem tam commodè induunt, quin supersit aliquid, quod fucum, fraudémque detegat:sicuti iam anteà dictum est [9]: ita nec adeò feliciter humanam vocem imitantur, quin ficta, ementitáque audientibus facilè appareat. Nicolæa Ganatia [10], Eua Hesoletia [11], Iana Nigra Armacuriana [12], ac pleræque aliæ vocem illis esse aiunt, qualem emittunt, qui os in dolium, aut testam rimosam insertum habent. Ob ídque illos semper loquendo vultum demittere,vti solent facere pudibundi,& sceleris alicuius sibi conscij. Aut certè exilem, ac debilem. Sic retulit Hermolaus Barbarus [13], à se auditam fuisse vocem subsibilantis Dæmonis, cùm ille fortè de Aristotelis entelechia interrogatus sibi, & Georgio Placentino respondisset. Eadem curiositate Appion Grammaticus (hunc à se adolescente visum scribit Plinius.[14]) Vmbras cùm euocasset,ad percontandum Homerum,qua patria, quibúsque parentibus genitus esset,non ausus fuit profiteri, quid sibi respondisset.

Quod

5. *Vergauille* XI. *Calen. Febr.* 1587.

6. *Ibid.* XVIII. *Calen. Decemb.* 1586.

7. *Ibidē.* VII. *Cal. Octob.* 1586.

8. *In Guermingen.* VIII. *Cal. Febr.* 1590.

9. *Cap.* 7.

10. *Manerij* VII. *Idus Iulias.* 1585.

11. *In suburbijs D. Apri. secun. Tullum.*

12. *Leherij* V. *Cal. April.* 1588.

13. *Petrus Crinitus Libr.* VII *de honest. disciplina ca.* 2.

14. *Libr.* XXX. *ap.* 2.

Quod ego sic interpretor adeò confusâ, ambiguâ, obscura, ac debili voce locutum fuisse, vt clari certíque nihil inde elicere potuisset, quod postea referret. Nam Dæmones (inquit Psellus[15]) dedita opera tenuem, & pusillam vocem edunt, vt eorum mendacia propter indistinctam illius obscuritatem minus deprehendi possint. Et Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus vocem confusam inaudiuit spectri ad altare de nocte stantis, cùm id ille iurgabundus increpasset, vt Cedrenus, Callistus & Theodorus[16] scriptis suis testatum reliquere. Vlmus[17] quoque, id est (vt coniicio) ex vlmo verba faciens Dæmon Thespesionis, qui Gymnosophistarum erat natu maximus, iussu ad ipsos adducentem Apollonium sapientem voce tenui salutauit. Assyriorum etiam & Chaldæorum λεκανομάντεια hoc præstare solebat, vt Dæmones e pelui stridula voce, ac tenui sibilo verba ederent. Nempè hæc eò redeunt omnia, vt imitatio, quæ (inquit Fabius[18]) artis est propria, nunquam tam feliciter naturam exprimat, quin inter hanc, & illam semper aliquid intersit, ipsáque veritas pluribus parasangis sua sequentem vestigia hypocrisim post se relinquat.

15. In libr. De Dæm.

16. In add. in Zonar. tomo. 111. libro. 1. collectan. hist. Ecclesiast.

17. Philost. lib. VI. cap. 5.

18. Libr. III. Inst. orat. cap. 5.

Satanam recti specie homines sæpè decipere, suos quoque ad eamdem hypocrisim quàm maximè potest eruditos habere, quo in occulto magis sit eorum improbitas, minúsque coniectura, ac suspitionibus coarguatur.

CAP. IX.

MALI spiritus (inquit Iamblicus[1]) similitudinem bonorum sæpè arripiunt. Et satana-

1. c. quæ ar... lia numina aliter appareant.

ait. D. Paulus [2], in angelum lucis se vt plerumque transfigurat, integumentóque semper aliquo se inuoluit, quo homines deludat, perdátque facilius. Quis enim adeò est confidens, ac securus, qui si prima fronte (quod aiunt) cornua ostendêtem, id est, perniciem apertè intentantem videat, non statim obnixè illú vitet ac defugiat? Ergo quemadmodú

pueris absinthia tetra medentes
Cùm dare conantur, prius oras pocula circum
Aspirant mellis dulci flauoque liquore: [3]

Sic improbus malas merces suas, vt vænaliores hominibus obtrudat, eas speciosis inuolucris tegit ac (quod de sui temporis Philosophis dixit Seneca) pharmacopolarum more pyxidibus venena occultat, quæ tamen honestissimos titulos præ se ferant. Imò, vt facilius emptorem inueniat splendidi, ac lauti mercatoris habitum sibi assumit: nimirum quo magis fides sit nihil sordidi, fallacis, aut exoleti apud eum prostare: sed talem, vt aiunt, esse generositate equum, qualem phaleræ, & ephippia nitore, atque elegantia exteriore demonstrant. Ac primùm quum nihil adeò exosum habeat, atque honores, cultúsque diuinos, præstigijs tamé, atque incantationibus suis non cessat intermiscere votiuas peregrinationes, anathemata, libationes, sacra, lustrationes, precationes solénes, expiationes, eleemosynas, atque id genus alia, quæ religionis aliquod studium præ se ferre videntur, vt post suo loco fusiùs declarabitur. Hócque adeò agit, vt suos habeat in illis, vel ad superstitionem exercitatos, atque assuefactos: quo videlicet suspitionem eius, quo tenentur, criminis, à se longius amoueant. Vt mirum

2. ij. Corinth. cap. 11. vers. 14.

3 Lucret. lib. 1. & 4.

mirum nemini esse debeat, si sagæ, quibus est cum Dæmonibus vitæ quotidianæ consuetudo, adeò bellè; atque appositè eam personam adumbrent, ac imitentur. Siquidem (vt ait Cicero 4) ὁποία ἡ δέσποινα, τοίαι, καὶ θεραπαινίδες. Istud verò προσωπεῖον non est quod quis plenius exhibitum, ac redditum quærat, quàm apud D. Paulum 5 vbi speciem assimulatæ sapientiæ suis depingit coloribus; superstitione videlicet, animi ementita humilitate, & corporis læsione, ac dilatione: Nam hoc fuco adeò frequenter Satan tenebras suas illustrat, vt à luce nihil planè differre videantur. Nostra ætate in Mediomatricibus visus est non illaudatæ vitæ curio seueriùs cum magistratu expostulare, quod è parœcianis eam iussisset duci, quæ opinione sua religionem præ cæteris omnibus sanctissimè, piissiméque coleret. Nam & sacris omnibus primam interesse, ab iísque vltimam, atque adeò inuitam recedere: precationes ne in via quidem intermittere: eas vsque & vsque crucis symbolo distinguere: aras Diuorum consecratas memoriæ nullis non diebus suppliciter adire: tessera precaria semper instructam esse: solennia quæque ieiunia celebrare, vel rigidissimè blando, atque humili sermone obuios quosque appellare: denique nihil non earum præstare, quæ demissam mentem, propensúmque ad pietatem, ac religionem animum possent indicare. Atque hæc tot sanctitatibus commendata, cumulatáque mulier postmodum est innumerorum manifesta maleficiorum, ac flagitiorum in ignem Iudicis iusta condemnatione coniecta. Pleræque omnes

4. Epist. ad Att. 11.

5. In Epist. ad Col. Cap. 11. vers. 32.

eius criminis compertæ; quantum mihi ex earum confessionibus hactenus comprehendere licuit, sic ficta, dissimulatáque pietate scelestissimam vitam semper obtenderunt. Ipse Satan, qui illarum princeps est, & caput; cùm primùm illas adoritur, in eum se habitum comparat, qui beneficium, ac salutare aliquid præ se ferat: vti suprà suo loco est demonstratum. Et si id exemplis prætereà confirmandum venit, non sit futurum laboris valde operosi. Nam[6] & iam inde à mundi incunabulis Heuam sub serpentis specie blanda sua oratione impulit, vt contra quam vetitum erat decerptum ex arbore scientiæ pomum degustaret. Degebat is tum, ait Iosephus[7], cum Adamo eiúsque vxore perquàm familiariter. Et eius posteà ex ære signum à Mose[8] obiectum Hebræis, quod intuerentur, si vellent è dipsadum venenatis morsibus conualescere. Tum Epidauro Romam sedandæ pestilentiæ ergô Æsculapium eâ specie esse inuectum. Quę etiam Hieroglyphicorum interpretibus nónullis[9] causa fuit vt serpentem pro salutari tum corporis, tum animæ symbolo vsurparent. Ne quis mihi horrorem tam fœdæ, tetræq; bestiæ hic obiiciat. Sed forte recentiora, ac expressiora magis iuuabunt. Refert D. Gregorius[10], cùm eum artes iam omnes deficerent, tandem monachali veste indutum beato Equitio apparuisse, quòd scilicet ea morum, vitæq; sanctitatem maiorem præ se ferret, quàm vulgaris, & plebeia. Sabellicus[11], & Platina[12] Cœlestini pontificatu (hoc tempus scriptor Chronicorum mundi Massæus reiicit in annum CCCCXXVIII.) in Creta Mosis prophetarum vetustissi

6. Genes. III.
7. Antiquit. Iud. lib. I. cap. I.
8. Nume. XXI. vers. 8. Et Ioan. cap. 3. vers. 14.
9. Cælius August. Curio. li. II. comment. Hierog. cap. I.
10. Dialog. lib. I. cap. 4.
11. Ennead. VIII. li. I.
12. In Cœlestino.

vetustissimi personam induisse, obuersatumq; ante oculos Iudæorum, qui in ea insula agitabant æuum ac pollicitum se suo pede eos in terram promissionis esse reducturum: stantibus vtrinque aquis, vt in Erythræo olim mari cùm populus ex Ægypto eductus esset, in murorum speciem constitissent; multósque istis præstigijs temere assensos, ac pelagus ingressos marinis fluctibus fuisse obrutos: præter admodum paucos, qui tum demum vanitatis suæ admoniti ad Christi opem confugerunt. Idem quoque (inquit Seuerus Sulpitius [13]) D. Martinum Turonensem Episcopum ludificare aliquando conatus est diadematis aurei, vestísque purpureæ pompa, quasi is Christus esset ad iudicandum mundum cœlo delapsus. Sed cùm nihil promouisset, aufugit, nihil ibi suum relinquens, præter intolerabilem, qui eius præsentiā testaretur, fœtorem. Τριάδα ὁμοούσιον, καὶ ἰσότιμον augustè, sanctéque colit, ac veneratur vniuersa Christianorum ecclesia: veluti non tantùm euangelij indubitato testatam elogio, sed & Mosaicis mysterijs longè antè prænūtiatam, quibúsque imbutum Mercurium Trismegistū probabile est in Pimandra dixisse, quod mens Deus cum verbo suo mentem alteram opificem pepererit. Tantæ maiestatis gloriam affectans Dæmon Præmonstratensis cœnobij cuidam monacho triceps An. M. C. XXI. apparuit, conatúsque est persuadere se illud trinum numen esse (& certè τρίμορφος Ἑκάτη is erat) in cuius ille contemplatione animum adeò defixum haberet, seséque ob insigne meritum, ac pietatis cultum eximium ei in conspectum dare, quo præsens adorare posset. Verū monachus

13. In D. Martini vita.

dolum facilè olfaciens, cum multo clamore, ac conuicio acceptum à se tandem repulit, ac fugauit. Nec tantum sic se honesta, ac speciosa aliqua persona Dæmon laruatum infert, vt fucum faciat: nam debile, ac vanum sæpenumero est, quod ex habitu ducitur de morum, vitæq; integritate argumentum; siquidem vestis (quod aiunt) monachum non facit, multáque ore, ac corpore significantur, à quibus vita est alienissima: sed & frequens est illi oratio de vita ad pietatem, religionem, ac sanctitatem informanda. Imo sæpè nisi harum diserta pactione negat se vllum fœdus, societatémque posse inire. Et hæc illi quoque iam vetus techna est. Nam & olim Pythias, Vestalésque in perpetua virginitate manere oportebat: vt nunc nisi virgines, & malitiæ hominum per ætatem adhuc expertes diuinationibus quibusdam apti, atque idonei esse non possunt.

Illa sacras pueri sortes ter sustulit, illi
Rétulit è triuiis omnia certa puer [14].

14. *Tibullus.*

Et sacra nonnulla fuere, veluti quæ Plutarchus [15] Nephalia, aut Melisponda appellat, in quibus vinum attingere, aut luxui indulgere summum erat nefas. Apollonius [16] quoque de Amphiarai responsis apud Phiaortem verba faciens, refert eos, qui illa accipere volebant integrum diem à cibo; à vino autem triduo iussos ab eius sacerdotibus fuisse, vt abstinerent. Et Lucius ille [17] apud Apuleium Osiridis sacris initiandus in numerum Pastophororum à Mithra sacerdote, præcipuè iussus est, decem continuis diebus cibariam voluptatem coërcere: nullum animal esse: inuinium esse. Hac adeo

15. *In Libr. de cohibē. iracun.*

16. *Philost. in eius vita Lib. II. ca. 14.*

17. *Libr. XI. De asi. aureo.*

de re memini me audite à Melchiore Errico serenissimi Ducis nostri dum viuebat, à secretis, & consilijs interioribus non illepidam narrationẽ, quam eo etiam confidentius hic exponam, quòd is de quo ea est instituta veram ipse addubitanti mihi posteà affirmauit. Theodorus Mallotius (is propræturam in Vasti regni prouincia, quæ ditionis est Lotharingicæ senex obtinuit) cùm adhuc iuuenis amplissima familia natam adolescentulam in matrimonium deperiret: & illi eius potiundę spes omnis esset abscissa, atque erepta (nã & fortuna egens, atque humilis & famulatus mercenaria conditione, in qua tum erat, ignobilis, & despicatus nullam ne detegẽdi quidem amoris sui honestam satis rationem videbat:) Ergo vt desperatis rebus, & ipsam se iam deserente expectatione homines ad quodlibet consilium se facilè conuertunt, ac nullo delectu fugiẽda, sequendáue amplectuntur: Maillotius conseruum ex Germania, cui audiuerat Dæmonem esse ad quæcũque obsequia paratissimum, adit: huícque ægritudinem suam aperit: rogans, vt si quod ei remedium afferre posset, id ne grauatè faceret, ingrato enim non iri locatum beneficium. Hanc Germanus occasionem libens arripit, vt cui se ex pacto intra dies paucos necesse erat; vel se suo Dæmone liberare, atque expedire adducto alio, qui istud, ceu æs alienum in se transcriberet, vel ab eo obtorta ceruice necari, atque interfici (siquidem hęc ei pacto lex addita fuerat.) Agendo igitur illi negotio, consequentis diei diluculum in clauso, ac recondito quodam conclaui condicit: vbi vixdum se stiterant, cùm repente

patefa

patefactis foribus se infert lepida, ac liberali forma, puella (hoc habitu Dæmon primùm se ostendere volebat, ne Maillotius ad formidabilem eius aspectum exhorresceret) amicque se esse prædicat, quæ illi nuptias quas tantopere ambiebat, faciles esset confectura, modò vellet in ijs, quæ erat præceptura, obsequi. Ac illo auidè, attentéque expectanti, quænam eius esset sententia: in primis cœpit edicere vt furtis, crapula, libidinibus, iniuria, blasphemijs, cæterísque, quæ animum inquinant, vitijs, temperaret: pietatem coleret: inopes facultatibus subleuaret: seipsum in hebdomada bis ieiunio maceraret: solennes, ac quotidianas precationes ne intermitteret: eáque sedulo obiret omnia, quæ Christianum hominem decet, atque æquum est facere. Istis enim omnibus si se vellet nuncupatis verbis obstringere, futurum vt optatis thalamis sine difficultate vlla potiretur. Hæcq; sic elocuta, ac constituto, intra quem responsum auferret, die, se foras eiecit. Maillotius qui videret tam sanctis, atque honestis conditionibus tantum sibi beneficium obtendi, iam nihil cunctandum putabat, quin id gratus, ac lubens acciperet. Sed dum magis, magísque in eam rem cogitationem intendit, atque huc illuc variè inter spem, metúmque impellitur: ex eius vultu domesticus quidam sacerdos coniiciens, aliquid subesse, quò sic distraheretur, eum blandè adortus, ac quid animo volutaret, expiscatus monitis suis peruicit, ne amplius ad vllum cum Dæmone colloquium descenderet. Sicque frustratus sua expectatione Germanus, non longè abijt, quin ex pacti formula pœnas penderet. Nam

ret. Nam non adeò multis post diebus ex quo plana, atque aperta via decidens, inque caput proruens exanimis momento repertus est. Idem Nicoleæ Albericæ Energumenæ Laudunensi euenisse memorat, qui eius historiam nuper descripsit: scilicet eius, qui atri hominis specie illi obuersabatur, Dæmonis non alium apud eam fuisse sermonem, quàm de sanctimonia, de pudore, de religione, ac sacrorum studio: ad hæcq; cùm primùm illam adortus est præcipuè, atque ante omnia fuisse cohortatum. Quid quod Christum, qui est piorum omnium exemplar tentaturus Ecclesiasten egit, & scripturæ testimonium laudauit: imo adorauit coram eo procidens, atque inquiens: Tu es Filius Dei [18]: simili arte, ac versutia, qua eius Apostolum Paulum [19] seruum Dei, ac verba salutis annuntiantiantem vniuerso populo audiente prędicauit, cùm è ventriloqua fœmina verba faceret. Quorsum enim hæc, nisi vt Euangelij præconem ageret, ac interim litum (quod aiunt) melle gladium offerret, veritatem mendacissimo ore proferens, & luci clarissimæ caliginem, ac densissimas tenebras offundens? Quæ etiam causa fuit, vt illum Christus tunc compescuerit, ac tacere iusserit. Paulus verò nihilominus eiecerit, ex eo quod is tum obsidebat corpore. In quo versutissimi Dæmonis calliditas animaduertenda venit, qui sic ementita tessera castra Christianorum ingreditur, ingressúsque suis ipsorum armis illos confodit, ac trucidat. Nam etsi Euangelicæ doctrinæ pleraque sunt hæc omnia: quoniam tamen ab eo veluti manu capiuntur cui parere, in re etiam religiosissima, summa est impie-

18. Marci cap. 3. vers. 13.

19. Act. XVI. versu 17.

tas:idcirco cauenda ſunt diligenter, atque fugienda. Habent enim (quod ait Irenæus[20]) lacti gypſum immixtum. Et quemadmodum Heracleæ in Ponto memoratur fuiſſe mel ſuauiſſimum, quod tamen qui ediſſet, illico in terram deiiciens ſe, ac miris modis conflictans interiret: ſic nemini dubium eſſe debet, quin præſentiſſimam perniciem afferant tam ſalutaria in ſpeciem monita, elogia, atque exempla, ſi quis nimium credulus ſe ijs duci, ac permoueri ſinat. Nam cùm obedientia principium ſit, & caput cultus Dei, cuius affectator eſt in primis Satan rem ſuam tum ſtrenuiſſimè geſſiſſe ſe putat, ſi ad eam homines quauis ratione adduxerit. Ac quemadmodum qui auibus inſidiantur, ſolent eas aliarum, quas ad id edoctas habent, cantu in tendiculas, laqueóſque inducere: ſic is pietatem, religionem, ſanctitatémque nuſquam non in ore ſuorum habet, dum eorum verbis inſidioſis in gurgitem, voraginémque omnium ſcelerum, atque impietatum, quos ſemel appetiuit depreſſerit, ac demerſerit. Iam quod attinet ad commentitiæ ſapientiæ membrum tertium, ſcilicet proprij corporis lanienam, qua olim Donatiſtæ, hodie Anabaptiſtæ, ac nihili quidam homines in ſeipſos, ad oſtentationem magis affectatę ſanctimonię, quàm ad vllius diſciplinæ, ac macerationis Chriſtianæ vſum, atque exercitationem deſæuiunt: hoc quidem manifeſtum carnificis Satanæ inuentum eſt. Quotus quiſque enim noſtrum eſt, qui hoc ſic inſtrui non putet magis illi, vt hominum oculis inſeruiant, ac (quod ait Comicus ille) populum ſtudio ſtupidum in funambulo occupent, quàm vt pietatem

20. Lib. III. cap. 19.

pietatem ex animo colant, Deóque, qui theatrum suum habet in latebris, verè se mœrentes demissos, atque afflictos ostendant. Ne tubis canatur ante vos (inquit Christus) quemadmodum hypocritæ faciunt in synagogis, & vicis, vt honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, habent mercedem suam. Hoc adeò ab hominibus nulla alioqui veræ religionis opinione imbutis sic damnatum, olim fuit; vt id etiam inter maximas mortalium delirationes enumerauerint. Apuleij [21] de ea re elogium in promptu est, quod hic totidem verbis propter eius antiquam elegantiam, ac bracteati, floridíque styli rarum nitorem ascribam. Arrepto (inquit) flagro, quod semiuiris illis (sacerdotes Deæ Syriæ intelligit) proprium gestamen est, contortis tænijs lanosi velleris prolixè fimbriatum, & multiiugis talis ouium tessellatum indidem sese multinodis commulcat ictibus, mira contra plagarum dolores præsumptione munitos: Cerneres prosectu gladiorum, ictúque flagrorum solum spurcitie sanguinis effœminati madescere: ac vbi tandem fatigati, vel certè suo laniatu satiati pausam carnificinæ dedere, stipes æreas, imo verò, & argenteas, multis certatim offerentibus, sinu recipere patulò: necnon & vini cadum, & lactem, & caseos, & farris, & siliginis aliquid. Superioribus annis Mirecuriam (quæ sedes est, & caput prouinciæ Vogesorum amplissimæ, in qua etiam per annos aliquot propræses fui) appulit circumforaneus quidam, solitus sub pœnitentis nomine prouincias peragrare, ac pecunias, aliásque res, quæ ad vitam conducerent, corradere. Is frequenti æde, qualis esse solet diebus

21. Lib. VIII. De Asino aureo.

Dominicis ad aram maiorē primùm quidem procumbebat nudus vmbilico tenus:ac manu vna silicem, altera scuticam gestans,illo pectus crudeliter contundere, hac tergum miserè dilacerare non cessabat: idem quoque factitans in supplicationibus publicis, ac sacrorum pompa, si quæ forte solennibus illis diebus ducebatur. Tum plebs illius primùm miserescere,ac quid de se tantum meruisset mirari: deinde certatim pecunias in eum conferre. Sed is eo quæstu auctus vberrimo in nosocomium hilaris se recipiebat: ibíque notis fomentis primùm curato corpore,ac ad futuras plagas etiam indurato,atque obfirmato, cibis, ac vino se intantùm ingurgitabat;vt eas etiam, à quibus hospitaliter erat receptus, non parceret amaris, petulantibúsque,sępè etiam obscœnis,ac turpibus dictis incessere. Cuius rei fama cùm ad vrbani Iudicis aures tandem peruenisset, accersitum hominem, in carcerem coniectum,& seriò rogatum, quid causæ esset,quòd sic se præter modum affligeret, impulit fateri, non id se facere, quo admissum aliquod facinus expiaret, vti antè simulauerat: sed magis, vt populi misericordiam concitaret,ab eóque stipem facilius, & largius exprimeret. Cæterùm non tanti sibi esse doloris illa verbera, quanti aspicientium opinione putarentur: tum quòd ad ea pridem vsu occaluisset: tum quod herbis vteretur, quæ membris stuporem inducerent, sensúmque ijs ad tempus minuerent. Qua re intellecta Nanceianorum Duumuirûm iudicio, quo sontium omnium quos habet Lotharingia pœnæ censentur, per compita virgis,sed egregiè cęsus est;tum alterum humerum

ferro

ferro candenti inustus, ac relegatus. Hunc sic se inter sacra excarnificandi morem, olim Ægyptios vsurpasse author est Herodotus in Euterpe. Gallos Idææ matris sacerdotes idem fecisse scribit Ouidius:

Attonitusque seces, vt quos Cybeleia mater
Incitat ad Phrygios vilia membra modos.

Et,

Cædunt iactatis vilia membra modis.

Apud Horatium quoque[22]: 22. Lib. II. Satyr. 3.

Gaudet Bellona cruentis.

Quod scilicet sacrorum eius cultores (Bellonarios Vlpianus[23] vocat) sibi lacertos districtis gladijs cruentarent: Quod & meminit Martialis[24], 23. Lib. VIII. de off. Procons. 24. Lib. XI.

Alba nimis sæuis lacerantur brachia cultris,
Cùm furit ad Phrygios Enthea turba modos.

Et tetigit alicubi Plinius[25]. sed & derisos à Xenocrate Physico recitat Alexander ab Alexãdro[26], quod vt aiebat, non esset lugendum, si Deos esse crederent, quibus sacra faciebant: aut non sacrificandum, si homines. Quæ & Labeonis Antistij sententia fuit: numina bona (inquit D. Augustinus[27]) à malis cultus diuersitate distinguentis quod hi cædibus, ac supplicijs, illi lætis obsequijs (qualia sunt conuiuia, ac lectisternia) propitiari velint. Quod ego sic dictum velim, non vt Christi regnum in delitiis, ac voluptate statuere me quisquam putet, qui sciam eius militiæ certissimam tesseram esse crucem: sed vt intelligant homines, non esse ex istiusmodi lanienis, ac cruciamentis omnino æstimandam pietatem; vti eorum plerique nunc facere solent: Et Diabolus ipse non alia re frequentius 25. Lib. XI. cap. 49. 26. Genial. dier. lib. IIII. cap. 17. 27. Lib. II. de ciuit. Dei.

ſcenam ſuam inſtruit. Nimirum quia Chriſtianos videt ſe ieiunio, vigilijs, ſolitudine, laboribus macerare, ac conficere, dum carnem ſuam ſubigunt, dum admiſſorum pœnas volentes luunt, dum ſe ad preces, ſanctáſque meditationes comparant, atque inſtruunt. Quod is ſæpè exemplum per ſummam malitiam accipit, augétque adeò effero illo laniatu: quaſi tanto magis colatur pietas, quanto in corpus ſæuietur acerbius, atque inhumanius, vt eſt eius ars, & verſutia. Veluti cùm ſanctiſſima etiam quæque immoderato, inconſultóque vſu deprauat, fœdat, ac diſtorquet: nam hic alioqui veram, ſyncerámque Chriſtianorum diſciplinã conuellere non eſt animus. & ſi quæ Eccleſiæ iudicio cõprobatur.

Dæmonum illuiem ſummam demonſtrare, tum quæ eorum præſentiam ſemper comitatur odoris fœditatem, tum quæ de vitanda mundirie adeò accuratè ſuis præcipiunt: maximeque in manibus, quarum lauationem aiunt faſcinationibus obeſſe: quomodoque id ſit accipiendum.

CAPVT. X.

1. D. Gregor. in Memor. Matth. cap. 12. Marci. 1. ac. 5. Iob. 40.

BEemoth, ideſt animal impurum, ac ſpiritum immũdum paſſim literæ ſacræ [1] appellant Diabolum. Idq́; adeò nomen non modò in illum conuenire putandum eſt, quòd ingenio, ac moribus ſit impuris, vt eius omnes actiones, ac ſtudia demonſtrant: ſed etiam quia ſordibus, atque immunditia exteriore impenſius delectatur. Nam & illi in cadaueribus frequens eſt commoratio: & ſi

quando

quando viuens corpus occupat, vel etiam id ſibi ex aëre, concretíſue vaporibus informat, præſentiam in eo ſuam ſemper inſigni aliquo fœtore teſtatur: imo & in illis partibus receptum frequentius habet: quæ vti in naui ſentina, corporis ſordes, excrementáque accipiunt. Vnde & ἐγγαστρίμυθος γυνὴ in Biblijs dicitur, quæ Pythonem habet in ventre, quam Gratianus in decretis ventriloquam vertit. Munera quoque illi eſſe ſolent è fimo, & ſtercore, epulæ è morticinis pecudibus: Ac vt eſt in prouerbio ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεται, taléſque vulgo ſunt pediſſequæ, quales & heræ, vt plerumque mulieres ætatis ſordibus obſoletas, fortunarúmque tenuitate viles, ac ſqualidas pro miniſtris habet: quas præterea, quaſi naturæ vitium minus in hoc eius deſiderium expleat, edoctas habet ad ſordes, atque immunditiam. Hæcq; ob id præcipua cautio eſt, ne manè ſolito aliorum hominum more manus ſuas abluant: quod ea res faſcinationibus ſuis (vt ait) indubitatio occurrat: ſeu ab ipſis ſagis proficiſcatur, ideſt ſuas ipſæ lauent manus: vti Alexia Gallæa [2] Betuncuriana, innumeræq; aliæ, quarum nomina nunc non ſuppetunt, quæſtoribus ſuis vltrò recitauerunt: ſeu ab illis, quos veneficiis ſuis deſtinauerunt perdere: ſicuti retulerunt Claudia Fellæa[3], Catharina Latomia[4]: quarum hæc Dominicam Durantiam infenſe ſeruabat, quod eaſdem vnà ambirent nuptias: illa, alieniſſimo animo erat in Malurticam quendam, propter penè quotidianas rixas, & contentiones, vt inter vicinos aſſolet, neutra tamen iniuriam vlciſci faſcinatione aut veneno potuit: quòd eſſent illi ab earum inſidiis

2. *Mirecuriæ. VII. Id Decem. 1584.*

3. *Mizilaeij. V. Id. Non. Febru. 1587.*

4. *Harecuriæ III. Non. Febr. 1587.*

diis tuti isto lotarum manuum præsidio. Sebastiana Maxentia[5], Ioanna Nigra[6], Ioanna Vlderica[7], & Francisca Perina[8] affirmant eam lauationem certò proficere contra malas incantantium artes, si domo quis pedem efferens se pręterea in Dei tutelam, pręsidiúmque supplicibus verbis committat. Idq́; se à Magistello suo Iolieto ita inaudiuisse memorat Nigra illa: dum scilicet cum illo de hoc expostularet, quòd in Nicolai Tonsi vxorem venena sua tam sæpè incassum sparsisset: quæ tamen multi alij præsentissima sensissent. Hoc etiam sibi moram, impedimentúmque semper attulisse Vlderica illa recitauit, quoties maritum fascinatione parauisset tollere. Parauerat autem sæpissimè, propter iniucundissimam, ingratissimámque lecti consuetudinem. Nuper etiam Mugeta[9] iamiam in ignem imponenda, ac vltimùm cum marito prandens placidè eum multis audientibus monebat, ne insalutato numine, illotísque manibus manè domo pedem efferret, si se à sagarum insidijs tutum cuperet, ac securum. Quomodo verò rei adeò leuis, atque exiguæ vires tantæ esse possint, aut quare ea corporis pars sua munditie in hoc cæteris pręstet, non est facile coniectari: Nisi si hoc impostor ille prętextu solerter aliud tegit, pérque ambages, atque inuolucra nobis suam vult sententiam ostendere. Vti alibi illum fecisse obseruauit ex Vviero Ioan. Bodinus, eo videlicet loco, vbi memoratur apud sagam quamdam obnixè egisse veteres calceos diligenter vt asseruaret, quòd eos pręsidio illi futuros esse diceret, aduersus maleuolę alterius sagę impendentes insidias. Nam dubium non est, quin ea ratione

monitam

5. Leberÿ. VII. Id. Apri. 1588.

6. Leberÿ. V. Cal. April. 1588.

7. Lanfracuriæ. VII. Id. Maÿ. 1588.

8. Baÿs. IIII. Non. Iun. 1588.

9. Essaÿ. X. Cal. Iul. 1591.

monitam voluerit, vt in peccatorum cæno volutari perstaret: quæ vtique homini sunt instar calceorum lutosorum. Quo sensu Philo Iudæus intelligendum putat, quod Deus Mosi præcipit, vt calceos ad se accessurus deponeret. Et certè Ægyptij 10 puritatem denotantes aquam pingebant; quòd eo elemento lustratio atque expiatio optimè fieri crederetur. Et frequens eius vsus fuit in gentilium sacris, ac litationibus:

10. *Orus Apollo sacrar. sculpturarum lib. i.*

Tu genitor cape sacra manu, patriósque penates: 11
Me bello è tanto digressum, & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.

11. *Aeneid.* VII.

Et 12

Dic corpus properet fluuiali aspergere lympha.

12. *Aeneid.* IIII.

Et 13

Corúpsque recenti
Spargit aqua.

13. *Aeneid.* VI.

Et apud Horatium 14 à Diis immortalitatem poscens ille compita circum, lautis manè senex manibus currebat. Hesiodus quoque in operibus, & diebus, vetat manè litari vinum Ioui, vel etiam quemquã ingredi amnem, aut fontem χερσὶν ἀνίπτοις. Thelemachus etiam Palladi apud Homerum supplicaturus marina aqua manus abluebat. Dei item lege eiusmodi externa per aquam munditiès sæpè in veteri testamento commendatur, præsertímque in manibus, vti Iudæorum more frequentatum legimus 15, qui vitula facientes super eam mactatam manus suas abluebant. Sunt enim puræ manus, quales ad Deum 16 semper tolli oportet, puri cordis indices. Et prouerbio vsurpatur, manus lauare,

14. *Satyrarum lib.* II.

15. *Deuteron.* XXI.

16. *1. ad Timoth. cap. 2.*

dolum facilè olfaciens, cum multo clamore, ac conuicio acceptum à se tandem repulit, ac fugauit. Nec tantum sic se honesta, ac speciosa aliqua persona Dæmon laruatum infert, vt fucum faciat: nam debile, ac vanum sæpenumero est, quod ex habitu ducitur de morum, vitæq; integritate argumentum; siquidem vestis (quod aiunt) monachum non facit, multáque ore, ac corpore significantur, à quibus vita est alienissima: sed & frequens est illi oratio de vita ad pietatem, religionem, ac sanctitatem informanda. Imo sæpè nisi harum diserta pactione negat se vllum fœdus, societatémque posse inire. Et hæc illi quoque iam vetus techna est. Nam & olim Pythias, Vestalésque in perpetua virginitate manere oportebat: vt nunc nisi virgines, & malitiæ hominum per ætatem adhuc expertes diuinationibus quibusdam apti, atque idonei esse non possunt.

Illa sacras pueri sortes ter sustulit, illi
Retulit è triuiis omnia certa puer [14].

Et sacra nonnulla fuere, veluti quæ Plutarchus [15] Nephalia, aut Melisponda appellat, in quibus vinum attingere, aut luxui indulgere summum erat nefas. Apollonius [16] quoque de Amphiarai responsis apud Phiaortem verba faciens, refert eos, qui illa accipere volebant integrum diem à cibo; à vino autem triduo iussos ab eius sacerdotibus fuisse, vt abstinerent. Et Lucius ille [17] apud Apuleium Osiridis sacris initiandus in numerum Pastophororum à Mithra sacerdote, præcipuè iussus est, decem continuis diebus cibariam voluptatem coërcere: nullum animal esse: inuinium esse. Hac adeo de re

14. Tibullus.
15. In Libr. de cohibē. iracun.
16. Philost. in eius vita Lib. II. ca. 14.
17. Libr. XI. De asi. aureo.

de re memini me audire à Melchiore Errico serenissimi Ducis nostri dum viuebat, à secretis, & consilijs interioribus non illepidam narrationē, quam eo etiam confidentius hîc exponam, quòd is de quo ea est instituta veram ipse addubitanti mihi postea affirmauit. Theodorus Mallotius (is propræturam in Vasti regni prouincia, quæ ditionis est Lotharingicæ senex obtinuit) cùm adhuc iuuenis amplissima familia natam adolescentulam in matrimonium deperiret: & illi eius potiundę spes omnis esset abscissa, atque erepta (nā & fortuna egens, atque humilis & famulatus mercenaria conditione, in qua tum erat, ignobilis, & despicatus nullam ne detegendi quidem amoris sui honestam satis rationem videbat:) Ergo vt desperatis rebus, & ipsam se iam deserente expectatione homines ad quodlibet consilium se facilè conuertunt, ac nullo delectu fugiēda, sequendáue amplectuntur: Mallotius conseruum ex Germania, cui audiuerat Dæmonem esse ad quæcūque obsequia paratissimum, adit: huícque ægritudinem suam aperit: rogans, vt si quod ei remedium afferre posset, id ne grauatè faceret, ingrato enim non iri locatum beneficium. Hanc Germanus occasionem libens arripit, vt cui se ex pacto intra dies paucos necesse erat; vel se suo Dæmone liberare, atque expedire adducto alio, qui istud, ceu æs alienum in se transcriberet, vel ab eo obtorta ceruice necari, atque interfici (siquidem hęc ei pacto lex addita fuerat.) Agendo igitur illi negotio, consequentis diei diluculum in clauso, ac recondito quodam conclaui condicit: vbi vixdum se stiterant, cùm repente

patefactis foribus se infert lepida, ac liberali forma, puella (hoc habitu Dæmon primùm se ostendere volebat, ne Maillotius ad formidabilem eius aspectum exhorresceret) amque se esse prædicat, quæ illi nuptias quas tantopere ambiebat, faciles esset confectura, modò vellet in ijs, quæ erat præceptura, obsequi. Ac illo auidè, attentéque expectanti, quænam eius esset sententia: in primis cœpit edicere vt furtis, crapula, libidinibus, iniuria, blasphemijs, cæterísque, quæ animum inquinant, vitijs, temperaret: pietatem coleret: inopes facultatibus subleuaret: seipsum in hebdomada bis ieiunio maceraret: solennes, ac quotidianas precationes ne intermitteret: eáque sedulo obiret omnia, quæ Christianum hominem decet, atque æquum est facere. Istis enim omnibus si se vellet nuncupatis verbis obstringere, futurum vt optatis thalamis sine difficultate vlla potiretur. Hæcq; sic elocuta, ac constituto, intra quem responsum auferret, die, se foras eiecit. Maillotius qui videret tam sanctis, atque honestis conditionibus tantum sibi beneficium obtendi, iam nihil cunctandum putabat, quin id gratus, ac lubens acciperet. Sed dum magis, magísque in eam rem cogitationem intendit, atque huc illuc variè inter spem, metúmque impellitur: ex eius vultu domesticus quidam sacerdos coniiciens, aliquid subesse, quo sic distraheretur, eum blandè adortus, ac quid animo volutaret, expiscatus monitis suis peruicit, ne amplius ad vllum cum Dæmone colloquium descenderet. Sicque frustratus sua expectatione Germanus, non longè abijt, quin ex pacti formula pœnas penderet. Nam

ret. Nam non adeò multis post diebus ex quo plana, atque aperta via decidens, inque caput proruens exanimis momento repertus est. Idem Nicoleæ Albericæ Energumenæ Laudunensi euenisse memorat, qui eius historiam nuper descripsit: scilicet eius, qui atri hominis specie illi obuersabatur, Dæmonis non alium apud eam fuisse sermonem, quàm de sanctimonia, de pudore, de religione, ac sacrorum studio: ad hæcq; cùm primùm illam adortus est præcipuè, atque ante omnia fuisse cohortatum. Quid quod Christum, qui est piorum omnium exemplar tentaturus Ecclesiasten egit, & scripturæ testimonium laudauit: imo adorauit coram eo procidens, atque inquiens: Tu es Filius Dei [18]: simili arte, ac versutia, qua eius Apostolum Paulum [19] seruum Dei, ac verba salutis annuntiantiantem vniuerso populo audiente prędicauit, cùm è ventriloqua fœmina verba faceret. Quorsum enim hæc, nisi vt Euangelij præconem ageret, ac interim litum (quod aiunt) melle gladium offerret, veritatem mendacissimo ore proferens, & luci clarissimæ caliginem, ac densissimas tenebras offundens? Quæ etiam causa fuit, vt illum Christus tunc compescuerit, ac tacere iusserit. Paulus verò nihilominus eiecerit, ex eo quod is tum obsidebat corpore. In quo versutissimi Dæmonis calliditas animaduertenda venit, qui sic ementita tessera castra Christianorum ingreditur, ingressúsque suis ipsorum armis illos confodit, ac trucidat. Nam etsi Euangelicæ doctrinæ pleraque sunt hæc omnia: quoniam tamen ab eo veluti manu capiuntur cui parere, in re etiam religiosissima, summa est impie-

18. Marci cap. 3. vers. 13.

19. Act. XVI. versu 17.

tas:idcirco cauenda sunt diligenter, atque fugienda. Habent enim (quod ait Irenæus[20]) lacti gypsum immixtum. Et quemadmodum Heracleæ in Ponto memoratur fuisse mel suauissimum, quod tamen qui edisset, illico in terram deiiciens se, ac miris modis conflictans interiret: sic nemini dubium esse debet, quin præsentissimam perniciem afferant tam salutaria in speciem monita, elogia, atque exempla, si quis nimium credulus se ijs duci, ac permoueri sinat. Nam cùm obedientia principium sit, & caput cultus Dei, cuius affectator est in primis Satan rem suam tum strenuissimè gessisse se putat, si ad eam homines quauis ratione adduxerit. Ac quemadmodum qui auibus insidiantur, solent eas aliarum, quas ad id edoctas habent, cantu in tendiculas, laqueósque inducere: sic is pietatem, religionem, sanctitatémque nusquam non in ore suorum habet, dum eorum verbis insidiosis in gurgitem, voraginémque omnium scelerum, atque impietatum, quos semel appetiuit depresserit, ac demerserit. Iam quod attinet ad commentitiæ sapientiæ membrum tertium, scilicet proprij corporis lanienam, qua olim Donatistæ, hodie Anabaptistæ, ac nihili quidam homines in seipsos, ad ostentationem magis affectatę sanctimonię, quàm ad vllius disciplinæ, ac macerationis Christianæ vsum, atque exercitationem desæuiunt: hoc quidem manifestum carnificis Satanæ inuentum est. Quotus quisque enim nostrum est, qui hoc sic instrui non putet magis illi, vt hominum oculis inseruiant, ac (quod ait Comicus ille) populum studio stupidum in funambulo occupent, quàm vt pietatem

20. Lib. III. cap. 19.

pietatem ex animo colant, Deóque, qui theatrum suum habet in latebris, verè se mœrentes demissos, atque afflictos ostendant. Ne tubis canatur ante vos (inquit Christus) quemadmodum hypocritæ faciunt in synagogis, & vicis, vt honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, habent mercedem suam. Hoc adeò ab hominibus nulla alioqui veræ religionis opinione imbutis sic damnatum, olim fuit; vt id etiam inter maximas mortalium delirationes enumerauerint. Apuleij [21] de ea re elogium in promptu est, quod hic totidem verbis propter eius antiquam elegantiam, ac bracteati, floridíque styli rarum nitorem ascribam. Arrepto (inquit) flagro, quod semiuiris illis (sacerdotes Deæ Syriæ intelligit) proprium gestamen est, contortis tænijs lanosi velleris prolixè fimbriatum, & multiiugis talis ouium tessellatum indidem sese multinodis commulcat ictibus, mira contra plagarum dolores præsumptione munitos: Cerneres profectu gladiorum, ictúque flagrorum solum spurcitie sanguinis effæminati madescere: ac vbi tandem fatigati, vel certè suo laniatu satiati pausam carnificinæ dedere, stipes æreas, imo verò, & argenteas, multis certatim offerentibus, sinu recipere patulo: necnon & vini cadum, & lactem, & caseos, & farris, & siliginis aliquid. Superioribus annis Mirecuriam (quæ sedes est, & caput prouinciæ Vogesorum amplissimæ, in qua etiam per annos aliquot propræses fui) appulit circumforaneus quidam, solitus sub pœnitentis nomine prouincias peragrare, ac pecunias, aliásque res, quæ ad vitam conducerent, corradere. Is frequenti ęde?, qualis esse solet diebus

[21] Lib. VIII. De Asino aureo.

Dominicis ad aram maiorẽ primùm quidem procumbebat nudus vmbilico tenus: ac manu vna silicem, altera scuticam gestans, illo pectus crudeliter contundere, hac tergum miserè dilacerare non cessabat: idem quoque factitans in supplicationibus publicis, ac sacrorum pompa, si quæ forte solennibus illis diebus ducebatur. Tum plebs illius primùm miserescere, ac quid de se tantum meruisset mirari: deinde certatim pecunias in eum conferre. Sed is eo quæstu auctus vberrimo in nosocomium hilaris se recipiebat: ibíque notis fomentis primùm curato corpore, ac ad futuras plagas etiam indurato, atque obfirmato, cibis, ac vino se intantùm ingurgitabat; vt eas etiam, à quibus hospitaliter erat receptus, non parceret amaris, petulantibúsque, sępe etiam obscœnis, ac turpibus dictis incessere. Cuius rei fama cùm ad vrbani Iudicis aures tandem peruenisset, accersitum hominem, in carcerem coniectum, & seriò rogatum, quid causæ esset, quòd sic se præter modum affligeret, impulit fateri, non id se facere, quo admissum aliquod facinus expiaret, vti antè simulauerat: sed magis, vt populi misericordiam concitaret, ab eóque stipem facilius, & largius exprimeret. Cæterùm non tanti sibi esse doloris illa verbera, quanti aspicientium opinione putarentur: tum quòd ad ea pridem vsu occaluisset: tum quod herbis vteretur, quæ membris stuporem inducerent, sensúmque ijs ad tempus minuerent. Quare intellecta Nanceianorum Duumuirûm iudicio, quo sontium omnium quos habet Lotharingia pœnæ censentur, per compita virgis, sed egregiè cęsus est; tum alterum humerum

ferro

ferro candenti inustus, ac relegatus. Hunc sic se inter sacra excarnificandi morem, olim Ægyptios vsurpasse author est Herodotus in Euterpe. Gallos Idææ matris sacerdotes idem fecisse scribit Ouidius:

Attonitusque seces, vt quos Cybeleia mater
Incitat ad Phrygios vilia membra modos.

Et,

Cædunt iactatis vilia membra modis.

Apud Horatium quoque [22]: 22. Lib. II. Satyr. 3.

Gaudet Bellona cruentis.

Quod scilicet sacrorum eius cultores (Bellonarios Vlpianus [23] vocat) sibi lacertos districtis gladijs cruentarent: Quod & meminit Martialis [24], 23. Lib. VII. de off. Procons. 24. Lib. XI.

Alba nimis sæuis lacerantur brachia cultris,
Cùm furit ad Phrygios Enthea turba modos.

Et tetigit alicubi Plinius [25]. sed & derisos à Xenocrate Physico recitat Alexander ab Alexãdro [26], quod vt aiebat, non esset lugendum, si Deos esse crederent, quibus sacra faciebant: aut non sacrificandum, si homines. Quæ & Labeonis Antistij sententia fuit: numina bona (inquit D. Augustinus [27]) à malis cultus diuersitate distinguentis quod hi cædibus, ac supplicijs, illi lætis obsequijs (qualia sunt conuiuia, ac lectisternia) propitiari velint. Quod ego sic dictum velim, non vt Christi regnum in delitiis, ac voluptate statuere me quisquam putet, qui sciam eius militiæ certissimam tesseram esse crucem: sed vt intelligant homines, non esse ex istiusmodi lanienis, ac cruciamentis omnino æstimandam pietatem; vti eorum plerique nunc facere solent: Et Diabolus ipse non alia re frequentius

25. Lib. XI. cap. 49. 26. Genial. dier. lib. IIII. cap. 17. 27. Lib. II. de ciuit. Dei.

ſcenam ſuam inſtruit. Nimirum quia Chriſtianos videt ſe ieiunio, vigilijs, ſolitudine, laboribus macerare, ac conficere, dum carnem ſuam ſubigunt, dum admiſſorum pœnas volentes luunt, dum ſe ad preces, ſanctáſque meditationes comparant, atque inſtruunt. Quod is ſæpè exemplum per ſummam malitiam accipit, augétque adeò effero illo laniatu: quaſi tanto magis colatur pietas, quanto in corpus ſæuietur acerbius, atque inhumanius, vt eſt eius ars, & verſutia. Veluti cùm ſanctiſſima etiam quæque immoderato, inconſultóque vſu deprauat, fœdat, ac diſtorquet: nam hic alioqui veram, ſyncerámque Chriſtianorum diſciplinã conuellere non eſt animus. & ſi quæ Eccleſiæ iudicio cõprobatur.

Dæmonum illiuiem ſummam demonſtrare, tum quæ eorum præſentiam ſemper comitatur odoris fœditatem, tum quæ de vitanda munditie adeò accuratè ſuis præcipiunt: maximeque in manibus, quarum lauationem aiunt faſcinationibus obeſſe: quomodoque id ſit accipiendum.

CAPVT. X.

BEemoth, ideſt animal impurum, ac ſpiritum immũdum paſſim literæ ſacræ [1] appellant Diabolum. Idq; adeò nomen non modò in illum conuenire putandum eſt, quòd ingenio, ac moribus ſit impuris, vt eius omnes actiones, ac ſtudia demonſtrant: ſed etiam quia ſordibus, atque immunditia exteriore impenſius delectatur. Nam & illi in cadaueribus frequens eſt commoratio: & ſi quando

1. D. Gregor. in Memor. Matth. cap. 12. Marci. 1. ac. 5. Iob. 40.

quando viuens corpus occupat, vel etiam id sibi ex aëre, concretísue vaporibus informat, præsentiam in eo suam semper insigni aliquo fœtore testatur: imo & in illis partibus receptum frequentius habet: quæ vti in naui sentina, corporis sordes, excrementáque accipiunt. Vnde & ἐγγαστρίμυθος γυνὴ in Biblijs dicitur, quæ Pythonem habet in ventre, quam Gratianus in decretis ventriloquam vertit. Munera quoque illi esse solent è fimo, & stercore, epulæ è morticinis pecudibus: Ac vt est in prouerbio ὅμοιον ὁμοίῳ ἐφίεται, talésque vulgo sunt pedissequæ, quales & heræ, vt plerumque mulieres ætatis sordibus obsoletas, fortunarúmque tenuitate viles, ac squalidas pro ministris habet: quas præterea, quasi naturæ vitium minus in hoc eius desiderium expleat, edoctas habet ad sordes, atque immunditiam. Hæcq; ob id præcipua cautio est, ne manè solito aliorum hominum more manus suas abluant: quod ea res fascinationibus suis (vt ait) indubitatio occurrat: seu ab ipsis sagis proficiscatur, idest suas ipsæ lauent manus: vti Alexia Gallæa [2] Betuncuriana, innumeræq; aliæ, *2. Mirecuriæ. VII. Id Decem. 1584.* quarum nomina nunc non suppetunt, quæstoribus suis vltrò recitauerunt: seu ab illis, quos veneficiis suis destinauerunt perdere: sicuti retulerunt *3. Mizilaij. V. Id. Non. Febru. 1587.* Claudia Fellæa [3], Catharina Latomia [4]: quarum hæc Dominicam Durantiam infense seruabat, quod *4. Harecuriæ III. Non. Febr. 1587.* easdem vnà ambirent nuptias: illa, alienissimo animo erat in Malurticam quendam, propter penè quotidianas rixas, & contentiones, vt inter vicinos assolet, neutra tamen iniuriam vlcisci fascinatione aut veneno potuit: quòd essent illi ab earum insidiis

diis tuti isto lotarum manuum præsidio. Sebastiana Maxentia[5], Ioanna Nigra[6], Ioanna Vlderica[7], & Francisca Perina[8] affirmant eam lauationem certò proficere contra malas incantantium artes, si domo quis pedem efferens se prętereà in Dei tutelam, pręsidiúmque supplicibus verbis committat. Idq; se à Magistello suo Iolieto ita inaudiuisse memorat Nigra illa: dum scilicet cum illo de hoc expostularet, quòd in Nicolai Tonsi vxorem venena sua tam sæpè incassum sparsisset: quæ tamen multi alij præsentissima sensissent. Hoc etiam sibi moram, impedimentúmque semper attulisse Vlderica illa recitauit, quoties maritum fascinatione parauisset tollere. Parauerat autem sæpissimè, propter iniucundissimam, ingratissimámque lecti consuetudinem. Nuper etiam Mugeta[9] iamiam in ignem imponenda, ac vltimùm cum marito prandens placidè eum multis audientibus monebat, ne insalutato numine, illotísque manibus manè domo pedem efferret, si se à sagarum insidijs tutum cuperet, ac securum. Quomodo verò rei adeò leuis, atque exiguæ vires tantæ esse possint, aut quare ea corporis pars sua munditie in hoc cæteris pręstet, non est facile coniectari: Nisi si hoc impostor ille prętextu solerter aliud tegit, pérque ambages, atque inuolucra nobis suam vult sententiam ostendere. Vti alibi illum fecisse obseruauit ex Vviero Ioan. Bodinus, eo videlicet loco, vbi memoratur apud sagam quamdam obnixè egisse veteres calceos diligenter vt asseruaret, quòd eos pręsidio illi futuros esse diceret, aduersus maleuolę alterius sagę impendentes insidias. Nam dubium non est, quin ea ratione monitam

5. Leberij. VII. Id. Apri. 1588.

6. Leberij. V. Cal. April. 1588.

7. Lanfracuria. VII. Id. Maij. 1588.

8. Bajs. IIII. Non. Iun. 1588.

9. Essaij. X. Cal. Iul. 1591.

monitam voluerit, vt in peccatorum cæno volutari perstaret. quæ vtique homini sunt instar calceorum lutosorum. Quo sensu Philo Iudæus intelligendum putat, quod Deus Mosi præcipit, vt calceos ad se accessurus deponeret. Et certè Ægyptij [10] puritatem denotantes aquam pingebant; quòd eo elemento lustratio, atque expiatio optimè fieri crederetur. Et frequens eius vsus fuit in gentilium sacris, ac litationibus:

10. Orus Apollo sacrar. sculpturarum lib. 1.

Tu genitor cape sacra manu, patriósque penates: [11]
Me bello è tanto digressum, & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.

11. Aeneid. VII.

Et [12]

Dic corpus properet fluuiali aspergere lympha.

12. Aeneid. IIII.

Et [13]

Corpúsque recenti
Spargit aqua.

13. Aeneid. VI.

Et apud Horatium [14] à Diis immortalitatem poscens ille compita circum, lautis manè senex manibus currebat. Hesiodus quoque in operibus, & diebus, vetat manè litari vinum Ioui, vel etiam quemquã ingredi amnem; aut fontem χερσὶν ἀνίπτοις. Thelemachus etiam Palladi apud Homerum supplicaturus marina aqua manus abluebat. Dei item lege eiusmodi externa per aquam mundities sæpè in veteri testamento commendatur, præsertímque in manibus, vti Iudæorum more frequentatum legimus [15], qui vitula facientes super eam mactatam manus suas abluebant. Sunt enim puræ manus, quales ad Deum [16] semper tolli oportet, puri cordis indices. Et prouerbio vsurpatur, manus lauare,

14. Satyrarum lib. II.

15. Deuteron. XXI.

16. 1. ad Timoth. cap. 2.

pro innoxium se ostendere. Qui etiam symbolo
17. innocentiam suam Pilatus publicè testari voluit [17].
Matth. XXVII. Et contrà, Iudæi discipulis Christi calumniam intentarunt, quod illotis manibus ad epulas accederent. Quem nescio morem an vitandi offendiculi causa, post eum passum Diuus Petrus [18] immutarit: nam nisi lotum raro eum accubuisse Diuus Clemens eius familiaris, & quotidianus penè conuictor scriptum reliquit. [19]

18. Matth. XV. 19. Pierius Valer. Hieroglyph. XXI. cap. 33.

Sortilegos, quod olim pagana fecisse dicitur antiquitas, Dæmonibus suis annuatim quid pēdere, quo vel plagarū metum, vel earum, quibus ex pacto obnoxij sunt, præstationum vacationem redimant. Tum id quod sic penditur, si animal est, vt nigri coloris planè esse oporteat.

CAP. XI.

QVemadmodum solent domini rerum suarum nexum, mancipiúmque annuis vel operarum vel pensionum præstationibus apud eos asserere, quibus illas olim vtendas, fruendásve concesserūt: ita Diabolus sedulò hoc agit, vt quæ in seruitutis, cùm eam imponeret, legē dicta sunt, ac pacto promissa, ea à suis acerbissimè vbi dies venit, exigat: maximeq; si causam habēt ab alicuius muneris excusatione: veluti cùm à nocturnis comessationibus ac tripudiis aut re quapiam alia simili, vacationem impetrant. Quod Dominica Zabella [1] retulit solitum præsertim frequentari à locupletioribus: quorum permultos vidisse se ait, qui nonmodò Magistellorum suorum gratiam, vel etiam plagarum metum

1. Rogeuille in agro Tentrao, 1583.

metum, si quid fortè minus ex earum sententia admisissent, bucculo, veruece, aut re quauis alia (quod vsitatissimum habent) redimerent, ac luerent: sed & istum non sistendi se condictis loco temporéque licentiam, ac libertatem. Id confirmat Desiderij Financij [2] Mandrensis spontanea de se confessio, inquientis stato anni die, qui circa ortum Caniculæ recurrebat, sero iam vesperè, ac designato super Hupellam, qui mons in Vogesis perarduus est loco sibi necesse fuisse tale aliquid Magistello suo pendere: ídque adeò nisi planè nigrum gratum non habuisse. Quem illum colorem non nunc primùm affectare clamant omnes Historiæ: Nam & olim [3], cùm sub Mopsi nomine oracula reddebat, & per literas à Proconsule quodam Asiæ rogatus esset album, an atrum vitulum mallet sibi litari; atrum respondit. Hunc verò fuisse morem consulendorum Dæmonum per chartas conscriptas, ceráque obsignatas istud Iuuenalis indicat:

Propter quod fas est genua incerare Deorum.

Et Diti, Diisq; Manibus [4] nisi atras victimas cędere Pōtificū quos cæca habuit antiquitas scita vetuere.

Scabere terram
Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam.

Nimirum cùm is color (vt inquiebat Pythagoras) ad mali naturam pertineat: consentaneum est eius esse illa quę malorum omnium authori, atque hortatori dicantur, ac deuouentur. Beatrix Baonensis [5] addidit ne tenuiores quidem (cuius generis ea colluuies ferè omnes habet) illarum præstationum immunes esse [6]: sed quemque pro sua facultate, quod maximè in prōptu habet, quasi symbolum dare, ac

2. Sã Deodati pridie Id. Iul. 1581.

3. Plutarch. de oracul. defectu.

4. Alex. ab Alex. Gen. Dier. lib. III. cap. 22.

5. Gerbeuiller, Nonis Aug. 1585.

6. Mediomediastery 13. Cal. Mart. 1589.

conferre. Alios quidem gallinaceos pullos, vel gal-
7. In Stiuersi territorio V. Cal. Decemb. 1589. linas ipsas: quod se fecisse Desideria Pariensis 7, & Cathelonia Vincentia 8 affirmauerunt. Alios demptos è capite suo crines, festucam, auiculas, aut leuidense aliquod munus, veluti è bubulo corio monetam: quæ si nec suppetit ab ipsis Dæmonibus ante accipitur: satísque esse (vt se sæpè à suo Magistello intellexisse memorauit Ioannes Piscator 9) si ad id afferant mentem pronam, ac religiosam. Quod si quis facere recusat, vel etiam negligit: presto sunt illi minæ, verbera, morbi, liberorum neces, rei familiaris damnum, ac detrimentum aliquod insigne. Quorum metu dici nequit, quàm prompta sit illis in istiusmodi promissis persoluẽdi celeritas: adeò pauor, & formido diligentiam, studiúmque excitant. Et hic quidem iam olim veterum pectus pupugit aculeus: hæc eorum mentes contaminauit labefactauítque persuasio, nullis etiam istiusmodi legibus, ac conditionibus antè obstrictos 10. Nam & in palatio Romæ vetus stetit ara febris: exquiliis quoque altera malæ fortunæ, detestatæq; Orbone etiam ad ædem larium Prostuertæ, Prosæ, Timoris, Palloris, Auerrunci, Robigi, noxiorúmque aliorum Deorum, quos vno nomine Veioues appellare possis, celeberrima in aliis Romæ regionibus fuere delubra: vbi ne obessent, néve incõmodi aliquid offerrent, donariis colebantur. Quæ & per Græcos, aliásque gentes latè fusa ante fuerat superstitio. Siquidem Athenienses contumeliç, atque impudentiæ, ne ijs afficerentur: Bœotij, Appollini Pornopioni, ne muribus prouincia infestaretur: Oetæi, Herculi Conopio, ne culicibus diuexarentur: Rhodij

8. Catharina Prauotia & Apollonia in Freissen. IIII. Non. Septemb. 1589.

9. Maynerij IIII. Non. Maias. 1585.

10. Cicero lib. II. de legib.

11. Plinius lib. II. cap. 7. Alex. ab Alex. lib. I. cap. 13. Volater. Philol. lib. XXIX. cap. de celebr. Sacro.

dij, Apollini Erythibio, ne rubigine ſegetes læderentur: Gades, Paupertati, ac Senectæ ne ea duriùs premerentur, ſacra religioſiſſimè faciebant. Atque vtinam ne ad hæc noſtra tempora tam fanaticus, profanúſque dimanaſſet error: tanta non deprauaſſet cultus ritúſque diuinos dementia: ſed conſiderarent homines (vt olim rectè monuit Cicero) ceremoniàs, religionéſque in Deum non metu, non pacto, non pretio tantùm; ſed ea coniunctione quæ eſt homini cum Deo, præcipuè eſſe conſeruandas; ſanctitate videlicet, ac pietate: quę maximè placatum Deum efficiunt, eiúſque tabernaculum cum hominibus firmant ac ſtabiliunt.

Compoſitum ius fáſque animi, ſanctíque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto [12].

Nam ſola donariorum iſtis neglectis, graſſari ad Dei opem, miſericordiámque via religionis manifeſtum eſt ludibrium. 12. Pers. Satyr. 11.

Hæc cedo vt admoueam templis, & farre litabo [13].
Immunis aram ſi tetigit manus:
Mollibit auerſos penates
Farre pio, & ſaliente mica. 13. Hora. Car. lib. III. Ode. 23

Vt hic omittam dicere, quod quidam nuncupatis votis à cœlitibus vulgo, & palàm, quæ cupiunt, contendunt.

Rem ſtruere exoptas cæſo boue, Mercuriúmque
Arceſſis fibra: da fortunare penates,
Da pecus, & gregibus fœtum.

quæ timent deprecantur:

Vota metu duplicant matres, propiúſque periclo
It timor. 14. VIII. Aeneid.

Imo in eos probra, contumeliáſque indignabundi

sæpè ingerunt, hac fiducia, quod oblatis postmodum donariis, pacatos, facilésque eos sint habituri. Vti aliquando Italum aleatorem fecisse rumor est: qui cùm eos, quòd dánosiore alea luderet, omnes excepto vno Diuo Antonio, maledictis incessiuisset (periculum enim non leue sibi esse putabat ab eius igne sacro) ac postridie eas blasphemias luiturus cereis candelis singulos supplex donasset, consultò Diui Antonij aram præteriisse dicitur, inquiens: Insane merito, tu nulla à me lacessitus fuisti iniuria, nullo etiam dono nunc placaberis. Verùm hîc forsan præstat tacere, quàm parum opportunè Ecclesiasten agere: maximè cùm hæc satis sine præcone suam impietatem loquantur, ac prædicent. Hoc modo satis erit ostendisse,

Dæmonas accepto placari munere quouis,
Si deuota modo mens est, & conscia praui.

Sagas ad Sabatharios suos conuentus auolaturas maritorum Zelotypiam fallere, illis in arctiorem somnum, per incantationem inductis: vel etiam supposita, quæ earum speciem habeat, re aliqua.

CAP. XII.

CVM hæc scriberem, venere mihi in manus rearum quarundam percontationes è Forbachio (quod municipium est ditionis Lotharingicæ in Germania citeriore) è quibus, quod adhuc non feceram, didici auolaturas è lecto geniali veneficas ad conciliabula sua solere, ne quid quotidianæ, ac nocturnæ consuetudinis desideretur

maritis,

maritis, vel somnum per incantationem conciliare, è quo ij non possint facilè excitari: vel personas quasdam iam dormientibus adumbrare, atque adiungere, quas si cötingeret interea expergisci, suas vxores esse putarent. Bertranda Tonstrix [1] id se sæpè fecisse prodidit: atque ad sopiendum tali somno maritum, sæpenumero illi aurem vellicasse, dextra manu eo prius illita vnguine, quo viam ad eiusmodi conuentus affectans solebat seipsa inungere. Eller vxor Decani in Ottingen [2], infantis culcitram: Sichen May à Speirchen, scopas supposuisse se memorauerunt, postquam essent nomen sui dæmonis præfatæ: Sicque maritis fucum sæpè fecisse. Maria [3] vxor Ioannis Sartoris in Metzer Esch, stramentorum fascem veluti vnguine infuscatum, qui, statim atque ipsa domum esset reuersa, euanesceret. Catharina Ruffa ipsum Dæmonem sua accubatione eiusmodi vices aliquando gessisse declarauit.

1. Forpachy, Calend. Septem. 1587.

2. Eodem loco, & die.

3. Homburgi Nonis Ianuarij. 1590.

Multa esse, quæ Dæmones grauiter & seuerè in sagas animaduertant: nocturnorum conuentuum desertionem, morborum se inconsultis sanationem, iniuriæ concessionem, innocentiam, contumaciam, à malè agendo dehortationem, criminis apud Iudicem agnitionem, irritam insidiarum molitionem, atque eius generis alia quamplurima; quæ vel atrocissimis verberibus illis luere, vel damno aliquo rei propriæ grauiore pensare necesse est.

CAP. XIII.

Offensio si quæ vnquam magna est & diuturna, certè ea est quæ ex inuidia contrahitur: cuius

cuius (vt inquit Cicero) motus longè omnium acerrimus est, ac pertinacissimus. Quæ si in homines conuenit ratio: quid in Satana valituram putamus: quem nihil æquè cruciat, ac solicitum habet, quàm quomodo feliciore conditione, quàm sua est, degentem hominem, noua semper aliqua calamitate, ac miseria afficiat, atque affligat? Vt iam mirum videri non debeat, si quos semel sibi obnoxios reddidit, atque obsequentes, tam duro habere solet imperio: tam asperè, atque inclementer tractare. Profectò hęc communis, perpetuáque eorum omnium querela est, illum nusquam non fingere causas, dum habeat quod culpæ, aut contumaciæ imputet, plectat, ac seuerissimè animaduertat. Et omninò nunquàm cum illo, ne vnius quidem momenti pacem conuenire, ac constare. Cuninus Gugnotius[4], se quod ad indictos conuentus nunc tardiùs, nunc infrequentius accessisset, non semel illi vapulasse pene ad interitum recensuit. Rursus graues luisse pœnas, quòd filiam Dominici Raij, cui venenum eius hortatu fecerat, non petita venia, ad sanitatem ausus esset reducere. Metum præterea longè maximum sibi attulisse, cùm forte ab eo per aërem deportaretur, ac supra flumen Mosellam constitissent loco, vt sibi videbatur, vorticibus admodum horrendo: Nam de deiiciendo, ac mergendo non destitisse minas interponere, quoad fidem dedisset, se Desiderium Galerium[5], qui cum inimicitias habebat, veneno sublaturum. Quod & non multò pòst per maximas eius efflagitationes præstare coactus est. Iana Gerardina[6], Catharina Ruffa[7], & Francisca Fellæa innocentiæ suæ pœnas

4. Aucherij IIII. Non. Ianua. 1585.

5. Pangæij XI. Calen. Decemb. 1584.

6. Velleij ad Mosellã V. Cal. Iulias. 1587.

7. Pangæij V. Id. Nouem. 1584.

non

non semel dedisse se affirmauerunt: ac tantas (ait Nicolæa Morelia [8]) vt intercepto, præ verberum atrocitate, spiritu, penè exanimaretur. Neque id mirum videri debere; ferreas enim (inquiebat) illi esse manus: quibus, ceu malleo, caput vniuscuiusque sic contundit, vt attrectantibus exossatum videri possit. Alexia Belhoria [9], & Claudius Morelius [10] se id multoties cum suo magno malo expertos fuisse conquesti sunt. Nonnunquam & in os sic vnguibus inuolat, vt id totum lacerum, ac dilaniatum sępè relinquat: sicuti Rosa Gerardina [11], commonstratis adhuc vestigijs, Iudici fecit manifestum. Cùm eadem Belhoria multis egerat Dęmon, vt coniugem suum veneno perderet. Hoc cùm ea non sustineret facere, præ amicitia; hanc ille dolens repulsam aquæ intercute ipsam afflixit: ex cuius tumoribus, cùm sex integros menses laborasset, non prius conualuit, quàm sextarios fœdissimi humoris duodeuiginti, per imos pedes, facto vulnere eiecisset. Margaretam Luodman [12] non cessabat quoque hortari, vt vicinæ mulieris buculam, quòd eius olera depasta esset, ac tota vngulis obtriuisset, venenata potione, quam illi tunc in ligneo catillo porrigebat, necaret: sed cùm id detrectaret facere, vt quæ metueret à muliere, quam alioquí perspicacissimam nouerat, in facinore deprehendi: tandem vt ea se necessitate liberaret, ac aliqua ratione placatum Magistellum haberet, maluit vitulum, quem vnicum in stabulo alebat, illo ipso veneno tollere. Proprij quoque iumenti damno, alieni, cui contra Magistelli mandatum pepercerat, Bertrandæ Tostrici [13] necesse fuit salu-

8. *Serre XIIII. Calen. Februa. 1587.*

9. *Blainuille ad aquas Non. Febr. 1587.*

10. *Serra III. Non. Decē. 1586.*

11. *In agro Stiuensi, Nonis Nouemb. 1586.*

12. *Vergauillæ X. Cale. Februa. 1587.*

13. *Forpachij VI. Calend. Septe. 1587.*

14. tem luere. Apolloniam [14] Dæmon eò per summam
In Freissen v. Id. Augusti. 1580. importunitatē perpulerat, vt fidem daret nō prius quieturam esse, quàm damnum aliquod ingens familiæ Eysart municipis sui intulisset: quod promissum cùm tamen perficere non posset, illius vtique conatus prohibente Deo, in cuius tutelam, præsidiúmque Eysart se, suósque primo dici cuiusque diluculo commendare solebat: eò tandem redacta est, vt sibi necesse esset decennis filiæ (huic nomen fuit Eugel) parricidio, non impleti promissi vexationem à Dæmone redimere. Eamdem necandæ sobolis necessitatem & alius Dæmon Catharinæ
15. Præuotiç [15] attulit: Cùm enim eam forte libido in-
In Freissen VI. Non. Septē. 1589. cessisset perdendæ veneno filiolæ, quam vnicam Michaël Cocus eius vicinus sustulerat, atque id & sæpè, & frustra aggressa esset facere (nam eam mater quotidianis precationibus, lustrationibúsque contra malas incantantium artes munitam habebat) tandem vt hanc veluti prædæ frustrationem assiduè incusanti Dæmoni cumulatiorem etiam reponeret, quem in cunis adhuc habebat, infantem Odillum nomine immisericors mater veneno perdidit. Siquidem sagis hæc lex est perpetua, vt quod perperam in aliorum caput conantur, ac moliuntur, id in se admittere posteà cogantur: nec vnquam patitur Dæmon irrita apud eas esse sua consilia. Quod si inceptum est plurium, & contenditur in quam commune malum recidere debeat: res ad sortem reuocatur, vnáque ea cui eius luitio sortito obtigerit, pro omnibus noxam pendere cogitur. Vti à se, facinorísque socijs aliquando vsurpatum memorat eadem Præuotia. Cùm enim (in-

quiebat illa) consilium vnà iniuissemus de fasci-
nãdo sutoris Fressenij pecore, atque id nescio quo
fato impeditæ nequiuissemus facere; patrandum
nihilominus fuit aliquid, quo scilicet illi qui eam
veluti prædam certus expectabat, aliqua ratione
esset satisfactum. Sorte igitur experiri placuit in
quam hæc faba recideretur: ducta est: & in Agne-
tem Eysvvitz omnium nequissimam, flagitiosissi-
mámque fœminam incidit: quæ nihil facti mora-
ta atrocitatem alacri animo præsentibus socijs vi-
ginti annorum filio, Petter nomine, medicatam
potionem propinauit: vnde non multo post illi tò-
tum corpus prodigiosè distortum, deprauatúm-
que fuit. Hoc nimirum faciendum erat, aut à Dæ-
mone, qui nihil vnquam condonat, morte etiam
duriora pati. Talem siquidem contumaciam im-
pune non tulit Balial Basolus [16]. Nam cùm eius 16.
mandatum de miscendo cuidam veneno, quem Donibasoli
forte exosum habebat, neglexisset: tam duras in ad San Ni-
proprijs ędibus dedit: vt mallet (quantum inquie- colaū IIII.
bat) alios similes cruciatus, si iterum essent feren- & pridi. Non. Mart. 1587.
di, morte pręsenti depascisci. Nec tulit etiam inul-
tum Margareta illa, de qua modo mentio est habi-
ta: quod facinoris socias esset ab incœpto dehorta-
ta; cùm forte ad stagnum Vvapenbruch conuenis-
sent, ac de more eius aquas, perdendis arborum
fructibus, exagitarent. Id verò faciebat, quod me-
minisset se non semel earum pomis, & duram, &
longam famem tolerasse: nam de hoc grauiter ob-
iurgata, multis prætereà verberibus castigata pa-
rum illud consultum non multo post luit consi- 17.
lium. Ioanna à Banno 17. cùm testium authoritate Mainerij III. Non. Ianu. 1586

obruta, tormentorúmque, quæ offerebantur, metu permota, Iudici omnes suas noxas, maleficiáque patefecisset, ac præterea eo verbis præeunte Dæmonem, cui se ipsa addixerat, perpetuum facessere iussisset, non multo pôst solam in carcere repertam sic is pugnis, calcibúsque conscidit, vt illum sibi postremum esse diem iam esse putaret. Sed commodùm interuenientes custodiæ impedimento fuerunt, ne suam ille immanitatem, ac sæuitiam longiùs exerceret. Certè illi totum tergum recentibus verberum vestigijs adhuc fœdum erat, cùm hæc Quæstori denarraret. Keluers Otilla [18] ob
18. Fressenij candem agniti criminis causam, tam duras Ma-
VIII. Id. gistello suo in carcere dedit, vt ab ea edittus præ
Aug. 1590. intolerabili plagarum dolore clamor à Castellani domesticis longissimè etiam exaudiretur. Ecce vt inclementissima, iniustissimáque semper est apud Diabolum seruitus, ijs etiam, qui se totos ad eius arbitrium compararunt: cùm contra Christus iugum suum suaue, onúsque leue vbique prædicet, vltroq; hortetur ad illud subeundum, qui animabus suis requiem quærunt. Et certè contrariorum institutorum, ac disciplinarum fines, atque euentus decet esse contrarios. Lex Christi suprema, est charitas ex fide, nullámque, postquam nos in suam Ecclesiam constituit, ea sanctiorem edixit, atque irrogauit. Mandatum nouum do vobis
19. (inquit [19]) vt diligatis inuicē, sicut dilexi vos. Rur-
Ioan. XIII. vers. 37. sus, [20] in hoc cognoscent omnes, quod mei disci-
20. puli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.
Ioan. XXXV. vers. 35. Hæc præcepta nullam in exequendo habent difficultatem, plena sunt amoris, deliciarum, atque

oblecta

oblectationis. Si minus est ijs obsecundatum, non illicò Deus iram in contumaces euomit: sed lentus est ad pœnam, eíque etiam inuitus accingitur. Ac si quando tamen irroganda venit, moderata est, & semper salutaris: paterna, non dominica: punientis amorem, non vlciscentis, odium concilians. Diaboli contrà præcepta, ac monita quotidiana sunt de simultatibus, insidijs, crudelitate, cædibus, damnis, atque iniurijs [21]. Siquidem ipse ab initio homicida est, calumniator, prædator, vastator, insidiator, vexator, carnifex: Imo nihil adeò obnixè satagit, quàm vt suos, vti se, habeat in aliena calamitate, ac miseria assiduè occupatos. Si imperata abnuunt ac detrectant hoc, vt iam dictum est, illis superest, vt sæuissimis vel ad necem contundantur verberibus: sin exequuntur, hoc quoque sequitur, vt ipsi se continuis mœroribus, atque angoribus miserè implicent: veluti qui rerum trucium, acerbarúmque spectaculis, necessitate officij coacti contra innatam clementiam, intersunt. Tum misericordia, quàm primum innata humanitas etiamnum ingerit, deprehensionis metus, ac ex peccatorum conscientia timor nunquam pacatam, tranquillámque illis mentem esse sinunt: sed illos vndique premunt angustiæ, mala vrgent, sequuntur miseriæ, ac calamitates.

21. Ioan. VIII. Apocal. XII.

Veram, & præsentem sagarum ad nocturnas suas Synagogas sæpè esse profectionem, nonnunquam etiam vanam, & per insomnium tantùm conceptam, ac meditatam; sine rectéque sentire, qui vtrumque defendunt. Tum vt diuersæ sint eius profectionis rationes, quibúsue noctibus sæpius fiant in Lotharingia.

Cap. XIIII.

Res est controuersa, & plena dissensionis, inter eos, qui hæc sagarum tractant portenta: eæ, ne reuera ad illos, quos sic iactant Dæmonum conuentus auolent, ac præsentes ijs adsint; an tantùm occupata præstigijs phantasia, atque, (vt euenire solet, vbi

Exercent vanas nocturna insomnia mentes)

adesse sibi videantur. Et habet ea concertatio in vtramque partem exempla, rationésque, quibus contrariæ sententiæ probabiliter defendantur. Nã & certis authoribus [1] cõpertum habemus extitisse: quæ cùm domi; imò in eodem cum marito cubili, manifestè pernoctassent: recenserent tamen postero manè, ac confidenter dicerent multa ad eiusmodi conuentus pertinentia, quibus se superiore nocte interfuisse affirmarent. Alias item [2] (cùm eas necessarij, ac propinqui, quibus eius rei ex rumore iniecta erat suspicio; totas noctes consultò vnà cum vicinia obseruassent) visas quidem inter dormiendum commoueri vehementius, quasi qui ingenti aliquo dolore conflictantur; vel etiam in sedili, aut alia quapiam re equitare, vti qui viam admotis calcaribus accelerant: cæterùm non egredi domo; sed tantùm

1. Fr. à Turella, & Io. Bodinus in Dæmonomania.

2. Olaus Magnus in Historia de gent. Septentr.

tantùm experrectas lassitudinem præ se ferre: veluti qui peregre redeunt: ac miranda quæ sibi fecisse videbantur narrare: imò & illis irasci, ac succensere, qui fidem iis non adhiberent. Quæ res multos impulit, vt crederent hæc mera esse somniorum visa, quæ Dæmon in eorum animos immitteret, quos laqueis suis irretiuisset. Habétque ea opinio astipulatores magni nominis non paucos: nec vsqueadeo ab ea dissentientem Diuum Hieronymum 3, qui & Hebræi cuiusdam suæ ætatis sententiam in argumentum profert eleuantis, sed indignè authoritatem historiæ Abacuc eâ solùm causa, quòd Prophetæ gestationem, transuectionemq; per aëra præter à natura constitutum ordinem côtineat. Contrà non desunt & laudati authores 4, qui exemplis, rationibúsque defendant eiusdem rei veritatem: Auditos enim qui eodem cum Strigibus vnguento perfricti, ac delibuti momento ad eiusmodi cœtus, vnà cum iis transferrentur: Vnde tamen redeuntibus emetienda esset via multorum dierum; cessante videlicet carmine, & quod ait Apuleius 5, cæca numinum coactorum violentia. Auditos etiam 6, qui eò pedites profecti vnà cum liberis, quos animus erat in solenni conuentu deuouere, domum postea à Dæmone per aëra essent deportati. Hócque multorum verbis, ac testimonio constitisse, qui abeuntes in via essent allocuti; & multa nocte redeuntes offendissent attonitos, ac perplexè respondentes. Tum in ipso côuentu collocutiones, quas deinde diuersi totidem verbis recenserent, qui interfuerant: laruarum, corticum, ac reticulorum, quæ quisque celandæ, tegendæq;

3. *In prologo in Daniel.*

4. *Apuleius, Vldericus Molitor, & Ioan Bodinus.*

5. *Libr. III. de Asino aureo.*

6. *Nicolaa Stephana Dom. Martini, mense Dec. 1587.*

7. dæq; præsentiæ, vultui obduxisset: craterum 7, vestium, ac supellectilis, quæ vsui fuisset agnitiones: exauditi strepitus, ac clamores ab illis, qui armenta, pecorúmque greges in propinquo custodiebát: suppositæ personæ, quæ absentium vxorum loco maritis accubarent: ac adeò tam multorum, qui in pestilentem eam societatem sunt asciti, consentiés, ac conspirans de iis omnibus oratio, ac testimoniũ: è quibus id quod sequitur, quia maximè proprium ad eam rem visum est, paulo amplioribus verbis placuit hîc commemorare. Lutzeij (qui vicus non ignobilis est in radicibus Vogesi montis) Maio mense anni M.C.LXXXIX. Paganalia à vicariis celebrabantur. Ex eo viro Claudius Chotæius in vicinum, cui nomen est Vvisembach, appetente nocte, redibat. Iámque eius montis, qui inter vtrumq; vicum assurgit, bonam partem conscenderat, cùm subito turbine correptus stetit, circunspectans attonitus, nuncubi rei adeò insolentis causa aliqua appareret. Nam cæterà tranquillissimus, quietissimúsque aër erat. Aduertit in secessu quodam (cum accolæ crepidinem Moreliam appellant) laruatas mulieres sex, instructam multò auro, atque argento mensam quamdam saltando circumeuntes: perindéque sua iactantes capita; ac qui intemperiis agitantur: tum iis astantem in nigro tauro hominem, qui eas vti otiosus aliquis in triuio spectabat. Ibi igitur constitit, tantisperdum se colligit, ac rem totam certiùs oculis agnoscit. Quod dum facit, momento turba illa disparuit, ac se ex eius aspectu subduxit. Amoto igitur eo metu se denuò viæ committit. Ac iam montis verticem superauerat, cùm

Cap. 47. legis Salic. Et Ioachi. Camer. in lib. de nat. Daemo.

rat, cùm ecce eum mulieres illæ à tergo insequuntur, capita sua vt anteà iactantes; atque altum, ceu ex composito, silentium tenentes. Præibat homo atra facie, manibúsque in harpaginis speciem incurnis: quas etiam parabat illi in frontem immittere, nisi obstitisset, districto atque opposito ense; siquidem hoc facto insultato destitit, quasi de vita metuens, atque euanuit. In quo subit Platonis, Pselli, & quorundam Academicorum commentum asserentium Dæmones minas, verbera, sectiones, vulnera & timere, & pati; de quo nos alibi. Ostendunt se nihilominus iterum mulieres illæ; vnáque cum iis homo, quem modo dixi tauri sessorem, choreárúmque spectatorem: ad quem, iam factus confidentior Chorgius accessit propius, atque infit. Hem túne hic es mi Desideri Gaxete (id enim ei erat nomen) obsecro, si quid potes serua me: nam Pol fidem meam tibi astringo, me nihil eorum, quæ vidi equidem palàm esse facturum: Víxque hæc dixerat cùm turbo illum, ceu nebula, inuoluit denuò, sed eo demum euolutus, & liberatus, solum se in solo, ac longè à via dissito loco reperit: quàm tamen vestigando ad extremum nactus quàm festinantissime potuit domum se recepit. Triduo post id testimonium ad aliud rursum à Iudice quæstionis vocatus, hoc ex abundanti superioribus addidit: recordari se cùm propius ad mensam accessisset, visurus & quibus epulis esset instructa, Dæmonem sibi è vestigio in os vnguibus inuolasse: ac dum se contrà ferro defenderet, inter hæc vehementiori vento iterum sublatum, atque ad Combrimontis cataractas, qui locus à priore non minus ducentos

7. dæq; præſentiæ, vultui obduxiſſet: craterum 7, ve-
Cap. 47. legis Salic. Et Ioachi. Camer. in lib. de nat. Demo.

ſtium, ac ſupellectilis, quæ vſui fuiſſet agnitiones: exauditi ſtrepitus, ac clamores ab illis, qui armenta, pecorúmque greges in propinquo cuſtodiebát: ſuppoſitæ perſonæ, quæ abſentium vxorum loco maritis accubarent: ac adeò tam multorum, qui in peſtilentem eam ſocietatem ſunt aſciti, conſentiẽs, ac conſpirans de iis omnibus oratio, ac teſtimoniũ: è quibus id quod ſequitur, quia maximè proprium ad eam rem viſum eſt, paulo amplioribus verbis placuit hîc commemorare. Lutzeij (qui vicus non ignobilis eſt in radicibus Vogeſi montis) Maio menſe anni M.C.LXXXIX. Paganalia à vicariis celebrabantur. Ex eo viro Claudius Chotæius in vicinum, cui nomen eſt Vviſembach, appetente nocte, redibat. Iámque eius montis, qui inter vtrumq; vicum aſſurgit, bonam partem conſcenderat, cùm ſubito turbine correptus ſtetit, circunſpectans attonitus, nuncubi rei adeò inſolentis cauſa aliqua appareret. Nam cæterà tranquilliſſimus, quietiſſimúſque aër erat. Aduertit in ſeceſſu quodam (eum accolæ crepidinem Moreliam appellant) laruatas mulieres ſex, inſtructam multò auro, atque argento menſam quamdam ſaltando circumeuntes: perindéque ſua iactantes capita, ac qui intemperiis agitantur: cum iis aſtantem in nigro tauro hominem, qui eas vti otioſus aliquis in triuio ſpectabat. Ibi igitur conſtitit, tantiſperdum ſe colligit, ac rem totam certiùs oculis agnoſcit. Quod dum facit, momento turba illa diſparuit, ac ſe ex eius aſpectu ſubduxit. Amoto igitur eo metu ſe denuò viæ committit. Ac iam montis verticem ſuperauerat, cùm

rat, cùm ecce eum mulieres illæ à tergo inſequuntur, capita ſua vt anteà iactantes; atque altum, ceu ex composito, ſilentium tenentes. Præibat homo atra facie, manibúſque in harpaginis ſpeciem incurvis: quas etiam parabat illi in frontem immittere, niſi obſtitiſſet, diſtricto atque oppoſito enſe; ſiquidem hoc facto inſultator deſtitit, quaſi de vita metuens, atque euanuit. In quo ſubit Platonis, Pſelli, & quorundam Academicorum commentum aſſerentium Dæmones minas, verbera, ſectiones, vulnera & timere, & pati; de quo nos alibi. Oſtendunt ſe nihilominus iterum mulieres illæ; vnáque cum iis homo, quem modo dixi tauri ſeſſorem, chorearúmque ſpectatorem: ad quem, iam factus confidentior Chotçius acceſſit propius, atque infit. Hem túne hic es mi Deſideri Gaxete (id enim ei erat nomen) obſecro, ſi quid potes ſerua me: nam Pol fidem meam tibi aſtringo, me nihil eorum, quæ vidi equidem palàm eſſe facturum: Víxque hæc dixerat cùm turbo illum, ceu nebula, inuoluit denuò, ſed eo demum euolutus, & liberatus, ſolum ſe in ſolo, ac longè à via diſſito loco reperit: quàm tamen veſtigando ad extremum nactus quàm feſtinantiſſimè potuit domum ſe recepit. Triduo poſt id teſtimonium ad aliud rurſum à Iudice quæſtionis vocatus, hoc ex abundanti ſuperioribus addidit: recordari ſe cùm propius ad menſam acceſſiſſet, viſurus & quibus epulis eſſet inſtructa, Dæmonem ſibi è veſtigio in os vnguibus inuolaſſe: ac dum ſe contrà ferro defenderet, inter hæc vehementiori vento iterum ſublatum, atque ad Combrimontis cataractas, qui locus à priore non minus ducentos

passus aberat, fuisse deportatum. Quod ne quis deliramentum esse putet hominis non sobrij, & noctis, locíque solitudine tum forte exterriti: id etiam
8. Sandeodacti XI. Calen. Iun. 1589. Barbelina Gaxeta [8] è mulieribus illis vna superiore mense totidem fere verbis apud quæsitorem recitauerat: hoc adiiciens, tritici heminas duas, caseósque bubulos totidem Chotæio illi à Desiderio Gaxeto, eiúsque vxore dono datos quo cælatum haberet, quod sic viderat. Qua de re coràm compositi conuenerunt per omnia: extra hoc vnum quod Barbelina diceret non esse in Chotæium à Dæmone intentatas manus, quia sic se mensę propinquum intulisset, vt is elogio suo mentitus fuerat, sed quod aureum craterem ab ea furto tollere parauerat. Aliud sequitur eiusdem generis: Ioannem ab Hembach vixdum ex ephebis egressum venefica mater secum ad nocturnos Dæmonum conuentus deduxerat: ac quod tibijs sciret ijs illum canere iusserat: atque in proximam arborem, quo clariùs exaudiretur, inscendere: quod dum facit, ac saltantium choræas oculis otiosus collustrat, forte rei insolentiam admiratus (nam præpostera, ridiculáque illic erant omnia) Deus bone (inquit) vnde isthæc nobis tam stulta, aménśque turba: Vixque hoc dixerat, cùm in terram prolapsus, altero humero debilitatum se, ac cùm astantium opem inclamaret, solum reperit. Quod cùm palam prædicasset, & variè de eo sentiretur alijs visum, alijs rem gestam esse contendentibus, secuta est postmodum, quæ eam dubitationem tolleret, occasio.
9. In Freissem IIII. Non. Septẽ. 1589. Nam Catharina Præuotia [9] earum vna quę choros illos agitauerant, ob sortilegij suspitionem non multo

multo post comprehensa, rem omnem, vti suprà memorata est adhuc eius rumoris; quod Hembachius disseminauerat, ignara, & nulla interrogatione præeunte, patefecit. Keluers Otilla [10], & Eysartz Anguel [11] proximè sequenti anno veneficij damnatæ idem quoque diuersæ affirmauerunt: locum præterea illa, vbi id euenisset suo, quo id testatius fieret, nomine Mayebuch appellans. Quod sequitur non minus proprium est huius argumenti. Rediens Nicolæa Lang-Bernhard è moletrina Guermingensi Assenuncuriam ante VIII. Calend. Augusti Ann. M.D.XC. ac iter secundum sepem syluestrem aperto meridie faciens, aduertit in aruo finitimo chorum in orbem saltantium, tum virorum, tum mulierum: Verùm quod præter solitum aliorum hominum morem auersi tergáque ostendentes id faciebant, attentiùs eos aspiciens vidit præterea qui caprinis bubulísque pedibus deformes vnà intermixti saltatorium illum orbem versarent. Tum pene metu emortua IESV auxiliare nomen (vti quibus sinistri, inauspicatíque aliquid imminet) inclamare cœpit, ac rogare suppliciter, vt ad suos modo salua incolumísque redire posset. Illicò euanescere omnes, qui tripudiabant, ac desinere videri: præter nam vnà Petter Groß-Petter nomine, cui ocyus in aërem sublato elabi interea, atque excidere visum est penicillum, quali furnarij consueuerunt furni sui aream, priusquam panem in eum condant, extergere. Inter hæc vehementiori illa quoque correpta vento vix anhelitum ducere, ac spiritum trahere: tum etiam domum reuersa triduum integrum ex valetudine decûbere.

10. In Vverdēstam VIII. & VII. Id Aug. 1590.

11. Dusæ III. Non. Decē. 1590.

Cuius rei fama cum ipsa, eiúsque propinquis spargente vniuersum pagum iam peragrasset: Petter ille ne videretur eius dissimulatione tantùm crimen agnoscere, ac fateri: primùm quidem apud Iudicem iniuriarum ferocius agere: Sed tandem veritus ne nō succedente lite, quod iam in procliui esse videbatur, maius ipse sibi crearet periculum, eam consultò deseruit. Quæ res multo etiam magis eius facti suspitionem auxit; æstimantibus multis malæ mentis conscientia illum eam, quam primùm in animum adeò auide reuocauerat, iniuriam mussitare. Ergo Iudex in eius vitam, morésque tantò diligentiùs inquirere: Ac cùm certis indicijs rem non esse vanam comperisset, comprehendere: tum ad criminis non adeò inuitam confessionem adducere: tandem & alios, qui cum illi eius sceleris societas fuerat, coarguere, ac iam manifestos facere. Inter quos fuere Barbelia Ioannis

12. Dusæ VI. Cale. Febr. 1591. Latomi vxor [12], & Mayetta Laurentij Supermaioris item vxor [13]: quæ diuersæ, totidem tamen verbis, illud de saltato à se auersis, vnà cum intermedijs cornupedibus choro proditum à conscio Petter indicium verum esse agnouerunt. Accessit & earum confessioni tertius Ioannes Michaël [14] armentarius, hoc etiam ad maiorem eius rei fidem addens se interea, dum hæc fierent, tibicinis functum fuisse officio, pedum quoddam forte oblatum ori admouendo, ac micantes ei digitos, vti cùm ad numerum veræ inflantur tibiæ, adducendo. Ac cùm Nicolæa illa (vti dictum est) Iesum tremebunda inuocasset, séque præterea crucis signo muniuisset, è quercus altiore ramo, cui tum insidebat, præ

13. Dusæ XIII. Cal. Mart. 1591.

14. Dusæ XV Cal. Mart. 1591.

bat, præcipitem decidisse: demum turbine inuolutum, ac in pratum nomine Vveiller in quo pascentem gregem paulo antè reliquerat, deportatum fuisse. Eius rei grauissimum, firmissimúmque argumentum denique hoc fuit, quòd locus, vbi sic in orbem agitatæ fuerant choreæ illæ, postridie, quemadmodum Nicolęa antè monuerat, apparuit circo impressus, qualem habent hippodromi, vbi in gyrum aguntur equi: sed & interstinctus vngularum caprinarum bubularúmque recentibus vestigijs. Quæ & perstiterunt videri dum aratro denuò proscissum, subactúmque aruum illud bruma sequente fuit. Testimonium dixere Nickel Clein, Desiderius Veruek, Gaspar Sutor, & quotquot in rem præsentem maturè ducti de ea post à Iudice sunt interrogati. Ecce rem gestam, non somnio visam, oculis ipsis perceptam, non auditu intellectam, diuersorum consentientibus verbis affirmatam, non vnius excogitata, fictáque oratione euulgatam. Cui si quis paruam fidem habeat, nihil equidem moror, quominus in contraria opinione hæreat: modò sciat me nihil hîc fingere, ac comminisci; sed potius huius argumenti exempla plurima omittere, quæ neglęcta cùm à me legerentur, in veneficorum quæstionibus capitalibus intercepit obliuio. Vicissim etiam eorum sententiæ non accedam inuitus, qui hæc quandoque per insomnia videri putant. Quod & Catharina Præuotia 15 diserta sua assertione testatum non ita pridem reliquit, inquiens nonnunquam præsentes, ac vigilantes sagas in eiusmodi conuentibus adesse: sæpè etiam dormientes inani, vanáque imagi- 15. In Freissen. IIII. Non. Septē. 1589.

natione tantùm eos agitare: Nam Dæmonibus æquè promptum est & vigilantes, quo volunt, transportare: & dormientibus, ac interea (vt Gale-
16. ni verbis vtar [16]) in ὀλιγοχρόνιον μανίαν inductis istius-
In definit. Med. modi visa offerre, atque obiicere: sed non ego credulus illis qui ἐκστάσεις, animíque emotiones atque abstractiones à corpore in hoc negotio interponunt. Neque enim eas rectè defendi posse puto: maximè, si quæ dicuntur Dæmonum ministerio,
17. atque opera fieri: cùm etiam D. Paulus raptum
II. ad Corinth. c. 12. suum ad tertium cælum prædicans ingenuè fatea-
vers. 3. tur, nescire se in corpore, an extra corpus raptus
18. Matthæi sit: Deum enim solum id nosse. Et Petrus [18] legatur
XVII. sic claritate transfigurantis se Domini vnà cum reliquis duobus discipulis oppressus ac ἐκστάσιος obstupefactus, vt nesciret quid diceret, aut vbinam
19. esset. Plinius [19] quoque (iuuat enim & hic paga-
Libr. VII. cap. 52. norum authoritatem laudare) postquam ex veterum exemplis retulit Hermotimi Clazomenij animam relicto corpore errare solitam, vagámque è longinquo multa enuntiare, quæ nisi à præsenti nosci non possent. Aristæi etiam visam euolantem ex ore in Proconneso corui effigie, hoc totum tandem fabulositatem appellat. Res est ardua, & supra omnem omnium hominum captum euagantem extra corpus animam, ac postmodum in id, ceu postliminio, redeuntem constituere: Nam nisi morte eam compaginem dissolui posse, rursúsque dissolutam ante supremi Iudicij diem non coalituram piè, ac Christianè credimus. Porrò si quid somno etiam ferreo excitæ, ac solutæ sagæ nuntiant se vidisse, quod locorum, vbi gesta narrantur, longinqui

ginquitas cum ſomni breuitate comparata arguat non aliter, quàm leuiſsima aliqua peregrinatione, qualis ſolet eſse animi, luſtrari quiuiſse: non ſtatim ſequitur, animum relicto corpore illuc peruaſiſse: nam ea res incolumi, atque integro homine neutiquam accidere poteſt: ſed verò ſimilius eſt in eiuſmodi ſomno, qui ſic animæ extinctæ ſpeciem præbet, penitus delituiſſe animam perinde, atque in ijs, qui apoplexia, morbo comitiali, aut vteri ſtrangulatione ſuffocantur: interímque Dæmones, quibus eſt incomparabilis velocitas (Natura enim incorporea, inquit Iamblicus[20], ſubito, vbicunque vult, adeſt, nullo alicubi prohibente) eam imbuiſſe, atque informaſſe illorum omnium notitia, quæ è procul remotis prouincijs, ac regionibus ſumma celeritate conquiſiuerunt: vti eorum opticorum non omnino abſurda ſententia eſt[21], qui non immiſsione radiorum, ſed admiſsione imaginum, vt in ſpeculo euenit, res oculis percipi ac deinde animo communicari volunt: Nam certe Dæmones ſe ſæpè in hominum mentes inſinuare, ac quas volunt notiones, ſinente Deo, in ijs imprimere, ac quaſi conſignare notius eſt, quàm vt pluribus oſtēdi oporteat. Et Cardanus[22], cui hæreditaria fuit eiuſmodi cum Dæmonibus conſuetudo, non negat lamias inter dormiendum putare ſe varias, ac longinquas regiones peragrare, atque in ijs reges, theatra, choreas, viridaria, fontes, viuaria, aliáſque res amœniſſimas videre: imo & venuſtiſſimos adoleſcentes, propter quos dormiant, ac quibuſcum vnà ſe oblectent. Tantùm ne ſe ipſe ſuo prodat indicio, ac ſortilegij alliget ad naturales cauſas, vict

20. *De myſterijs Aegypt. cap. de intellectu, & anima.*

21. *Ariſt. in li. de ſenſib. & ijs, quæ ſenſu perci.*

22. *Li. XVIII. de ſubtil.*

ſas, victúſque rationem ea reuocat: quod videlicet caſtaneis, fabis, caulibus, opio, cepis, & phaſeolis veſci ſoleant: quæ ridicula ratio eſt, cùm nec ſolæ, nec ſemper ea eſca vtantur. Hæc etiam forte cauſa eſt, quòd parum ſibi conſtans addit ſtatim, putare ſe eiuſmodi viſis ſortilegij aliquid ſubeſſe. Sed, vt ad intermiſſum de nocturnis illis cõuentibus ſermonem redeá, iuuat, quo magis eorum veritaté adiuué, modú quoq;, & viá, qua ad illos properatur, exponere. Ac primùm vulgatiſſima ea ab omnibus perhibetur, quę per camini vaporariú eſſe conſueuit. Cõtra quam ſi quis ſpatiorum iniquitaté, atque anguſtias obijciat, aut alias etiam naturæ difficultates opponat: ſciat eas pridem ex iſtius Dæmonolatreiæ, quæ monſtroſa, portentoſáque omnia habet, finibus iuſſas eſſe excedere. Quamquam & hoc inde defendi poſsit, quod angulis quadratis ſtructa vaporaria paſsim habét caſæ ruſticorum, è quibus ea ferè exiſtit colluuies: Alexia Violæa [23], Iána à Banno [24], Claudia Fellæa [25], Dominicus Petronius [26], ac plerique omnes [27] eius flagitij comperti id ſpontaneis, ac diſertis ſuis confeſsionibus teſtatum reliquerunt. Addit Nicolæa Ganatia [28] pro more habuiſſe, dum ſic ſe ad eam viam inſtrueret, pedem alterum in cremathram tollere, poſtquam eam inunxiſſet, quo ſeipſam ante illeuerat, vnguine. Franciſcus Fellæus [29] non cremathræ, ſed extremis, ac ſupinis ſcoparum virgis itidem inunctis, atque oblitis conſueuiſſe pedem ſiniſtrum imponere. Alios alij quoque perhibent modos ad eos conuentus auolandi. Margareta Doliaria ſe in colo, vel arundine equitantem ſæpè illuc perlatam fuiſ-

23. In agro Têtraco, 1583.

24. Manerij III. Nõ Iulias 1585.

25. Mazilæij V. Id. Nouem. 1585.

26. Giruncuria menſe Octo. 1585.

27. Mainerij VIII. Id. Iul. 1585.

28. Mazilæij XIIII. Calend. Ianu. 1584.

29. Vergauillæ XIIII. Calend. Ianu. 1586.

se, postquam verba quædam ad eam rem propria esset præfata. Alexia Bernarda[30] se sui: Hennezel Erricus[31], patrem tauro ingenti, ac valido, matrem verò baculo bifurco, quali equis substerni solet; se autem arundini impositos, viâ semper eò peruolasse. Ianna Gransanctæa Montenaiensis[32], quoties eam viam affectabat, præsto ante fores affuisse canem atrum, atque horridum, in quem, seu bene domitum equum, intrepidè insiliret, vectionísque pretium fuisse, cùm desilijsset, ab eo vicissim inscendi, ac comprimi: cùm se tamen in non illaudatæ (vt sibi videbatur) formæ adolescentem ante immutasset. Erricus Carmucius[33] Dæmonem, ceu portitorem aliquem consueuisse singulos vltra fluuium, si in quem fortè inciderent, transmittere. Quod autem viæ vel ante fuerat, vel etiam post erat reliquum, coactos semper fuisse pedibus conficere. Barbelina Rayel[34], Franciscus Fellæus[35], atque alij non pauci persæpè se itinere pedestri eò esse profectos: præsertim cùm in propinquo aliquo loco cœtus erat indictus; aut etiam si reperiebant, qui cum se, vnà in viam darent. Siquidem comes, aiunt, in itinere pro vehiculo est. Quibus omnibus & hoc obiter non erit absurdum adiicere, quod de die, quo sic vnà conueniunt, ab illis vulgo dicitur. Ioannes Piscator, Coleta eius vxor[36], Margareta Vvarina[37], Nicolæa Ganatia[38], Claudia Morelia[39], & vno nomine omnes, quorum quæstiones capitales hactenus in Lotharingia expendere licuit, non alijs noctibus, quàm quæ proximè præcedunt diem vel Iouis, vel Dominicum eiusmodi conuentus agitari autumant. Causam

30. In Guermingen VIII. Cal. Febr. 1590.

31. Vergauillæ mense Iulio. 1586.

32. Condeij mense Iulio. 1582.

33. Pangeij Anno 1574.

34. Blainuillæ ad aquas Id. Ianua. 1587.

35. Mazileij in agro Pãgeo XIIII. Cal. Ianu. 1584.

36. Gerbeuillæ Non. Maij. 1585.

37. Ronceij ad D. Clemen. Cal. Decẽ. 1586.

38. Mayneryj VIII. Id. Iul. 1587.

39. Serræ III. Non. Decẽ. 1586.

adhuc ab illis sciri non contigit: Hoc tamen inde esse suspicor, quòd aliæ alibi tempestates occupatos Dæmones habent: Neque enim (vt inquit D. Basilius [40]) eodem temporis momento in diuersis locis esse queunt: Nam & qui res sagarum in alijs regionibus gestas scripserunt, alias illis noctes, quàm quæ modò dictæ sunt, in eam rem impendi aiunt; Vt probabile sit eiusmodi vices, & tempora pro locorum interuallis, ac intercapedinibus variare, & mutari. Dij (inquit Apollonius [41]) idest (vt interpretor) Dæmones non semper in eodem permanent loco: sed nunc ad Æthiopes, nunc ad Athum, nunc ad Olympum proficiscuntur. Sed hæc in coniectura magis posita sunt. Hoc modò restat videre, an etiam certa, ac præstituta sit hora aliqua nocturnis illis conuentibus ac Synagogis: Et ex tot quidem reorum, quas vidi, percontationibus duo tantùm Ioannes à Villa [42], & Agathina Francisci Sartoris vxor eius [43] rei me adhuc commonefecerunt, affirmantes eam tempestatem, quę vna, atque altera hora mediam noctem præcedit, apprime idoneam esse, atque opportunam, non modò illis conuentibus, sed & quibuscumque alijs Dæmonum terriculis, ludibrijs occursationibus, strepitibus: quæ sequitur non item ijs esse obnoxiam. Causam non addiderunt illi: nec ego eam hic ario-labor. Vnum tamen dicam nullas in tota nocte horas suspectiores habere istius vmbrarum apparitionis, qui earum metu aliquo tentantur, ac trepidant: Et ea certe non est sine ratione persuasio. Siquidem experientia docet illas præcipuè spectris, tetrísque imaginibus esse infames. Et veteres satis

40. Homil. de Sancto Spiritu.

41. Philostratus in eius vita, Libr. VIII, cap. 13.

42. Lorquini x. Cal. Nouem. 1590.

43. Hess. Pittelangæ XII. Cale. Octo. 1590.

satis multi id scriptis suis testatum reliquere. Aristomenes apud Apuleium [44] (nam fabulas quoque interdum miscere mihi, quę si minus vera narrant, ac quam maximè fieri potest, veritatem probabilitate imitantur) à Meroë & Panthia lamijs insignibus vnà cum contubernali Socrate se appetitum fuisse circa tertiam vigiliam recenset. Quod ego nocte circiter media interpretor: Siquidem in eam secunda vigilia definit, vti vigilias earum inuentor Palamedes [45] Troiano bello primum disposuisse fertur: Plinius Iunior [46] narrans, vti Athenodoro philosopho insultasset olim idolum senis macie, & squalore confecti, addit id factum per noctis silentium. Et Liuius scribit supra ædem Vestæ vocem noctis silentio auditam clariorem humana: Inter recentiores quoque Alexander ab Alexandro [47] recitat terrificos laruarum tumultus in ędibus quibusdam Romæ à se esse auditos, medio ferè noctis silentio. Silentium boni authores interpretantur intempestam noctem, id est (vt ait Censorinus [48]) quæ mediam proximè antecedit. Profundam Plutarchus [49], & ferè mediam (quod huius argumenti proprium est) nominauit, vbi verba facit de monstrosa, horrendáque illa imagine, quæ M. Bruto ex Asia exercitum traijcere volenti apparuit. Apollonius [50], vbi de vmbra Achillis à se visa refert miraculum, hanc euanuisse ait post collocutiones aliquot, quòd iam cantus gallorum audiretur. Vnde infert Eusebius Cæsariensis [51] noctem intempestam, quæ certè gallicinium proximè antecedit, conuenientiorem esse malo Dæmoni, ad nefarios sermones euocando. Telephrion Milesius [52] Larissę

44. Libr. I. de Asino aureo.
45. Plinius lib. VII. cap. 6.
46. Libr. VII. Epistol.
47. Genial. dier. libr. V. cap. 24.
48. De die natali cap. 9.
49. In Bruto.
50. Apud Philostratum libr. IIII. cap. 5.
51. In cōfutatione contra Hieroclen quarta.
52. Apud Apuleium libr. II. de Asino aureo.

cadaueri cuidam custos adhibitus contra sagarum mulierum insidias, ex ijs vnam mustellæ specie ea noctis tempestate sibi obuersatam fuisse refert. Ecce, inquit, crepusculum, & nox prouecta, & nox altior, & deinde concubia, & iam nox intempesta, mihiq; oppido formido cumulatior quidem, cùm repente introrepens mustella contra me constitit, obtutúmque acerrimum in me destituit: vt tantillum animalis præ nimia sui fiducia mihi turbarit animum. Intempestam noctē Seruius 53, mediam, Macrobius 54, quam media proximè sequitur: tum enim principi tenebrarum, lupísque (vt cum Esaia loquar) vespertinis accommodatissimum tempus est rebus agendis, tum hominibus importunum atque inactuosum esse incipit. Ac vt illud Apollonij de gallorum importuno nocturnis vmbris cantu sermonem reperam, succurrit non ita pridem à me lecta in Dusanæ strigis quæstione quadam capitali de ea re narratiuncula, non vtique abhac, in quam nunc dilapsi sumus, oratione admodum alienā: ei strigi Babillæ 55 Latomæ nomen fuit: Hæc cùm forte à quæstore de nocturnis sagarum inceptis curiosius rogaretur, inter alia respondit nihil æquè illis infestum, atque inimicum accidere posse, quàm si gallus interea, dum se ad ea parant, occineret. Idem retulerunt & Ioannes Bulmius 56, eiúsque vxor Desideria Magistellos sæpè suos, cùm dimittendæ concionis tempus instaret, identidem solitos inclamare: Eia facessite properè hinc omnes: nam iam galli canere incipiunt. Quod ego sic interpretor, vltra id tempus negotium suum non potuisse trahere. Equidem scio ex Plinio 57, Æliánoque

53. III. Æneid.

54. Saturnal. I. cap. 3.

55. Dusæ III. Non. Decē. 1591.

56. Amātiæ vi. Calen. Iul. 1591.

57. Lib. x. c. 21.

nóque eorum cantus leonibus, scolopendrísque esse formidabiles. Rursus si ij sint præposteri, ac insueti de nocte præsertim, ostenta habere multa: quale etiam fuit illud, quod Volaterranus [58] in Matthæi magni Vicecomitis Mediolanensis filij natu maioris natali nocte euenisse memorat: in qua videlicet non cessarunt galli, vel ad tædium coccissare: vnde & Galeacio nomen illi inditum est: Et sic facundia, laudéque militari floruit (inquit Iouius [59]) vt principum suæ ætatis famam vel clarissimam facilè obscuraret: Cuius rei προγνωστικὸν in eo cantu fuisse non magis disputo, quàm illud de ἀντιπάθειαν gallorum cum leonibus, & scolopendris: sed hoc defendo non tam vocem (nam eam nihilo immaniorem, efficaciorémue habent galli, quàm aliæ alites pleræque) sagarum morari maleficia, quam noctis ijs inimicam tempestatem, qua illi vocem frequentius exercent: vnde & mensi dicatos à veteribus aiunt [60], vti horarum nocturnarum nuncios, ac partitores.

58. Philologia Lib. XXV.

59. In elogijs claro. viro.

60. Eras. Chil. I. centu. I.

Frequentes ex omni genere homines ad nocturnos Dæmonum cœtus conuenire: sed maiori ex parte fœminas, vt est is sexus prauis consilijs magis obnoxius.

CAP. XV.

IAcobus Meyerus [61] non indiligens annalium scriptor refert Attrebati sub Philippo Burgundione extitisse, qui sortilegij manifesti, ac de conscijs interrogati dicerent ex omni ordine, statúque mortalium, viros, mulierésque in suum numerum

61. Anna. Fland. Lib. XVI.

conueniſſe. Triſcala quidam nomine (vt Io. Bodinus in Dæmonomania ſcribit) eorum, quos in Gallia nouerat hac ſortilegij labe infectos, multa millia Regi Carolo IX. indicauit. In Lotharingia memini intra annos ſedecim, à quibus rerum capitalium iudicia exerceo, non minus octingentos eius criminis manifeſtò compertos, Duumuiratus noſtri ſententia capitis eſſe damnatos: præter totidem fere alios, qui vel fuga, vel tormentorum pertinaci tolerantia vitæ ſuæ conſuluerunt. Nam ſicubi fallax eſt, & lubrica quæſtio, certè quæſtorum in hoc criminis genere expectationem vt plerumque eludit, ac fruſtratur: quod & ſuo loco pleniùs dicemus. Omnes autem, quotquot in hoc maleficio deprehenduntur, vno ore frequentiam maximam eiuſmodi conuentuum prædicant. Ianna à Banno [2], & Nicolæa Ganatia [3] tantam eam extitiſſe, quoties illis interfuere, affirmauerunt, vt non parum illas humanæ conditionis miſereſceret, cui tot hoſtes, ac inſidiatores supereſſe viderent; valdéque mirum eſſe, quod ab eis mortales pluribus incommodis non afficerentur. Catharina Ruffa [4] non minus quàm quingentos à ſe viſos ea nocte, qua primum in eorum numerum eſt allecta. Barbelina Rayel [5] illic viros à fœminis longe numero ſuperari, vt Dæmoni multo procliuius eſt ei ſexui fallaciam intendere. Quod & Torquemadius in Hexamerone ſuo obſeruauit. Certè multo plura in fœminas exempla edi memini, quàm in viros. Nec adeò eſt ſine ratione, quòd hæc hominum colluuies frequentius in genere effertur fœminino γόητες, φαρμακίδες, ſagæ, veratrices, lamiæ, ſtriges, & Longobardis

2. Maynerij III. Non. Iun. 1585.

3. Maynerij VIII. Idus Iul. 1585.

4. Velleij ad Mosellam V. Cal. Iul. 1587.

5. Blainuillæ ad aquas Id. Ianua. 1587.

gobardis, mascæ. Scilicet in re denominanda numerum, & frequentiam par est præcipuas partes obtinere. Fabius [6] veneficium in fœmina facilius credi. Plinius [7] fœminarum scientiam in veneficio prævalere dixerunt.

6. In declamationibus.

7. Lib. xxv. cap. 11.

Insuaues, atque illiberales in comessationibus Sagarum apponi cibos, & qui præterea famem nihil depellant: Quæ res multis non iniuria opinionem attulit merum id esse visum, & fantasma: Quod tamen non est perpetuò verum: Nam & aliquando humanis, morticinis ac aliis id genus insuetis carnibus verè vescuntur: at sine sale, ac pane. Ac quid causæ sit, quod se ab iis duobus præcipuè abstineant, probabiliter disputatur.

CAP. XVI.

QVÆ res celebrandorum cõuentuũ occasionẽ maximam hominibus præbẽt comessationes, venereę libidines, ac tripudia, eas omnes Dęmõ studiosè adhibet, suos vt habeat apud se & frequẽtiores, & assiduiores. Tum enim euenit, vt postquam eos tali lenocinio deliniuit, faciliùs præcipites agat ad ea etiam scelera, quæ antè exhorruissent, vt mirus est impellendi artifex, si quem forte in lubrico constitutum nanciscitur. Quemadmodum autem stupris, saltationibúsque illos exerceat, post dicetur. Nunc, vt conuiuas accipiat tam lepidus, & bellus conuiuator, operæpretium est videre. Ac primùm in confesso est omnibus, quos sic sua dignatur mensa, adeò omnes eius epulas sordere, siue earum apparatus oculis, siue odor naribus percipiatur, vt

tur, vt vel famelico, ac latrāti ſtomacho facilè nauſeam parere poſſint. Barbelina illa [1], de qua proximè mentio eſt habita, & Sybilla Morelia cibos illic aiunt apponi omnium generum, ſed adeò viles, illiberales, ac malè conditos, vt vix ſint veſcendo. Nicolaus Morelius [2], ita triſtem, aſtrictum, atque amarū eſſe illis guſtum, vt ſumptos confeſtim prę moleſtia ſibi neceſſe fuerit expuere. Quod peſſimus Dæmon videns, adeò indignè ferebat, vt vix manus abſtineret. Vinum prætereà inſtar atri, atque inſynceri ſanguinis in ſordido aliquo ſimpulo epulonibus ſolitum propinari. Salome [3] Dominicus Petronius [4], Catharina Ruffa [5], Anna Morelia [6], Iacobeta Vveher [7], Anna Richemontana [8], Stephaneta Mercatrix [9], ac plerique omnes eius farinæ nullarum ferè rerum copiam illic deeſſe, præterquam ſalis, & panis: cæteráque adiiciale conuiuium dici poſſe. Et certè temere non eſt, quod illis ſic veluti conſulto deficiuntur, ac ſubeſſe cauſam oportet, quæ tantum vtriuſque odium Dæmonibus ingenerauerit. Eam verò facillimè aſſequetur, qui diligenter perpendent, quàm pugnent inter ſe comparatæ, ac compoſitæ horum, atque illorum naturæ, ac facultates. Dæmonibus inſitum eſt, atque inuſtum penitus omnis puræ religionis, cultúſdiuini odium: cæremonias, ritúſque ſacros, et ſi quarum rerum in iis vſus eſt eas omnes infeſtas, atque inimicas habēt. In veteri porrò lege nulla hoſtia ſine ſale Deo accepta erat. Omnem (inquit Dominus [10]) oblationem ſacrificij tui ſale ſalies: nec ceſſare facies ſal fœderis tui à ſacrificio tuo. Et in nouo inſtrumento [11]: Omnis victima ſale ſalietur:

1. *Serræ* XIII. *Cal. Sept.* 1586.
2. *Serræ* XIIII. *Cal. Febr.* 1587.
3. *Vergauillæ* VI. *Calen. Sept.* 1586.
4. *Giruncuriæ menſe Octo.* 1586.
5. *Velleij ad Moſellam* V. *Cal. Iul.* 1587.
6. *Hadonuillæ* III. *Calen. Decē.* 1581.
7. *Duſæ, menſe Septem.* 1584.
8. *Pittelangij* XI. *Calend. Octo.* 1590.
9. *Emelini* III. *Cale. Iunias* 1591.
10. *Leuitici c.* 2. *verſ.* 13.
11. *Marci cap.* 9. *verſ.* 49.

tur:bona enim res est sal:Cuius rei exemplo in hodiernis quoque mysteriis, præcipuéque baptismi, quo renascimur, ac denuò gignimur ad salutem: Item in aqua,quam fugandis Dæmonibus exorcismo lustrant,mos est salem admiscere.In eadem lege veteri [12] panes propositionis,seu faciei (Septuaginta interpretes ἐνωπίους, id est præsentes, ac coram Domino positos verterunt)super altare offerebantur.In augustissimo itē sacramento Eucharistię panis consecratus ipsum verúmque fit & sumitur à Christianis.Quo symbolo panis,& Macedones antè vsos fuisse; si quando fœdus quod sanctissimum vellent haberi inibant, author est Quintus Curtius [13]: Nam panem (inquit) gladio diuisum vterque ferientium libare solebat. Dæmonibus nihil est æquè inuisum,atque iustitia, quæ (vt inquit Orpheus in hymnis)

12. Malachiæ 1. & Leuitic. cap. 24.

13. Lib. VIII.

Καθαραῖς γνώμαις ἀεὶ ἐν τὰ δίκαια βραβεύνα.

Et contrà nulla re ad Deos propius acceditur (quemadmodum ait Plato in Theęteto) quàm quę iusta,atque æqua sunt peragendo: Nihil autem est quod homines æquitatis, ac iustitiæ magis admoneat,atque sal:vt Pythagoram censuisse author est in commētariis Pythagoricis apud Laërtium Alexander,vtpote qui seruet, ac tueatur quicquid occupat, sitq; ex re purissima, aqua videlicet marina. Vnde & illius hoc symbolum τὸν ἅλα παρατίθεσθαι, Quę etiam causa fuit, vt Plato diuinis rebus amicissimum familiarissimúmque dixerit.

Splendet in mensa tenui salinum,

inquit Horatius:nimirum quia salis in ea pręcipua semper fuit religio:vnde & Græci cū suo Homero

R.

ἱερὸς ἅλας vbique dixerunt. Et eius adhibitione veteribus creditum est mensam satis consecrari, vti ex Arnobio obseruare est: Sacras (ait) facite mensas salinorum apposi tu. Panis vsum ad tolerandam vitam sic esse necessarium, vt pro quocumque victu, rebúsque quotidianis, ac necessarijs literæ sacræ illius nomen vsurparint: Quid autem satagunt [14] magis Dæmones, quàm ne mortales æquo inter se iure viuant? ijs ne suppetat, vnde se ipsi alant, ac sustentent satis indicio sunt tam multæ iniuriæ, pestes, calamitatésque, quas humanis rebus quotidie important, tot quæ non cessant inuehere mala, atque incommoda; sed omissis istis, quæ tantùm ad coniecturam interpretatione reuocamus, intermissas epulas instauremus, ac insolentibus, vt antea cibis extruere pergamus. Addit Dominica Isabella [15] aliquando etiam apponi humanas carnes, quod & apud Scytharum sortilegos, quos Bachsos vocabant, in vsu frequenti fuisse prodidit Bellosorestus [16]: Hunc verò morem à Baccho, quem præcipuis colebant honoribus, deriuatum credibile est: nam & eum Omestem vocatum author est Plutarchus in Pelopida, & Themistocle. Isabella Pardæa [17], Desiderius Financius [18], & Albertinus Maugendræus [19] eos, qui sunt amplioris fortunæ, superiores epulis accumbere: Stephanota Mercatrix [20] argento bibere: pauperiores fictilibus: rursus arcanorum omnium, alijs exclusis, compotes fieri, ac participes. Plerique eorum, qui modò sunt memorati, istis non expleri famem, aut sitim sedari: sed cibi, potúsque auiditatem, atque appetentiam tantam superesse, quanta antea fuerat maxima: Quæ sanè

14. Bartholom. Vvesthemerus in phrasib. diuinæ scripturæ.
15. Rogeuilla in agro Tentrao An. 1583.
16. Cosmographia tomo. 1. 2. ca 6.
17. Spinali prid. Non. Maias. 1588.
18. Saudeodaei prid. Id. Iul. 1581.
19. Vuinij in Mediomatricibus. III. Non. Maias.
20. Emeluiij. III. Cal. Iun. 1591.

sanè res multos impulit, vt crederent mera hæc esse visa somniorum, ac præstigias: qualia forte de hortis Tantali, ac pomis Hesperidum fabulati sunt poëtæ. Cui conuenit & hoc Ioannæ Michaëlis [21] referentis neutiquam illis, qui eiusmodi conuenticulis interfunt, integros, certósque esse oculorum sensus: sed omnia perturbata, confusa atque incerta illis apparere: vti quibus ex ebrietate, metu, somno, alióque vitio natant, ac caligãt oculi: aut etiam arte aliqua perstringuntur. Et certè memoratur Pasetes [22] sæpè suis incantationibus hoc effecisse, vt repente conuiuium omnibus epulis instructissimum appareret: rursus cùm vellet, nullo tollente, vt spectantium oculis momento subducerentur. Et Numa Pompilius [23] in frequenti conuiuio arte sua efficiebat (nam & eum narrant insignem fuisse sortilegum) vt nullo apponente mensæ statim exquisitissimis epulis magna copia extruerentur. Apollonius quoque Thianæus [24] recensuit vidisse se in India Brachmanes, qui præsente se conuiuia vasis, cibísque apparatissima struerent: cùm tamen, qui ijs apparandis, ferendísue, ac mutandis ferculis ministrarent, nulli aspicerentur. Verùm ne sic quidem Dæmonum potestas coarctanda, ac coangustanda venit, vt præter speciem, opinionémque nihil omnino præstare queant. Nam & veris epulis suos nonnunquam accipiunt: sed ex morticinarum pecudum carnibus, aliísque rebus, quas homines habent pro derelictis; quod & alibi attigimus. Imò & compertum habemus multorum, qui interfuerunt, verbis sæpè in eiusmodi epulum imperata obsonia: huic felem: illi nigrum hœdulum,

21. In agro Sti uesi IIII. Non Iun. 1590.

22. Erasm. in prouerb. Phasetis Semiobolus.

23. Guido Bituricen.

24. Philostr. in eius vita lib. III. cap. 8.

gallum gallinaceum, aut si quæ sunt insueta hominum mensis cibaria, & minimè esculentæ escæ. Tum nota est ex Andræa Alciato, aliísque multis de viatore illo historia, qui cùm de nocte imprudens in sagarum conuentus incidisset, ac rei nouitate, insolentiáque attonitus Dei numen Christiana fiducia implorasset, subitò ex eius aspectu sublata omni mensa, argenti solum craterem reliquum fuisse ex vniuerso apparatu: qui sublatus, ac domum deinde perlatus, cuius fuisset posteà agnitus est: Cui autem vsui esse potuisset, nisi ad infundendum quod pòst biberetur, dici nō potest: nam & fictæ, commentitiæq; potioni æquè imaginarium vas adhibere licebat. Vtrumque igitur rectè, & cum veritate defendas, vt scilicet aliquando ijs, quos sagæ suppeditant, vescantur cibis; qui si desunt, aut aliter Dæmoni in cuius hæc sunt arbitrio visum est, vesci tantùm sibi sola opinione videantur. Quod & in profectione ad nocturnos illos cœtus euenire paulo antè meminimus. Nam & ibi sagæ se aliquando præsentes sistunt: sępè etiam, cùm ab ijs absint, ac arctiore somno domi detineantur, videntur tantum sibi adesse, ludificante nimirum sensus Dæmone, cuius fascinationibus multa imagines in dormientium animos solent irrepere: quę deinde vigilantibus veritatis opinionem insitam relinquant, quasi iam non id fuerit somnium; sed potius quædam certa, atque indubitata corporis actio: sic enim versipellis gestit res suas plerumque inæquabili veritate, quo faciliùs imponat, distinguere.

Choræarum, qui in Dæmonum sacris olim fuit, usum etiamnum hodie retineri in nocturnis eorum conuentibus: maioremque lassitudinem parere, quàm solent vulgares aliæ hominum saltationes. Item eas ab auersis sagis in orbem tripudiari. Tum vt malo more semper inualuerint: licet ab insania parum distare constet.

CAP. XVII.

MIra calliditate Dæmones cũ impio gentilitatis errore colebantur, ea sibi cordi esse simulabant, ad quæ propensos homines esse videbant, quo scilicet religionis addito fuco in illis peccandi studium magis, magísque accenderent [1]. Inter quæ saltationum, ac choræarum, nam eæ non paruam ad nequitiam fenestram semper aperuerunt, vel maximam fuisse illis curam testantur quæ de veterum ritibus, ac sacrificijs adhuc extant scripta: apud Græcos [2] quidem quæ iam à Theseo circum aras Deorum canebantur carmina cum tripudijs, solenníque saltatu: Apud Latinos verò institutum à Numa [3] Saliorum collegium, quod etiam ad Antonij Eniphonis, cuius scholam Cicero post laborem fori frequentasse dicitur, tempora peruenisse ex eius de ea re scriptis obseruauit Macrobius [4]. Imo etiam ad Antonium Varium, quem Herodianus [5] testatur, cùm sacrum Holiogabalo suo faceret, mulieres Phœnissas adhibuisse, quæ circum eius aram cursitarent saltantes, ac cymbala, tympanáque magno cum strepitu pulsantes: circunstante etiam in Theatri formam vniuerso senatu, atque equestri ordine. Et iá ante à vero cultu ad Idolola-

1. Basilius ho. in aliq. scripta. loc.

2. Plutarchus in Thes.

3. Plutarchus in Numa.

4. Lib. III. Saturn. cap. 12.

5. Lib. V. Histor. de Impera. post Marcum.

6. Exod. xx. cap. triam desciscentes Israëlitæ 6 circa vitulum ex inauribus conflatilem choros in orbem agitauerant. Nunc verò postquam hanc impietatis caliginem lucis Euangelicæ splendor hominum mentibus excussit, & desierunt pro dijs haberi Dæmones: perrexerunt nihilominus ipsi in clandestinis suorum conuentibus hunc saltandi morem obtinere,

7. Blainuillæ ad aquas Id. Ianu. 1587. 8. Alexia Bel horia Blainuillæ xvi. Cal. Iul. 1587. 9. Vergauillæ viii. Id. Iun. 1586. 10. Forchay in agro Päga. xi. Calen. Dec. 1584. 11. Gircuria mense Oct. 1586. 12. Duse prid. Ca. Octob. 1586. 13. Duse Cal. Octo. 1586. 14. Spinali iii. Id. Octo. 1588.

ac flagrantius etiam 7 quàm antea instaurare. Ac quemadmodum eorum epulæ esuritionem, ac concubitus dolorem, ac molestiam, largitiones, inopiam atque egestatem: omnia denique beneficia detrimentum, ac damnum accipientibus semper afferunt 8: ita istæ choreæ, ac tripudia, quæ alioqui voluptati esse solent, tædia, labores, atque ærumnas grauissimas nusquam non pariunt: siquidem ab ijs adeò defessas se domum reperti Barbolina Rayel 7, atque pleræque omnes sagæ, quibus contigit interesse, memorauerunt: vt sæpè integrum biduum præ lassitudine sibi fuerit decumbendum. Et quod miserrimum est, atque iniquissimum excusationem contrà nemini afferre licet: sed si quis cum laborem ætatis, aut valetudinis occasione detrectat, ac defugit, illud præsto sunt verbera: pugnis, aut calcibus non aliter contunditur, atque accipitur, quàm quæ exossantur malleis salsamenta. Porrò circulares esse eiusmodi choros, qui sic agitantur, atque ab auersis saltatoribus: vti vna Gratiarum in choro depingitur, tripudiari affirmant Achon Vveher 8, Ioanna Gerardina 9, Dominicus Petronius 10, Henriel Armentaria 11, Anna Ruffa 12, Zabella Ioannis Deodati vxor 13, Odilla Gaillarda 14, atque innumeræ aliæ, quas hic, ne sim nimium

narium longus, prudens omitto. Addit Sybilla Morelia [15] gyrum semper in læuam progredi. Quod & alicubi vsurpatum in Gallorum sacris obseruauit Plinius [16] inquiens illos adorando totum corpus circumagere solitos: hócque in læuam fecisse semper religiosius fuisse. Et Pythagoræ iam multis ante sæculis symbolum fuerat προσκυνεῖν περιφερόμενον. Dubium quæ tam præposteri ordinis causa, atque occasio, nisi si forte ea est, ne se recta, atque ex aduerso intuentes tam facilè agnoscant. Nam non leue periculum esse putant in iudicio, quòd qui eius sceleris fiunt manifesti, de conscijs sæpè apud quæstorem vi tormentorum profitentur. Ob idque, & sæpè personati, vt alibi dictum est, conueniunt. Idem etiam illud esse potest, quod absurda, indecoráque omnia amant, ac faciunt: veluti cum Dæmonibus eos veneraturi terga obuertunt; ad eos accessuri cessim eunt cancrorum more: supplicaturi manus inuersas retro applicant: collocuturi in terram figunt obtutum, & id genus alia ab omni consuetudine reliquorum hominum alienissima. Vtcumque res sit; ipsa nos experientia satis commonefacit, id saltandi studium inter homines ferè semper malo exemplo inualuisse: vel ad luxuriam, ac nequitiam; quod iam suo tempore conquerebatur Scipio Æmilianus [17] in oratione contra legem Iudiciariam Tiberij Gracchi: vel ad fanaticos furores ac dementiam; quibus semper olim à saltationibus fuisse initium testantur quæ de Mænadibus, Bacchis, Mimallonibus, Corybantibus, Thyadibus, ac Bassaridibus veteres scripta reliquerunt. Quod & sapientissimis Aragonum, ac

Siciliæ

15. Serre XIIII. Cal. Dec. 1586.

16. Li. XXVIII. cap. 2.

17. Macro. lib. III. Saturna. cap. 14.

18. Panormitanus lib. primo de reb. gest. Alph.

Siciliæ rex Alphonsus [18] scitè in muliere immoderatius, intemperatiúsque saltante notauit inquiens: Expectate, nam hæc Sytillæ oraculum iam iam est editura.

Solenni iureiurando, quod ipse etiam Dæmon verbis præit, sagas vicissim se obstringere, non prodituras se iudicio facinoris socias: Neque tamen in eo tantùm fiduciæ ponere, quin sibi contrà eum metum alia etiam ratione prouideant, nomen videlicet suum dissimulando, vultuique laruam, reticulum, velum, aut quid aliud, obducẽdo.

CAP. XVIII.

NOn est nouum eos, qui sunt eiusdem facinoris conscij, alios alijs per summam etiam execrationem iureiurando sese obstringere, quo sint sibi vicissim magis fidi; nec si contingat deprehendi, tam faciles, ad retegenda, quæ semel consociauerunt, consilia. Sic Iana à Bannò [1], & Iacobus Agathius [2] retulerunt sortilegos inter se religiosissimè cauere, ne si quando in reatu eius criminis esse contingeret iudicium in se inuicem, vel exquisitissimis tormentis adhibiti profiterentur: vtq; semper esset præcipua eius silentij fides. Quod & illis sic in religionem vertitur, vt violati in eo iurisiurandi pœnas existiment esse sempiternas. Id adeò Martha Margelotia Brindensis [3] ostendit, quæ cùm post admissorum confessionem sese vehementius cruciaret, ac eius rei caussam à Iudice rogaretur, respondit se in magno metu esse, ne quia Dæmoni de se, sociisque celandis promissum non seruasset,

1. Maynerij III. Non. Iul. 1585.

2. Leberij IX. Cal. April. 1588.

3. Spinali prid. Non. Maij. 1588.

vita

vita defunctæ luendum esset flammis æternis tale periurium. Apra Hoselotia [4] addit iusiurandum illud solennibus verbis dictari à Dæmone: nec adeò pridem vidisse se Barbaram Margæam, & Ioannam Petroniam eo astringi, cùm in societatē suam primùm conuenirent. Verùm quoniam hæc cautio sæpè parum processit, nec desiere reperiri, qui quæstionis, ac tormentorum vi ad inuitam confessionem adducerentur: vt huic quoque fragilitati prospiciant, hoc præterea satagunt quantum possunt, ne ab ijs, queiscum est criminis societas, vel nomine, vel aspectu dignoscantur. Eámque ob causam [5] nec illos Dæmon, nec ipsi sese vnquam nominatim appellant: sed vbi publicè euocantur, veluti ad comessandum, saltandum, vel quippiam aliud factitandum, id his ferè fit verbis: Ehodum, Thermopolis, Dusa, Haracuria, Lenuncuria: id est, qui adestis ex illis pagis, atque vrbibus, huc concedite. Quod Barbelina Rayel [6], sagaq; aliæ satis multæ, quarum tamen nomina nunc non succurrunt, diuersæ etiam prodiderunt. Rursus nonnisi personati, ac ἀσβολωμένοι, sæpè etiam (quod obseruauit apud Philostratum Apollonius [7]) farinarijs cribris obuoluti,

Ora vel obducti cortice horrenda cauato, [8]

vnà versantur, maximéq; qui sunt locupletes, quòd eos fortuna insigniores, conspectioresque faciat: sicuti non semel aduertisse se dixerunt Quirina Xallæa [9], Rosa Gerardina [10], Ioanna Vveher [11], Ioanna Gerardina [12], Odilla Boncuriana [13], Ioanna à Banno [14], & Franciscus Mazileiensis [15]: Ac

4. In D. Apri. suburbijs ad Tullum pertinentibus x. Cal. Mart. 1587.
5 Elustia Frācisca Milezij prid. Calen. Iul. 1588.
6. Blainuille ad aquas Id. Ia. 1587.
7. Lib. VI. c. 6.
8. Virg. lib. II. Georg.
9. Blainuille. V. Calend. Mart. 1587.
10. In agro Stiuensi Non. Noue. 1586.
11. Vergauille mens. Sept. 1584.
12. Pāgeij. XI. Cal. Decē. 1584
13. Haracuria XVIII. Cal. Ianu. 1587.
14. Maynerij. III. Non. Iul. 1585.
15. Pangaij XIIII. Cal. Ian. 1584.
16. Serra XIIII. Cal Feb. 1587.

16. ne cuiquam commentum videatur, Nicolæa Morelia [16], cùm quæstor illius fortè tentandæ gratia hæc diceret meras esse nugas, ad ampliorem fidem indicauit se suam illam laruam adhuc habere domi in arca reconditam; quæ ibi demum perquisita, atque inuenta ea esse ab eius nouerca agnita est, quam ipsa illi in eum vsum adaptauerat, cum primùm vnâ ad nefarios istiusmodi conuentus properarent. Quæ etiam puto causa fuit Longobardis, vt eas Mascas appellarent: Nam & ab illis hoc nomen mutuati Mascaradas vulgari sermone eos vocamus, qui Hilariis personati circum compita currant. En vt semper sunt integumenta, atque inuolucra iis qui agunt quod sciri timent, quibúsque & peccatorum conscientia metus semper aliquis exoritur. En quoque quæ fidem faciant non esse vanum, quod fama circũfertur de præsenti sagarum ad illos conuentus profectione: quod & suprà pluribus est demonstratum.

Serra. XIIII. Cal. Febr. 1587.

Iniucundæ, ac etiam ridiculæ cùm sint quæ saltantur in Dæmorum conuentibus cantiones: pro iis nihilominus agendas abs discedentibus gratias, perinde ac si magnæ alicui voluptati fuissent.

CAP. XIX.

QVemadmodum plantæ quædam sic solis conuersioni obsequuntur, vt quaquà se is ferat ceu pedisequæ comitentur: maris æstu, vti vel crescit Luna, ita & accedunt, reciprocant, affluunt, ac remeant eodem modo & hominum animi cantu, numerísque efferuntur, mitescunt, durescunt, molliuntur,

liuntur, ac facilè ad quoslibet motus impelluntur. Gracchus [1] eburneola solitus erat habere fistula, qui staret occultè post ipsum cùm concionaretur, peritum hominem, qui inflaret celeriter cùm sonum, quo illum aut remissum excitaret, aut à contentione reuocaret. Et Alexander sic Timothæi musici cātu quodam exasperatus fertur, vt ex epulis ad arma illico prosiliret, ac cùm cōtrario alio esset delinitus, ferociam omnem deponeret, atque ad conuiuas pacatus, sedatúsque rediret. Lacedæmonij (inquit Thucydides [2]) non rei diuinæ faciendæ gratia: sed potius moderandi ardoris, qui ad primum quemque cum hoste congressum, militem accendere solet cantum tibucinum adhibebant; cuius modulatio hoc efficeret, vt sedatè, cunctantérque incederent, ac pugnam capesserent. Contrà qui frigidiore cœlo degebant, minúsque vehementes primùm habebant spiritus, tubarum clangore, lituum stridore, scutorum pulsatione, virorum clamore, tympanorúmq; impulsione ad prælium inflammabantur.

1. Cicero. lib. III. de ora. Fab. lib. I. cap. 10. Gelli. lib. I. ca. 2. & Plutar. in vita Gracchi.

2. Lib. V. bell. Pelopon.

Vangiones, Batauique truces, quos ære recuruo
Stridentes acuere tubæ. 3

Nimirum variè (vt inquit Aristoteles 4) animi affectus à Musica parantur: existúntque ex eius modulationibus magnæ morum, atque actionum in hominibus mutationes. Quæ etiam causa Platoni 5 fuit, vt diceret cātum tum Lydium, tum Phrygium adolescentibus, quos liberaliter institutos velis esse, adimendum; quòd alter luctu animum deiiciat, atque affligat: alter excitet ad libidinem, & luxuriam. Et certè non malè iis duobus tertium

3. Luca. lib. I. de bello Pharsa.

4. Politic. lib. VIII. ca. 5.

5. In dialo. II. de cap.

quis adiecerit μανικὸν ſcilicet, & qui fanatico furore inflammat ac percellit:quales memorantur fuiſſe, qui in ſacris Deorum, quos vana ſoluit antiquitas, hymni cantabantur à Corybantibus Cybeles ſacerdotibus (quas & ob id βητάρμονας, id eſt, ad ſonum ſaltantes vocauit Homerus)cum cymbalis,aliíſque Muſices organis,atque inſtrumentis.

Tympana vos,buxúſque vocat Berecynthia matris
6. *Ideæ.* 6

Virg. IX. Aeneid. A Bacchi Baſſaridibus clamore vaſto, ac diſſono ipſum aërem complentibus.

Quacunque ingrederis clamor iuuenilis,& vna
Fœmineæ voces,impulſáque tympana palmis,
7. *Concauáque æra ſonant,longóque foramine buxus* 7.

Ouid. IIII. Metam. A Gradiui Martis Saliis,qui per vrbem pulſatis ancilibus canebant carmina cum tripudiis, ſolenniq; ſaltatu. Denique ab iis omnibus,qui nocturnis ſacris,quæ ob id νυκτέλια vocabantur,operari ſolebant.

-qualis commotis excita ſacris
Thyas,vbi audito ſtimulant Trieterica Baccho
8. *Orgia,nocturnúſque vocat clamore Citheron* 8.

Virg. IIII. Aeneid. In quibus & annumerare licet, quos huius temporis ſagæ Dæmonibus permixtæ exercent de nocte cantus,& clamores. Nam ſi ex ſonorum temperata, atque æquabili varietate non modò hominum,ſed & belluarum (vti Herodotus de Arionis Methymnæi delphino refert)mulcentur animi, ac ferociam ſuam exuunt certè diſcordia, ac diſcrepantia ad veſaniam pacatiſſimi etiam adigentur,ac compellentur. Idq; adeò vt modò dixi demonſtrant, qui in præliis adhibentur tympanorum, tubarum,& vociferationum promiſcui tumultus, ac ſtrepitus, qui

&

& vecordissimos quosque pugnarum apertissima pericula inire compellunt.

Ære ciere viros, Martémque accendere cantu. 9

Horum autem simile aliquid intercedere oportet in sagarum nocturnis conuentibus, quo ab humanitate omni, si quæ illas fortè adhuc tangit, deducantur. Nam illinc efferatas discedere conuenit, ac quasi rabie accensas: quo scilicet sint ad mortalium perniciem, exitiúmque (cui vni rei incumbunt Dæmones) instructiores, ac paratiores. Ergo miris modis illic miscentur, ac turbantur omnia; nec vlla oratione satis exprimi queat, quàm strepant sonis inconditis, absurdis, ac discrepantibus. Canit hic ad tibiam, vel veriùs ad contum, aut baculum aliquod, quod fortè humi repertum buccæ, ceu tibiam admouet, vt post multos recitauit Margareta Ianina [10]: Ille pro lyra equi caluariam pulsat, ac digitis concrepat; vt narrauerunt Margareta Doliaria [11], Sybilla Capellaria [12], & Sinchen May à Speirchern [13]: Alius fuste vel claua grauiore quercum tundit: vnde exauditur sonus ac boatus veluti tympanorum vehementius pulsatorum; quod obseruasse se meminerunt Ioannes Bulmius & Desideria eius vxor: Intercinunt rancidè, & composito ad litui morem clangore Dæmones, ipsúmque cælum fragosa, aridáque voce ferunt tota turba, colluuiésque clamoribus, sibilis, pausu, vlulatibus furit & bacchatur. Et omnino talis est, quales Syrbenæorum choros fuisse memorat Athenæus [14] ex Clearcho: in quo scilicet quisque caneret, quod sibi videretur, nec auscultaret, quod præscribebat is qui choro præerat: Aut quale solet esse remigum

9. VI. Aeneid.

10. Morhangij. Cal. Sept. 1587.

11. Vergauillæ. prid. Cal. Nouem. 1586.

12. Ibidem. XVIII. Cal. Decem. 1586.

13. Amantiæ. VI. Calen. Iul. 1586.

14. Dypnosoph. lib. XV.

celeusma, vbi procellæ, tempestatésque impedent. Ac cùm his penè euecti sint omnes, qui intersunt: tamen priusquam dimittantur, gratias Dæmoni ingentes ab illis agi oportet, quòd eos videlicet bearit adeò festiuis, ac lepidis cantionibus: Si quis enim hoc facere aut negligit, aut detrectat, præsto illi sunt verbera: ac adeò tam sæua, crudéliáque, vt sæpè integrum biduum ex eorum dolore ei, qui sentit, sit decumbendum: vti Ioanna Gransanctæa, aliæq; eius farinæ pleræq; retulerunt. Sed hæc forte prolixiùs de re non vtique admodum seria: non fuerunt tamen silentio prætermittenda: vt sciant homines non esse temerè, quòd sic Dæmonibus inconditæ illæ, atque absonæ voces placent. Quamquam & hoc rectè aiunt similes habere labra lactucas.

More hominum Dæmones suos conuentus agere, vbi solita in fidei clientelaris præstatione oscula, amplexúsque à suis excipiant: vnúmque ex omni numero esse veluti principem, cui his honos solenniter exhibeatur.

CAP. XX.

QVI patronis honores lege clientelari debitos præstát, eorum se genibus aduoluunt, oscula porrigunt, iunctásque manus in illorum passas, diductásque inserunt, demissum, beneuolum, obsequentémque animum istis veluti symbolis profitens. His persimilia Dæmones à suis seuerissimè etiam exigunt, quoties conuentus suos agant, verùm more alienissimo, atque indignissimo, vti solent alia omnia facere. Atque adeò per vnum è

suo numero, qui tum principatum inter eos obtineat. Beatrix Bayona [1] sponte, ac nullo etiam interrogante recitauit vnum ex omnibus solitum esse è suggestu in cella aliqua eminere vultuosum, ac fastuosum, ad eúmque timidum, ac trementem suo vnumquemq; ordine accedere: deinde in signum obseruantiæ ei se ad pedes abiicere, pronúmque, ac venerabundum coràm amplecti. Nicolæa Ganatia [2], Cuninus Gugnotius [3], Franciscus Fellæus [4], eius soror Francisca [5], ac Barbelina Rayel [6] itidem aiunt è multis semper vnum esse, ad quem summa imperij eà qua conueniunt nocte, redeat. Quem principatus honorem non est quod quis fabulosum existimet, aut etiam ex vulgi errore, superstitionéque aliqua promanasse putet: quasi superuacaneum sit ibi ordinem quærere, vbi sine lege, ordinéque sunt omnia: sed sciat eum esse, etiam ex recepta inter pios, probatósque authores sententia. Nam & Diuus Thomas [7], Franciscus à Victoria [8], & Antonius Turquemadius [9] de ea Dæmonum in Dæmones prærogatiua, ac potestate adeò luculenter disseruerunt, vt nihil amplius quæri oporteat: maximéque post illud, quod ex Euangelio [10] memorant obiectũ Christo à Pharisæis conuitium; quod scilicet in principe Dæmoniorum Beelzebub Dæmonia eiiceret: Nam licèt ea sit Pharisæorum oratio, habet coniunctam cum antiqua Hebræorum Theologia opinionem, sicuti autumant in eum locum interpretes: Et id disertè statuit Eusebius Cæsariensis [11], contra Herodem disputans: Siquidem affirmat lamiam illam, quę Menippum insano amore torquebat Dæmonem fuisse, qui

1. *Gerbeuilai. IIII. Non. Augu. 1585.*
2. *Maynerij. VIII. d. Iul. 1585.*
3. *Aucherij. III. Non. Ian. 1585.*
4. *Pangæij. XIIII. Ca. Ian. 1584.*
5. *Ibidem V. Id. Nouem. 1584.*
6. *Blainuillæ Id. Ian. 1587.*
7. *i. part. q. 109. art. 1. & 2.*
8. *In repetitione Magiæ.*
9. *In Hexamerone Dial. 3.*
10. *Matth. IX. & XII. Luca. XI. Marci III.*
11. *In cõfutatione l. VI. Philostrati.*

ſe, qui Apollonio maioris, ac potentioris Dæmonis agenti auſpiciis obtemperauerit. Et ſi quando inferiorum ordinum Dæmones detrectant parere, quibus primum euocantur carminibus: vis demum illis denunciatur ab iis Dæmonibus nos ferenda, qui ſunt ſuperiorum ordinum. Quæ potentiſſima, caſtigandæ iſtius vel moræ, vel contumaciæ apud illos ratio eſt. Vti propriis, ac expreſſis ad id formulis docuit Hieronymus Mengus in ſuis exorciſmis ipſe anteà id à Lucano abundè edoctus. Ac quemadmodum Eccleſiæ ſuæ caput eſt Chriſtus, ita & habere damnatos ſuum Coryphæum cuius perferant imperium (hunc Porphyrius Serapidem, poëtarum turba Plutonem appellat) ſubſtantiarum quoque cœleſtium ordines alios eſſe, qui regant, atque imperent: alios rurſus, qui regimini,
25. Cap.6. imperióque ſint ſubditi. Dionyſius [12] in cœleſti Hierarchia tam multis oſtendit, vt otioſæ futuræ ſint omnes rationes, ſi quæ præterea in eam ſententiam huc afferantur. Et antiquitas maiorum, minorúmque gentium Deos diſtinctis ritibus coluit. Porrò non ſemper eſſe ſatisfactum officio ea, quę dicta, genuum poſitione, ac coxę amplexu: ſed præterea (dictu indignum) ab inuitis ingerenda eſſe oſcula Dæmonis podici, poſtquam is ſeſe immutauit in hircum horridum, ac multò grauius olentem, quàm hœdi ſolent ineunte bruma multi memorant. Poſt hæc etiam eum migrare (inquit
13. Condaij menſe Iul. 1582. Ioanna Granſanctæa [13]) ad aſpicientium terrorem in immane aliquod monſtrum, vaſtitate, formaq; dolio non abſimile: cui os enorme, fumo permixtas flammas indeſinenter euomat; ídque vt pauorem

ſuis

ſuis incutiat:quod ſæpè facere geſtit, quemadmodum alibi commodius dicetur. Adorationis etiam modus is omnium vulgatiſſimus à ſagis perhibetur:primùm in genua procumbere: auerſas deinde manus in morem obteſtantium componere: ſed poſt terga,atque inuerſas tum illum verſus porrectas ſuſtinere tantiſper,dum ſatis, ſupérque eſſe voce ſignificauerit. Ita malus, prauúſque diſtorta, ac peruerſa amat omnia.

A Dæmonibus ſæpè magna vi in fruges,ac ſata immitti variarum ſpecierum beſtiolas,quæ ea momento populentur, ac depaſcantur. Quomodóque id fieri contingat.

CAP. XXI.

EST malo Dęmoni cum natura bellum ſic odio immortali imbutum,vt quæ hæc toto conatu, ac ſtudio edere incumbit,ille contrà ad vaſtitatem, atque exitium ſemper adducere contendet. Ac quaſi ad id non ſatis ſint grandines, pruinæ, reliquæq; aëris tempeſtates,atque iniuriæ, quibus ſe vulgo immiſcere creditur;alia prætereà multa, vel ad prodigium adhibere non ceſſat; quibus id tandem conſequatur, & perficiat. Alexia Violæa [1] refert ſe,poſtquam bacchantium more hac,atque illac vna cum æqualibus multum diſcurriſſet, ſolitam in aërem ſpargere minutum quendam puluerem,ad id ſibi idcirco à Dæmone conceſſum:vnde erucæ bruchi, locuſtæ, atque id genus peſtes ſatorum adeò denſæ naſcerentur, vt iis agri illico vndiquaque contaminarentur. Apra Hoſelotia [2],

1. In agro Tētreo An. 1583.

2. Ad Sancti Apri. x. Cal. Mart. 1587.

3. Haracuriæ IIII. Id. Non. 1586. Alexia Drigæa 3, Odilla Boncuriana 4, & Rosa Gerardina 5 memorant se simili facto ingentem murium copiam non semel in agris excitauisse, qui illico in terram se abderent corrodendis ortarum frugum germinibus. Ioãna Porelia 6 fatetur se eorum, quibus malè cupiebat, iumẽtis œstrum sæpenumerò immisisse; à quo frequentatis aculeis tandem miserrimè necarentur. Idq; præstare potuisse, quoties volebat sola plantæ quę prima ad manum veniebat euulsione, ac in terram cum præfatione certi alicuius carminis, deiectione. Petronius Armentarius, ac Ioannes Malrisius, quod suo loco fusius dicetur, lupos itidem illiso in arborem gramine aliquo excitabant, qui in illud quod iussissent ouile irruerent, nec nisi edita magna strage finem vastandi facerent. Vvelsch Antonius rogatus, vt sortilegorum sodalitati hortum quem ponè casam suam habebat, in noctis sequentis saltationes commodaret, primùm quidem negauit se id facere posse, quòd diceret sibi ea nocte peregre esse oportere: sed cùm nihilominus pergerent rogare, atque adeò pro suo iure instare, exorari quidem se siuit: sed tamen sicuti ante causatus fuerat aliò profectus est. Postero igitur mane domum reuersus, ac hortum fortè ingressus eum passim campis, ac limacibus depastum reperit, ipsisq; bestiolis etiamnum oppletam vndiquaque horti aream. Quod tamen tacitus tulit solita scilicet nefariæ illius sodalitatis vestigia agnoscens. Nam & hæc primùm denegandi horti, tandémque domo excedendi fuerat occasio, ne proprij videlicet damni spectator, adeóque minister esse cogeretur. Ac quod hic insurgunt

4. Haracuriæ XVIII. Cal. Ian. 1586.
5. In agro Stiuesi Nonis Nouēb. 1586.
6. Castro Salini mense April. 1582.

insurgunt ἀπιστοῦντες, atque increduli quidam homines non esse in alterius, quàm Dei omnipotentis potestate quicquam creare, ac fingere, noui quidem nihil afferunt: siquidem omnia [7] per ipsum facta esse omnes sciunt, & sine ipso factum esse nihil, quod factum est; ne ab angelo quidem vsque ad vermes. Verùm quid vetat illa iam sparsim creata in vnum celerimè locum à Dæmone cogi, ac coaceruari, cui longè etiam difficiliora licere non vno huius disputationis loco apertè est demonstratum? Et haud scio, an quæ plerumque inter tonandum vnà cum pluuia in terram decidunt veluti ranarum agmina, illius arte, atque opera ante fuerint sublata, cùm nec in aëre tam paruo momento, quo nubes ibi consistunt, generari, nec ante à sole, vti vapores, expirationésque terræ sursum attrahi, atque euehi posse videantur. Cuius generis & probabile est fuisse, quod Dæmonum imposturis adhuc ludificata antiquitate legimus [8] sanguine, terra, lapidibus, lacte, testis, oleo triduùm etiam aliquando pluisse. Nam ea à natura causam nullam probabilem vnquam habuerunt. Et illa ipsa antiquitas satis alioqui naturæ edocta leges inter prodigiosa καὶ παρὰ φύσιν accidentia semper enumerauit. Iam vt mirum videri non debeat, si quæ bestiolæ contra innatam grauitatem in sublime feruntur: imo inde in terram cum impetu etiam incolumes, ac saluæ proruunt, in eum quem natura dedit locum congeri, ac coaceruari à Dæmone queant. Siquidem vulgo id præstant, qui leuiter etiam Magicis artibus sunt imbuti: Quemadmodum nostra ætate visus est Nanceij Comes quidam è Germa-

7. Ioan. primo cap.

8. Apud. Iulium Obsequentium in libro de Prodig.

nia vniuersas cubiculi muscas circa infixum in parietem pugiunculum congregans, non aliter atque apes in fuga vberis instar è ramo pẽdere solent. Et alius è tota vicinitate, ac confinio excitos angues in ignem Magico circulo conclusum inducens, ac cum ex ijs quæ corpore immanior erat in illum ingredi detrectaret: coacta est tamen repetito identidem carmine id facere, ac se cum cæteris in obiectum ignem dedere, & prouoluere. Quæ si homines Dæmonum ope adiuti minimo negotio, etiam ad oblectationem præstant: quid quæso facturos Dæmones putamus, vbi ad explendam, quæ illis innata, atque insita est nocendi libidinem, se totos parant, ac deuouent?

Noui semper aliquid à superiore conuentu afferri oportere, quod in alterius sit patratum exitium; nec impune esse, si quis ab iniuria, ac maleficio vacuus ad sequentem redeat.

CAP. XXII.

QVemadmodum solent heri in villicis procuratoribus, cùm eorum rationes expendunt, segnitiem, negligentiámq; duriùs castigare: ita Dæmon in suis comitijs, quod tempus examinandis cuiusque rebus, atque actionibus ipse constituit, eos pessimè habere consueuit, qui nihil afferunt, quo se nequiores, ac flagitijs cumulationes doceant. Nec cuiquam adeò impune est, si à superiore conuentu nullo se scelere nouo obstrinxerint: sed semper oportet, qui gratus esse volet, in alium

nouum aliquod facinus fecisse. Quod Dominica Zabella [1] ait ita esse cognitum omnibus, qui nefariam illam militiam sequuntur, vt de hoc vno maximè sint soliciti, ne ad indictos conuentus veniant ab ea ratione imparati. Ac ne in hoc se ignorationis excusatione vlla defendant, improbus ille Magister sigillatim de omnibus, quæ à suis postulat, scholas habet, præceptáque tradit; veluti de frugibus inferenda calamitate; de immittendis in arbores, fruticésue bruchis, papilionibus, erucis, atque id genus infestis vermibus; de fascinando pecore; de segetibus pelliciendis, labefactandísque, ærugine, aut tabe quauis alia; de spargendis venenis, atque adeò de perdendo, quantum in eis est, vniuerso mortalium genere: vt vnumquodque horum singuli testatum sua confessione reliquerunt Hennel Armentaria [2], Anna Ruffa [3], Ioannes Piscator, Coleta eius vxor [4], Matheola Guilleræa [5], Franciscus Fellæus [6], ac ferè omnes, quos ea sortilegij labes aspersit.

1. Rogeuillæ in agro Tentreo Anno 1583.
2. Dusæ prid. Cal. Octo. 1586.
3. Ibidem Cal. Octo. 1586.
4. Gerbeuillæi IIII. No. Maias. 1585.
5. Pangæij. prid. Nonas Decem. 1584.
6. Ibidem. XIIII. Cal. Ianua. 1584.

Dæmones se in variarum animantium formas pro tempore atque vsu inducere: quoties inter suos versari volunt, præcipuamque semper esse hirci, maximè cum se publicè colendos, venerandosque exhibituri sunt.

CAP. XXIII.

DÆmones non esse prauos mentis in hominibus affectus, quemadmodum Democritus, Auerroës, totáque adeò Peripateticorum schola commenta est; sed potius spiritus, vt sic dicam, essentiales, ac suâ natura constantes satis illud Euan-

gelij [1] arguit, vbi memoratur illis rogatu suo concessum fuisse, vt in porcorum gregem abirent. Quomodo enim auaritia, ambitio, ac perfidia in porcos demigrassent? Rursus eos cùm veluti in certamen cum homine descendunt, non vanis imaginibus, ac simulacris: sed comparatis, quæ sub sensum cadat, corporibus, ac φανερῶς, καὶ ἐμπρόσθεν congredi: sic est non vno istius dissertationis loco demonstratum, vt superuacaneus futurus sit labor, si quis iterum in eam rem impendatur. Sed hoc operæpretium est nunc videre, quas illi formas, ac species præcipuè sibi assumant, non quidem pro eius elementi, in quo versantur qualitate, & differentia (quod Psellus [2] attigit) sed vti id, ad quod se parant, munus, ac officium magis postulat, atque exigit. Cùm igitur primum aggrediuntur hominem alloqui, ne is ad insolitæ rei aspectum tam facilè expauescat, humana libentius specie occurrunt, eáque adeò, quæ præ se ferat honestiorem aliquam fortunam: nimirum quo verbis suis authoritatem, fidémque maiorem adiungant: Illísque ob id vestis nigra, & promissa magis placet, quòd ea vtatur nemo, qui non sit apud suos in aliquo honore, & & pretio. Quamquam non desunt, qui ad tegendam potius pedum fœditatem (quod illis perpetuum est insigne, ac vestigium insitæ turpitudinis) consulto adhiberi putent. Ceterùm colorem atrum magis arridere, quia nihil nisi atrum, funestúmque ipsi vnquam hominibus moliantur. Ac vbi iam consuetudine aucta est familiaritas, & cœpit pauor frequentatione paulatim decedere, tum pro vsu, atque tempore modò in hæc, modò in illa vertunt

1. Matth. cap. 8. vers. 32.

2. Ca. quomodo Dæmones occupēt hominem.

animalia: vtpote, si quempiam per viam comitantur, canem frequentius referunt, quod is, etsi assiduè subsequatur, nullam tamen aspicientibus suspitionem malæ rei præbeat 3. Sic Andræas quidam Italus canem cæcum, & ruffum secum ducebat Anno M. D. XLVIII. qui vniuscuiusque arcana aperiret, stupendáque alia plurima ederet. Sic Cornelius Agrippa 4 cacodæmonem nigri canis specie quotidianum asseclam habebat, cui collare erat loreum Magicis per clauorum emblemata notis inscriptum. Sic Dæmones septem in Nicæa ciuitate 5 inter sepulcra delitescebant sub forma obuios quoque incessentes: donec eos Diuus Andræas 6 rogante populo in solitudines exegit. Sic non ita pridem rusticus quidã apud Vogesos (huic Desiderio Financio nomen fuit) si quando vnà cum popularibus discumbebat, pedibus aduolutum canem habebat, à quo demissa clam manu venenum acciperet, quod deinde cui vellet infunderet. Ex eóque satis multos periisse, priusquam illius fraudis in eum vlla trãsferretur suspitio. Quod si quem transuerso aëre sunt vecturi, vti sæpè euenit, cùm ad conuentus suos nocturnos properant, equum (quod animal in eo genere officij maximam pernicitatem habet) sæpius induunt, ac sessores ingenti quò volunt celeritate transmittunt. Sic memorat Olaus Magnus 7 Hadingum Danorum regem in suum regnum, quò nonnullorum factione fuerat eiectus, per immensa maris spatia ab Othini Dæmone in equi specie esse reductum. Et Torquemadius in Hexamerone recitat habuisse se, cum primùm literas attingeret, æqualem cui

3. Eutrop. lib. XVI.

4. Vuesperg. in Iustinũ.

5. Paulus Iouius in eius elogio.

6. Abdias Babyl. Episcopus. lib. III. historiæ Apostol.

7. Lib. III. histor. de gentibus Septent. c. 1.

ſub noctem Gadalupo, vbi Grammaticæ dabat operam, ad deambulationem egreſſo obuius in equo Dæmon perſuaſit, vt poſt ſe in eodem equo ſederet viam vnà confecturi Granatam, quo vtique animus erat poſtridie contendere: Hocq; iter licèt longa diſtans intercapedine, vnicà tamen nocte, etiam in tardo, & claudicante equo expediuiſſe: Ac ne quis huic de ſe talia narranti paruam fidem habeat, viris fuit non vulgaris, ac cuiuſuis pretij, vt qui in Caroli V. Imperatoris comitatu Medicinam honeſtiſſimis ſtipendiis fecerit. Et alicubi [8]

8. ſi benè memini habent Francorum Annales (cum *Hugo Floriacenſis, Petrus Abbas Cluniacenſis, Gul. Paradinus in Chron. Sabaudiæ.* quidam aſſeruit fuiſſe Comitẽ Matiſconenſem) qui ab epulis, quas tum fortè otioſus celebrabat, foras euocatus in præſtolantem præ foribus equum inſilire cogeretur, à quo ſtatim videntibus multis ita ſublimis tolleretur, vt videri illico deſineret: Nimirum ſi dies, eáque hora illi dicta erat, qua ex parte in malam rem eſſet à Dæmone abducendus. Et Inuillæ ad Theriotrophium, pluribúſque aliis in locis huius prouinciæ teſtatum reliquerunt, ſuos à ſe ſæpiſſimè viſos eſſe Dæmones D. Humberti præ ſe ferentes imaginem; qualem vulgo in triuiis depictam videre licet. Iam verò ſi ſortilegos alicuius rei monitos eſſe oportet, & ſunt tamen in præſentia, qui colloquium impediunt homines, in muſcam exiguam inigrãt Dæmon, iam ob id noto nomine Beelzebub; atque eo habitu vicinas auribus partes ſubit, quo propius quæ vult inſuſurret. Idq; Claudia Symonetta à Caſteleri ſortilegij damnata, præter pleraſque alias, quarum nomina nunc non ſuppetunt, vnà cum Antonio filio obſeruauit, In- *III. Cal. Octob. 1588.*

quientes

quientes ſibi circa tempora obuerſitum fuiſſe illa muſcæ ſpecie Dæmonem, cùm in carcerem deducerentur; ac diligenter monuiſſe, ne ſe ipſi intentati criminis manifeſtos ſua confeſſione facerent, quamlibet exquiſitis tormentis ad id vrgerentur. Confeſſos enim certiſſima, ac ſæuiſſima ſupplicia manere: contrà ſi linguam continerent, futurum, vt propediem ſalui, incolumeſque euaderent. Noctu etiam ſæpè iuuat in alienas ædes per tegulas, per cancellos, pérque tenues atque anguſtos alios meatus ſe vna cùm Lamiis ſuis intromittere: Huic vſui felis conuenientiſſima eſt forma. Hanc ſibi aſſumunt adeò germanam, ac natiuam, vt niſi rabie, qua maiore graſſantur quàm ſolent domeſtici, vix diſtingui, ac dignoſci queant: Sicuti plerique omnes, quibus aliquādo ea res perſpecta fuit, conſtánter aſſeruerunt. Iam ſi quem hoc vrit, quod ſui loci, atque ordinis alius quiſpiam in paſcendo pecore ſe diligenter habeatur, ſolicitúmque tenet quomodo conceptum in illū ex ea inuidia odium, amota omni ſuſpicione, expleat: tum auxiliaris aliquis Dæmon aſciſcitur, qui lupi formam prædabundus in eius gregem irruat, ac edita ſtrage ſerui incuriam apud herum accuſet: quam etiam peculij damno tandem ſarciri illum conueniat. Id ſe Petronius Armentarius [10], & Ioannes Malriſius [11] ita factitaſſe inter alia nefariæ ſuæ artis portenta ingenuè ſunt profeſſi: Aſciſcendique, atque euocandi Dæmonis modum fuiſſe, euulſum gramen in fortè obiectæ imminentis arboris truncum, conceptis quibuſdam verbis impingere, quo facto inde lupus ſtatim exoriretur, qui momento deſignatas ad.

10. *Dalhemij in vaſto regno.*

10. *Sexaij Tranſyluanij.*

eadem pecudes discerperet: Nam certè ei ministerio conuenientius nihil deligi poterat ea fera, quam natura præter alias præcipuè ad prædam instruxisset. Vrsi etiam forma nonnunquam gestiunt videri Dæmones, cùm videlicet hoc agunt, vt suis quam minimè terribiles appareant; quod tum præsertim demonstrant, cùm tempestatibus in aëre commotis suam immanitatem ostentant. Idq; obseruasse se non semel recitauit Barbelina Rayel [12], addens

12. Blainuillæ ad aquas Id. Ianua. 1587.

consueuisse illos prætereà ad maiorem horrorem cymbalorum, tintinabulorum, cathenarúmque longam post se seriem trahere, fremitúque, atque vlulatu horrendo omnia permiscere. In quo tamen illam hallucinatam fuisse facilè crediderim, ac speciem imitationémque pro veritate in tanto tumultu, ac trepidatione præcipitanter accepisse. Quamuis & sic horribili forma à se visum retulerit Hermas [13] D. Pauli (vt quidam ferunt) discipulus: nimirum bestiæ, quæ cetis instar erat, locustásque igneas ore affatim euomebat. Postrema, eadémque gratissima est illis hirci forma, cùm non iam alicui se ministerio parant: sed magis hoc agunt, vt ipsi obseruantia aliqua suis se colendos exhibeant, atque apud eos maiestatem aliquam sibi constituant. Quam veluti personam quare ei potius actioni adumbret, non est facilè conijcere; nisi si hoc est, quod regem decet eo habitu in publicum prodire, qui maximè eius virtutes exornet, ac demonstret; aut quod de Pythagoræorum μετεμψυχώσει memorant, id corpus iubat potissimum inire, quod moribus, ingenióque conuenientissimum est. Hircorum

13. In lib. qui Ecclesia dicitur, visione 3.

corum præter cęteras pecudes nobilitatur graueolentia; nulla re tam certo suam Dæmon testatur præsentiam, quàm odoris fœditate intolerabili. Hircorum libidinosa obscœnitas etiam prouerbio locum fecit; hoc vnum Dæmon præcipuè satagit, vt suos rebus Venereis quam maximè deditos habeat: Et ne desit occasio, ipse se quoties illis occurrit in eam formam induit, quę huic vsui sit accommodatissima; nec adeò de stupro interpellare cessat, donec ad id, quamuis ingratissimum, iniucundissimúmque illos pellexerit. Hircorum in obuios quosque effusa sæpè petulantia est, nulla non obit, ac pererrat terrarum loca Dæmon, dum offendat in quem impetum, incursúmque faciat: Hirci saliua fructuis (inquit Varro[14]) venenum est, eiúsque dentes satis interitus, ac pestis præsentissima. Quæ etiam causa fuit, vt in lege locationis fundi excipi soleret, ne colonus capra natum in fundo pasceret. Et Astrologi ita id animal receperunt in cœlum, vt eum extra limbum duodecim signorum collocarent: Satanæ viperinus morsus est, afflatus lethalis, & exitiosus: sic postquam è cœlitum concilio, ac cœtu est deturbatus, hominum rebus se importunum præbet, vt nulla maior cautio sit ijs, qui in tutela pecoris Dominici excubant, quàm illum longissimè ab eius septo arcere, ac prohibere. Hircis obtutus trux, ac ferox, frons cornibus aspera, barba promissa, ac inculta, villi temerè pendentes, succincta crura, totúsque adeò habitus corporis ad deformitatem, fœditatémque comparatus, vt aptior ab eo deligi non queat, qui intus forísque fœda, horrenda, atque immania habet omnia. Siqui-

14. *Lib. 1. de re Rustica ca. 2. & Lib. 11. ca. 3.*

dem similes (quod aiunt) conuenit habere labra lactucas. Et omnino qualis qualis ratio fingi possit eorum penes quos huius rei fides esse debet, consentienti renunciatione testatum accepimus hircinum istiusmodi phasma, ac personam Dæmoni longè esse gratissimam: præsertímque, vbi se suis honore aliquo afficiendum exhibet. Quod & Gaguinus [15] scriptum reliquit de quodam doctore Theologo primatum monasticum apud Ebroicas obtinente (huic Gulielmo Edelino nomen fuit) qui cùm illustrem quamdam matronam deperiret, neque tamen eius potiundi spem vllam relictam iam videret, à Dęmone quouis pretio depascíscendos sibi eos amores potius existimauit, quàm non illis tandem frui pro libidine. Ergo id vt impetraret supplex (ea enim pacto addita fuerat conditio) Dęmonem in hirci specie veneratus est. Eam quoque τραγολατρείαν Torquemadius [16] vir Hispanus frequentem apud suos esse memorat. Etsi eius initium longiùs arcessere placet, ab antiquissimis ad hæc nostra tempora iam manasse reperietur. Nam & in Apollinis arce ingentem seu hircum, seu arietem æneum edito in loco repositum fuisse, cui diuini honores adolerentur, Hesychius, aliiq́; Græci scriptores meminerunt. Imò & hirco in sacrificiis impensiùs delectatos Dæmones fidem facit illud Thesei, qui cùm in littore maris Veneri capra fecisset, subitò ea in hircum, quasi ea sola grata esset hostia, immutata est: vnde & post Epitragia vocari cœpit. Idem factitatum in Calliæ templo, quod in Gargano monte visebatur, tum in eo vbi Amphiarai oracula reddebantur, & Strabo, & Pausanias

15. Libr. x. de reb. gestis Franco. regum.

16. In Hexamerone.

 scriptum

ſcriptum reliquerunt. Et Ægipanes, Satyri, Sauni, Sileni, aliáque ruſticorum Deorum turba, quos vano errore deluſa gentilitas coluit, hircinis defor- mes membris ſe ſemper viſendos præbuerunt.

Quietam, & laboris expertem fuiſſe, quæ olim eueniſſe legitur hominum à bonis Angelis per aëra tranſuectionem: eam verò, quæ nunc circunfertur ſagarum à Dæmonibus, plenam eſſe moleſtiarum, & laſſitudinis.

CAP. XXIIII.

HAbacuc Propheta momento ex Iudęa in Babylonem tranſlatus fuit, vt pulmento, quod meſſoribus ſuis ferebat, Danielem in lacu leonum paſceret; in Iudæam ab eo loco pari celeritate relatus. Philippus quoque Diaconus [2] poſteaquam Eunuchum Candaces Æthiopum reginæ baptiſaſſet in via, quæ ab Hieroſolymis in Gazam ducit, ſubitò in Azoto viſus eſt: Et aliàs ſæpè ſpiritus Domini multos rapuiſſe, ac in longinquiſſimas regiones incredibili celeritate tranſportaſſe in ſacris literis legitur. Verùm adeò tranquilla, ac quieta vectione, vt ſomnium potius quàm vera aliqua migratio eſſe videretur: vti eius beneficia ſemper adiuuant, nunquam decipiunt: Satanæ contra vbiq; pernicioſa ſunt officia, ſolacia moleſta, damnoſa liberalitas, intempeſtiua ſtudia. Ergo ſi quando ſubleuandi laboris occaſione ſuos ſic per aërem tranſmittit, longè grauiori langore confectos relinquit, quàm ſi incitatiſſimo curſu viá, & aſperam pedibus confeciſſent: Quemadmodum Catharina

1. Daniel. 14.

2. Actu. Apoſt. cap. 8.

3. Velle ad Mosellam v. Cal. Iul. 1587. Ruffa 3 Dæmonis, cui se addixerint, fraudes, atque imposturas in medium proferens enumerauit. Addit & Barbelina Rayel 4 se sæpè ex ea gestatione in tantum exagitatam, ac defatigatam fuisse, vt domum reuersę perpetuum triduum decumbendum esset, priusquam pedibus consistere posset.

4. Blainuille ad aquas Id. Ianua. 1587.

Hoc quamuis memoratu incredibile, vno tamen ore sagas omnes loqui suscitandarũ nubium potestatem sibi à Dæmonibus sæpè fieri; quas postquam vnà cum iis sunt elatæ, pellant, trudántque quò velint, ac etiam nisi si quid obstat in terras excutiant. Quæque eius molitionis propria, pecularíáque ab illis memorentur.

CAP. XXV.

NOn est dubiũ, quin quod sequitur futurũ sit supra omniũ fidem ac multis etiã fortè ridiculũ. Hoc certè memini testatũ spõtanea, ac libera assertione plus minus ducentorũ hominũ, qui me Duũuiro damnante incendio crimen sortilegij luerũt: statis, certísque diebus solitos conuenire se gregatim ad ripam, vel stagni, vel riuuli alicuius, maximéque si quis esset, quem solitudo à prætereuntium oculis sepositum haberet; atque illic aquas accepta à Dæmone virga tantisper diuerberare, dum vapores, fumósque abundè excitarent, quibuscum vna sublimes efferrentur. Illud deinde, quod sic esset excitatum se in nubes densas, ac caligantes inducere, quod postquam vnà cum Dæmonibus ei essent inuoluti agerent, pelleréntque quo erat libitum, ac tandem multa præcipitatum

grandine in terras decuterent. Salome[1], & Dominica Zabella[2] addunt, priusquam eo modo aquam exagitarent, consueuisse in eam immittere vel ollam fictilem, qua nonnihil antè inclusisset Dęmon aspicientibus incognitum, vel etiam lapides tantos, quantam optabant pluere grandinem. Decker Maygeth[3] solitam se vnà cum sceleris popularibus acceptas à Dæmone candelas cæruleas in stagnum Fonterssgrube tantisper deuexas, ac lumine pronas tenere, dum id affatim guttis suis instillassent: tum puluerem aliquem medicatum in id quoque spargere, ac disseminare: tandem aquas virgis nigris, quibus à Dæmone suo essent donatæ, identidem ingeminatis quibusdam verbis ad execrationem, detestationémque certis, ac propriis contentissimè etiam diuerberare. Quo facto totus aër statim infuscaretur; at tandem largos tum imbres, tum grandinem in ea, quæ iussissent, loca, nisi si quid fortè obstaret, effunderet. Quę sic excitãdarum nubium ratio non nũc primùm inoleuit, sed & à multis iam ætatibus narrauit Pausanias[4] in Lycæo monte Arcadiæ fuisse vsurpatam. In eo, inquit, fons fuit nomine Agno tam admirabilis naturæ, vt re diuina ibi curiosiùs peracta, quernóque ramo aqua leuiter commota mox densus inde surgeret vapor nebulæ assimilis, qui non multo post effecta nubes, aggregatis item aliis largos imbres demitteret. Non est igitur hoc nostræ ætatis inuentum: Non est etiam vetularum, quarum mentes Dæmon deprauauerit, visum, aut insomnium: sed ipsis vigilantium ac saniorum, qui præsentes affuerant, oculis res certo, ac liquido compertа, atque explorata.

Quam

1. Vergauillæ VI. Cal. Septem. 1586.

2. Rogeuillæ in agro Tẽtrao 1583.

3. Morhangÿ XIII. Cal. Iun. 1591.

4. In Arcadicis.

Quam & confirmát quę sequuntur ex Malleo Maleficarum narrationes: quas quoque illorum, qui eos scripserunt, fidem secutus non dubitaui hîc exponere. Quęsitores quidam cùm periclitari vellent in venefica muliere, quam fortè in vinculis habebant, veráne essent, quæ de sua in commouendis tempestatibus potestate sortilegi prædicarent, eámque ob id manu sua misissent (nam tantisperdum in reatu manent, Magicas vires omnes illis esse ademptas certum est) secedens illa in confertum arboribus locum ibi scrobem, quam manibus ipsa foderat, lotio oppleuit, quod demum digito mouere non destitit, quoad ex eo suscitatus, atque elatus vapor in nubem opacam concresceret, quàm statim tonitrua ac fulgores crebri intersecarent, maximo cum aspicientiũ metu, ac formidine. Sed illa, bono animo este, inquit: iam faxo, vt nubes hæc in ea quæ voletis, loca tota deportetur: quę cùm illi in propinquas solitudines designassent, eò subita ventorum vi, ac tempestate delata nubes properè in saxa, ac grandines dissiliit calamitate interim omni inter demonstratos, iussósque fines se cohibente, ac cõtinente. Huic quoque παράλληλον est quod sequitur de rustico quodam Suauiensi, cui de siccitate, qua tum laborabatur, vehementius conquerenti fortè præsens octo annorum filia recepit se, si ita iuberet, ipsius agrum, in quo tunc vnâ considebant, largo imbre statim esse irrigaturam. Ac cùm pater dixisset se id percupere, illáque pauxillulũ aquæ ad id sibi dari postulasset, ad torrentem, qui in propinquo decurrebat, deducta est, vbi exagitata vnda illius Magistri (aiebat) auspicij,

ciis, cui se mater addixerat, tantum illico pluuiarum coelo exciuit, vt satis essent ei agro abundè irrigando, cæteris interim quaqua versum perinde atque antea sitientibus. Huic exemplo affine est & quod sequitur. D. Claudius Perotius 5 Grammatophilacio sodalium D. Georgij apud Nanceium præfectus, vir certè bonus, & cui in re grauiori facilè fidem adhibeas, de istis differenti mihi apud familiares asseuerauit æqualem habuisse se olim fortè, & in eius sceleris societatem cum patre sortilego aggregatum, qui eiusmodi vapores è pelui cui frigidæ paululum antè esset iniectum, videntibus omnibus, vnà aderant in ludo literario, excitaret. Ioannes Charmæus 6, Iana Oberta 7, & alij eius farinę complures, se non per somnium: sed suis vidisse oculis memorant ingentem sui similium numerum secum sic excitatas nubes hac, atque illac vento, emissave sagitta ocyus percurrentium; ac non aliter, quàm densum fumum scintillæ traiiciunt, atque intercidunt: interímque fragore, atque immani tonitru circumcrepantia omnia audiuisse. Alexia Gran Ianna 8 narrat, cùm itidè nubibus permixta vectaretur, àc fortè præteriens in eum peruenisset locum, vnde despiceret ex municipibus suis quendam equos pascentem, cui nomen erat Ioanni Vehon, ex improuiso astitisse sibi atra, ac prægrandi figura hominem, qui veluti obsequendi cupidus rogaret, ecqua illic esset, quæ ei rustico malè cuperet: se in promptu habere, vnde illum vlcisceretur. Ac cùm ipsa respondisset sibi cum illo graues esse inimicitias, quod vnicum filium olim in eius pascuis equitium habentem penè verberi-

5. *Aquosæ in ædibus M. Mathurini ludimagist.*

6. *Gerbeuillæ Id. Octob. 1581.*

7. *Sanpetromontij V. Id. Nouem. 1581.*

8. *Blainuillæ ad aquas XVII. Cal. Febr. 1587.*

bus necasset, Eia (inquit ille) assentire modò, iam faxo ne diutius id inultum ferat: Ac dicto citius in sublime elatus vel quo nulla queat intendi oculorum acies, illico fulmen cum ingenti flamma, ac fragore in subditos equos contorsit, exisque duos prostrauit, vidente, ac multum trepidante rustico, qui vix passus triginta ab eo loco aberat: sicuti ipse
9. est elogio suo testatus. Barbelina Rayel[9] addit dolia transuersa per nubes à sortilegis adnitente Dæmone impelli, ac volutari tantisperdum ei loco impendeant, quem designarunt ad calamitatem: ac tum demum illa disrumpi in saxa, & flammas, repentinóque impetu pessum ire, ac obuia quæque conterere.

Blainuille ad aquas Id. Ianu. 1587.

Campanarum sonum, quòd eo ad pias preces excitentur homines, Dæmonibus infestum esse, atque inimicum, earúmque non abs re vsum frequentem esse, vbi tonitrua, grandines, reliquæque tempestates, quibus se illi creduntur immiscere, ingruunt, atque impendent.

CAP. XXV.

IS mos pridem Christianis inoleuit, vt campanis excitentur ad pias preces, ac vota, vbi periculum, difficultásque aliqua impendet. Quod est factitant præcipuè, si quando aër nimbis, tempestatibúsque vehementius commouetur, & grandinem, ac fulmina minitatur. Earum igitur sonum vt audit Dæ-
1. mon, in maximam indignationem erumpere solet, inclamans prohiberi se incepto rabidarum isto canum latratu: quod Maria[1], vxor Ioannis Sartoris

Humburgy Non. Iun. 1590.

in Me

in Metzerech; ac ante eam pleraque aliæ, quas nunc meminisse laboro, certo certius se compertisse dixerunt. Ac si quando quas illæ canes intelligat à suis rogetur, eas dedignans suo nomine; vti facere solent, qui in eorum mentionem quos odio aliquo prosequitur incidunt: respondet Beguenotas illas garrulas, atque obstupentes, quæ nunc, vt auditis, odiosè adeò nobis obganniunt. Hócque Catharina Pigeon [2] ob sortilegij crimen non ita pridem damnata, vnà cum aliis pluribus sua confessione clarum reliquit. Quòd autem id illi ex animo doleat, nec offensionis affectatam vllam simulationem habeat, sæpè experientia compertum habuisse se omnes, quæ de ea re interrogatæ sunt sagæ affirmauerũt: Et id satis indicat, quod non rarò earum pulsatores fulmine percussos audiuimus, nec ferè mortalium alios eius iniuriæ magis esse obnoxios, quod & alibi attigimus. Impedimentum porrò tempestatibus ex ea re maximum creari vulgus sagarum loquitur: Et ea opinio sic quorundam animos imbuit, vt iam præsentius remedium nullum aliud esse putent, nihílque quod æquè Dæmonum conatus infringat, atque impediat. A qua etiã non est alienum, quod scribit Paulus Grillandus de Itala quadam venefica (huic nomen fuit Lucretiæ) quam cùm Dæmon dimisso vt assolet conuentu sublatam domum reportaret, audito campanæ signo, quod ad Deiparam virginem salutandam dari solet, illico in subiectas sentes, ac dumos quasi viribus defectus abiecerit, vbi à iuuene quodam, cui tum illac iter erat, visa, atque agnita primum quidem aliud figere cœpit, ac com-

2. Anno M D. LXXXIIII.

minisci:sed tandē suis ipsius iugulata verbis, vt rarò
mendacia cohærent, rem vti erat, silentij tamen fi-
de prius mercede pacta, omnem iuueni indicauit:
Quam cùm is, vt est ea ætas arcani parum tenax,
ex æqualibus vni incautius prodidisset, ea in vul-
gum quasi per manus sparsa ad Magistratus aures
etiam accidit, qui disquisione ampliore testatum,
ac comprobatum facinus seuerissimè animaduer-
tit: Nequicquam tamē illas pulsari, ac sonare aiunt
3. Hennel Armentaria 3, Ioāna Oberta 4, ac quædam
Dusæ prid. Cal. Octob. 1586. aliæ asseruerunt, nisi id fiat maturè: videlicet prius-
quam nubes circumiectum pago territorium atti-
4. gerit. Equidem præoccupanda facies Domini 5; &
Sanpetromontij VI. manus eius præuenienda est, laudaríque multum
Id. Nouem. 1581. debet prompta, ac parata in eo sedulitas, & dili-
5. gentia: sed nec importunum, alienúmque orationi
Psalm. 94. tempus est; cùm ipsas iam vexant procellæ attin-
git calamitas venit tempestas.

6. *Confringens tegulas, imbricesque.*6

Plaut. in Mostell. Nam tam adeò promptum est præsens malum tol-
lere, quàm impendens, imminénsque auertere.
7. Quodcumque 7 temporis momentum ad eum o-
Luc. XVIII. vers. 1. randum tempestiuum est, atque opportunum.
Commentum igitur est sagarum ea ab illarum
Magistellis adinuentum causa, vt hominibus diui-
næ opis spem omnem inter ipsas miserias, atque
ærumnas præcidant. Addit Feuxen Eugel irritum,
ac inefficacem esse earum sonum, si quæ ex illis
dum lustrarentur à sacerdotis concubina fuerit
nuncupata. Quod ego ridiculum, absurdúmque
existimo. Ac licèt negent recentiores quidam eam
in aëre Dæmones potestatem habere, vt grandi-
nem, &

nem,& alia id genus dira faciant,ob ídque vanam esse,& impiam de pulsandis campanis contra tempestatum vim superstitionem: in hoc tamen conueniunt Dæmonibus interdum multa extraordinaria permitti à Deo, in quibus partes suas non obscurè interponant: Plurimáque adeò ipsos agere,quorum vis sensum nostrum,& vsitatam rationem superet. Quod & ex Iob historia sacra, & D. Pauli Epistolis [8], qui disertè illis aëris potestatem attribuunt satis clarum, manifestúmque est: Ac si hostem aduentare, atque etiam imminere classico significetur,id non illico damnandum est,quasi in eo sono, ac canore Martio aliquod aduersus illius impetum, insultúmque etiam oscitantibus præsidium constituatur. Nam ad arma potiùs conclamatur; vt milites soporem, socordiámque excutiant,diligenter agant excubias,aliáque quæ militem iuuat munia strenuè obeant. Induite, inquit idem D.Paulus [9] tuba Euangelij, armaturam Dei, vt possitis stare aduersus Diaboli insidias.Christianis arma sunt oratio,& gratiarum actio,quæ audito Campanarum signo, quod ad eam rem ex vsu mortalium nunc proprium est populariter capiuntur. Siquidem prope est Dominus [10] omnibus inuocantibus eum in veritate, vota suorum exaudit, aures eius ad preces illorum. Ac quod quidam optimè dixit oratione pia commouetur cœlum [11],recludũtur ostia loci illius inaccessibilis, in quo maiestas Dei inhabitat.Sunt & qui eũ Nolanas [12] pulsandi ingruentibus tẽpestatibus morẽ ambitiosius defendentes addant, & vim illis inesse dissipandi aëris, dispergendarúmque nubium ex sonitus sui

8. Ad Ephes. cap.2. ver. 2.

9. Ad Ephes. ca.6.

10. Psalm.145. vers.8.

11. Psalm. 34. vers.16.

12. Petr. Messias varia. lect.lib.11. cap. 9.

immanitatè, & vehementia, quasi si illud non succedat, hoc ei, ceu subsidium aliquod accedere conueniat. Ac non aliæ res, vti sunt tormenta bellica longè potentius, si res expediat id præstent, atque efficiant. Quanquam & hoc à nonnullis vsurpari audio: verùm conatu vtrique irrito, atque inutili. Qui enim satis validè concutere queat, rem tam multa intercapedine distitam, tam vasto, atque denso corpore præditam? Quàm nec inclusa tonitrua fragore; nec eluctantia fulmina iaculatione; nec flagrantia fulgura commotione sua dissoluere, ac dispergere valeant. Et vt sit dispergendi facultas, quo quæso ruinæ iam fœtarum grandine nubium. Nam certè dissipatio fragmenta habet, ac κλάσματα, quæ necesse sit momento in ea in quę incumbunt loca præcipitia ferri, ac ruere. Perinde igitur hoc esse existimauerim, quasi qui olim (vt refert Plinius [13]) popysmis fulgetras Iouem iratum deliniturì adorabant. Aut illud quod est in prouerbio: Vespa cicadæ obstrepens, Catulus leonem allatrans.

13. Nat. histo. Li. XXVIII. cap. 2.

Vestigiis veluti vnguium sæpè impressa, atque exarata apparere, quæ fulmine sunt percussa, quod opinione multis adfert aduitentis: Dæmonis, cui fama est, cùm se in corpus aliquod induit, maximè id placere: quod vncis, hamisque in morem feræ bestiæ sit instructum.

CAP. XXVII.

VSu venit vt quæ fulmine sunt afflatæ, ac percussæ arbores, muri, pauimenta, vestigia sæpè

ostendant veluti vnguium; quæ alij à Dæmone, cui rumor est hamatas, atque vncinatas esse manus, credant: alij id, ceu anile, deridentes in naturæ, quæ rariora, ac difficiliora sæpè edit, solis causis positum esse affirment. Expeditum siquidem, & promptum esse fulmini in eas partes sua se volubilitate scindere, quę speciem sic incuruatorum radiorum prębeant, ac flammæ, cuius plurimum admixtum habet, proprium est virgatis notis ea, quæ lambit, inscribere. Quod & in Ephesini templi incendio animaduertisse se recenset Aristoteles [1], & passim in ædificiorum, quæ igne consumpta sunt, reliquiis obseruare licet. Tum eius quod corporis est expers in id quod est particeps actionem nullam esse posse, quæ sic ex impressione notam, ac vestigium relinquat. Sed has omnes vna delet ratio ex eo ducta fundamento, quod in huius operis peroratione posuimus Dæmones sæpè ex solida materia corpus sibi comparare: tum eo habitu fulminibus Dei nutu, ac voluntate permisceri, ad deinde multa efficere, quæ sunt præter omnem tributum inanimatis à natura motum, atque ordinem, veluti cùm sursum, deorsùm que meant, ac remeant, quasi aliquid scrutentur, atque inuestigent. Vnde & nomen illis [illegible]: Aut cùm obuia aliquando declinauit [2], vel peruadunt innocenter: aliquando etiam proterunt, ac pessundant. Vt hic etiam [illegible] adiiciam, quibus licet Aristoteles [3] naturalem causam attribuat: tamen mira valde ea sunt, habéntque sine dubio (vt inquit Seneca [4]) insitam potentiam aliquam diuinam: vt potè cùm ferrum, aut æs, quo scutum tegitur, liquatur: ligno interim nullam vim exter-

1. Cap.1.Lib. III. Meteor.

2. Volaterra. Philo. Li. 36.

3. Cap.1.Lib. III.Meteo.

4. Lib.II.natura.quaest. cap.31.

nam accipiente: loculis integris, atque illæsis conflatur argentum: stat fracto dolio, vinum: malorum serpentium, aliorúmque animátium, quibus mortifera vis inest, venenum omne consumitur: prægnantis mulieris, ea superstite, atque incolumi, fœtus exanimatur. Vt non omnino explodenda videatur eorum sententia, qui in istis aliud quiddam, quàm quod in naturalium causarum serie atque ordine positum est intercedere putant. Maximè cùm id testatum reperiatur consentienti ferè omnium voce, qui se nostra ætate in Dæmonum potestatem tradiderunt, eo modo scilicet solere illos, cùm furunt, ac bacchantur vnguibus digladiari: vti & non pridem Iana Nigra 5 Armacuriaua retulit de Magistello suo, qui Nicolai Bequenotij stabulum noctu ingressus, vt ibi eius equum interficeret, priusquam id aggrederetur facere, exteriorem parietem sic vnguibus exarauit, vt (quod aiunt) ex iis facilè leonem coniiceres. Et memini me nondum ex ephebis egresso, cùm Chermis (quæ mihi patria est) fulmen vniuersas ædes propinqui mihi hominis esset peruagatum, ad extremum eam porticum qua id se foras eiecerat inscriptam profundis, frequentibúsque vnguium vestigiis reliquisse. Quæ, cùm populares rei nouitate adducti magna cum admiratione certatim inuiserent; accurri, & ipse, eáque præsens vidi, non sine aliqua narium offensione, cùm sulphuris teterrimo nidore ædes illæ adhuc oppletæ essent.

5. *Leberij v. Cal. April. 1588.*

Non

Non rectè sentire, qui cum Epicureis negant Dæmones hominibus occursare, solatia afferre, terrores iniicere, insidias parare, iniurios, molestos, ac noxios esse: cùm hæc passim tum sacræ, tum prophanæ historiæ perhibeant, hodiernáque adeò sagarum omnium sermones vno ore confirment.

CAP. XXVIII.

THeodorus Bysantius[1], totáque adeò Epicureorum schola negauêrunt sapienti visum vllum vnquam fuisse obiectum. Si quod enim aliquando auditum sit adparuisse, id pueros, mulierculas vecordes, atque ægrotos, quibus formidines ex imbecillitate animi, ac rerum ignoratione existunt, authores, atque assertores habuisse. Et hæc quidem illis ex alia longe absurdiore nata est opinio: non esse scilicet in rerum natura spiritus, ac Dæmones: proindéque ab illis frustra istiusmodi phasmata, ac terrores metui. Ad quam persuasionem, & Cassius vnus ex ea Epicureorum familia conatus est Brutum virum, nihilominus constantem, & moderatum adducere: vti in eius vita recitat Plutarchus[2]. Sed huic reliquę ferè omnes philosophorum reclamauerunt sententiæ: Et ipsa experientia à multis ætatibus repetita eam satis à commenti opinione nunc vindicat. Scatent enim historię exéplis phantasmatum, quæ proprias figuras, non etiam inanes ex metu imagines habuerunt. Illud quod eidem Bruto, Philippis apparuit: Athenis philosopho Athenodoro: Curtio Ruffo in Aphrica: Romæ Senatui vniuerso[3]. Quod postremum huius in quo

1. Patritius Senen. li. v. de reg. tit. 8.

2. Plutarch. in eius vita.

3. Plinius secundus Epist. lib. vii. Epist. 27.

versamur argumenti fidem ex eo magis adiuuat, quia non momenti vnius visum id fuit: sed perpetui biennij. Toto enim eo, vt perhibent Antonini Pij (quo imperante id accidit) viographi, Marcus Ruffus senator, postquam è viuis abisset, eodem quo viuens solebat loco: sed mutus, silénsque, sedere visus est: vt innumera alia omittam, quæ posteriorum temporum res gestæ continent. Quibus & Christiani ipsi calculum suum adiecerunt: adhibita tamen distinctione, ac differentia: vt scilicet spirituum alij sint hominibus beneuoli, ac fideles, à quibus salutaria omnia veniant expectanda: alij noxij, atque ἀλάςορες, à quibus pestifera, ac crudelia omnia sint metuenda: Illos si quibus occurrunt, ac fortè prostratos vident, eos sua virtute illico erigere, ac confirmare: vti euenit Agari 4 Abrahami famu-

4. Genes. XXI. vers. 17. læ, cui magna desperatione affectæ ob commeatus difficultatem, quàm in Bersabees solitudinibus, vnà cum filiolo Ismahele patiebatur, Angelus apparuit, ac cùm perterrefactam videret, prohibitam primùm timere amicè solatus est, ac de eiusdem Ismahelis fortuna benè sperare iussit. Idem & Cornelio centurioni contigisse in Actibus Apostolorum

5. Cap. 10. vers. 3. & 4. legimus: Nam cùm timore non paruo ad primum Angeli aspectum correptus fuisset, ab eo tamẽ statim liberatus est, atque audiit orationes suas, ac eleemosynas Deo gratas, acceptásque fuisse: proindéque securus fausta, prosperáque omnia expecta-

6. Matth. XXVIII. vers. 3. & 4. Marci XVI. vers. 6. ret. Mulieribus quoque, quæ prima die Sabathi summo diluculo ad Seruatoris nostri sepulchrum accesserunt, visus est Angelus facie instar fulguris coruscanti, veste vti nix candida, ac cùm ad eam

oris, habitúsque admirationem expauissent, ab illo admonitæ sunt, metum omnem vt deponerent; atque ita iam confidentiores factæ sigillatim, quod sibi faciendum erat, edoctæ fuerunt. Hos verò alteros metu quos aggrediuntur exanimare, ac sæpè vix viuos cùm recedunt relinquere: nimirum ne sic cõsternatis animo tam facilè sit eorum artes, fallaciásque detegere: simul vt siquod adhuc bene agendi consilium superest, id illico excutiant, atque adimant. Nam & Thucydides 7 apud Plutarchum hunc longè vberrimum pauoris fructum commemorat, quòd omnes honestos conatus soleat frangere, ac prohibere. Et Cicero 8 ex veteri poëta: Pauor (inquit) mihi sapientiam omnem exanimato expectorat: Tum Plautus: Pauor territat mentem animi. Quæ etiam causa fuit, ob quam veteres Pana Deum (sub hoc Pamphilus Eusebius, dũ ad Theodorum Episcopum scribens Plutarchi de Thamo historiam recitat, Dęmones omnes comprehendit) existimabant repentinos terrores, improuisásque formidines immittere. Inde tot apud eos lemures, laruæ, lamiæ, Empusæ, Vertumni, aliáque id genus spectra; quæ se, vt aspicientibus terrorem maiorem offerrent, modò in hanc, modò in illam speciem immutare solebant: vti eleganter his versibus expressit Aristophanes in Ranis:

7. In lib. de fortu. & virt. Alexandri.

8. Lib. III. de oratore.

Καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν Δία θηρίον μέγα
Ποῖον τί, δεινὸν παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται
Τότε μὲν βοῦς νυνὶ δ' ὀρεὺς, τότε δ' αὖ γυνὴ
Ὡραιοτάτη τίς. ποῦ 'στι, φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω
Ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή 'στιν, ἀλλ' ἤδη κύων
Ἔμπουσα τοίνυν ἐστί.

Et qui Antonij Abbatis Alexandrini vitam descri-

9. Marul. lib. V. ca. 7. psit: Ei (inquit[9]) degenti in Heremo nequissimi spiritus monstrosa diuersarum imaginum facie metum incutere sunt conati: ferarum more in eum rugientes, vlulantésque: serpentum sibilationibus perstridentes: rictibus ringentes: dentibus infrendentes: toruo oculorum aspectu scintillantes: flammas ore naribus auribúsque perflantes: nulláque adeò pauoris omissa specie, qua illum terrere possent. Cui & germanum est illud D. Hieronymi in Hilarionis Abbatis vita talem si non formarum, at vocum imitationem, variationémque continens. Ab eo (inquit) sæpè nocte intempesta auditi infantum vagitus, balatus pecorum, mugitus boum, planctus quasi mulierum, leonum rugitus, murmur exercituum, aliáque variarum vocum portenta: vt ante sonitu, quàm aspectu territus cæderet. Nimirum in hoc supra quàm credi potest sibi placet Diabolus: vt quauis ratione diuexatos homines habeat, ádque omnes concitandorum terriculorum occasiones ob id semper est intentus. Ἄτη (inquit
10. Homerus[10]) φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ᾽ αἶαν βλάπτους᾽ ἀνθρώπους. Ἄτη
Iliad. 1. (interpretatur Suidas) ὁ διάβολος, ὁ ἀντικείμενος. Qua de re in veterum historijs alia etiam abundant exempla: quæ tamen hîc non est animus attingere, cùm plura hæc ætas datura sit, quàm vsus veniat. E quibus hoc mihi primum erit de auriga quodam Nanceiano. Eum fortè in Henæo saltu, qui saltus ab vrbe alterum abest lapidem sæuior tempestas inter lignandum nec opinantem oppresserat. Vt igitur se ab eius casu protegeret, tecto alicui festinanter succedendum fuit. Quod dum facit, sub ea, quæ se in proximo densam, patulámque magis ostendit,

arbore, atque ibi consistit, expectans dum sedatur tempestas: Ecce sibi astantem ex improuiso lignatorem alium videt, quem dum attentiùs considerat (vt fit vbi in ignotum, peregrinúmque hominem incidimus) aduertit illi nasum nunc se enormiter in litui morem producentem: núc in iustam, pristinámque formam momento contrahentem: tum pedes corneos, bifidósque ac totam corporis molem extra modum. Primùm igitur ingẽti pauore deiici, ac penè emori: mox, quod (in eiusmodi difficultatibus more inoleuit,) Christiano se symbolo, fiduciáque munire: tandem solum se, vt anteà, videre; atque adeò obstupefactum, vt quæ illi antè in vrbem vel velatis (quod aiunt) oculis errari non potuisset via, tunc ab attentissimo etiam, ac diligentissimo ignoraretur. In quam quoque vrbem sic lingua hærens, oculis stupens, totóque corpore trepidans appulit: vt quæ acciderant narranti facile fuerit credere. Cuius etiam rei fidem non parum adauxerunt, quæ lignatores alij eminus à se visa prædicauerunt: Eo enim loci infuscatus aër, ac densiore fumo obuolutus illis apparuerat. Eiusdem argumenti est, quod sequitur. Desiderij Maioris Scutellani doliaria vasa Nicolaus Stephanus ex conducto religauerat, pactámque mercedem per Iacobetam [11] vxorem (hæc insignis erat venefica) sępius, atque incassum sibi reddi poposcerat. Hanc Iacobeta interpellandi prouinciam tandem pertæsa, ac præterea frustrati tamdiu laboris indignitate nõ parum commota hoc sedulo agebat, quomodo eam tergiuersationem in Desiderium noxa aliqua animaduerteret: quærebatúrque tantum ad

11. Buxerij ad quercum. III. Cal. Mai. 1588.

id latens aliqua occasio. Commodùm inter hæc iussus est Desiderius in solas terras excedere, quòd eius domum pestilentia fortè inuasisset, habebátque is sub mapalibus seorsum familiam: Ibi cum sera iam nocte cum solo filio degentem Dæmon (sic postulante Iacobeta) adoritur strepitu, fremitúque adeò horribili: vt cœlũ ipsum solutis compagibus in eius casam ruisse videretur: Neque falsum fuisse hunc terrorem, aut à Desiderio malitiosè excogitatum, dum sibi placet vanos in vulgus rumores disseminare, indicio posteà fuit: quod ipse cum filio ex eo in talem morbum inciderunt, qui omnium qui viderunt opinione pro desperato haberetur. Huc pertinet & illa, quæ fusiùs suo loco de nutrice describetur, narratio; cui multa nocte ad puelli cunas vigilanti Dæmon Errici Carmucij, qui illam malè oderat terrorem maximum iniecit, vitris fenestrarum ingenti cum strepitu confractis, ac disiectis. Psellus quoque author est Dæmones sæpè quo terrorẽ eiusmodi adaugeant, lapides iacere solitos, sed ictibus irritis. Tali lapidatione diuexatos fuisse Moguntinos Anno D.CCC.LIII. refert Sigebertus. Si Et ferri quidẽ ea molestia potuisset, nisi longè grauior alia esset consecuta: ex incendio scilicet, quo consumptæ sunt vniuersæ illorum ædes, quas sic anteà Dæmon saxis appetiuerat. Quæ calamitas etiam Columberij, qui pagus sex miliaribus à Leucis abest, nostra memoria accidit. In eius extremo vico, qua iter est Salsuriam, rusticus casam habebat, humilem quidem illam, sed satis pro fortuna lautam, ac nunquam quod esset auditum vllis spectris infamem. Occupauit tamen illam

illam Dæmon ſolis primum contentus lapillis domeſticos citra noxam de nocte impetere: ſed vt id ex aſſuetudine ab illis negligi, ac etiam ludibrio haberi vidit, hunc contemptum non ferens, ignem caſę profunda iam nocte immiſit; quo ſic momento exarſit, vt ferè ſolo tota exæquaretur. Quæ cùm illac aliquot pòſt diebus iter faciens ab accolis inaudiuiſſem, locum adhuc ruinis deformem ipſe præſens videre volui, quo rem omnem clariorem, teſtatiorémque apud alios relinquerem. Huc etiam non inconcinnè referri poteſt, quod Torquemadius [12]. vir Hiſpanus vernaculum vernacula lingua refert: Salamancæ, inquit, matrona fuit cuius ædes importunis eiuſmodi lapidationibus infeſtæ vulgo habebantur: Eo rumore excitatus vrbis præfectus periclitari ipſe voluit, veráne eſſent, quæ de ea re adeò conſtanter prædicabantur: an potius à domeſticis tegendæ alicui nequitiæ affingerentur. Nam & in ijs erant duæ non illiberalis formæ adoleſcentulæ, cum quibus amatores liberius per eam occaſionem cõgredi velle, atque in hoc omnem iſtam fabulam adornare erat ſuſpitio. Ad illas igitur ædes ea ſe hora præfectus confert, qua ferebatur frequentiſſima eſſe lapidatio. Accurrunt vnà populares non minus viginti, è quibus aliquot dimittit, qui adhibito lumine perueſtigarent, ecquis in ſuperiore domo eſſet, qui ſic domeſticos ſaxis appeteret. Redeunt peragratis diligenter omnibus latebris, renunciántque omnino reperiſſe ſe nihil, vnde ea timeri deberent: Placuit tamen ad imos ædium, quo tum è cœnaculo deuenerant, gradus conſiſtere, atque aliqua mora hoc

12. *In Hexamerone. Dial. 3.*

quicquid

quicquid esset amplius probare, & experiri: Ecce autem vix dum eo loci constiterant, cùm ingenti tumultu lapides cœpere in agmen deuolui; qui tamen singulorum crura innocui præterlaberentur. Denuò igitur mittuntur, qui viderent, vnde hic lapidum imber sese tam creber effunderet: sed & vbique solitudo, vt anteà reperta iam à multis conceptam de ea re opinionem non parum confirmauit, videlicet hæc Dæmonum arte, ac præstigiis omnia fieri: Auxítque adeò quæ non cessauit grando eorum capitibus allabi, qui se etiam ex illis ædibus præ metu foras eiecerant: Ex quibus tandem vnus loci securitate factus iam ferocior sublatum, ac diligenter oculis notatum lapidem in aduersum tectum hoc præfatus proiecit: Si is à te est, ô Dæmon, eundem mox in me reiice: Quod cùm illico esset factum, licèt casu irrito, desitum est amplius dubitari, quum res ita se haberet, vti illam primũ in vulgus matrona ediderat. Et memini me cũ grassante Tholosæ pestilentia Anno circiter M. D. LXIII. in Auscorum augusta essem, ac fortè apud D. Abelium in eius vrbis Metropolitana Ecclesia sodalem ludo noctem ducerem: vti tunc ætas erat, atque otium, ab eiusmodi petulanti Dæmone omnibus, qui tum vnà in eodem atrio inclusi eramus exhibitam, sæpius inter ludendum non leuem molestiam fuisse: hinc, illinc temerè iactis lapidibus, qui tamen sine cuiusquam noxa, atque iniuria in terram decidebant. Eius atrij foribus pessulum intus obductum erat: nulla in eo præter abacum, mensam, atque sedilia supellex, vnde techna vlla oriri, atque instrui posse crederetur. Et hæc quidem sic sunt bonorum

norum, malorúmque Dæmonum in aggrediendis hominibus cõtra comparatæ rationes per eas, quas modò dixi, causas beneuolentiæ, odij, solatij, terroris, adiumenti, noxæ, beneficij, iniuriæ, quæ studia in vtrisque semper alunt diuersa, & contraria. Quibus & hoc consequens est, quod nobis ab initio dictum est ambigi sine magno errore non posse; quin sint, qui rebus hominum faueant, inuideant, prosint, obsint, patrocinentur, insidientur Dæmones.

Non modò, vt iam dictum est, sortilegos per aërem à Dæmonibus deferri; sed & ex eo loco multa in hominum perniciem moliri, ac machinari: demúmque in terram innoxio casu, ac qualis solet esse auium, lapsione placida, quietáve deponi.

CAP. XXIX.

QVi negant maleficorum ad suos conuentus veram profectionem, imaginariámque tantùm existimant: maximè se defendunt authoritate Ancyrani Concilij statuentis hunc errorem prorsus Paganicum esse, & impium. Sed hoc Concilium Prouinciale tantùm fuit sub Marcello Ancyrano Antistite, contra quem etiam hæresis Sabellianæ suspectum Asterius Apollinarius, & Hilarius scripserunt, vt multi existimant celebratum. Ac quamuis post confirmatum in Trullo, canone secundo sextæ synodi reperiatur: tamen contrarijs multorum patrum, quos ætas posterior tulit, sententijs ea impugnata est opinio: Inter quos fuerũt

DD. Ambrosius, Augustinus [1], Thomas [2], Bonauentura [3], Innocentius Octauus [4], & Cardinalis Caietanus [5]: Tum Iurisconsulti non infimi ordinis Alfonsus Castrensis [6], Syluester Prierius [7], Paulus Grillandus [8], Martinus Nauarrus [9], Sprenger [10], ac plerique alij, qui quæstiones inter eiusmodi maleficos sæpè & diuersas exercuerunt. Et certè tutior, potiórque semper visa est ea sententia, quæ rei illius veritatem astruit: Siquidem fundamentum positum habet in ea ratione de qua vno ore Theologi omnes cõueniunt: videlicet Dæmonibus post lapsum, atque apostasiam integra mansisse naturalia dona: vti sunt immortalitas, potentia, motus, celeritas, scientia, aliaq; id genus veluti dotes, quas à sua acceperunt origine: Bonis autem spiritibus promptum esse, vt vel momento temporis, nòn tantùm ipsi immensa aëris spatia decurrant: sed & homines nullo negotio vnà secum traducant, satis demonstrant, quæ in eam rem paulò antè de propheta Abacuc, & Philippo Diacono à nobis sunt recitata. Minus igitur mirum iam videri debebit, si hæc quoque præstant mali. Nec adeò ea res exemplo caret: sed & perhibent literæ sacræ [11] hominem fuisse spiritui immundo obnoxium, quem in loca sola sæpè is transportaret, disceptis antè quibus erat colligatus cathenis. Et IESVM ipsum [12] scimus à Diabolo assumptum fuisse ac modò supra templi pinnam locatum, modò in montem excelsum deportatum. Ac ne quis putet hæc miracula eius ætatis propria fuisse, quæ Deus pro tempore, atque Euangelicæ doctrinæ vsu tunc edi, atque apparere voluerit. Nunc verò nec necessariam, nec credibilem ea

1. Libr. x & xxi. de ciu. Dei.
2. ij. a. ij. æ. q. 95. art. 5.
3. In III. sent. dist. 19. q. 3.
4. In bulla præfixa malleo mal.
5. ij a ij. æ. q. 95. super artic. 3. S. Thomæ.
6. Libr. I de iusta hæret. punit. c. 14
7. In tracta. de Strigibus.
8. Libr. II. de sortil. q. 7.
9. In manuali c. 11. nu. 38.
10. In Malleo Malefic.
11. Lucæ 8. Marci 5.
12. Matth. 4.

lem ea habere authoritatem sciat posteriorum ætatum historias: istiusmodi quoq; exemplis abundasse: quemadmodũ amplius in huius operis peroratione docebimus: & noua alia quotidie se prodere, è quibus pauca quidem, sed clara, ac testata earum prouinciarum, vbi acciderunt monumentis subiiciam. Est Giruncuriæ in Vogesorum prouincia castellum satis firmum, è cuius summa arce, cùm tegularum ordines aliquot fulmine essent disiecti, Sebastiana Picarda [13] non multo post in eo pago sortilegij rea fortè & id apud Iudicem professa est, Dæmonis, suáque simul opera esse patratum: Cùm enim (inquiebat) è nube vna in illam proruissemus eo consilio, vt funditus euerteremus, non fuisse tamen in nostra potestate id exequi: sed tantùm pauxillulum id ruinæ attulimus, vt esset quod eius conatus nos non omnino pœniteret. Simile huic est quod sequitur. Cuninus [14] quidã nomine Magistratum in D. Clementis fano vbi commorabatur obtinens, cùm ruri fœnum inter domesticos curaret, cœlúmque iam magnis tempestatibus commotum cerneret, domum fugam parabat: sed dum ad eam se instruit, subito fulminis ictu proximè se quercus sex radicitus vidit euersas; ac eam, quę septima loco adhuc stabat, totá ceu vnguibus laceratam, ac discerptam. Cùm iam multo magis properaret, amissis etiam pręfestinatione pileo, ac ijs instrumentis, quæ tum manibus gestabat: ecce de integro audito fulminis fragore illi visa est in summa quercu, quæ in propinquo erat, hærere mulier, qua (vt credibile est) nubes se eo impetu exonerauerat. Eã igitur consideratiùs intuens,

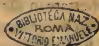
13. x. Cal. Nouem. 1586.

14. Roncaij. ad D. Clementis fanum. Cal. Dec. 1586.

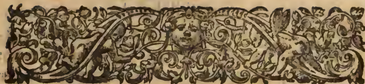
agnouit è vicinia esse vetulam, quam illico sic cœpit verbis increpare: Túne pessima ea es Margareta Vvarina, ad quam quantum nunc comperio non immeritò ante hac sortilegij suspicio apud omnes pertinuit? vnde tu nunc nobis ades isto habitu? Cui illa: ignosce hoc mihi, quæso, ac celatum habe, quod nunc vides. faxo si hoc ita de me promerueris, vt nunquam à me tibi, tuísque vel minima oriatur iniuria: Ac ne quis de istis addubitet sciat non modò esse comprobata Cunini illius testatione, quam iureiurando apud Quæstorem sanctissimè firmauit; sed etiam ipsius Vvarinæ agnitione, & extra tormenta sæpius repetita, & in ipso vitæ vltimæ momento multis audientibus confirmata. Huc etiam pertinet, quod ex alijs quæstionibus capitalibus, eorúmque qui illas exercuerunt fida renunciatione compertum habeo. Coorta cum magno fragore, tonitribúsque tempestate, qui armenta, reliquósque pecorum greges in collis Alemani iugo custodiebant, is ad vicinos Huecuriæ campos, quæ est in Vogesorū præfectura pertinet, se vt in operto essent in proximas syluas abdiderant: Ecce verò illis ex improuiso visi sunt rustici duo summis arborum, quæ proximè stabant, ramis hærentes, ac velut implicati, adeóque animis consternati, vt facilè indicarent illuc non consilio, sed casu, atque inauspicato aliquo impetu peruenisse. Tum autem vestitus fœditas, ac deprauatio quasi perditum, sentésque omnes fuissent reptati suspitionem adaugebat, eo loci à Magistello suo eiectos, detrusósque fuisse: postquam is illos hac, atque illac more suo traxisset. Cōfirmabatur & id eo magis, quòd cum

cùm illic tanto temporis ſpatio conſediſſent: quantum ſatis eſſet ad probandam, aſſerendámque oculorum fidem: momento tamen, aduertentéque nemine, dilapſi apparere deſijſſent. Tandem & dubitationem omnem amouit, quæ non longo pòſt tempore conſecuta eſt illorum ea de re ſpontanea, atque armentariorum verbis conſentiens confeſſio, cùm ad interrogata ex vinculis reſponderent. Eſt etiam villa, quæ ſe Bellimonte Vitellium contendentibus ſiniſtrorſum oſtendit: in eius ſummum tectum cùm fortè & ijdem è procelloſa nube præcipites decidiſſent, magnáque difficultate Rotarius (id erat eorum alteri nomen) afficeretur, quemadmodum ex ita arduo loco ſe incolumes poſſent in terram demittere: nam & earum rerum adhuc erat rudis & inſolens: hęcq; illi ad inſanas eiuſmodi nimborum molitiones periclitata primùm fuerat abitio. Amantius, qui à prima pubertate in Dæmonis ſeruitutem à parentibus abductus maturè ſe ijs aſſueſecerat, ridens ibi infit: Bono animo es, ſtulte, nam qui nos habet ſua poteſtate ad difficiliora habiles, atque idoneos Magiſter, hoc etiam negotium facile, ac ſine vllo periculo expediet. Nec dictum res diutius morata eſt: nam ſubito turbine vnà correpti, ſine vlla noxa in terram ſunt depoſiti, ipſa tota ſic contremiſcente domo, vt à fundamentis reuelli videretur. Hócque ipſi diuerſi, totidem tamen verbis recenſuerunt. Imò & cum villaticis commiſſi de die, déque tumultu, ac trepidatione omni inter eos liberè, ac conſtanter conuenit. Ac tandem quos viuos criminis ſocietas conuinxerat, eoſdem

mortuos flamma iudicis damnatione absumpsit. Et hæc quidem pauca ad tam multa, quæ superiores attigerunt ceu auctarium accedant. Nam certè si plura numerando percensere velim, facile id mihi sit facere, qui alia etiam in Sortilegorum, quas exercui, quæstionibus viderim: sed vti Iurisperitis loqui nisi laudata aliqua lege pudor est: ita mihi ea commemorare, quorum documenta in aduersarijs meis nulla exscripta habeam, hic est religio: Multa verò, vt iam dixi, à me priusquam hæc scribere esset animus neglecta sunt, quæ profectò nunc piget non annotasse, quòd eorum vsus sæpè veniat, nec occurrant tamen desiderata, ac requisita.

DÆMO

DÆMONOLATREIÆ

LIBER SECVNDVS.

Non esse in Dæmonum potestate dissolutas morte animas ad sua corpora reuocare. Vt tamen sunt operum Dei adumbratores maximi, id sæpe in speciem eos præstare, dum sese cadaueribus insinuant, ac in ijs motum qualis in viuentibus esse solet interius cient: quemadmodum ἐν λυκομάρτεσι euenire videmus. Tum de Petronij Dalhemij impietate, parricidio, prodigiosisque amoribus historia.

CAPVT PRIMVM.

Νεκυομαντείας, & vaticinationis, quæ fit per excitatos ab inferis Manes meminit, Herodotus in Terpsicore. Et Homerus [1], Vergiliúsque [2] Mercurium (is magnus incantator fuisse perhibetur) νεκράγωγον, ac animarum ab Orco [3] euocatorem faciunt. Historiæ etiam tum sacræ, tum profanæ frequentissima eorum exempla continent, qui reuocatas ad sua cadauera vmbras humana voce loqui, ac interrogata respondere compulerunt. Saul [4] dubitans vtrum de summa

1. Odyss. α.
2. Aeneid. IIII.
3. Eras. Chil. I. centur. I. Adag. 97.
4. Samuelis I. cap. 28.

marerum prælio cum Philiſtęis decerneret an, potius bellum in aliud tempus traheret, ad Dei oraculum confugit, ab eo euentum belli ſuſcitaturus: ſed ſilente Deo, ac reſponſum denegante in Endor vrbem proximam ad anum quamdam Manes, vt audierat, elicere callentem ſe contulit, ab eaque dato iureiurando ſe id factum nemini indicaturum,

5\. impetrauit, vt Samuëlis animã ab inferis euocaret. Vix igitur ipſa 5 carmen bene adhuc mouerat, cùm ecce imago venerãdi ſenis ſacerdotali habitu amicti ex improuiſo affuit; qui Samuëlẽ ſe eſſe diceret, nunciarétque Sauli fore, vt proſtridie ipſe cũ liberis acie victus caderet, domeſticúmque regnum vnà cum vita amitteret. Cui exemplo ſimile eſt & germanum illud Lucani 6, vbi militem inducit recens occiſum à Theſſalica quadam muliere reuocatum ad vitam, ac Sexto Pompeio euentum belli Pharſalici prædicentem. Quod ne quis commentum eſſe poëticum exiſtimet, id Plinius 7 ex Varrone totidem ferè verbis, ac tantùm ſilentio prætermiſſa mulieris incantatione recitat. Bello inquit Siculo Gabienus Cæſaris claſſiũ fortiſſimus captus à Sexto Pompeio iuſſu eius inciſa ceruice, & vix cohærente iacuit tota die. Deinde cùm adueſperauiſſet cum gemitu, precibúſque congregata multitudine petiit, vt Pompeius ad ſe veniret, aut aliquem ex charis mitteret: Se autem ab inferis remiſſum, haberétque quod nunciaret. Miſit Pompeius plures ex amicis, quibus Galienus dixit inferis Diis placere Pompeij cauſas, & partes pias. Proinde euentum futurum quem optaret. Hoc ſe mutuare iuſſum Argumentum fore veritatis, quod peractis mandatis

5\. Eccleſi. 24. D. Augu. ad Simplicia. lib. 102. q. 3.

6\. Li. VII. de bello Pharſa.

7\. Lib. hiſt. nat. VII. cap. 52.

mandatis protinus expiraturus esset: Idq; ita euenit. Huic persimile est ei illud, quod de Zacla Ægyptio propheta memorat Apuleius[8]: Is (inquit) grandi mercede pepigerat defuncti cuiusdam adolescentis spiritum ab Inferis reducere, corpúsq; ceu postliminio animare. Ergo propitiatus cœlestia sydera, inferna numina, naturalia elementa, nocturna silentia, adyta Coptica, incrementa Nilotica, arcana Memphitica, & sistra Phariaca herbulam quãdam circa cadaueris os, & aliã pectori eius imposuit: sic tumore pectus eius extolli, salubris vena pulsari, spiritu corpus impleri, & adsurgere cadauer, & profari incœpit: ac cum iussum esset mortis suæ arcana prodere noxio nouæ nuptæ poculo peremptum fuisse se pronuntiauit, vt adultero torum manciparet. Hæcq; elocutum tãdẽ rem suam terrę restituisse. Non desunt etiam vsus ætatis propria, quæ antiquis illis annumerari possint. Anno M.D. LXIII. fuit Lutetiæ mulier eiusmodi artibus imbuta, cuius nomini hîc propter familiæ claritatem, atque amplitudinem parcendum censui: quam cùm salutaturus de more inuiserem (erat enim ea mihi municeps) reperi cum Neustriis duobus rationem ineuntem, quemadmodum thesauros quorum peruestigandorum facultatem sibi à rege concessam aiebant (Nam Leonina lex[9] quæ prohibet sceleratis sacrificiis, odiosáque legibus arte thesaurum quærere: sicuti & salutares aliæ multæ pridem aulicorum ambitionis studiis exulant) commodissimè nanciscerentur. Atque inter hæc alterum, & seriò quidem narrantem audiui; quomodo non multis antè diebus refixum patibulo cadauer ea causa ad

8. Lib. 11 de Asino aureo.

9. L. vnica de Thesau. lib. 90.

colloquium impulisset : sed ab illo certi nihil exculpere potuisse, adeò ambigua, perplexáque erant omnia eius responsa; & à multis sæculorum ætatibus recepta est hæc persuasio animas posse exciri sepulchris, ac denuò ad sua corpora carminum incantamentis reuocari. Sed ego sic morte dissolutam hominis compagem puto, vt iterum componi, ac coalescere, nisi Dei omnipotentis beneficio aliquo singulari, non queat, [10], aut

10. Psal. lxxii. & Iob. cap. 7.

Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
Omnia miscebit misso diuinitus igni.
--nec quicquam expergitus extat,
Frigida quem semel est vitaï pausa secuta [11].

11. Lucre. lib. 3.

Nam quod ex superiore Samuëlis historia contrà arguunt: hoc non ex omnium sententia est. Neque enim (vt inquit D. Augustinus [12], Tertuliano [13], aliísque orthodoxis authoribus non paucis in hoc consentiens) ea ad veri rationem rapienda sunt: sed potius ad visum, atque intellectum Saulis, qui factus reprobus rectè de ea re sentire non potuit. Præstigias verò fuisse Diaboli vel hæc indubitato demonstrant: quod si verè apparuisset Samuël, non vtique vir iustus, & qui viuens prædicauerat solum Deum esse adorandum, passus esset se à rege adorari. Rursus homo Dei, qui cum Abraham erat in refrigerio, non dixisset ad virum pestilentem, & dignum gehennæ ardore: Cras mecum eris. Et certè eam narrationem exponens Zonara vir Christianæ veritatis obseruantissimus [14], non euocatos Manes Samuëlis dicit, sed tantùm visos euocari, & spectrum hoc non etiam animam Samuëlis appellat. Siquidem (vt disertè statutum in vltimò capite

12. In lib. de ciuit. Dei & b. 11. de mir. sacræ script. c. 12.

13. In libr. de anima.

14. Annal. tomo. 1.

Ancyranæ Synodi[15] reperitur) quæ per incantationes fiunt non verè dicuntur fieri, & in corpore: sed tantùm in spiritu, & specie quadam, quæ oculos fallaciter feriat. Aut si solidum, adeoq; humanum aliquod subest corpus, id vita prius exutum ὀργανικῶς κινεῖσθαι (vt ait Vitruuius) eius videlicet molem intus agitante Dęmone, perinde atque ἐν αὐτομάτοις; Dædaleísque organis euenire videmus, cum metalla (vt inquit Cassiodorus[16]) mugiunt, æneí angues insibilant, aues simulatæ, ac vocem propriam nescientes habere, dulcedinem tamen catilenæ probantur emittere. Tripodes Pythij sponte sua se mouent, ac procedunt: hi quidem conuiuis vinum: illi aquam fundentes, quos Apollonium, cùm esset apud Hiarcham, aliósque Gymnosophistas, vidisse memorant. Nam hæc puto Dæmones, quibus est alioqui non parua cum eo, qui vitam hominum continet, spiritu affinitas, longè sua subtilitate, agilitatéque superaturos nemo sanus vnquam ibit inficias. Tum etiam aliud est, quod hoc totum magis cōciliat. Nā cùm spiritus sint spurci, atque immundi: mirum esse non debet, si vti sus in volutabro, ita illi in fœtidis cadaueribus hospitium, sedémque gratissimam habeant. Quæ res facit, vt in sepulchretis, locísque nocentum supplicia, ac cruciatu infamibus frequentes Laruæ, id est Dæmones, occursent. Nam stultum sit, & cum impietate paganica coniunctum credere animas desiderio relictorum corporum circa ea obuersari, ac volitare, cum digressis abitio sit in loca, sedésque certas, ac constitutas[17]. Quò etiam pertinere videtur, quod D. Iudas[18] narrat Diabolo (huic Franciscus Vene-

15. Isidorus. ca. 9. lib. VIII. Etymolog.

16. In lib. Variorum.

17. D. August. serm. lix. ad frat. in bemero.

18. In sua epist. vers. 9.

tus[19] Hazazeli nomen fuisse ait) certamen inter-
19. Problem. sacr. scrip. tomo. I. sect. 8. probl. 433.
fuisse cum D. Michaële Archangelo de Mosis cadauere: eo fortassè consilio, vt in id illapsus Israëlitis facilius imponeret, atque ad idololatriam domesticum malum fenestram patefeceret: vti eum non semel postea in aliis multis fecisse Rabinorum libri perhibuerunt. Adeóque pro remedio contra id singulari tradiderunt (ἀλλα τὸ κακὸν θεραπεύοντες) si circuli septem circum id sepulchrum, vbi conderetur mortuus, ducerentur[20]. Ad hæc omnia accedit,
20. Dur. in adver. in lib. Hol. de morb. int.
quod Satanas operum Dei sectator maximus hoc apud suos agit sedulò, vt se cum illo potestate, ac viribus conferat, & quam maximè exæquet. D. Petrus[21] Tabitham vita defunctam discipulorum rogatu, quibus illa victum piè suppeditauerat, suscitauit à mortuis: vti ante eũ multis sæculis Helias[22]
21. Act. Apost. ca. 9.
22. Reg. III. ca. XVII.
in vrbe Sarepta viduæ mulieris, à qua cibo adiutus fuerat, filium morbo extinctum ad vitam reuocauerunt. Symon ne ei vlla in re inferior videretur, cadauer defuncti pueri, quem Egesippus[23] Neroni
23. Egesip. lib. III. ca. 2.
propinquitate coniunctum fuisse ait, Magicis susurris excitare conatus est: & iis quidem illud sic mouit, vt ad vitam reduxisse videretur: sed cum mox vti anteà exanime in terram recidisset, cessantibus (inquit Clemens in itinerario) quibus illud illigauerat carminibus, quid fallaci imitationi veritas, certa, atque indubitata Dei virtus temerariis Dæmonum ausis, & conatibus intersit, res ipsa fuit indicio. Idem Trallis, quę vrbs est Asiæ in Phi-
24. In Apollonij vita.
limonis Demostrati, & Caritus filiæ semestri cadauer euenisse memorat Phlegon Adriani Imperatoris libertus. Damis quoq; & Philostratus[24] au-

thores

thores sunt Apollonium Thianæum defunctis vita corporibus lucem sæpè restituisse. Et Germanorum scriptis vulgata est non ita pridem de Aulico quodam historia, qui accepto de vxoris obitu nuntio, ac quemadmodum eius cadauer esset sepulturæ mandatum, properè domum reuersus domesticis rationibus vt prospiceret, ac multa iam nocte eam cum animo suo voluens, vt fit, vbi rei alicuius desiderium penitius insidet, inter hæc aduertit illam suo more vestes deponentem, ac notum cubile inire volentem: Sed cùm ne hoc faceret aliquantisper restitisset, qui tam constanti rumore mortuam intellexisset, victus natiua loquentis voce, & conspicua sese ostendentis corporis imagine: siuit eam vnà secum concumbere, ac tantisper in quotidiana vitæ consuetudine habuit, dum exorcistæ cuiusdam efficacibus verbis Dæmoni, qui refossum illud cadauer illudendo, ac si posset perdendo marito obsederat, abeũdi necessitas imposita. Quę certè nulla imponi eo pacto poterat, si suo ipsa corpore inclusa anima fuisset; sed vti eum, qui quid iniustè occupat, leges facilè deiici patiuntur: ita & Dæmonem ex insidiosa eiusmodi cadaueris obsessione exturbari nemo adeò mirabitur, qui sciet quantæ sint adiurationum, atque exorcismorum in ea re vires. Ij sunt Manes, & Vmbræ Thyestis, Polydori, Tantali, Agamemnonis, Achillis, aliorúmque heroum, quas poëtæ circa tumulos suos obuersantes nobis decantant, id est, vt cum Eusebio [25] loquar, impurorum Dæmonum spectra, ac simulachra imbecillioribus Manium speciem illudentia, dum inferias, parentalia, expiationes, atque alia id genus sacrificia

25. In refutatione sexta contra Hieroclem.

ſacrificia ſibi poſtulant. Cur enim (ait is) ſtultam iſtam ludens opinionem relictis beatorum inſulis ad tumulum ſuum diuerſari vellent. Cuius etiam erroris,atque inſaniæ Iuſtinus Martyr[26] eos redarguit qui ſe animas Orco ſuis incantationibus euocare profitentur, quod non aduertant pro Manibus Dęmones ſe excitare. Nam vbique vana adumbratio,imitatióque eſt veritatis potius, quàm ſolida, certáque vlla eius expreſſio:multóque magis, vbi ſemel vita defunctum hominem, ac iam (quod aiunt) Ditis peculio annumeratum denuò in lucem ceu poſtliminio, reuerſum noſtris videre nos credimus oculis;ac iiſdem corporis muneribus fungi,quibus integra,illibatáque vita antè fruebatur. Rarum,& ſingulare eſt in hanc ſententiam Petronij Armentarij[27] factum in periocha ita deſcriptum, vt hic non queat cumulatius. Nam vt eum ſuccuba Abrahel re expertura,quam de obſequendo verbis fidem dederat, ad vnici filij horrendam cædem impulerit; vt eius deſiderium impotentius ferenti, ipſóque parricidij horrore penè ad inſaniam adacto,ſpoponderit vitam ſe puero redditurum ſi id ſe ſupplex, ac venerabundus rogaret, vt iterata in ſpeciem vita, ementitíſque naturæ functionibus,atque officiis eum ſibi prodigioſè ſuperſtitem per annum integrum oſtenderit:vt denique nulla prius tentatum valetudine mors illum denuò occupauerit, reliqueritque confeſtim fœtore adeò grauem, vt niſi eminus, adeóque compreſſis naribus aſpici potuerit,illic,& ſigillatim,& copioſè demonſtratum eſt. Quoniam tamen ea res quædam præterea habet animaduerſione non indigna, vt

26. Apologia ſecunda ad fratres.

27. Dalhemij An.1581.

quæ veteratoris Diaboli in assimulandis, effingendísque hominibus auiditatem infinitam, atque inexplebilem contineant: & illis conclusæ, orationis angustiis commodè contineri non potuerunt omnia: non erit à præsenti instituto alienum aliqua præterea in medium afferre, quibus magis facti eiusmodi fides adiuuetur:causa innotescat:pateant insidiæ:euentus damnetur, atque improuidis,incautísque ad attentiorem fugam exemplum deinceps proponatur. Ac primùm sicuti ambiget nemo,qui superiora legerit Ephialtes, atque incubos esse Dæmones,qui addictas sibi mulieres more virorum constuprent, ac comprimant: nam hoc semper morbum esse corporis,quo vię spiritus animalis intercipiantur, non facilè cum Medicis senserim ita & hyphialtes,ac succubos esse, qui se viris habitu, speciéque muliebri submittant, non erit creditu difficile: vtrobique enim peccati, quod vnum amant Dæmones,par est admissio, & alterum altero nihilo est factu difficilius:licèt id quidem infrequentius eueniat; siue quia mulierum, quarum in hoc modestiam malitiosè imitantur,consuetudo non est viros de stupro appellare; siue quia eà colluuies magis ex eo sexu est,quem consilij imbecillitas minus ab insidiis Diaboli tuetur, ac defendit. Et certè in tam multis, quæ hactenus in manus meas peruenere,sortilegorum quæstionibus singulare, solúmque hoc succubæ fuit exemplum. Cui ne prodiret incomitatum aliud hîc adiiciendum censui:quod à probatæ fidei viro Melchiore Errico Serenissimi nostri Ducis à secretis, & consiliis interioribus aliquando inaudiui. Fuit(inquiebat ille)

Henamenij

Henamenij, me eius loci Dynastæ res procurante, sortilegus quidá, qui iussus à Iudice dicere, vti primùm esset ad tantam nequitiam abductus, ac quibus potissimùm artibus illum Dæmon ad se pellexisset. eam ré sic liberè, atque apertè esset elocutus. Cùm bubulcus ego prima luce hostiatim armentum cogerem, atque vna è puellis quæ illud stabulis emittebant præ cæteris animum meum amore titillaret, cœpi in eius cogitationem noctes, diésque esse intentior. Tandem euenit, vt eam mihi ardentius inter sola pascua animo voluenti apparuerit similis occultanti sé post dumetum. Accurro ad optatam prædam: assequor, atque adeò amplector vel reluctantem. Tandem post aliquot repulsas, ea lege sui facit copiam, si se pro hera haberem, ac vel ipsum Deum illi posthaberem. Conditionem accipio: fruor: imo sic ipsa me deinceps cœpit frui: vt ex vno eius miser semper penderim arbitrio. Simile

28. In Apollony Thyann. vita.

quiddam Philostratus [28] refert Menippo Demetrij Cynici discipulo olim accidisse. Is, inquit, cùm Corintho Cenchræas proficisceretur, obuiam habuit quandam imaginem puellæ peregrinæ, lepidæ, ac vt videbatur, prædiuitis; quæ diceret se illius amore correptam, inuitarétque familiariter, vt vellet in domum suam diuertere. Ille igitur vicissim eius amore captus sæpè cum ea concubuit, ac iam de ineundo matrimonio cogitabat. Habebat enim ipsa domum regio ornatu apparatam. Sed Apollonius cùm in ea domo singula considerasset, exclamauit Lamiam esse, quæ propediem esset adolescentem ad extremum vel deuoratura, vel insigni aliquo damno, atque iniuria affectura. Nimirum hunc

rum hunc Dæmon insidijs, captionibúsque suis fructum ponit longè maximum, atque vberrimum: Eúmque præterea, quod improbi fœneratores facere solent, semper accessione aliqua nouæ impietatis cumulat, atque adauget: errorem (quod ait D. Hieronymus [29]) errore trahens, & semel flagitijs pollutos in ea magis, magísque ingurgitans. Huic adeò rei argumento est ea, in qua nunc versamur, historia. Nam primùm ad infandam libidinem, pestiferósque amores illectum scelerato vnici filij parricidio obstringit: tum propter tanti facinoris conscientiam vltima ferè desperatione affectum ad impios cultus, qui nequitiarum omnium est cumulus, agit præcipitem, ipsum se interim talem demonstrans, qualem iam à prima sua præbuit origine: diuini scilicet honoris æmulum, atque affectatorem eximium. Volens Deus pietatis periculum in Abrahamo [30] facere, ei aliquando apparuit, enumeratísque omnibus, quæ contulerat, beneficijs, Isaacum eius filium in victimam sibi poposcit. Ille igitur nefas ducens vlla in re Deo nō obsequi assumptum filium iam ad destinatum montem deduxerat, ibiq; imperatum sacrificium erat facturus, nisi Deus ipse ei intercedens obstitisset, inclamans se non talem esse, qui eum vellet liberis crudeliter orbare, quem benignè patrem extrema senecta fecisset: sed experiri tantùm voluisse, an talibus iussis esset pariturus. Idem & simius Dæmon affectata à tam multis annis gestæ rei imitatione nunc facere gaudet. Et certè probabile est Abrahe nomen eum de industria sibi hic asciuisse, vt esset in quo vel eo tenus illius facti veritatē

29. In proœmio li. 11. commentariorum in Zachariam.

30. Genes. 22.

aliquam referret. Euentus verò contrà documento
31. fuit eius in hoc præcipuam fuisse curã, ac studium,
Ioan. ca. 8. vt ad impiam filij cædem paternas manus contra
insitam atque innatam hominibus charitatem accingeret. Siquidem fuit is homicida ab initio. Diuinationes, vaticinia, Manium euocationes, ac pleraque alia id genus, quæ eius olim fiebant auspicijs incantamenta hominis alicuius solenni, festáque vel deuotione, vel mactatione fieri solita obseruare est apud Homerum in Vlysse: apud Silium
32. Genial dier. lib. VI. ca. 20. in Scipione: apud Valerium Flaccum in Esone: apud Papinium in Teresia: apud Horatium in veneficis fœminis: Humanis quoque hostijs eius aras
33. In Ericth. plerique omnes funestauerunt, qui eius cultui ad-
34. Parallel. 40. dicti fuerunt populi, vti Alexander 32 prolixè recitat: maximéque propriorum liberorum vt de Eric-
35. In Messenicis. thæo Euripides 33, & Plutarchus 34: de Aristodemo, atque Epebolo Pausanias 35: de Mario, & Car-
36. De sera numinis vindicta & in Imperato. Apo. thaginensibus idem Plutarchus 36: & de nouæ Hispaniæ incolis, priusquam Christianæ veritatis lux eis vlla affulsisset, memorat Petrus Bembus historię Venetæ Lib. VI. vt hic etiam addam que de Iephte
37. Iud. 11. recitant sacra Biblia 37: Qui cùm in Ammonitas
38. Lib. v. antiq. c. 11. mouens vouisset si victoria potiretur, se quicquid redeunti sibi primum domo occurrisset sacrificaturum: ac vnica reuertenti filia virgo adhuc facta
39. Annal. tomo. 1. esset obuiam, eam nihilominus in holocaustoma
40. obtulit. Nam licet mactatam Iosephus 38 crema-
Ennead. 1. lib. VI. tam Zonara 39, Sabellicus 40 ad aram pro hostia immolatam autument: tamen non defuerunt, qui
41. David. Kimbi. ex Hebræorum 41 quorumdam sententia hoc sic intelligerent, vt inter dicatas Deo virgines tantùm
conclusa

conclusa fuerit: ac sic (quod aiunt) ex hominum societate, ac vita communi ceu morte subducta, atque exempta. Nam & à patre, priusquam eo voto defungeretur, impetrasse narratur, vt sibi liceret virginitatem suam cum æqualibus per bimestre tempus deplorare. Et certè Omestem Deum, qualem Plutarchus[42] Bacchum prædicat, istud magis decet: Ac si tale illud fuit, quod ego tamē nihil hic statuens Theologorum iudicio relinquo, neque legitimum neque Deo gratum sacrificium fuisse, cum eodem Iosepho ausim asserere. Porrò hæc de Petro Armentario certa, atque indubitata historia est: vti ad Duumuiros Nanceianos peruenit suis quæstionibus, probationibus, atque argumentis instructissima. Cuius prætereà fidem plenissimè confirmauit, quod loci incolæ de pueri ad vitam per speciem reuocatione suis se oculis vidisse apud multos prædicauerunt: Nam quantum attinet ad stupri consuetudinem, quæ fuit Armentario illi cum succuba, aliunde, quàm ab illo, eius rei veritas resciri non potuit. Germanum est illi parricidio quod sequitur exemplum de Bertranda Tonstrice[43]: quæ cùm Cremer Iacob filium malè odisset, quòd sibi sublatam ab illo furto pecuniam suspicaretur, noctu domum eius ingressa, effractis à prę uio Dæmone foribus, venenata potione illum necauit. Prælucebat operi cum violaceo lumine vxor Stoffel Pannarij: gestabat in nigra testa venenum vxor Quirini Lanionis: caput, quo potio in os certius iniiceretur, cohibebat Briccius Merg[44]: ipsa immisericors mater infundebat. Quod & idem Briccius, cùm eodem die quo illa de se apud quæ-

42. In Pelopida & Themist.

43. Forpachij. VII. Cal. Sept. 1587.

44. Ibidem, eodémque die.

storem responderet, ità euenisse asseruit: hoc ad rem magis confirmandam addito argumēto, quod prius sublata stragula filij artus illa illeuisset, nec tam facilè attrectatus excitaretur. Dominica Zabella 45 sic quoque inquinauit, non solùm filij, sed & coniugis parricidio. Alexia Belhoria 46 vnum item & alterum maritum veneno sustulit. Eodem enim loco habent & cædes & parricidia: estque illis æquè aperti ac præsens animus ad vtrumque: ita omnem omnino humanitatem pietatémque exuerunt.

45. Vrgeuillæ in agro Tenstreo. An. 1583.

46. Blainuillæ ad aquas. XVII. Cal. Feb. 1587.

Quàm istam sortilegij sæpe in liberos ipsa parentum labefactatione, ac veluti contagione demanare: dum scilicet Magistellorum suorum gratiam eo facto inire illi studeant. Ac quomodo ætatis excusatione malè id crimen à quibusdam in pueris defendatur: tum propter suam atrocitatem, immanitatemque: tum quod eius vnquam deponendi spes ferè omnis sit erepta, atque oblata.

CAP. II.

INfinita, atque inexplebilis semper fuit Satanæ auiditas: sic vt in quam familiam semel pedem intulerit, inde vnquam nisi ægrè retulisse auditus sit. Et hoc quoque inter alia indubitatum, certúmque indicium semper habitum est contra eos, qui sortilegij postulati, ac delati sunt: quod reperirentur ijs editi parentibus, qui illius criminis antè fuissent damnati.

1. Seneca in Hippolyt.

1. *Redit ad authores genus,*
Stirpemque primum degener sanguis refert.

Et hæreditarij criminis exempla quotidiana ap-

 parens

pariunt in liberis. Siquidem Dæmon præcipue satagit
suos indies numero cumulatiores vt habeat. Quæ
res illi in procliui magis esse nequit, quàm si eos,
quos iam in potestate habet, ad liberorum talem
corruptelam adigat, atque impellat. Nicolæa Mo-
relia [1] nondum pubertatem se ad nocturnos Dæmo-
num conuentus à patre fuisse deductam fatetur. A- 2.
lia est, quæ quamuis nondum eius ætatis esset, quæ Serræ
muliebris patientiæ legem posset accipere: dicit ta- XIIII. Cal.
men se procul à matre amandatam, fuisse in den- Feb. 1588.
sam syluam, vbi lepidum adolescentem Francisce-
rellio quem illicò facilè deperiret. Quod & ita vti
prædixerat, euenit. Sed vt illum in amplexus ad-
misit, sensit illicò se illusam: visa est enim sibi è mar-
more statuam aliquam complecti, adeò rigidus, ac
grauis incumbebat. Hennezelio parentes Erricus [3],
& Catharina succubam dederunt in vxorem, quæ 3.
se Schuartzbourg nomine vocabat. Ei quantum Vergauille
illi primo accessu aduertere licuit, crinale, & vestis mense Iul.
erant atri coloris: pedes equinis vngulis deformes. 1586.
Nec eam tamen ob id minus deperiit: sed statim
concubitus voluptatem sacrorum omnium abiu-
ratione auidissimè depactus est. Verùm quasi in fri
gida oppletam specum immisisset re impedita, at- 4.
que imperfecta pudens [4], ac dolens abiit. Domini- Gircuncu-
cus Petronius, cùm nondum annum ætatis duode- ria mense Octob. 1586.
cimum attigisset, itidem ad nefarios illos coetus à ma- 5.
tre, vt vxorem duceret, est perductus. Nam & illi Manery VIII. Id.
matrimonia frequentari aiunt. Coleta Piscatrix [5], Mai. 1585.
ac pleræque aliæ: Imo Bertranda Tonstrix, & 6.
Sinchen May à Speirchen [6] retulerunt interfuisse Forpachij VII. Cal.
se eiusmodi nuptiis, cùm forte de nocte ibi fierent, Septem. 1587.

vbi fontes eius regionis in crucē agi folerēt. Ac pro folito munufculo fatis fuiffe vocatis nuptæ in anū prono ore fufflare. Refert & Agnes Theobalda 7. præfentem fe adfuiffe cùm Cathalina, & Eugel ab Hudlingen Beelzebub fuo vna item, & altera folenniter nuberent; in illiúfque nuptiis quantum meminerat appofitas fuiffe è nigra caprea affas carnes. Dominica Falluæa 8, cùm iuncos religandæ viti vnà cum matre diuelleret, ac humi iacentes fe, vt fit, à labore recrearent: cœpit poft aliquot fermones illam mater monere, ne ad vllius rei afpectum formidaret, fi quæ fe forte infolentior oftendiffet: nihil enim ab illa futurum periculi. Ac cùm hæc dixiffet, momento aftitiffe humana forma aliquid, quod afpicientibus appareret calceario homini fimile: erat enim incinctus ventrali fparfim pice contaminato, à quo tandem, cùm effet in eius verba iureiurando adacta, ac in nouæ militiæ fignum iniecto in frontem vngue notata, tandem eft compreffa, ipfa vidente matre: quæ & viciffim fe illi ftuprandam præbuit præfente fe filia. Inde iuncti manibus in orbem aliquandiu tripudiauere: tandem accepta, vt videbatur pecunia (nam paulò pòft retractata puluis effe cœpit) dilapfo in auras incubo ad fua difceffere. Matthæus Amantius Rozeratius 9. fcelus hoc fortilegij abs fefe excufatione ætatis apud Quæfitorem deprecans; conquerebatur fe primum eo obligatum fuiffe illæ ætate, qua nihil adhuc ipfe poterat, quáque per imbecillitatem alieno imperio etiamnum erat obnoxius. Nam vixdum è pueritia egreffum vnà cum fratre, & forore à matre abductum aliquo quafi ad confanguinei

7. Heff Pittelangÿ xv. Cal. Octo. 1590.

8. Ruppa fecundum Monerium. prid. Id. Iul. 1587.

9. Huecuria mēfe Sept. 1586.

ſanguinei ſponſalia, atque ibi inſcios rerum ſimul coactos ſe Dæmoni addicere: poſtquam eſſet ille multa prolixè ad maiores illecebras pollicitus. Iis & conſentaneum eſt quod ſequitur. Adornabant carnifices tormenta, vt à Barbara Gileta [10] criminis iſtius confeſſionem exprimerent: Ea illa ſedatè intuens, ac deſpiciens. Quæ hæc (inquit) dementia eſt ſperare à me per vim quicquam extorqueri poſſe? quæ ſi velim veſtros quantoſcunque conatus facilè prohibeam, atque eludam ea quæ mihi expeditiſſima eſt aduerſus omnes cruciatus, tolerantia: Sed iam vos lubens iſta moleſtia libero. Nam quod me meus ille Magiſter non ceſſat obtundere, vt quatuor mihi è multis ſuperſtites liberos adhuc tenellos eius tyrannidi adiiciam; certum eſt tunc me crudeliſſimæ morti potius offerre, dum è talibus miſeriis, quas hactenus paſſa ſum, puſiones meos eximo. Si enim euado iſto non conuicta iudicio, hoc etiam reſtat: aut ab illo morte ipſa duriora pati aut illud de chariſſimis liberis etiam ingratam, atque inuitam facere. Eiuſdem & argumenti eſt quod ſequitur: Franciſca Hacquart [11] vix annorum ſeptem filiam Ianan nomine, vt ſe tandem ſimili moleſtia liberaret Dæmoni addixerat: idq; inter alia admiſſa quæſitor fortè indicauerat. Cùm & ei rei conſentiens eſſet. Filiæ teſtimonium, fidémque prætereà maximam facerent ea quæ ipſa de nocturnis, quibus intereſſe ſe dicebat, ſagarum conuentibus certa, ac propria afferebat: cœpit & omnium opinione eiuſdẽ criminis cum matre manifeſta teneri. Sed quia indigna ea ætas videbatur, in quam lege ageretur (nam nec vllum malum

10. Huccuriæ mẽſe Sept. 1587.

11. Villa ad Ionam Ann. 1581.

malum venenum adhuc fecisse inueniebatur) recepit loci domina curaturam se, vt ab infanda illa consuetudine, quàm sanctissimis fieri posset institutis abduceretur. Ergo supplicio affecta matre sic apud [illegible] quandam seruatam, ac monitam per aliquod tempus habuit, vt resipuisse, ac pristinam libertatem, excusso Dæmonis iugo, recuperasse omnibus videretur. Sed malum, cùm nocte quadam inter ancillas media suo more decumberet, sublimem illam Dæmon rapuit, quasi secum ablaturus: fecissetque, vt creditum est, nisi ab ancillis allatum esset impedimentum; inclamato sæpius nomine IESV. Sic disturbatus prædam inter tabulati tigna prędictam, ac pendentem reliquit, átque abiit. Nec id commentum fuit ancillarum vanam in vulgus rumorem spargere gestientium, sed ipsa totius viciniæ, quæ ad illarum clamorem accurrit, oculis res cognita, ac perspecta. Tum in filia stupor, ac conseruatio miserabilis, inædia, silentium, vigiliæq; octo dierum, ac noctium perpetuæ satis indicio fuere, nihil horum per fraudem, & malitiam affictum, excogitatúmque fuisse. Nam vltra septimum diem incolumi vita non posse perferri famem au-
12. *Hist. natu. lib. xi. cap. vltimo.* thor est Plinius [12]. Quod si ad vndecimum trahi aliquando contigit, quemadmodum & is annotauit, id vti, quod modò narratum est, præter naturam euenisse fatendum est. Extiterunt & alij plures nostra memoria sic ab ineûte ætate in malam rem à parentibus abducti, quos quoniam doli iam capaces videbantur, censuimus nos Duumuiri damnandos, vt nudi ter virgis cæderentur circum eum locum, vbi viui parentes comburerentur.

Quod & ab eo tempore ferè sic est vsurpatum. Sed ne hac quidem ratione vnquam putaui plenè legibus esse satisfactum: maximè si, vti post dicetur, ætas iam doli capax reperiatur, & constet illos venenum malum fecisse: verùm oportuisse prçtereà, quo publicæ securitati consuleretur, è naturæ humanæ finibus illos eijci, atque extrudi. Nam quod pœnæ ad sontium emendationem, correctionemq; etiam adhiberi solent, verendum est ne hic frustra fiat. Experientia enim deprehensum est eos, qui sic in potestatem Dæmonis transierunt, raro nisi morte illi adimi: adeò tenax, & sui iuris dominus, sicque ægrè quicquam de suo remittit. Quod si ad exemplum res pertinet; quæ commodior ad nequitiem fenestra aperiri, quç impunitatis spes maior offerri, aut dari potest, quàm si tanti, támque detestabilis sceleris iusta, ac legitima aliqua excusatio admittatur? Viderint igitur qui earum rerum iudicia exercent vtrum leges, quæ ætatis imprudentiam excusant, ac miserescunt, rectè ei malo coueniant, quod sit non modo desperatum, sed etiam cum ætate vires adaucturum: cùm & in alijs longè leuioribus delictis vltimam sæpè legum tam diuinarũ, quam humanarum seueritatem adhibitam legamus. Quadraginta duo pueri à duobus vrsis sunt lacerati [13], ea solùm causa, quòd Eliseo proteruè illusissent dicentes: ascende calue. Trebius Germanus legatus de impubere sumi iussit supplicium, vt Marcianus [14] libro vndecimo de publicis iudicijs obseruauit: quod cùm ad pedes domini cubaret, cùm occideretur, eius tamen cædem non prodidisset. Atheniensium etiam celebratur iudicium, quo

13. Quarto Reg. cap. 2.

14. l. Excipiũtur. Ad senat. Syllania.

nondum ephebus capite damnatus fuit:quod cornici oculos eripuiſſet. In hoc enim, qualis erat ætate adulta futurus, ſpecimen ampliſſimum dederat. Quæ res & ſuperioribus annis me, collegáſque meos impulit, vt nondum ſeptendecim annorum furem in crucem agendum pronunciaremus:quòd iam tertiùm virgis cæſus, ac etiam alterum inuſtus humerum, pergeret tamen furtis, latrociniíſque vitam traducere. Eodem affectum ſupplicio Senatus Pariſienſis ſententia vndecim annorum puerum: quod æqualem ictu lapidis necaſſet, ac mortui cadauer occultauiſſet, memorat Bodinus [15] in ſua

15. Lib. III. ca. 5.

Dæmonomania. Denique, vt eò, vnde modò digreſſus ſum redeam, æquum non eſt vnius ſalutem multorum innocentium, ac immeritorum aperto diſcrimine redimi. Nam dubium non eſt, quin quod adhuc ignari rerum ex aliena patrant libidine, id pro ſua, vbi ætas iræ, vltioníſque cupiditates plenè accéderit, ardétiſſimè ſint executuri. Et Mænandri in hoc criminis genere ſententia ſemper probabilior viſa eſt: Salutari ſeueritati poſtponendam eſſe inanem ſpeciem clementiæ [16]. Item Sexti Cæcilij apud Gellium [17] acerbitatem vlciſcendi maleficij benè, atque cautè viuendi diſciplinam eſſe. Non deeſſent exempla, quibus pueritiam illam à veneficio inſtigantibus parentibus, nõ temperaſſe facilè oſtendi poſſet: Memini enim légere me in iſtiuſmodi reorum quæſtionibus, qui faterentur ſe in extremis vnguibus venenum habuiſſe aſconditum.quod à parẽtibus accepiſſent, eiúſque affrictu inter colludendum æquales ſæpè infeciſſe, ac necaſſe:ſed nec perſonas, nec tempus nunc dicere va

16. Cic. Epiſt. 11. ad Brutum.

17. Lib. xx. ca. 1.

cere vacat: quòd cùm ea legerem non esset adhuc consilium hæc scribere. Vnum tantum suppetit, quod hæc iam in lucem edituro ad hoc iudicium nostrum Duumuirûm est delatum de nondum septenni infante Laurentio Arselaiensi[18], quem non modò constitit ex ipsius etiam disertis verbis ad nefarios Dæmonum conuentus à parentibus fuisse deductum, vbi vertendo veru, assandísque carnibus minister adhibitus fuerat; sed & ab ingerente se Magistello, qui sibi Verd-Ioli nomen fecerat, venenum non semel accepisse, quo eorum qui vel leuissimam exhibuissent molestiam iumenta deinde necasset: vti euentus ipse comprobauerat. Hîc controuersia inter Duumuiros, & dissensio fuit non parua: quid de eo, qui hæc sic perpetrasset, esset statuendum: contendentibus nonnullis non esse diutius in hac hominum societate ferendum, qui ad humani generis capitalem hostem tam turpiter desciuisset: Non videri commiseratione dignum, qui nihil ipse cuiusquam, cui nocendi libido fuisset, esset misertus: Eius vitæ non esse parcendum, qui alijs vitam per summam iniuriam ademisset, ac quod viueret, nisi Deus prohiberet, esset ademturus: κάθαρμα illum esse, ac vltimæ execrationis hominem, cui ne legibus quidem paganorum, qui tamen pietatem vti nos non coluerunt, parsum vnquam fuerit: Tanto flagitio contaminatum, vti pecus, ad quod accessit mulier[19], haud dubiè interficiẽdum esse, ne quid supersit, quod adeò execrandæ, ac detestabilis rei memoriam vnquam refricet: Innocentiam consilij, quæ alioqui infantes tuetur, nullam dici, ac defendi posse[20]: vbi per-

18. Serra. v. Cal. Iun. 1591.

19. Cap. Mulier. xv. q. 1.

20. l. infans. ad leg. Cor. D.

ſeuerantia animi iudicium oſtendit, quam nemo
21. in eo fuiſſe negauerit, qui acceptam iniuriam ex
l. Diuor- interuallo ad animum reuocauerit:[21] clá quoq; [22],
tium. 11. ac timidè, vti qui malæ rei ſibi ſunt conſcij vltus
de Diuor. fuerit. Factum vbi atrox apparet iam non dome-
D. 22. ſticam diſciplinam, atque animaduerſionem, qua-
l. diffama lis ſolet eſſe in pueros: ſed iudicum notionem, ip-
ri de Ingen. ſamque legum ſeueritatẽ exigere [23]: Impunitatem
& manum. C. delicti propter ętatẽ non dari [24], ſi modò in ea quis
23. ſit in quam crimen quod intẽditur cadere poteſt: at
l. vnica, De emend. tale id eſſe, quo de nũc agitur ſatis oſtendere inimi-
prop. 24. citias, furta, mẽdacia, æmulationes, ac periuria eius,
l. Impuni- ceu προηγούμενα peccata, quibus tamen nemo inficia-
tas, De pen.c. bitur obnoxiam eſſe puerilem illam ætatem: vná-
que ex omnibus venere ante pubertatem non ten-
tari, quòd ad eam ſcilicet vires nullæ adhuc ſatis
ſint validæ, atque efficaces. Quod & ſenſit Grego-
5. rius [25] in antiquis. Denique hoc nunc vſuuenire, vt
Cap.1. de delict. puer. ſeptennes pueri ad fraudem callidiores reperian-
tur, quàm qui olim rudioribus adhuc ſæculis ſuam
pubertatem erant aſſecuti. Iam vt verè dici poſſit
adeò pręcocem, pręmaturámq; in pueris nunc eſſe
ſolertiam, ac perſpicacitatem, vt earum malitia æ-
tatem (quod loquuntur Iuriſconſulti) facilè ſup-
plere inueniatur. Contrà qui ad mitiorem ſenten-
tiam inclinabant: Non videri eum ad hoſtem tran-
ſiuiſſe, qui quid ageret ipſe non intelligeret: Quam
26. etiam ob cauſam olim tyroni [26], qui primùm de-
l. 2. §. qui militiæ. l. 3. ſertor fuiſſet, ignoſcebatur, vtpote diſciplinam ad-
ſub. ſ. de re huc ignoranti: Immiſericorditer, duritérque quic-
milit. quam ab eo factum non pręſumi, cuius ingenium,
ac mores nihil æquè, ac crudelitatem abhorreant,
atque

atque abominẽtur: Cędium autẽ, vulnerum, incendiorum, aliarúmque id genus calamitatum aſpectum non ferre pueros: ſed ſtatim alienis malis illachrimare, atque ingemiſcere ipſa experientia ſatis eſſe manifeſtum: vt ſi adeò quid ſecus feciſſe reperiantur, id prodigio ſimile exiſtimandum ſit, credendúmque potius in eo illos voluntatem ſuam nullatenus accommodaſſe: cùm tamen nullum ſine ea crimen vnquam contrahi poſſit. Non magis illos necis cuiquam afferre cauſam, quàm ferrum, fuſtem, lapides, venenum, aliáque quæ ad alterius pernitiem adhibentur inſtrumenta; in quæ tamen ſanus ideò ſæuit nemo, quod ad cuiuſquam cædem, atque exitium vſui fuerint, & adiumento. Nam hoc ſit canum in ore proiectum mordere lapidem, eo qui vibrauit omiſſo, ac neglecto. Sacrata equidem olim capita, ac deuota fuiſſe Dijs Manibus, quæ impune à quouis occidi, ac violari poſſent: ſed ea illorum fuiſſe, qui ſe volentes, ac ſcientes ei deteſtationi vltro obtuliſſent: pactis videlicet per annum cibis publicis, ac purioribus: ídque vel luſtrandæ patriæ: vel expiãdi alicuius ſceleris, morbi, oſtenti cauſa: vti fuit caper ille emiſſarius apud Hebræos [28]: ſed eorum omnium nihil in puerum illum rectè dici poſſe, qui nihil mercede ſpoponderit: qui non ſit periculum publicum, aut ſcelus alienum morte luiturus: in cuius denique ſupplicio nullum aliud exemplum ſtatui poſſit, quàm quo naturæ ipſi probrum inferatur, quæ conſilio primam hominum pueritiam non ſatis proinde instruxit, ac muniuit. Quod pecora etiam, quæ ſemel nefanda hominum libidine ſunt fœdata, ac contai-

27. l. 1. ad leg. Cornel. De Sica. C.

28. Leuit. c. 15.

minata iubentur interfici, ac eorum memoria obrui, nō eamdem habere rationem. Multum enim interesse cæde perimatur, quod ad cædem iam natum est animal: an vita adimatur homini, cuius causa cæteris animantibus natura vitam concessit, ac tribuit. Nec leges ipsas omnibus easdem pœnas ob eadem facinora semper irrogasse: sed huic pro dignitate, atque amplitudine minuisse: illi pro tenuitate, humilitatéque adauxisse, ac cumulasse; æqualitate enim (inquit Plinius) in ferendis sententijs nihil inueniri posse inæqualius. Indignè igitur eum facere, qui homines, belluásque eodem iure censeri postulet. Nihil innocentiæ, simplicitatíque puerorum aduersari, quod acceptæ iniuriæ diu reminiscantur: quod eius referendæ occasionem libenter arripiant: quod caueant in facto deprehendi. Nam & hoc bruta animantia facere, quibus tamen ob id nemo rectè vllum animi iudicium tribuit. Atrocitatem [29] facti ex affectu facientis consistere: ob ídque eum, qui occidit, cum vulnerare tantùm vellet, mitius legibus puniri: in impuberem autem nondum doli capacem agi iniuriarum non posse: tantum abest, vt de earum grauitate quæstio ei moueri debeat. Siquidē eius, quod non est, nullas esse qualitates iura vbique prædicant. Frustra igitur hîc distingui inter domesticam disciplinam, & exempla publica; cùm non minus repugnet iuri, quòd in porportione constitutum est (ἀνάλογον vocat Aristoteles) ætate adhuc tenera infantem palàm, ob factum homicidium, supplicio affici; quàm adulta hominem ob id ipsum virgis domi cædi, ac castigari. Omnino infantiam doli

29. l. 1. §. 1. de iniurijs. D.

expertem

expertem esse; nec quicquam, quod malitiæ imputari debeat, in eam cadere posse: Sic enim cùm se admodum impuberem siue μειρακύλλιον κομιδῇ Demosthenes dixisset, rectè eo dixisse adnotauit Vlpianus [30], vt intelligeretur non fuisse adhuc doli capacem: Nec quicquam contrà facere videri, quod virgarum metu métiuntur pueri: æqualibus, si quæ intercedit contensio, inuident: moderatores ægrè ferunt, ac sæpè oderunt: manus ab alieno non abstinent. Nam hæc rudimenta tantùm esse vitiorum, atque incunabula, non etiam consummata, quæ humanis legibus coërceri, ac vindicari oporteat crimina, ac peccata. Porrò quod nunc maturius quàm olim sapere, atque intelligere dicantur, hanc veterem esse multorum temporũ querelam.

Damnosa quid non imminuit dies?
Ætas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem. [31]

Cuius sententiæ authorem Horatium multis post annis secuti Saluius Iulianus [32], Domitius Vlpianus [33], Iulius Paulus [34], ac Iurisconsulti alij plerique: omnes tamen negauerunt pupillos doli esse capaces, nisi qui essent propè ipsam pubertatem, id est (vt interpretur Callistratus [35].) quibus semestre tantum tempus ad pubertatem deesset, vel ad summum annus, vt explicauit Galenus in Aphorism [36]: Neque enim eos ante id ætatis delectum rerũ habere vllum: Denique [37] venia dignum videri, qui aliquid ex eius præcepto facit, cui necesse habet parere. Quantum autem parentibus liceat in liberos tenellos adhuc, atque obnoxios omnes qui volent memoria

30. l. 3. § 1. De sepulch. viol. Iac. Cuiatius obseruat. l. VI. cap 22.

31. Horat.

32. l. apud §. si quis cum tutor. de Do. excusa.

33. l. Impuberẽ De furt. l. Hæredib. sub f. de Dolo.

34. l. 4. de tribut. actione.

35. l. non tantum in p. de exc. tutorum.

36. III. Aphorism. 20.

37. l. in fraudem, De his quæ vt indig. auf.

memoria repetere, quales ipsi ea ætate fuerint, facilè iudicabunt. Et secundum hanc sententiam quod mitiorem interpretationẽ habere videtur, est pronunciatum. Verùm quòd ea animi labes vix elui posse dicatur; ac si qua tandem ratione queat, præcipuam eam esse, quæ posita est in quotidianis eorum monitis, ac institutis, qui se à communi hominum vita ad duriorem, rigidioremque pietatis cultum contulerunt: visum est includi eum oportere in Paulianorum cœnobium, quod eo loci, vbi reus agebatur, necnon ita pridem extinctum est. Plerosque enim omnes dicere nullam spem bonæ mentis reliquam fore: nec esse quod prætereà expectaretur, si non ea via resipisceret. Quod faxit Deus Omnipotens, Deus luminũ, misericordiarum ac spirituum pater, vt tandem homines quod deinceps sequantur in iudicando exemplum habeant, & certius, & planius. Nã certè ex eo, qui adhuc extitit, sortilegorum numero nemo quod sciam auditus est, qui se ad bonam frugem recepisset. Sed contrà vno ore ferè omnes autumant sibi, postquam semel fidem Dæmoni suam obstrinxerunt, non licere impunè eam vnquam fallere. Ac siquãdo id faciendi subeat libido, aut illius tædium aliquid eos capiat, fortè quòd promissa non perficiat, quòd intolerabiliter sæuiat, quòd instet vbique importunus: non licere tamen id facere propter eius iuges, assiduasq; dehortationes, minas, verbera. Quod & Ioannes Bursarius [38] hoc ipso mense frustra se sæpissimè tentasse asseuerauit.

38. Dembrotij. XIII. Cal. Augu. 1591.

—facilis descensus Auerni:

At reuocare gradum, superásque euadere ad auras

Hoc

Hoc opus, hic labor est.

Ista tamen fateamur oportet omnia ex Dei omnipotentis motu pendere, & arbitratu. Eamque emergendi difficultatem non tam esse ex assiduitate Dæmonis, quàm ex eo, quòd iusto Dei iudicio deserti Sortilegi & eius gratia spoliati suopte robore ac viribus non possunt se eius vinculis expedire.

Humanis cadaueribus sortilegos abuti ad sua maleficia: præsertimque, si quæ sunt vel abortu egesta, vel supplicio interfecta, vel denique cade aliqua indigna, atque inhonesta perempta.

CAP. III.

Sortilegos sæpius humanis cadaueribus ad maleficia sua abuti authores sunt Porphyrius[1] in libro de sacrificiis, & Psellus in eo quem scripsit de Dæmonibus. Nimirum (inquiunt) quia animæ liberatione terrenæ contagionis iam factæ vaticinatrices: contagionem tamen aliquam è superiore contubernio adhuc retinentes, circum corpora volitare, atque obuersari creduntur. Quod mihi neutiquam fit verisimile: Nam nec vllum vnquam desiderium est eius custodiæ, vnde quis euaserit, nec defæcato, ac puritatem suam demum adepto animo cum fœtido, ac putido corpore vlla necessitudo rectè intercedere potest: & omnino tanta morte fit vtrinque secessio, donec manifestamur coram tribunali Christi[2], quanta vnquam dari vel cogitari queat. Credibile est igitur hæc ita consultò, ac malitiosè à Dæmonibus esse adinuenta, vt

1. Aug. lib. 11. — 1. lib. 1. de Agone Xps. [margin notes to the upper text]

1. Cap. de vero cultu.

2. Ca. 5. 11. ad Corinth. vers. 10.

naturam humanam magis,magísque ludificantes eius reliquiis ad eam, quam moliuntur mortalium perniciem, maiori cum contumelia abutantur. Reperiebantur (inquit Tacitus 3 de Pisone veneficij suspecto loquens) solo, ac parietibus erutæ humanorum corporum reliquiæ, carmina, & deuotiones, & nomen Germanici plumbeis tabulis insculptum: semusti cineres, ac tabe obliti, aliáque maleficia queis creditur animas numinibus infernis sacrari. Quod & Apuleius 4 attigisse videtur, dum causam recenset, ob quam cadauera Larissæ in Thessalia peruigili noctis custodia seruari solerent. Nimirum (inquit) ne sagæ mulieres, quibus ea regio abundabat illa contumeliose demorsicarent, præsegmináque ad exitiabiles viuentium fortunas conuerterent. Hoc & nostræ ætatis maleficis hominibus moris est facere: præsertim si cuius supplicio affecti cadauer exemplo datum est, & in crucem sublatum. Nam nō solùm inde sortilegiis suis materiam mutuantur: sed & ab ipsis carnificinæ instrumentis, reste, vinculis, palo, ferramentis. Siquidem iis vulgi etiam opinione inesse ad incantationes Magicas vim quandam, ac potestatem. Mulierum quoque fœtus abortione egestos nulla alia probabiliori causa itidem vsurpant: alij quidem è detracta eorum cute mēbranulas adaptātes quibus barbaro ac ignoto aliquo charactere inscriptis demum vtantur ad ea, quæ maximè cupiunt, consequenda. Qua de re Agrippa, Petrus de Abano, & Picatrix tres damnatæ Magiæ proceres plura, quàm è re hominum sit, præcepta reliquêre. Alij verò totos, integrósque decoquentes, dum vel in cine

3. Annal. lib. 11.

4. lib. 11. de Asino aure.

in cinerem ariditate abeant: vel in massam adhibitis, ac commixtis quibusdam aliis coalescant. Quod & Baptista Porta Neapolitanus 5 in libro secundo Magiæ naturalis obseruauit suâ ætate factum. Id genus φαρμακοπώλας membratim in sua facinora abortus diuidentes, non modò ab obstetricibus, verùm etiã à meretricibus proditos retulit Plinius 6. Et hodie frequentes habet, quæ sub Lotharingica ditione est, Alemania: vti sæpè deprehendi ex eorum quæstionibus capitalibus: Anna Ruffa 7 agnoscit operam suam commodasse se Lollæ cuidam veneficæ in eruendo eiusmodi cadauere, quod ad fani Dusani maiorem portam recenti funere obrutum fuerat; atque ex eius exusti cineribus medicasse potionem, qua deinde ad certam eorũ, quos vellent peremptos, vterentur perniciem. Catharina Metensis 8 addit se ad ingratiorem saporem admiscere solitam lupinum, filices, inulas, fel bubulum fuliginem, & si quid est quod amarore superet. Nam etiam inuitis & obnixè reluctantibus ea in os ingerunt, vti alibi dicetur. Bricei Meg 9 conueniens est huic testimonium, de refosso scilicet infantis cadauere, quod eius pater (huic erat nomen Faber Vvolf) pridie extulerat: In hócque tantum diuersus est à superiore, quod non assatum in cineres, sed elixum in massam confecerit, quo commodius inde vnctionem pararet. Ossa porrò in cinerem redegisse aspergendis nemorum arboribus, vt glande sua deficerentur. Fuxenæ Eugel 10 ab hoc non est aliena assertio, dum narrat eiusmodi cineres in ventos cum execratione, ac deuotione spargi solere: vel ad vrendos arborum

5. Cap. 6.

6. lib. XXVIII. cap. 7.

7. Dusa Cal. Octo. 1586.

8. Ibidem prid. Non. Sept. 1586.

9. Forpachij VII. Cal. Sept. 1587.

10. Bulacij mẽse April. 1586.

flores, vel ad interficiendas segetes. Maria Ioãnis[11] Sartoris in Metzer Esch cõmorantis vxor recitauit
11. Humburgij Non. Iun. 1590. Ioãnetam Sontaus Mathis vxorẽ, cùm partum intempestiue eiecisset, eũ clã in quo habitabat cubiculo defodisse. Sed cũ id olfecissent sagæ quædam, eum illas postmodũ refodisse, atque in vnguẽtum confecisse: vnde & ipsa scopas aliquando illeuisset, quibus insidens sublime illico esset elata, atque in Bruch (is dictus comitiis locus erat à Magistello suo Rousgen) deportata. Vvelch Antonius[12] idẽ quoq;
12. Guerminge. XIIII. Cal. Ian. 1589. sibi narratũ retulit ab Gross Nichel, & Bosskess, vxoribus vtraq; ex sortilegij societate notissima sibi fœmina non adeò pridem refodisse se è cœmiterio Gueringensi duo eiusmodi cadauera, quæ parẽtes Bernhardi, & Antonius Leichen recèns humo condiderant, eáq; igne cõsumpta in Magicos suos vsus conuertisse: resecto prius vnà cùm humero, costísque continentibus, dextro brachio: in vsum scilicet luminis, si cui de nocte venenatam potionem fortè vellent infundere. Res hæc prodigio est, & fabulæ similis. Extremi eius membri digiti flamma sulphurea, ac violacea tantisper ardebant, dum perfectum, absolutúmque esset, quod aggrediebantur negotium. Eáque demum extincta tam integri, illibatíque restabant, quàm si lumini fomitem nullum ante præbuissent. Idq; quoties opus fuerat cum eadem digitorum incolumitate repetitum fuisse. Quod & Bernhardi[13] illius vxor non
13. In Guermingen. XIII. Cal. Feb. 1590. multo post quàm hæc ab illo prodita sunt, totidem ferè verbis retulit. Nihil etiam inficiata, quod in proprij partus contumeliam, flagitium admiserat: dum illum in Magica sua portenta sic ipsa mi

ferè dilaniauit, torruit, atque aboleuit. Equidem qui volet superiorum temporum res gestas memoria repetere, quotidianas etiam, ac vulgares attentiùs considerare: neque exemplo res hæc noua: neque, quam quæ Dæmones quotidie edunt miranda plurima, à fide alienior videbitur. Refert Plinius [14] vidisse se, cùm vigilias pro vallo ageret inhærentem militum pilis fulgorem stellæ effigie, & antennarum cornibus ignes hinc inde sæpè sine damno insedisse, quos eius temporis nautæ Castorem, & Pollucem: hodierni (vt audio) Diui Anselmi ignes vocitant: Sed esto, habeant hæc causam ab exhalationibus terræ, vel maris, quæ extremis lignis adhærentes agitatione flammam concipiant. Detur lignorum eas oras, atque extremitates, ceu magnes ferrum trahit, ita expirationes ille sugere, ac morari: qui fit vt ignis cæterarum rerum edacissimus, huic tamen ad exardescendum atque iacturam tam facili parcat, ac ne leuissimum quidem sui vestigiũ relinquat? Nam certè inquit Plutarchus [15] ignis velut fera aliqua vorax, rapáxque quicquid in propinquo est consumit. Iam quod in corporibus, quæ sensus expertia sunt, incredibile videri possit an non in animatis monstro simile prorsus videbitur, sine vllo scilicet doloris sensu, sine vlla viuæ cutis iniuria, ac læsione circumsedere diutius ignem. At Lucio Martio [16] in Hispania interemptis Scipionibus concionanti, ac milites ad vltionem exhortanti flammam ex capite emicuisse: Idem quoque Seruio Tullo dormienti in pueritia contigisse: Et Anagniæ seruo [18] tunicam arsisse, inter mortuóque igne nullum flammæ apparuisse vestigium

14. lib. 11. ca. 37.

15. In lib. vtrũ aqua an ignis sit vtilior.

16. Valer. Antias apud Plin. lib. 11. ca. 107.

17. lib. 1. ab Vrbe condita.

18. Iulius Obsequens de prodigÿs.

19. lib. 11. Aeneid. Romanorum perhibent historiæ. Et Vergilius[19], qui (vt inquit Macrobius) rebus fictis sæpius veras inuoluit, Ascanio ex eo augurio regnum portendit:

Ecce leuis summo de vertice visus Iuli
Fundere lumen apex, tactúque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora pasci.

Potius igitur est, vt dicamus istiusmodi ignem non eum esse, qui id, in quo viuit, depascitur: qualem in vsu quotidiano habemus: sed ementitum, & sola specie à Dæmone adumbratum: vti & in difficiliores longè promptissimum est hominum oculos fallere. Erraticos equidem flammarum globos memini legere me in sagarum confessionibus, qui iis de nocte sæpè essent obuersati, ac humana voce locuti. Sed hîc aduersaria mea me deficiunt, quæ locum, tempúsque suggerant. Etsi eos non alios fuisse credibile est, quàm quos philosophi depingunt nobis ignes fatuos, è cliuosis sępè etiam palustribus locis viatoribus apparentes. Nam quod à naturalibus causis suam illis arcessunt originem, nihil quidem à se alienum faciunt, qui cuncta è naturæ fontibus deriuant, nullam aliunde rerum fabricam, atque opificium admittentes. Sed ferè iam vulgi visum, ac spectrum illud esse existimantis obtinuit sententia. Galli (inquit Pontus Tiardæus[20]) appositissimè lingua patria vocant *Aduiz*,
20. In lib. de vniuersit. id est φάντασμα; quo nomine eiusmodi impressiones, quæ visum tantùm feriunt, appellari solent. Quæ non est omnino à ratione aliena persuasio: Nam primum motus non conuenit, quo transuerso ignis naturaliter nunquã fertur, nisi cùm fomitem suum

sequitur:

ſequitur: quem nemo dixerit in locis,per quæ ſolet decurrere fatuus ille,& ad concipiendam flammam facilem, & ad alendam ſatis copioſum perpetuò,& vbique reperiri. Tum quòd viatores in ſtagnorum,fluminúmque voragines, aliáque præcipita pellicit: id verò ſine ſuſpicione non eſt inſiti genij alicuius mali,atque inſidioſi: qui ſic hominibus facem ad exitium, interitúmque præferat: vti in nefario illo opere,de quo modò inſtituta eſt oratio, euenisse probabilius eſt: extremis ſcilicet membri è cadauere reuulſi digitis non hæſiſſe verum ignem: ſed inſediſſe tantùm ignea imagine Dæmonem, miſeráſque iſtiuſmodi humanæ vitæ reliquias,ceu inſtrumentum,materiámque ad eam rem propriam ſibi præcipuè delegiſſe; quo ſuis opinionem iniiceret illis efficacem ineſſe vim aliquam ad ardua,& difficilia: maximéque ſi præceſſerit inauſpicatum aliquid, vti puerperia illa vel abortu edita, vel etiam à veneno, cæde, aliáque vi aliqua cauſam habentia. Nam in hoc demum ſeriò triumphat. Hæc illi ſumma hic fructus atque merces longè vberrima iucundiſſimáque eſt omnium, quas vnquam inſtruit inſidiarum. Vnum,atque alterum poſterioris generis, dum propero,adiiciam. Pergamenſes (inquit Paulus Diaconus [21]) cum à Sarracenis obſiderentur à Mago quodam (vt in deſperatis rebus malo exemplo fieri ſolet) conſilium exquiſiuerunt,qua ratione vrbem ſuam obſidione liberarent. Eum verò reſpondiſſe futurum, vt id certò facerent, ſi dextras ſuas in ollam intinxiſſent, in qua fœtus è grauida matre per vulnus detractus ebuliiſſet: Quod cùm religioſè admodum

21. lib.xx.rerũ Romnarũ ſub Theodoſio.

dum

dum fecissent: nihilominus omnes in hostium potestatem venerunt: Id enim Dæmonem non alia causa commentum fuisse credi par est, quàm vt cumulato per summam crudelitatem parricidio Pergamenses immaniori scelere aucti perirent. Nec eo illi scelere soli cruentati, contaminatique reperiuntur. Scribit Berosus si modò Berosi sunt quæ circunferuntur scripta, cùm Megasthene Mirtilo, & aliis nõnullis vetustioribus immissum olim fuisse à Deo cataclysmum ad vlciscendos mores hominum, è matrum apertis visceribus infantes euellentium, ac diripientium: vel ad nefandas suas epulas, & conuiuia: vel ad miscenda, parandáque alijs venena. Priori ascribere licet, quod Aristoteles [22] recitat in libris de Moribus ad Nicomachum, mulierem extitisse adeò natura vitiosam, ac deprauatam, vt è grauidis mulieribus facto vulnere fœtus detraheret, ac deuoraret. Quod Apollonius [23], Diodorus [24], & Aristophanis interpres [25] lamias olim factitasse memorant. Et Horatius [26] alicubi meminit.

Neu pransæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Hodiernas etiam idem vsurpare suprà ex amplioribus verbis Dominicæ Isabellæ [27] meminimus. Posterioris generis esse potest quod sequitur exemplum, mihi non multo antè, quàm hunc centonem emittere cogitarem, oblatum. Ioanni Molitori à Vvelferdingen [28] anniculus erat infans, præcipuè eius deliciæ: Hunc Agathina à Pittelingen, Anna à Miltzingen, & Mayeta à Hochit cunis clam detractum in ardentem rogum imponunt, quem ipsæ ea causa in perarduo monte, la Grise, nominatò

22. *lib.* VII. *cap.5.*
23. *Apud Philostratum lib.* IIII. *ca 8.*
24. *lib.xx.*
25. *In vespis.*
26. *In libr. de arte Poët.*
27. *Cap.16. lib.1.*
28. *Hess. Pittelangij.* XII. *Cal. Octo.*

extruxerant, eiúsque exusti cineres studiosè colligunt: tum rore ex segetum aristis, graminúmque summis herbis excusso perfundunt: atque massam vtique friabilem concinnant: aspergendis scilicet vitibus, satis, atque arboribus: quo statim læso flore perirent, fructibúsque suis deficerentur, sed forsan plus satis de re, cuius tam parum grata, iucundáque est commemoratio.

Perdifficiliter vitari posse quas veneficæ hominibus struunt insidias: quod de nocte in obseratas, clausasque domos ignota specie, ac forma illabantur: arctissimo somno decumbentes diris suis artibus obruant, prodigiosaque alia multa edant; contra quæ nullum tam præsens est remedium, quàm quibus nos lectum inituri Deo tradere, ac commendare solemus precationes. Tum quædam de ea per incantationem inducendi somni ratione.

CAP. IIII.

ABs re non est quod passim formidabiles sunt, qui sortilegij suspecti habetur: Etsi enim non est illis infinita quibus volunt nocendi potestas, vti in Sarræ maritorum percussore Asmodæo innotuit: quoniam tamen nostra nos, sic volente Deo, peccata illorum iniurijs sæpè obnoxios reddunt: quod etiam Vvelsch Antonius [2] propria confessione sortilegij manifestus prodidit: & nemo adeò est

Integer vitæ, scelerisque purus, [3]

quem admissi alicuius conscientia non stimulet, ac terreat: nemo in colenda religione tam attentus, &

1. Tob ca. 8.

2. In Guermingen. XIIII. Cal. Ian. 1589.

3. Horat.

diligens cui præcipitantibus fortè negotijs non accidat, eas preces, votáque omittere, quibus se in Dei præsidium, ac tutelam quotidie commendare solet 4; non iniuria metus ille securissimum quemque tentat, atque afficit. Tum quotidiana eius rei experientia satis est documento, quam non leue ab ea re periculum plerunque nobis impendeat. Siquidem vel inopinantes, ac sæpè dormientes de nocte venenis suis aggrediuntur; vel etiam vigilantibus sic struunt insidias: vt humano consilio ac prouidentia vix vitari posse videantur. Extant quidem variæ de his in alijs huius libri partibus narrationes, quæ lectori in hoc abunde satisfacere queant: verùm quoniam se denuò hic ingerunt, & non omnino iniucunda, ingratáque futura est eorum commemoratio, non pigebit & sequẽtia paulo copiosius illis ascribere. Ac primùm memoratu non est indignum, quod testis quidam auditus in ea quæstione, quæ capitaliter est instituta contra Margaretam Luodman 5, recensuit. Ea inter secus à se admissa hoc quoque sponte agnouerat, se nocte quadam testis illius ædes fuisse ingressam; eo animo, vt somno sopiti faucibus venenum infunderet; ídque inceptum quin perficeretur parum abfuisse: ita in procliui videbantur esse omnia. Sed, (malum) contra quam putabat excitatum illum fuisse à somno, adeò vt re infecta cum facinoris socijs ipsa se in fugam dare cogeretur: consectante interim illo manu armata, ac tandem cùm assequi non posset, minas ferocius intentante. Ea igitur de re ad ampliorem cognitionem interrogatus is testis omnem, vti illam saga prænarrauerat, certis, disertísque

4. D. August. lib. xxi. de ciuit. ca. 14.

5. Vergauillæ. x. Cal. Feb. 1587.

diſertiſque verbis recenſuit: videlicet appetitum ſe,ſicuti dictum eſt,veneno:hócque vnum,ne præberent,illis fuiſſe impedimento,quod fortè experrectus: neque enim earum vnguine adhuc illitus fuerat,ſe crucis ſymbolo, ac precatione Dominica contra tantum diſcrimen, atque periculum muniuiſſet:verúmque omnino id eſſe, quod illas cum telo multum viæ eſſet proſecutus, nec tamen aſſecutus.Catharina Metenſis, ac Hennezelius adoleſcens[6],de quibus proximè habita eſt mentio,Iacoba Vveher[7], Gaſpar Haffner [8], Margareta Ienina[9],illa Margareta Luodmam, Sennel Armentaria [10],ac ferè omnes eius criminis rei deprehenſi in Germania,quæ eſt ditionis Lotharingicæ,concorditer aſſeuerant,eam ſibi à Dæmonibus (modò ijs per aliquot annos fuerint operati) penetrandarum ædium facultatem eſſe tributam : vt ſcilicet per quaſuis anguſtias nullo negotio viam ſibi faciant in mures, feles, locuſtas, ac alia eiuſmodi puſilla animantia,prout vſus poſtulat,cõtracti, atque imminuti:intromiſſóſque denuò priori formæ reſtitui,ſi velint, ac tum commodè incœptum peragere,quale ſuperius eſt declaratum:videlicet illiniendo primùm eo per artus omnes, cui moliuntur interitum, ne euigilet : tum firmiter, ac validè os illi diducendo,ne potionem agitatione excludat:tandem venenum in fauces ingerendo admota lucerna,quæ ſulphuream flammam euomat: ſtupẽdum illud eſt, quod teſtatum de ſe reliquit Margareta illa Ienina, quę cùm Iaquelinum filium ſuum malè odiſſet, quod de conſequendis in proximas Alſatiæ nundinas pecunijs ſæpius obtunderet, ac il-

6. Vergauillæ mẽſe Sept. 1587.

7. Ibidẽ Cal. Octo. 1584.

8. Morhangij XVIII. Cal. Sept. 1587.

9. Vergauillæ. X. Cal. Feb. 1587.

10. Duſæ prid. Cal. Octo. 1586.

lius tandem se quauis ratione flagitationibus expedire decreuisset: Id vt faceret nocte intempesta vnà cum ijs, quas patrando sceleri socias sibi adiunxerat, à Dæmone in illius ædes, quæ erant in Saxbringen, estinuecta: vbi dormientem ex composito adoriuntur, ac lecto deturbatum ante focum constituunt, viuum assaturæ, si in se fuisset: sed fato aliquo impeditæ animum suum ad aliam iniuriam conuertisse. Ac forte humi repertam testam eius lateri, facto prius vulnere, quod tamen momento coalesceret, inseruisse: vnde etiam post multorum mensium vexationem, videntibus multis, erupit. Non absimile huic est quod sequitur Bertrandæ Tonstricis[11]: quæ se earum ope, quibuscum sortilegij erat sodalitium, Elisę cuiusdam collo ob denegatum lactis vrceolum os infixisse agnouit. Item illud Sennel Armentarię[12] recensentis se in summum pedem cuiusdam Philippi Pistoris nomine os è veruecina coxa inseruisse: cùm prius admota piscis spina vulnus fecisset, quod deinde callo obductum ingentes, ac diuturnos dolores illi pareret: vt ab eo Pistorę posteà etiam rescitum est. Ac quoniam in earum noxarum mentioné incidimus, quæ sic secretis, ac stupendis sortilegorú artibus contrahuntur, hanc postremá adiiciam, quæ non parum admirationis est allatura. Ianæ Blasiæ Thermopolitanæ[13] gener erat nomine Raynerius, vnáque ambo in ijsdem ædibus ipsi habitabant. Huic Raynerio Claudius Gerardus eius popularis femoralia concinnanda pridem locauerat, nec instando tamen adhuc efficere potuerat, vt ea sibi aliquando vtenda redderet. Pertæsus igi

11. Forpachij VII. Cal. Sept. 1587.

12. Dusę prid. Cal. Octo. 1586.

13. Valfracuria Anno. 1589.

ſus igitur tantam ceſſationem ad Raynerium tandem ire pergit, vt sciret ecquando finem tergiuerſandi eſſet facturus: is tum forte domo aberat, ſoláque ſocrus Blaſia ad focum cum familia ſedebat. Ab ea igitur pannũ ſuum ſibi reddi poſtulat, quãdo ſe tam ſæpe bonus ille eius gener eſſet ludificatus, reperturum eſſe ſe qui induſtriæ æquè, atque ille eam operam nauaret. Quam rem illa indigniſſimè ferens, verbis tamen tunc ſibi eſſe abſtinendum rata, dum re hominem poſtmodum vlciſcitur, rogat vti velit in pauculos dies, intra quos ſine fruſtratione id quod poſcebat eſſet allaturus eam moram ferre: Interim etiam vnà ſecum ad focum pauxillulum ſedere nõ dedignaretur, atque ex pomis quæ recèns ibi cocta videbat ſibi quæ vellet haberet: Iámque Gerardus id facere non ſemel recuſauerat. cauſans ſibi non eſſe diutius illic morãdi otium. & omnino nullum tum eius cibi, quem offerebat, eſſe deſiderium: cùm ex pomis illis vnum eius volæ manui cum tanto ardore adhæſit, vt alteram ei excutiendo ſtatim admouere cogeretur. Verùm dum id facit vtraq; ſic conglutinantur, vt in vnum coaluiſſe viderentur, medij pomi ardore interim ſic increbreſcente, vt res illi parum abeſſet ab inſania. Inclamat igitur obuios quoſque obteſtans, vt ſui miſereſcerent. Afferre quiſque pro ſe ei malo quod poterat remedium: hic aquam reſtringuendo ardori: ille inſtrumenta dirimendis, ſeparandiſque manibus: ſed cùm nihil horum quicquam prodeſſet, & iam palàm eſſet id illi mala aliqua arte confectum eſſe negotium, ex vicinis accurrens conſideratior vnus monuit, vti eo reducer-

retur, vbi illum id malũ primùm inuasisset. Quod cùm factum esset, cœpit bona illa Blasia, ceu ridiculum quid contigisset, hominem ludibrio habere: nihilominùsque à superiore brachio ad manũ vsque, quod intererat, tantisper demulcere, dum id pomum illi excideret: Quo facto confestim sedatus est dolor, cœperúntque illi manus liberè, vt antea, suum facere officium. Quibus in historijs hæc præcipuè obseruatu digna mihi uidentur: Primùm, quod Dæmon vti Imperatores nisi veteranos milites certis militiæ præmijs non donant: ita eam se in alienas formas immutandi potestatem, quę sortilegorum persuasio est, iis tantum faciat, qui emerito multorum annorũ spatio fidem suam quamplurimis maleficiis probauerunt. Idq; esse illis veluti quoddam authoramentum, ac mercedem diuturnæ seruitutis, & fidelitatis. Quod & Erricus
14. Bungeij. Carpentius 14 disertè testatum sua confessione reli-
Anno.1583. quit post alios eius farinæ non paucos: quorum tamẽ nomina ex Aduersariorum meorum fasciculo desideratæ chartæ me hîc recensere non sinunt. Al-
15. Matth.24. ca vers. 44. terum non prætermittendum silentio videtur 15 de soporo, quo antè sagæ solent eos deuincire, quibus venena sua sunt infusuræ. Quæ res nos admonet Euangelici illius nobis iugiter esse excubandum, ne fur domum perfodiat, ac dormientes, inopinantésque opprimat. Tutissimas autem eas esse vi-
16. Psal.90. gilias, quas Deus nostris inuitatus precibus pro nobis agit. Qui habitat 16 in adiutorio altissimi, in
17. Psal.126. protectione Dei cœli cõmorabitur. Contrà insidiis obnoxias, quę non fiunt eius ductu, atque auspicio. Nisi dominus 17 custodierit ciuitatem, frustra vigilat,

gilat qui custodit eam. Ac quod quis istiusmodi soporiferas Magias derideat, quasi aniles, & fabulosas, non sum oppositurus quod Homerica Helena[18] vinum ministrasse dicitur εἰς τὸ ἐπίληθον κακῶν, id *18. Odyss IIII.* est malorum obliuionem: vel vt Plinius[19], locum *19.* eum citans interpretatur, somnium: quod Papinius *lib. XXVI. cap. I.* de virga: Virgilius[20] de ramo vi Stygia soporato: *20.* Nam poëticam fictionem hæc habere videntur, & *lib VI.* ipsamet luce veritatis indigere. Sed tantùm ea quæ *Aeneid.* vsus, experientiaq; quotidiana confirmant in medium allaturus: Quis enim nescit multa esse quæ naturaliter vel infusa, vel admota non somnium, aut soporem tantùm, sed etiam stuporem, torporémque aduersus vehementissimos quosque cruciatus inducant? Quæ ναρκωτικά, nec chirurgi ignorant, si quando ab humano corpore membrum aliquod absque doloris vllo sensu refecturi sunt. Cuius artis facetum quidem, sed tamen commiseratione dignum exemplum memorant de Narbonensi adolescente à Thracio pyrata in seruitutem abducto: cui interea, dum ex medicata potione altior somnus obrepit, tam bellè testes exsecti sunt: vt experrectus seipsum miraretur sic adepta virilitate nouum hominē. Rursus aliud à Mattheolo[21] *21.* recitatum de Hetruriæ asinis: quos cicutæ pastus a- *lib. IIII cap. 74. in* deò graui somno consopire solet, vt pro mortuis *glos.* sæpè efferantur: detracta etiam, ac direpta iam pellis bona parte, vix tandem excitati se in pedes erigant, miseréque rudentes ad præsepia sua proripiant. Et prostant in pharmacopolarum officinis multa eo præcipuè nota, ac cōmendata vsu: vti sunt lolium, solanū, nineus vulgo Euripice dictus, Man-

dragora,

dragora,castoreum,papauer,

22. Ouid.2. Meta. *Innumeraque herbas,quarum de lacte soporem*[24] *Nox legit.*

Quæ si somnum arctum, atque diuturnum conciliandi facultatem habent earum rerum sola vi, ac potentia quas natura ad id proprias administrat: quid quæso suis artibus,ac machinis efficient Dæmones,qui non modò rerum omnium,quas edidit natura latentes, atque arcanas vires perfectissimè callent;sed & sic volente Deo multa possunt etiam sine vllius rei aduentitiæ, atque externæ adiumento?Nam certè aliunde esse non puto,si modò vera sunt,quæ de Epimenidis Cretensis, aliorúmq; plurium somno tam multorum annorum memorant Pausanias, Eudemus, & Simplicius: cùm is secundum naturam neutiquam accidere, ac tandiu durare potuerit.Siquidem(inquit Aristoteles[23])quorum est officium quoddam, & munus à natura tributum: ea si modum temporis in quo data est vis agendi,& facultas excesserint: tum ipsa necessariò præstare munus suum non possunt.Ergo ab aliqua alia vi superiore,ac potentiore pendere necesse est; & aliud omnino esse, quàm quod natura efficere consueuit.Qui superandis silentio tormentis sæpè à sontibus gestantur characteres ignorabiliter literati(vt cum Apuleio[24]loquar)à natura causam efficacem somni habere non possunt: cùm tantum id temporis somnum conciliet: quod sit alioqui à somni quiete propter doloris acerbitatem alienissimum. Tum in perexigua lamina, chartáque vulgo exarati,ac descripti reperiuntur: quas res nos alio tempore gestamus, sine somni vel minimo lenocinio

23. In lib. de somno & vigil.

24. lib. III. de Asino aur.

nocinio, atque illecebra. Et tamen per hæc contemni dolores, ac sæpè quæstoribus in eruenda veritate impedimentum afferri, etiam non infimi ordinis Iurisconsulti existimauerunt. In ea quæstione quæ Silerij [25] Christianæ Serenissimæ Danorum Reginæ cōsiliarij percussoribus in Germania non ita pridem, est habita, ex cædis conscijs vnus (Benigno illi nomen fuit) eius quidem pœnam facilè effugere poterat; quod tum, cùm in eum inquireretur, peregrè esset, ac saluti fuga posset consulere: sed fretus characteris Magici, quo à circumforaneo quodam donatus fuerat, fiducia, ipse se iudicio volens obtulit. Nec in eo sua spe quicquam frustratus est: Siquidem prius quàm ipse tormenta omnia sunt defatigata, atque ita & incolumis, & inconfessus illis solutus est. Verùm iam è reis eximendus, cùm tanti sceleris conscientiam amplius ferre non posset, eius se sponte fecit manifestum; ac tandem capite luit. Ac quod quis dicat hæc in volente, atque adeò obnixè enitente minus mira esse: quia nimirum nulla post eam, quam Deus permittit Satanæ, tanta sit in res hominum potestas, quanta ea est, quæ ab eorum approbatione, assensionéque proficiscitur: hanc verò inuitos etiam somno sopiendi facultatem non ita accipi debere: Quod si sic pridem actum sit de vniuerso genere mortalium; sciat [26] nihil, aut parum abesse à consensu negligentiam aut etiam patientiam: quæ sæpè hosti incurrendi, inuadendiq; occasionem præbet: vt qui arcem eo imminente necessario præsidio, excubiisque non muniat: perinde faciat, ac qui ipsam volens, prudénsque tradat. Quo etiam pacto

25. Paris de puteo in sindica. de Tortura.

26. L.1.§ Magistrum de exo. act. l. cùm in plures. § locator D. locati l.1.§ si ē tiā de trib. act.

occupatam jure ille sibi vendicare potest: quemadmodum & ex lege usucapionum [27], qui possessionem vacuam occupat vi possidere nõ videtur. Imputent igitur sibi illud infortunium, qui se somno dant, non antè implorato, flagitatóque Dei omnipotenti auxilio; cùm, uti modo dictum est, id illis tutissimum præsidium sit, ac propugnaculum adversus omnes tenebrarum principis insidias: Sed dormituris mens perniciosis cogitationibus sæpius vagatur ad instar fornicantis Hierusalem (ut cum D. Hieronymo [28] loquar) quæ omni transeunti pedes suos diuaricat.

27. l. sequitur. §. Item si vacuã, De usurp. & usucap.

28. Ad Rusticum Monachum, Ex Esaia ca. 57.

Metamorphoses adeò multis tum veterum, tum recentiorum exemplis decantatas speciem, non etiam veritatem habere earum rerum, quas præ se ferunt: decipi enim oculorum sensus Dæmonum, qui eas ostentant, præstigiis. Quæ porrò sic assimulatam speciem comitantur actiones: etsi eæ quidem veræ reperiuntur: nihilo magis tamen rei veritatem astruere, quod constat eas à Dæmonibus, qui operi admittuntur, identidem proficisci: ut est illis ad qualibet prompta natura, atque expedita.

CAP. V.

HIc non est animus Apuleij asinum denuò in scenam producere: aut quas poëtæ comminiscuntur, Metamorphoses nouis exemplis tueri, ac defendere; sed hoc quod multorum assertione contestatum, ac ipsa experientia comprobatum habeo, in medium proferre. Dusani, Vergauillei, Forpachenses, & ferè omnes qui hactenus in Austri regni

gni præfectura deprehensi sunt sortilegij, quorúmque percontationes in manus meas peruenêre, se ex homine in felem toties migrasse retulerunt, quoties se in alienas ædes latenter intromittere volebant, sua vt ibi noctu venena spargerent. His astipulantur, & conueniunt testimonia multorum, qui se ab illis, cùm in eo essent corporis habitu, insidijs appetitos dicunt: rem, locum, personas, tempus, cæterásque circumstantias, atque accidentia, quibus fides magis constare potest, eadem omnia cum illis referentes. Barbelinæ Rayel[1] hoc recens est, quæ se in felem indutam fuisse fassa est: vt ea specie, ac figura Ioannis Ludouici domum & facilius ingrederetur, & tutius peruagaretur. Quod cùm aliquando faceret, ac eius infantem bimum incustoditum reperisset, puluere medicato, quem tum in pedis palma conclusum gestabat, eum conspersit, ac interemit. Petronius Armentarius[2], cuius paulo antè memini, si quando, quod in procliui est inter pares, odio, aut inuidia mouebatur, contra vicinorum pecorum custodes in lupum se, conceptis quibusdam ad eam transformationem verbis, immutabat: demúmque tutus eo prætextu ab omni noxæ suspitione obuiam quamque pecudem dilaniabat, ac discerpebat. Ioannes Malrisius idem factitasse se memorat, cùm Sexæij trans syluas armenti custodiam haberet.

Vidi sæpè lupum fieri, & se condere syluis
Moerim.[3]

Viderunt & Dolani non ita pridem lycantropos duos Senatus sui supremo iudicio danatos, ac supplicio publicè affectos: Huius & argumenti est ea

1. Blainuille ad aquas Id. Ian. 1587.

2. Dalbemij. An. 1581.

3. Vir. AEclog. 8.

narratio, quam accepi ipse à clarissimo Comite Paulo à Salin sacri cubiculi in regia Lotharingiæ summo præfecto: Is cùm addubitarem præstigiæ-ne essent, quæ sic aliena forma oculis apparebant: an haberet ea res aliquam veritatem; narrauit mihi Hess Pittelangij, quo in oppido ditionem obtine-bat, vetere instituto deberi ab incolis sibi, fami-liæq; suæ gratuitas, ac anniuersarias operas: Eas cū forte ij præstitissent, facta cum carris suis lignatio-ne, ac vicissim pro remuneratione cibum cape-rent, in castelli atrio orta, vt fit, rixa inter canes, quas secum habebant: ex ijs vna in proximum hy-pocausti furnulum se condidit: Ac cùm huic cæte-ræ adlatrarent vehementiùs, incolarum vnus in-trospiciens, ac præ cæteris aspectu horridā intuens, suspicatus id quod erat (nā ea regio Strigibus vul-go est infamis) telo, quod tunc gestabat, in eius os iniecto vulnus graue inflixit: Quo accepto statim illa se foras proripuit; saltem desijt amplius videri. Postmodum totam vrbem peruasit rumor, vetulam esse quamdam, quæ decumberet ex vulnere, quod vbi accepisset nesciretur: Suspicari omnes, quod verum erat, rabidam esse illam canem, quæ in atrio telo esset percussa: Atque tum ex hac suspitione, tum ex ea, qua pridem laborabat fama, compre-hensa, & in custodiam tradita; tandem etiam de hoc disertè interrogata, liberè rem omnem, sicuti hîc recensetur, simul & maleficia alia quam pluri-ma patefecit. Adderem & hîc quod in citima Bur-gundia non pridem accidisse à viro vtique fide di-gno acceptum habeo, de hospite quadā; quæ cum diuersoribus inter cœnandum felis specie petu-lantius

lantius insultaret, ab eorum vno truncata pede altero postridie vnimana reperta est: Sed id quoniã ille obiter tantum narrauit, nec est quod plenè hîc referre possim, satius esse duxi prætermittere. Postremum de hac re erit mihi quod aliquando accepi à clarissima heroide D. Diana Dommartinensi vxore illustrissimi principis D. Caroli Philippi Croij Marchionis ab Haurech patroni mei clementissimi; cuíque fortunarum mearum, quales quales sunt, accessiones præcipuè acceptas refero. Narrauit igitur illa mihi non ita pridem Thiecuriæ, qui pagus in eius ditione est, mulierem fuisse eiusmodi malis artibus addictam: cui & ea induendi alienas formas à Dæmone facultas esset tributa. Eam igitur, cùm eius pagi opilionem odisset impendiò, ac quoquo pacto malè mulctatum cuperet; in eius gregem pascentem lupi forma, atque habitu aliquãdo irruisse: sed ab illo accurrente iniecta, atq; impacta securi vulnus in fœmore accepisse: quo debilitata coacta esset se illico in proximum dumetum inferre: vbi ab assequente opilione reperta esset vulnus obligans vestis discissæ peniculamentis, quo sanguinem, qui ex eo magna vi diffluebat, sisteret: sicque eo indicio delatam, ac compertam rem omnem, vti hîc recensetur, agnouisse, ac tandem luisse ignis supplicio. Enimuero nec nunc primùm abiit in vulgus ea de prodigiosis istiusmodi transformationibus opinio: sed & veterum fuit ista iam à multis sæculis inueterata persuasio: vti eorum libri non vno hoc loco testantur. Euanthes [4] magni nominis author recitat ex Arcadum annalibus gentile fuisse in Anthæi familia

4. Plin. lib. VIII. ca. 22.

hoc fatum, vt vsus ex ea quotannis sortito ad stagnum quoddam perductus positis vestibus transnaret, confestímque bellua ex homine fieret; ac nono post anno, si interim humanum sanguinem non gustasset, pristinam formam reciperet. Neuros etiam, qui Borysthenem accolunt, semel quotannis ad aliquot dies lupos effici, ac rursus exacto spatio, quod ei sorti attributum est, in pristinum habitum redire solitos recensuere Herodotus 5, & Solinus 6. Et Agrippas, qui Olympionica scripsit, testatum reliquit Demænetum quemdam in lupum fuisse immutatum; quòd infantis, quem Arcades Ioui Lycæo mactauerant, viscera degustasset. Quod & Lycaoni Pelasgi filio contigisse refert Pausanias, cùm mactati pueri sanguine aram Ioui Lycæo sacram respersisset. Nec id solum ita contigit illa ætate, illísque moribus, quibus nulla adhuc Christianæ veritatis hominibus lux affulgebat, ne quis hic temporis cæcitatem causetur: Sed & Bulgariam Baianum 7 quemdam habuisse eius Symeonis, qui aliquando in ea imperauit, filium, qui se in lupum, aut quamuis aliam bestiam, cùm vellet, mala arte immutaret. Et Rusciæ dux quidam cùm audiuisset in ditione sua esse hominem, qui se in eam, quam vellet, formam mutaret: accersitum illum, ác prius cathenis constrictum, iussit in hoc artem suam properè vt ostenderet: Quod cùm ille dixisset se quidem lubenter facturum, modò in propinquo conclaui liceret soli paululum esse, ídque illi esset concessum: Euestigio egressus lupi quidem natiuâ specie, sed iisdem quibus anteà cathenis impeditus in magnam omnes, qui aderant,

5. In Melpomene.

6. In Polyhistore cap. 20.

7. Sigibert. in chronic. Luitb. lib. III. ca. 8.

8. Torquemadius in Hexamer. dial. 6.

sui admirationem traduxit: Sed in ferocissimos duos canes, quos Dux in insidijs ad id collocauerat, incidens miser discerptus, dilaniatúsque est: Nec quicquam ad sui tutelam alioqui commodissima ea lupi forma adiumenti afferre potuit. Vt omittam dicere, quæ de socijs Vlyssis Homerus: de Asino aureo Lucianus, & Apuleius, post tam multas Ouidij metamorphoses prolixè sunt fabulati. Nam omnino si quis de hac re rectè sentire volet, etiam si solis naturæ notionibus, atque intelligentijs ducatur, hoc concedat necesse est: sic comparatas esse rerum omnium formas, ac species postquam semel sunt ingenitæ: vt nisi cum suo interitu immutari non possint: Neque vllum omnino esse à priuatione ad habitum regressum, ac vicissitudinem. Quod si etiam vltra animum volet intendere, atque ad ea erigere quæ Christianum hominem sapere decet: iam infidentior non dubitabit statuere horum nihil posse Dæmonem: cùm nec euellendi quidem pili vnius ex hominis capite potestatem vllam ex se habeat. Quę enim dem ętia est credere quicquam, quod sit creatum, & conditum posse eius, qui creauit opus etiam excellentissimum pro libidine labefactare, ac peruertere: aut in eo corpore, quod sit ad omnem rationis vsum inhabile, animum, qui sit ratione præditus, vel tantillum posse morari, ac consistere? Nam certè (ait Cicero) habilem, & aptam ingenio humano figuram corporis natura dedit. At, inquies, id sic permittit ille 9, qui hominum mala in bonum etiam finem conuertit: sed, cedò, cui vsui? aut quis id ita euenisse in vlla sacra legit historia? Nam certè Na- 9. Act. cap. 3. & 4.

10. bukadnezar[10] ad infimum animantium ordinem,
Daniel. 4. ob affectatos honores diuinos, aliquando redactus est: nunquam tamen otis, vultúsque habitum deposuit: sed tantùm eodem cùm illis pastu, hospitióque per aliquot annos vsus cœli iniuria villos, vnguésque contraxit: qualibus bruta animantia tegere, armaréque natura consueuit. Incredibile igitur, atque absurdum est quemquam ex homine lupum, vel aliud aliquod animal verè fieri posse. Et tamen aliquid id esse oportet, quod sic à tam multis obstinatè defenditur: nec frustrà est, quod de eo mortalium adeò crebri sermones circumferuntur. Et certè Magica hæc esse portenta, ac præstigias, quæ habeant speciem, non etiam veritatem earum rerum, quas ostendunt: plerique omnes, qui hoc totum certius expédunt, arbitrantur; idque duobus ferè modis euenire: vno vbi Dæmon eorum, qui sic sibi immutati videntur, φαντασίαν immissis perturbationibus labefactauit: Tũc enim fit, vt non sicuti ipsarũm est natura, sed prout illorũm afficitur, ac mouetur sensus, sese ostendant. Quod & Pyrrhonios Academicósque iam olim
11. obseruasse refert Gellius [11], & Medicis in confesso
lib. x1. cap. 5. est, sæpè eorum qui æstu febríque vehementiore factantur sic sensum deprauari, vt alienissimas formas, ac simulachra pro veris firmissimè concipiant, ac amplectantur. Cuius argumenti illud esse potest, quod narrant de eo, qui se in fictilem vrceum cõuersum adeò obstinate credebat, vt accedentes propius à se obnixè prohiberet, veritus scilicet ne se illidendo comminuerent. Hæc erat illi assidua apud domesticos querimonia, quod, vt decebat

cebat, in edito aliquo loco, ac minus iniuriæ obnoxio ab illis non statueretur: sed potius negligenter in obscuro cubili collocaretur. Fuit & alius, qui sonantes frænos, atque alia ferramenta in aluo se habere crederet: nec prius ex eius animo tam ridicula euelli potuit opinio, quàm solers Medicus aluum exoneranti in cella frænos supposuisset, quos à se postea egestos putaret. Adeò fœcunda est absurdarum, atque insolentium rerum imaginatio: si quando in vitium labitur. Quam etiam ob causam Plato [12] simulachrorum magistram: Aristoteles [13] thesaurum formarum: alius quidam philosophus portentorum officinam appellare non dubitauerunt. Altero autem modo vanas eiusmodi species extrinsecus adhiberi appositione, aut adumbratione rerum, quæ talem præ se ferant imaginem, qualem Dæmon tunc ex vsu esse existimat. Hícque error foris grassatur externos sensus obiectu mentitarum formarum ludificans. Sic Homerus, ac Vergilius si quem vel pugnę in vltima difficultate subductum, vel in eam ad laborantium opem, atque auxilium inductum describunt, ita oris, vultúsque toto habitu à Dijs, penes quos ea erat cura, transformatum meminerunt: vt ab illis etiam, quibus cum quotidiana erat consuetudo, ac familiaritas, non agnoscerentur. A quo non est alienum quod Vincentius [14] narrat de quadam muliere, quam Iudæi oratu (quòd eius voluptati minus vellet obsequi) malefica in equam adeò appositè conuerterat vt non modò popularibus omnibus, sed & ipsi marito talis esse crederetur: solúmque D. Machariium, quòd vir esset sanctimonia rariore præditus,

12. *In Sophista.*

13. *In lib. de somno & vigilia.*

14. *lib. XVIII.*

non fuisse præstigijs illius captum: sed eam perpetuò pro muliere, vti reipsa erat, agnouisse. Huc & non malè referri posse crediderim eiurationis effectæ, atque ementitæ, quod sequitur, exemplum. Vxorem admodum adolescentem duxerat vir senex januæ Castri Bassumpetrani tum fortè attributus custos; alteriúsque, qui cum ante nuptias stupri consuetudinem habuerat, etiamnum vxorem attrectabat: Dolens igitur illa mœcham sibi induci, nec ætatis flore, nec formæ liberalitate vlla ex parte conferendam: vicinæ mulieri, vt fit, ęgritudinem suam aperit, consiliúmque si quod habet sibi super ea re dari postulat: Iubet vicina (Labire nomen ei fuit) eam bono esse animo: habere enim se in promptu, quod ei malo adhibeat remedium: herbulámque ex horto lectam illi porrigit, ex qua si ius marito condiat, illico missum facturus sit peregrinum illum amorem. Condit in proximam cœnam, atque apponit

medicatis frugibus offam.

Eum ex illo primùm capitis grauedo: deinde somnus arctior complectitur, quo postridiè tádem solutus ademptam sibi virilitatem omnem, non sine pudore, reperit. Narrat tamen vxori infortunium, quod alioqui diutius illam celare non poterat: Quę se sua imprudentia, ac leuitate deceptam videns: quòd, dum parrem alteri inuidet, toto ipsa excidisset: rem omnem marito vti incœpta, perfectáque fuerat aperit: erratíque veniam petit, huius in eum amorem, quo illum summo prosequebatur, caussam reiiciens: Ignoscit facilè maritus, qui sciret se ad id malum per lasciuiam, ac libidinem occasionem

nem primùm obruisse: locique Dynastę (huic Francisco à Bassumpetra nomen fuit; eius patri, cuius sic celebre nomen est inter eos, qui partes Catholicas in hodiernis Francorum tumultibus sunt secuti) ordine omnia exponit. Is igitur sui officij esse ducens, & homini quem in famulatu habebat sartam, tectamq; valetudinem curare, & scelus adeò indignum dignis in muliere venefica pœnis animaduertere: accersitam, ac minis territam eò adegit, vt quibus sic per sortilegium, fraudasse videbatur hominem, ea illicò ei restituturam se reciperet. Quod & fecit alia quadam herba, quam degustaret, illi præbita: Sicque ipsa suo indicio comperta, ac deprehensa flammis non multò post meritum luit supplicium. Vnde liquidò constat nihil quicquam veri ibi inesse: sed vbique falli, ac decipi inspicientium oculos. Nam qui magis ea pars à corpore excecta redintegrari possit, quàm caput, aliáque eius membra semel abscisa, atque amputata. Verùm est prętereà aliud, quod vrget vehementius, atque in quo fidei huius argumenti magis laborare videtur: scilicet non tantùm hæc in externę faciei, corporísque adumbratione posita esse; sed & interiores motus, atque affectiones habere, quales ei animanti cuius specie illuditur natura indidit, atque ingenerauit: vti sunt in currendo velocitas: in superando robur, ac firmitas: in dilaniando feritas: in vocando auiditas: in penetrando facilitas: in currendo leuitas, atque id genus alia quæ vulgo præter hominum consuetas vires iis insunt, qui sic è statu suo in beluinum demigrant. Ea enim Satanam illis re ipsa prętare quotidiana experien-

ria deprehenditur. Siquidem validissimas quasque pecudes in agris facilè prosternunt, discerptarumq; carnibus, etiam crudis vescuntur, si in eos fit impetus, cursum tam citatis passibus fugiendo explicat, quàm lupus, aut pernicissima alia fera facere posset: in aliorum ædes etiam occlusas de nocte, vti feles, illabuntur, & omnino animantium, quorum speciem, figuramque assimulant, mores, naturamq; proximè imitantur. Quæ etiam non est quod quis putet esse captiones, & præstigias, quibus vt suprà sensus nostri ludificentur; cum eorum omnium post ipsam actionem restent vestigia, atque documenta; videlicet ipsa grassantiû in facto deprehensio, fuga, assecutio, vulneratio, pauperiei quàm fecerunt, vel potius damnorum quę dederunt manifesta iniuria: iisque omnibus consentanea, ac sæpè voluntaria facti confessio: vt verius sit dicere hæc quidem ita vti apparent reipsa euenisse: sed administro Dæmone, qui tales præter naturam conatus ea, quàm maximam habet, facultate, ac potentia (huic enim, vt inquit Iob [15], humanæ omnes sunt impares) adiuuat: vti in Energlumeno illo fecisse credendum est, qui validissimas, quibus constringebatur, cathenas, ac compedes nullo negotio discerpit, ac comminuit [16]. Nam id humanis viribus non potuisse effici notius est, quàm vt pluribus ostendi debeat. Vt omittam narrare, quæ de Quærcetensibus monialibus historiæ quædam memorant [17]: illas scilicet Dæmonum ope, atque auxilio ad procerissimas quasque arbores instar feliû perniciter adrepisse: ex earum extremis ramis mirabiliter pependisse: voces quarumcumque animantium

15. Cap. 41.

16. Luca. 16.

17. Christianus Masseus Chronico mundi lib. 20.

tium feliciſſimè expreſſiſſe, ac multa alia in quibus ſtupor maximus ineſſet facilè effeciſſe. Sic igitur facultates, vires, atque actiones earum animantiũ, quarum præſe ferunt imagines, imitari fatebimur: vt parum ab ipſa veritate abeſſe videantur: reipſa autem tales effici, quales apparent: non erit ei promptum credere qui hominis dignitaté, excellétiámque penitus volet intuerj: vt ſcilicet ad Dei imaginem creatus fuerit: vt in eo totius opificij mundani typus mirificè eluceat [18]: quam etiá ob cauſam μικρόκοσμον illum apellauere, vt paulominus ab Angelis eum Deus minuerit, omnia illi ſubmittens, ac ſubiiciens; vt baptiſmo abluerit, atque expiauerit: vt eius corpus à mortuis ad æternitatem immutabilem olim ſit ſuſcitandum. Nam quis hæc tot, tantáque beneficia ſic ludibrio habere ſuſtinebit, vt ea in abiectæ animantis viſceribus, medullis, ac tergore ceu ſepulchro aliquo vnquam condi poſſe exiſtimet? Et certè hæc ſalua religione vix credi poſſe puto, cùm & Aquileienſi Concilio [19] impietatis damnati reperiantur, qui in aliam formam, quàm quæ à Deo rerum omnium parente primùm eſt indita, quicquam immutari poſſe affirmant. D. quoque Auguſtinus [20] eos grauiter, ac ſeuerè reprehendit, qui credunt Dæmonum arte, vel poteſtate hominis corpus in beſtialia lineamenta poſſe conuerti: ſi quidem ſoli Deo, nõ etiam transgreſſoribus Angelis ad nutum ſeruire hanc rerum viſibilium materiam. Et ea etiá pleriſque omnibus Ethnicis ſemper alienior viſa eſt ſententia: Inter quos fuiſſe & Plinium [21] rerum alioqui creditu difficillimarum narratorem confidentiſſimum magis mi-

18. Pſal. 8. & Hebr. ca. 2.

19. 26. quæſt. 5. cano. Epiſcopi.

20. lib. XVIII. de ciuit. Dei & lib. III. de Trinit.

21. lib. VIII. ca. 22.

rum. Nam eius in historia naturali expressa illa de re hæc est oratio: Homines in lupos verti, rursúmque sibi restitui: falsum existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa sæculis comperimus.
22. lib. hist. de gentibus Septentr. 18. cap. 14. Et Olaus Magnus [22] dum eius lycanthropiæ patrocinium contentiosiùs etiám arripit, ac ad id exempla vndique conquirit, hæc duo imprudens inter alia commemorat, quæ ipsius sententiam potiùs conuellunt, ac labefactant: Cellaria ceruisiarum ingrediuntur (inquit de lycanthropis loquens, eius enim verba nihil immutauero) ac illic aliquot ceruisiæ, ac medonis tonnas epotant, ipsáque vasa vacua in medio cellarij vnum super aliud eleuando collocant. Et paulo pòst: Intra Lithuaniam, Samogetiam, & Curoniam est paries quidam ex quodam castello diruto reliquus: Ad hoc certo anni tempore aliquot millia eorum conueniunt, ac vniusquisque agilitatem saltando explorant, qui hunc parietem transilire nequiuerint: vti pinguioribus forte euenit, flagellis ab eorum Præfectis cæduntur. Nam quid hîc reperias, quod non sit hominum magis, quàm luporum; In cellas descendere: zythum è serijs expromere, ac bibere: vacuas serias serijs ordinatim superimponere: ad mille vnà coire, ac conuenire: de agilitate obnixè inter se contendere, pœna etiam in tardos graui proposita: nec depònere obœsitatem, si quæ antequam in lupum verterentur fuerit contracta? Quæ omnia perinde sunt, quasi quis commessantium, colludentium, ac concertantium hominum turbam aliquam nobis narret; ignoto tamen, atque ementito corporis habitu. Quæ fraus (vti iam

 dictum

dictum est) facilè oculis incantione, ac præstigijs fieri potest; salua nihilominus, atque incolumi rei veritate.

Satanam in veneficorum societatem sæpè suos asciscere, ad eaque multa adhibere non ex se quidem virulenta, ac venenata, sed tamen virosa, ac putida: Curque id ita faciat.

CAP. VI.

RArum est, & à nemine quod sciam adhuc obseruatum veneficij, quod sequitur, exemplum. Fuxen Eugel,[1] & Catharina Haffner[2] aiunt hoc negotij sæpè sibi à Dæmone datum fuisse: cùm grassaturæ veneno se in alienas ædes intromittebant, vt designatos ad cædē homines collo, vel intestinis (sic enim loquuntur) quātum possent comprehenderent, accohiberent. Tum eum præsto affuisse, putidámque carunculam è morticina aliqua pecude in os illis altè ingessisse: quod non aliter ac præsentissimum aliquod venenum illos statim necaret, atque extingueret. Quæ res nos admonet suam Satanam nequitiam semper integumentis aliquibus in nostram perniciem inuoluere: Quis enim nescit nihil nostræ opis eum, si quid molitur, indigere? Rursus, quis vnquam audiuit morticinæ pecudis frustulo tantum virus inesse, vt necis causam sic necessariam, ineuitabilemq; habeat? aliud certè est quod agit: nempe vt suos in eius rei flagitij societatem trahat, dum adiutores operis facit. Ac quoniam intercedere aliquid oportet, quod oculos

1. Bulacij mēse April. 1586.

2. Vvergauillæ VI. Cal. Octo. 1586.

oculos ipsos eius testes habeat, vsurpare eum quod spurcæ, impuræq; suæ naturæ maximè conueniat: cadauerum scilicet putidas eiusmodi reliquias: vt alibi fusiùs dictum est.

Variorum quæ Sortilegi occultè mortalibus inferre solent malorum exempla: quibus formidabiles eorum deteguntur artes, atque insidiæ.

CAP. VII.

MAlos genios hominibus nō modò ex sese infestos esse, sed & sedulò agere suos, vt habeant ad illorum cædes, ac damna quàm paratissimos, instructissimósque, alibi iam demonstratum est. Verùm quoniam vel deprehensionis metus: vel rei difficultas, ac magnitudo: vel denique consilij inopia, earúmque artium ignoratio, quæ valent ad occultam perniciem: sæpè negotium impediunt, aut remorantur, præsto illis semper adsunt, non cessantes commonere, instare, materiam suggerere: ac si opus est, se cædis, scelerúmque socios, ministros, ac satellites offerre, ac præbere. Ianæ Vldericæ [1] animum non leuiter tetigerat, quod Ioannes Canardus mercedem; quam ob præbitam in pecoris publici custodia operam sibi dari postulabat, paulo ferociùs denegasset: faciendum igitur aliquid erat quod ei vicissim doleret, ne hoc sic inultum abiret: nam leuissimas etiam offensas condonare sagis summa crux est: tantúmque is labor, ac difficultas erat qua ratione iniuriæ suspitionem à se remoueret, si quæ ob eam rem ad Canardum fortè per-

1. Lanfracuria. VII. Id. Maias. 1588.

tè perueniret. Nam iam totum municipium rumor oppleuerat, eum Vlderica iurgandum non esse qui vellet se, suáque sana, ac salua habere. Recepit igitur Dæmon id ea via aggredi, quæ suspicionis nihil, quod in eam transferri posset, haberet: ac properè Canardi ædes, tum quidem occlusas per fenestram ingreditur, ibíque eius puellum in cunis dormientem adeò commodè suffocat, vt catharro extinctus credi posset. Sed miseros parentes non fugit eius infortunij causa: Nam in Vldericam aliquanto post sortilegij ream auditi testes id eius flagitium esse magna fiducia dixerunt. Quod tantum abest, vt deprecari voluerit, aut inficiari; vt magis ipsa confirmauerit singula quę in eo facinore intercessissent: diligenter etiam, ac studiosè denarrandò. Barbelina Rayel [2] cum Dæmone suo rationem aliquando inijt, quemadmodum Claudio Mammęo, à quo tamen nulla anteà lacessita fuerat iniuria, damnum aliquod inferret: nam illis sæpè pro eodem est, meritos atque immeritos lædere (vt alibi nobis dictum est ex Sebastianæ Picardæ amplioribus verbis) placuit consilium de exequendò noctu negotio, ne si interdiu id fieret facilius in facinore deprehenderentur. Accedunt igitur ad eius vnà cum vxore decumbentis, ac dormientis lectum: Iuxta erat infans fasciis conuolutus: Hunc cunis detractum parabant in proximum fluentem mergere: sed experrecta mater nouo infantis vagitu manibus; vt fit in tenebris, primùm cunas cœpit tractare, tentatura si fortè is introrsus se demisisset, laxatis fasciis, aut iis contrà agitatione se astrinxisset, vt illi antè non semel euenerat. Sed cunas nacta

2. Blainuilla ad aquas Id. Ia. 1587.

vacuas, potius nihil habuit quá vt cubito surgeret, ac vestigaret sicubi illű reperiret. Qua re prępedita, ac interclusa bona illa mulier hoc solű otij habuit, priusquam per caminum cum Dæmone suo auolaret, vt infantem in lecti spondam abderet ne illum pręproperа, ac festinans mater tam citò, ac volebat, reperiret: hoc etiam negotij discedens factura, quando eam peiùs mulctatam relinquere non poterat. Id sibi ita euenisse prodiderunt Mammęus ille, atque eius vxor cùm contra Alexiam Belhoriam (in quãtum eius facti suspicionem licet iniuria transferebant) testes audirentur. Nam non multo post Barbelina illa ob sortilegij ex vehementissimis indiciis suspicionem comprehensa factum id esse suum non illius Belhoriæ agnouit: Huius sunt & quæ sequuntur facinora in Ioannem Ludouicum, quem multis, vt aiebat, de causis oderat. Huic primùm traiicienti riuum quendam, ac ad molendinum properanti adnitente Dæmone tritici saccum vehiculo excussit etiam grandem: tum eius equis superiniecit pulueris à Magistello suo medicati nonnihil: quo factum est, vt ex illis duo è vestigio morerentur: reliqui morbo conflictati langorem in multos dies traherent. Deinde, ac non multo post felem mentita, atque hoc habitu eius domum noctu ingressa, eodem puluere bimum adhuc puerum lethaliter infecit: Tandem & medicatum pirum in via, quam is Gerbeuillæum contendens initurus erat, deposuit, quasi id è viatoris pera forte excidisset. Quo is imprudenter sublato, ac gustato statim graui morbo correptus vix præ dolore domum pedes se referre sustinuit; hæcq́;

singula Dæmonem vti euenerunt non solùm prædixisse: sed etiam illud de ponendo in viam piro consilium eius proprium fuisse. Catharina Ruffa 3 agnouit, solitam se de nocte per caminum in ædes alienas inferre, vt detractos cunis infantes pronos in culcitram sterneret, ac sic extingueret: relicta etiam occasione, qua eius infortunij causam maritus in vxorem cum offensione perpetua reiiceret. Nam hoc adeò Dæmon sedulo agit, vt sint rixę frequentes inter eos, qui se aliqua amicitiæ, coniunctionísque necessitudine attingunt. Catharinę Metensis 4 inimicitias, atque odium concitauerat in se Lolla Gelæa: Hanc ob id illa impendiò vlcisci cupiebat; sed qua ratione id faciens noxæ suspicionem effugeret non videbat, quòd suas insidias sciret ab ea diligenter obseruari. Reperit igitur viam Dęmon, qua id tutò exequeretur: ac monuit, vt postridie cùm è fornacibus Salinæ, quæ Dusæ omnium quas habet Lotharingia celeberrima est, vnà candentes carbones sitellis suis pro more domum referrent; præsto adesset, cùm Lollæ sua ceu turbine deiiceretur, ac in eius os properè halitum suum efflaret: sic enim futurum vt partum suum ante tempus atque in maximis doloribus eiiceret. Quod vti verbis præceperat, ita reipsa est consequutum: Namque ad signum deturbatæ sitellæ à Dæmone perflata Lolla impuro Catharinæ spiritu euestigio in vehementissimos partus dolores incidit: víxque domum maturè satis peruenire potuit. Iana Gransanctua 5 sero iam nocte nens ad lucernam sola animo voluebat, quemadmodum de Barbara Gratiosa, à qua passa erat iniuriam, pœnas expeteret.

3. Vellæ id. Moscl. v. Cal. iul. 1587.

4. Dusæ prid. Non. Sept. 1587.

5. Conday mense Iul. 1582.

Præsto affuit Dæmon felis specie conspicuus: authórque fuit, vt limacis testam in puluerem comminueret, eóque illius vestem conspergeret. Amplexata hoc consilium obseruauit sicubi commodè id explicare posset. Nec longiùs illam remorata est occasio: Nam repertam Barbaram obscuro stabulo in pecudum præsepia paleas comportantem vnà cum pecudibus, quæ ibi erant, illo puluere suffudit: fuítque is protinus omnibus ad vnum lethalis. Eo postea minus noxiè vsa est in plectenda filia Antonij Gibosi: nam cùm iride illo eam abundè aspersisset, membra eius leui tantùm morbo debilitauit: ac cùm aliquot post dies sanandi animò illam eodem respersisset, à morbo recreauit. In quo obiter hoc aduertendum venit pharmacis quibus sic vtuntur non esse insitam aliquam vim certam vel necandi, vel sanandi: neque enim eadem res ad tam repugnantia simul efficax esse potest: sed ea omnia Dæmonem pro sua potestate latenter moliri, atque efficere: satísque illi esse, si sagæ operi manus tantùm admoueant, quo se noxæ, maleficiíque conscias reddant, ac participes. Huc & referri poterit, quod scribit Plinius [6], fontem esse in Dodona: cui si quis ardentes faces immergat, extinguat: si extinctas admoueat, accēdat. Nam hæc prodigia eius Dæmonis, qui ibi edebat oracula, fuisse nemini dubium esse debet: neque in iis sibi natura quicquam vnquam vendicauit: Rursus & illud Plutarchi [7] de Cicerone venefica, quæ eadem virga mentem adimebat, & reddebat: homines in pecudes immutabat, iterúmque sibi restituebat. Refert & Petrus de Abano [8] visam à se præstigiatorem,

6. Lib. 11. ca. 103.

7. In dialogo, An bruta animalia ratione vtantur.

8. Different. 756.

giatorem, qui taurum ei in aurem concepta quædam verba immurmurando, ceu mortuum humi prosterneret: illúmque repetitis iisdem verbis suscitaret, atque in pedes erigeret. Sed pergamus cætera huius argumenti narrare exempla. Alexiæ Belhoriæ 9 frequentes erant rixæ cum marito, vt assolet vbi quotidiana est domi inopia, atque egestas: résque in tantum odium peruenerat, vt iam non voluntate, sed difficultate vlciscendi tantùm teneretur. Hoc ad se Dæmon recipit facere, si se dignum iudicaret, quem de ea re obsecraret. Adhibentur preces quam demissis verbis voluit prouinciam suscipit: fortè eo die, qui dies erat pridie Natalium Seruatoris, miser maritus in vicinam vrbem erat profectus, ibi vt compararet quæ vsui esse solent familiæ genialibus illis diebus: ac serâ iam nocte domum redibat. Hunc in itinere violenter correptum, ac verberibus acceptum Dæmon semineccem deiecit in cryptam Donalibariæ (id nomen illi loco est) ac ad bonam eius vxorem auolans, ei quæ à se gesta erant nunciauit. Quibus auditis, in viam se dat confestim: tum vt officiosam se hoc de eius reditu studio, ac cura demonstraret: tum maximè, vt ipsa oculis suis videret, quam adeò pridem animo suo concupiuerat illius miseriam, ac calamitatem. Ac tandem iacentem, & lamentabiliter infortunium suum conquerentem nacta, Hem mi vir (inquit) conabar tibi obuiam, quæ te scirem ruri adeò multa nocte: sed quid hoc sibi vult, quod te sic humi prostratum, ac dolentem video? Edocta igitur quod iam ipsa sciebat illum subleuauit, ac quod potuit humero adminiculata domum redu-

9. Blainuillæ ad aquas XVII. Cal. Feb. 1587.

xit, vbi ex plagarũ intolerabili dolore illa ipsa nocte interiit. Postridie inclamata vicinia eius cadauer, vt erat cæcis, ac liuentibus ictibus saucium, nudum exponit narrátque, vti pridie sicariorum manibus elapsus eo habitu domum se anhelans retulisset. Quod apud omnes facilè fidẽ obtinuit. Nam

10. Sexaij Trãs syluas VI. Id. Oct. 1585. neque ea ætate erat, ac forma, vt mœchos introduxisse putaretur. Iacobeta Equina[10], cùm parum sibi gratos quosdam videret transuerso saltu iter suum habentes, ac aliqua ratione vellet illis esse nocituin, quod in ore promptum habuit, id est illico imprecata: scilicet vt in eos viarum errores inciderent, vnde se explicare non possent. Quod & vti experiuerat ita accidit. Nam de via degressi tam longum deerrauerant, vt domum tandem reuersi vix præ lassitudine se sustinerent. En, vt hominum vita Dæmonum insidiis, cõtumeliisq; est obnoxia. Quę res eos assiduè admonere debet, quàm intenta in Deum mente semper esse debeát, vt is præsidio suo

11. Psal. 90. eos sepiat, angelis suis eorum mãdet custodiam: de laqueo venantium eos seruet, liberet, eripiat[11].

Sparsas à sagis humi herbas, puluerem, festucas, aliásque id genus quisquilias supergredientibus necis, vel morbi certissimam causam, prout illis nocendi consilium fuit, ac voluntas, afferre: cęteros omnes, quibus parcere decreuerũt, saluos, incoluméſq; euadere. In quo mirè elucent Diaboli in affligendis, perdendisque hominibus artes, ac machinæ.

CAP. VIII.

SVPRA demonstratum est ex sagarum verbis non obscuris morborum, sanationúmve causas

ex

ex eadem sæpè re eas petere, ac mutuari. Rursus aspectum ab iis aliorum vestibus puluerem mortiferum nonnunquam esse, cùm eum ipsæ citra noxam vllam attrectent. Denique qui inde sequitur morbus nulla alia arte ferè esse medicabilem, quàm quæ ab illis volentibus proficiscitur: eámque plerumque vnius, atque alterius verbi prolatione; vel manus solo contactu; sæpè etiam earum rerum adhibitione, quarum vsus vulgo aduersus morbum nullum est efficax, constare, ac contineri. Quæ omnia satis indicant, rebus, quas sic adhibent, nec iuuandi, nec nocendi facultatem sua natura inesse: sed quicquid id est, quod sic prodigiosè efficiunt, hoc totum sibi Dæmones vi aliqua, cuius ignoretur causa, & ratio, asserere, ac efficere. Siquidem exempla earum rerum continent, quæ nulla naturæ probabili causa nituntur: sed potius ab eo, quem ipsa in agendo, patiendóque tenere solet, modo, atque ordine sunt alienissima: Quod & ex sequentibus testatum, manifestúmque magis fiet. Odilla Boncuriana [1] recitauit moris esse sortilegis, qui in facinore deprehendi timent, venenatum puluerem ibi disseminare, qua viam facturos putant, quibus calamitatis aliquid struunt, ac moliuntur. Cui conuenit illud Rosæ Gerardinæ [2], quæ se Stephanum Obertum popularem suum in morbum lethalem coniecisse fassa est: cùm eius limen tali puluere antelucanis horis conspersisset. Iacobus quoque Agathius [3] eam tollendæ vxoris Hilarij à Banno longè commodissimam viam se à Dæmone edoctum fuisse memorauit. Isabella Bardæa [4], & Martha Mergelatia [5] nunquá se frustra eam contra quemquam tentasse

1. Haracuriæ XVIII. Cal. Ian. 1586.

2. In agro Stiuensi Non. Nou. 1586.

3. Leberij IX. Cal. April. 1588.

4. Spinali Pri. Non. Maij. 1588.

5. Brindusij Anno 1588.

ria deprehenditur. Siquidem validissimas quasque pecudes in agris facilè prosternunt, discerptarumq; carnibus, etiam crudis vescuntur, si in eos fit impetus, cursum tam citatis passibus fugiendo explicat, quàm lepus, aut pernicissima alia fera facere posset: in aliorum ædes etiam occlusas de nocte, vti feles, illabuntur, & omnino animantium, quorum speciem, figuramque assimulant, mores, naturamq; proximè imitantur. Quæ etiam non est quod quis putet esse captiones, & præstigias, quibus vt suprà sensus nostri ludificentur, cum eorum omnium post ipsam actionem restent vestigia, atque documenta; videlicet ipsa grassantiũ in facto deprehensio, fuga, assecutio, vulneratio, pauperiei quàm fecerunt, vel potius damnorum quę dederunt manifesta iniuria, iisque omnibus consentanea, ac sæpè voluntaria facti confessio: vt verius sit dicere hæc quidem ita vti apparent reipsa euenisse: sed administro Dæmone, qui tales præter naturam conatus ea, quàm maximam habet, facultate, ac potentia (huic enim, vt inquit Iob [15], humanæ omnes sunt impares) adiuuat: vti in Energumeno illo fecisse credendum est, qui validissimas, quibus constringebatur, cathenas, ac compedes nullo negotio discerpit, ac comminuit [16]. Nam id humanis viribus non potuisse effici notius est, quàm vt pluribus ostendi debeat. Vt omittam narrare, quæ de Quærcetensibus monialibus historiæ quædam memorant [17]: illas scilicet Dæmonum ope, atque auxilio ad procerissimas quasque arbores instar feliũ perniciter adrepisse: ex earum extremis ramis mirabiliter pependisse: voces quarumcumque animan-

15. Cap. 41.

16. Lucæ. 16.

17. Christianus Masseus Chronico mundi lib. 20.

tium feliciſſimè expreſſiſſe, ac multa alia in quibus ſtupor maximus ineſſet facilè effeciſſe. Sic igitur facultates, vires, atque actiones earum animantiũ, quarum præſe ferunt imagines, imitari fatebimur: vt parum ab ipſa veritate abeſſe videantur: reipſa autem tales effici, quales apparent: non erit ei promptum credere qui hominis dignitatẽ, excellẽtiámque penitus volet intueri: vt ſcilicet ad Dei imaginem creatus fuerit: vt in eo totius opificij mundani typus mirificè eluceat, [18]: quam etiã ob cauſam μικρόκοσμον illum apellauere, vt paulominus ab Angelis eum Deus minuerit, omnia illi ſubmittens, ac ſubiiciens; vt baptiſmo abluerit, atque expiauerit: vt eius corpus à mortuis ad æternitatem immutabilem olim ſit ſuſcitandum. Nam quis hæc tot, tantáque beneficia ſic ludibrio habere ſuſtinebit, vt ea in abiectæ animantis viſceribus, medullis, ac tergore ceu ſepulchro aliquo vnquam condi poſſe exiſtimet? Et certè hæc ſalua religione vix credi poſſe puto, cùm & Aquileienſi Concilio [19] impietatis damnati reperiantur, qui in aliam formam, quàm quæ à Deo rerum omnium parente primùm eſt indita, quicquam immutari poſſe affirmant. D. quoque Auguſtinus [20] eos grauiter, ac ſeuerè reprehendit, qui credunt Dæmonum arte, vel poteſtate hominis corpus in beſtialia lineamenta poſſe conuerti: ſi quidem ſoli Deo, nõ etiam transgreſſoribus Angelis ad nutum ſeruire hanc rerum viſibilium materiam. Et ea etiã pleriſque omnibus Ethnicis ſemper alienior viſa eſt ſententia: Inter quos fuiſſe & Plinium [21] rerum alioqui creditu difficillimarum narratorem confidentiſſimum magis mi-

18. Pſal. 8. & Hebræor. 2.

19. 26. quæſt. 5. cano. Epiſcopi.

20. lib. XVIII. de ciuit. Dei & lib. III. de Trinit.

21. lib. VIII. ca. 22.

rum. Nam eius in historia naturali expressa illa de re hæc est oratio: Homines in lupos verti, rursúmque sibi restitui: falsum existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa sæculis comperimus.

22. lib. hist. de gentibus Septentr. 18. cap. 14.

Et Olaus Magnus [22] dum eius lycanthropiæ patrocinium contentiosiùs etiám arripit, ac ad id exempla vndique conquirit, hæc duo imprudens inter alia commemorat, quæ ipsius sententiam potiùs conuellunt, ac labefactant: Cellaria ceruisiarum ingrediuntur (inquit de lycanthropis loquens, eius enim verba nihil immutauero) ac illic aliquot ceruisiæ, ac medonis tonnas epotant, ipsáque vasa vacua in medio cellarij vnum super aliud eleuando collocant. Et paulo pòst: Intra Lithuaniam, Samogetiam, & Curoniam est paries quidam ex quodam castello diruto reliquus: Ad hoc certo anni tempore aliquot millia eorum conueniunt, ac vniusquisque agilitatem saltando explorant, qui hunc parietem transilire nequiuerint: vti pinguioribus forte euenit, flagellis ab eorum Præfectis cæduntur. Nam quid hic reperias, quod non sit hominum magis, quàm luporum; In cellas descendere: zythum è ferijs expromere, ac bibere: vacuas ferias ferijs ordinatim superimponere: ad mille vnà coire, ac conuenire: de agilitate obnixè inter se contendere, pœna etiam in tardos graui proposita: nec deponere obœsitatem, si quæ antequam in lupum verterentur fuerit contracta? Quæ omnia perinde sunt, quasi quis commessantium, colludentium, ac concertantium hominum turbam aliquam nobis narret; ignoto tamen, atque ementito corporis habitu. Quæ fraus (vti iam

dictum est) facilè oculis incantione, ac præstigijs fieri potest; salua nihilominus, atque incolumi rei veritate.

Satanam in veneficorum societatem sæpè suos asciscere, ad eaque multa adhibere non ex se quidem virulenta, ac venenata, sed tamen virosa, ac putida: Curque id ita faciat.

CAP. VI.

RArum est, & à nemine quod sciam adhuc obseruatum veneficij, quod sequitur, exemplum. Fuxen Eugel,[1] & Catharina Haffner[2] aiunt hoc negotij sæpè sibi à Dæmone datum fuisse: cùm grassaturæ veneno se in alienas ædes intromittebant, vt designatos ad cædē homines collo, vel intestinis (sic enim loquuntur) quātum possent comprehenderent, accohiberent. Tum eum præsto affuisse, putidámque carunculam è morticina aliqua pecude in os illis altè ingessisse: quod non aliter ac præsentissimum aliquod venenum illos statim necaret, atque extingueret. Quæ res nos admonet suam Satanam nequitiam semper integumentis aliquibus in nostram perniciem inuoluere: Quis enim nescit nihil nostræ opis eum, si quid molitur, indigere? Rursus, quis vnquam audiuit morticinæ pecudis frustulo tantum virus inesse, vt necis causam sic necessariam, ineuitabilemq; habeat? aliud certè est quod agit: nempe vt suos in eius rei flagitij societatem trahat, dum adiutores operis facit. Ac quoniam intercedere aliquid oportet, quod oculos

1. *Bulacij mēse April. 1586.*

2. *Vvergauillæ VI. Cal. Octo. 1586.*

oculos ipsos eius testes habeat, vsurpare eum quod spurcæ, impuræq; suæ naturæ maximè conueniat: cadauerum scilicet putidas eiusmodi reliquias: vt alibi fusiùs dictum est.

Variorum quæ Sortilegi occultè mortalibus inferre solent malorum exempla: quibus formidabiles eorum deteguntur artes, atque insidiæ.

CAP. VII.

MAlos genios hominibus nõ modò ex sese infestos esse, sed & sedulò agere suos, vt habeant ad illorum cædes, ac damna quàm paratissimos, instructissimósque, alibi iam demonstratum est. Verùm quoniam vel deprehensionis metus: vel rei difficultas, ac magnitudo: vel denique consilij inopia, earúmque artium ignoratio, quæ valent ad occultam perniciem: sæpe negotium impediunt, aut remorantur, præsto illis semper adsunt, non cessantes commonere, instare, materiam suggerere: ac si opus est, se cædis, scelerúmque socios, ministros, ac satellites offerre, ac præbere. Ianæ Vldericæ [1] animum non leuiter tetigerat, quod Ioannes Canardus mercedem; quam ob præbitam in pecoris publici custodia operam sibi dari postulabat, paulo ferociùs denegasset: faciendum igitur aliquid erat quod ei vicissim doleret, ne hoc sic inultum abiret: nam leuissimas etiam offensas condonare sagis summa crux est: tantúmque is labor, ac difficultas erat qua ratione iniuriæ suspitionem à se remoueret, si quæ ob eam rem ad Canardum fortè per-

1. Lanfracuria. VII. Id. Maias. 1588.

tè perueniret. Nam iam totum municipium rumor oppleuerat, eum Vlderica iurgandum non esse qui vellet se, suáque sana, ac salua habere. Recepit igitur Dæmon id ea via aggredi, quæ suspicionis nihil, quod in eam transferri posset, haberet: ac properè Canardi ædes, tum quidem occlusas per fenestram ingreditur, ibíque eius puellum in cunis dormientem adeò commodè suffocat, vt catharro extinctus credi posset. Sed miseros parentes non fugit eius infortunij causa: Nam in Vldericam aliquanto post sortilegij ream auditi testes id eius flagitium esse magna fiducia dixerunt. Quod tantum abest, vt deprecari voluerit, aut inficiari; vt magis ipsa confirmauerit singula quę in eo facinore intercessissent: diligenter etiam, ac studiosè denarrandò. Barbelina Rayel [2] cum Dæmone suo rationem aliquando inijt, quemadmodum Claudio Mammęo, à quo tamen nulla anteà lacessita fuerat iniuria, damnum aliquod inferret: nam illis sæpè pro eodem est, meritos atque immeritos lædere (vt alibi nobis dictum est ex Sebastianæ Picardæ amplioribus verbis) placuit consilium de exequendò noctu negotio, ne si interdiu id fieret facilius in facinore deprehenderentur. Accedunt igitur ad eius vnà cum vxore decumbentis, ac dormientis lectum: Iuxta erat infans fasciis conuolutus: Hunc cunis detractum parabant in proximum fluentem mergere: sed experrecta mater nouo infantis vagitu manibus; vt fit in tenebris, primùm cunas cœpit tractare, tentatura si fortè is introrsus se demisisset, laxatis fasciis, aut iis contrà agitatione se astrinxisset, vt illi antè non semel euenerat. Sed cunas nacta:

2. Blainuillæ ad aquas Id. Ia. 1587.

vacuas, potius nihil habuit quá vt cubito surgeret, ac vestigaret sicubi illũ reperiret. Qua re prępedita, ac interclusa bona illa mulier hoc solũ otij habuit, priusquam per caminum cum Dæmone suo auolaret, vt infantem in lecti spondam abderet ne illum pręropera, ac festinans mater tam citò, ac volebat, repериret: hoc etiam negotij discedens factura, quando eam peiùs mulctatam relinquere non poterat. Id sibi ita euenisse prodiderunt Mammęus ille, atque eius vxor cùm contra Alexiam Belhoriam (inquãtum eius facti suspicionem licet iniuria transferebant) testes audirentur. Nam non multo post Barbelina illa ob sortilegij ex vehementissimis indiciis suspicionem comprehensa factum id esse suum non illius Belhoriæ agnouit: Huius sunt & quæ sequuntur facinora in Ioannem Ludouicum, quem multis, vt aiebat, de causis oderat. Huic primùm traiicienti riuum quendam, ac ad molendinum properanti adnitente Dæmone tritici saccum vehiculo excussit etiam grandem: tum eius equis superiniecit pulueris à Magistello suo medicati nonnihil: quo factum est, vt ex illis duo è vestigio morerentur: reliqui morbo conflictati langorem in multos dies traherent. Deinde, ac non multo post felem mentita, atque hoc habitu eius domum noctu ingressa, eodem puluere bimum adhuc puerum lethaliter infecit: Tandem & medicatum pirum in via, quam is Gerbeuillæum contendens initurus erat, deposuit, quasi id è viatoris pera forte excidisset. Quo is imprudenter sublato, ac gustato statim graui morbo correptus vix præ dolore domum pedes se referre sustinuit; hæcq́;

ſingula Dæmonem vti euenerunt non ſolùm prædixiſſe: ſed etiam illud de ponendo in viam piro conſilium eius proprium fuiſſe. Catharina Ruffa 3 agnouit, ſolitam ſe de nocte per caminum in ædes alienas inferre, vt detractos cunis infantes pronos in culcitram ſterneret, ac ſic extingueret: relicta etiam occaſione, qua eius infortunij cauſam maritus in vxorem cum offenſione perpetua reiiceret: Nam hoc adeò Dæmon ſedulo agit, vt ſint rixę frequentes inter eos, qui ſe aliqua amicitiæ, coniunctioníſque neceſſitudine attingunt. Catharinę Metenſis 4 inimicitias, atque odium concitauerat in ſe Lolla Gelæa: Hanc ob id illa impendiò vlciſci cupiebat; ſed qua ratione id faciens noxæ ſuſpicionem effugeret non videbat, quòd ſuas inſidias ſciret ab ea diligenter obſeruari. Reperit igitur viam Dęmon, qua id tutò exequeretur: ac monuit, vt poſtridie cùm è fornacibus Salinæ, quæ Duſæ omnium quas habet Lotharingia celeberrima eſt, vnà candentes carbones ſitellis ſuis pro more domum referrent; præſto adeſſet, cùm Lollæ ſua ceu turbine deiiceretur, ac in eius os properè halitum ſuum efflaret: ſic enim futurum vt partum ſuum ante tempus atque in maximis doloribus eiiceret. Quod vti verbis præceperat, ita reipſa eſt conſequutum: Namque ad ſignum deturbatæ ſitellæ à Dæmone perflata Lolla impuro Catharinæ ſpiritu eueſtigio in vehementiſſimos partus dolores incidit: víxque domum maturè ſatis peruenire potuit. Iana Granſanctua 5 ſeſe iam nocte nens ad lucernam ſola animo voluebat, quemadmodum de Barbara Gratioſa, à qua paſſa erat iniuriam, pœnas expeteret.

3. Vellæ ad Moſellam v. Cal. Iul. 1587.

4. Duſæ prid. Non. Sept. 1587.

5. Condaij menſe Iul. 1582.

Præsto affuit Dæmon felis specie conspicuus: authórque fuit, vt limacis testam in puluerem comminueret, eóque illius vestem conspergeret. Amplexata hoc consilium obseruauit sicubi commodè id explicare posset. Nec longiùs illam remorata est occasio: Nam repertam Barbaram obscuro stabulo in pecudum præsepia paleas comportantem vnà cum pecudibus, quæ ibi erant, illo puluere suffudit: fuítque is protinus omnibus ad vnum lethalis. Eo postea minus noxiè vsa est in plectenda filia Antonij Gibosi: nam cùm itidē illo eam abundè aspersisset, membra eius leui tantùm morbo debilitauit: ac cùm aliquot post dies sanandi animô illam eodem respersisset, à morbo recreauit. In quo obiter hoc aduertendum venit pharmacis quibus sic vtuntur non esse insitam aliquam vim certam vel necandi, vel sanandi: neque enim eadem res ad tam repugnantia simul efficax esse potest: sed ea omnia Dæmonem pro sua potestate latenter moliri, atque efficere: satísque illi esse, si sagæ operi manus tantùm admoueant, quo se noxæ, maleficiíque conscias reddant, ac participes. Huc & referri poterit, quod scribit Plinius [6], fontem esse in Dodona: cui si quis ardentes faces immergat, extinguat: si extinctas admoueat, accēdat. Nam hæc prodigia eius Dæmonis, qui ibi edebat oracula, fuisse nemini dubium esse debet: neque in iis sibi natura quicquam vnquam vendicauit: Rursus & illud Plutarchi [7] de Cicerone venefica, quæ eadem virga mentem adimebat, & reddebat: homines in pecudes immutabat, iterúmque sibi restituebat. Refert & Petrus de Abano [8] visum à se præstigiatorem,

6. Lib. 11. ca. 103.

7. In dialogo, An bruta animalia ratione vtantur.

8. Different. 756.

giatotem, qui taurum ei in aurem concepta quædam verba immurmurando, ceu mortuum humi prosterneret: illúmque repetitis iisdem verbis suscitaret, atque in pedes erigeret. Sed pergamus cætera huius argumenti narrare exempla. Alexiæ Belhoriæ[9] frequentes erant rixæ cum marito, vt assolet vbi quotidiana est domi inopia, atque egestas: résque in tantum odium peruenerat, vt iam non voluntate, sed difficultate vlciscendi tantùm teneretur. Hoc ad se Dæmon recipit facere, si se dignum iudicaret, quem de ea re obsecraret. Adhibentur preces quam demissis verbis voluit prouinciam suscipit: fortè eo die, qui dies erat pridie Natalium Seruatoris, miser maritus in vicinam vrbem erat profectus, ibi vt compararet quæ vsui esse solent familiæ genialibus illis diebus: ac serâ iam nocte domum redibat. Hunc in itinere violenter correptum, ac verberibus acceptum Dæmon semінecem deiecit in cryptam Donalibariæ (id nomen illi loco est) ac ad bonam eius vxorem auolans, ei quæ à se gesta erant nunciauit. Quibus auditis, in viam se dat confestim: tum vt officiosam se hoc de eius reditu studio, ac cura demonstraret: tum maximè, vt ipsa oculis suis videret, quam adeò pridem animo suo concupiuerat illius miseriam, ac calamitatem. Ac tandem iacentem, & lamentabiliter infortunium suum conquerentem nacta, Hem mi vir (inquit) conabar tibi obuiam, quæ te scirem ruri adeò multa nocte: sed quid hoc sibi vult, quod te sic humi prostratum ac dolentem video? Edocta igitur quod iam ipsa sciebat illum subleuauit, ac quod potuit humero adminiculata domum redu-

9. Blamuilla ad aquas XVII. Cal. Feb. 1587.

xit, vbi ex plagarũ intolerabili dolore illa ipsa nocte interiit. Postridie inclamata vicinia eius cadauer, vt erat cæcis, ac liuentibus ictibus saucium, nudum exponit narrátque, vti pridie sicariorum manibus elapsus eo habitu domum se anhelans retulisset. Quod apud omnes facilè fidẽ obtinuit. Nam

10. Sexaij Trãs syluas VI. Id. Oct. 1585.

neque ea ætate erat, ac forma, vt mœchos introduxisse putaretur. Iacobeta Equina [10], cùm parum sibi gratos quosdam videret transuerso saltu iter suum habentes, ac aliqua ratione vellet illis esse nocitum, quod in ore promptum habuit, id est illico imprecata: scilicet vt in eos viarum errores inciderent, vnde se explicare non possent. Quod & vti expetiuerat ita accidit. Nam de via degressi tam longum deerrauerant, vt domum tandem reuersi vix præ lassitudine se sustinerent. En, vt hominum vita Dæmonum insidiis, cõtumeliisq; est obnoxia. Quę res eos assiduè admonere debet, quàm intenta in Deum mente semper esse debeát, vt is præsidio suo

11. Psal. 90.

eos sepiat, angelis suis eorum mãdet custodiam: de laqueo venantium eos seruet, liberet, eripiat [11].

Sparsas à sagis humi herbas, puluerem, festucas, aliásque id genus quisquilias supergredientibus necis, vel morbi certissimam causam, prout illis nocendi consilium fuit, ac voluntas, afferre: cęteros omnes, quibus parcere decreuerũt, saluos, incoluméśq; euadere. In quo mirè elucent Diaboli in affligendis, perdendísque hominibus artes, ac machinæ.

CAP. VIII.

SVPRA demonstratum est ex sagarum verbis non obscuris morborum, sanationúmve causas

ex

ex eadem sæpè re eas petere, ac mutuari. Rursus aspectum ab iis aliorum vestibus puluerem mortiferum nonnunquam esse, cùm eum ipsæ citra noxam vllam attrectent. Denique qui inde sequitur morbus nulla alia arte ferè esse medicabilem, quàm quæ ab illis volentibus proficiscitur: eámque plerumque vnius, atque alterius verbi prolatione; vel manus solo contactu; sæpè etiam earum rerum adhibitione, quarum vsus vulgo aduersus morbum nullum est efficax, constare, ac contineri. Quę omnia satis indicant, rebus, quas sic adhibent, nec iuuandi, nec nocendi facultatem sua natura inesse: sed quicquid id est, quod sic prodigiosè efficiunt, hoc totum sibi Dæmones vi aliqua, cuius ignoretur causa, & ratio, asserere, ac efficere. Siquidem exempla earum rerum continent, quæ nulla naturæ probabili causa nituntur: sed potius ab eo, quem ipsa in agendo, patiendóque tenere solet, modo, atque ordine sunt alienissima: Quod & ex sequentibus testatum, manifestúmque magis fiet. Odilla Boncuriana [1] recitauit moris esse sortilegis, qui in facinore deprehendi timent, venenatum puluerem ibi disséminare, qua viam facturos putant, quibus calamitatis aliquid struunt, ac moliuntur. Cui conuenit illud Rosæ Gerardinæ [2], quæ se Stephanum Obertum popularem suum in morbum lethalem conieciffe fassa est: cùm eius limen tali puluere antelucanis horis conspersisset. Iacobus quoque Agathius [3] eam tollendæ vxoris Hilarij à Banno longè commodissimam viam se à Dæmone edoctum fuisse memorauit. Isabella Bardæa [4], & Martha Mergelatia [5] nunquá se frustra eam contra quemquam tentasse

1. Haracurie XVIII. Cal. Ian. 1586.

2. In agro Sticuensi Non. Nou. 1586.

3. Leberij IX. Cal. April. 1588.

4. Spinali Pri. Non. Maij. 1588.

5. Brindusij Anno 1588.

tentasse: præsertim si hoc à Dæmone suo iussæ essent facere. Francisca Perina[6] pira aliquot, quæ ex arbore vicini (Ribeiriano ei nomen erat) deciderant, transiens sustulerat: ob quod ei ἐπαυτοφώρῳ ἁλοὺς durius vapulauerat. Id ergo illa dolens, ac aliqua ratione vlcisci cupiens non longè abiit, quin Dæmon explendi desiderij occasionem aliquam aperiret. Ea verò fuit iter, quò Riberianus summo mane ad operas suas cōtendere solebat, herbula, quam tum illi tradidit vt insterneret: Quod cùm fecisset, ac ille insidiarum ignarus locum eum esset supergressus, illico in eum morbum incidit, qui vitam illi non multo post cruciabiliter abrumperet. Benedictus Drigæus[7] id consilij sibi à Dæmone datum fuisse ait: eius vel vestem, vel ianuam veneno inficere, cui mortem vellet afferre. Barbelina Rayel[8] se contra Franciscum Tibicinem, (cuius viciniæ non pridem commigrauerat) id adhibuisse. Ac cùm posticum, per quod pecus adaquabat, puluere virulento contaminauisset, postridie ex eius equabus tres esse ad præsepe repertas exanimes, atque supinas. Claudius Morelius[9], cùm pro foribus Vuolfangi Hadonuillæi affinis sui id fecisset, ac eo loci fortè iter haberet: eius filia, confestim contracto morbo ex eo non multò post miserè interiit. Illac etiam equus iter habens crus fregit. Idem simili fascino mulctauit Nicolauim Augustinum, Serræ Castellanum, cum quo erant illi inimicitiæ: Ac cùm eius vicem aliquot post dies miserescceret, quem tam diuturno, ac graui morbo conflictatum videret: non potuit tamen opem vllam afferre, aut à morbo vel tantillum recreare, vetate, ac prohibente id Dæmone

6. Baiis IIII. Non. Iun. 1588.

7. Haracuriæ XVIII. Cal. Ian. 1586.

8. Blainuillæ ad aquas Id. Ia. 1587.

9. Serræ. III. Non. Dec. 1586.

Dæmone, cum quo de ea re sæpiùs tamen expostulauerat Catharina Metensis [10] acerbè ferens pistoris cuiusdam repulsam, à quo mutuum panem rogauerat: Et vt hanc rependeret gratiam, Dæmonis sui implorat auxilium. Astat is momento pro suo more diligens, atque officiosus ad quamcunque vindictæ occasionem: atque ea gratia illi herbas suggerit conuolutas papyro, monens eo loci illas vt dispergeret, vbi frequentior is, eiúsque esset familia: Nec mora acceptas effundit in porticum, per quam necessarius in vicum erat egressus: Cui dum insistit pistor, póstque eum vxor, & liberi, omnes eodem morbo correpti non prius cōualescunt, quàm saga ducta misericordia à Dæmone impetrasset, ex ea valetudine vt emergerent. Atque in id herbas denuò accepit, quas clàm eorum submisit cubili sicuti facere edocta fuerat: sicque confirmata à morbo valetudine ad pristinam sanitatē omnes rediisse. Catharina Latomia [11] acceptam etiam à Dæmone herbam transuerso limini ædium Ioannis Antonij subdiderat; quod vt eius vxor est supergressa prorsus ei lac in mammis exaruit: ex qua penuria postmodum infans, quem tum fortè lactabat, interiit: quod vnum maximè in votis habebat. Nam vt sortilegis inter animantia hominum semper est præcipua cædes: ita inter homines infantium, ac eorum, quos ætatis innocentia, atque integritas magis commendat longè est gratissima: vti recensuit aliquando Iacoba Cauallia [12]: Drigæus etiam ille, & Odilla, quorum modò memini cùm in eius pagi, vbi domicilium habebant collatione, indictioneq; ab exactoribus præter modum (quan-

10. Dusæ Prid. N n. Sept. 1586.

11. Haracuriæ Non. Febr. 1587.

12. Sexaij v. 14. Octobr. 1585.

tum ipsi suas facultates reputabant) essent censiti: atq; eam iniuriam insigni aliquo damno coërcere, ac vindicare cuperent:non defuit qui pro ea offensione gratum, conueniénsque consilium afferret Dæmon. Tale autem id fuit,vt ibi quàm latissimè venenum spargerent;vbi eius pagi pecus frequentiùs pabulari solebat. Quod,vt magis esset illis in promptu,indicauit posse confici ex primis quibusque,qui se offerrent,vermiculis: vbi essent satis ad dispergendum attriti, & comminuti. Hoc igitur cùm fecissent, intra dies paucos periere in eo pago pecudes centum,& quinquaginta (vt Drigæus recitauit)vel centum,& sexaginta (vt Odilla:) diuersi enim interrogati cætera præterquam in numero conuenerunt.Id etiam res ipsa comprobauit: nam totidem ferè illo tempore sunt ab eius loci incolis desideratæ.Ecce vt sparsæ herbæ,puluis,vermiculi, aliæq; id genus quisquiliæ non morbum tantùm faciunt,aut necem afferunt,quod alioqui per contagionem factum defendi posset, vti in rerum pestiferarum aspiratione, aut contactu euenire solet: sed & mēbra frangunt,ac debilitant, lac minuunt, deducunt, ac perimunt. Ea igitur nisi arcano aliquo Dæmonis ministerio præstari non posse manifestum est. Et id adeò confirmat, quòd ei tantùm noxia sunt,cui perdendo, aut lædendo sunt destinata: Cæteri enim omnes tutò, ac citra noxam supergredi, & calcare solent. Quod & Alexiæ Drigeæ [13] quod sequitur factum iam indubitatum reddit. Ea filicis manipulum à Dæmone suò acceperat per eam viam spargendum, quam Claudij cuiusdam pastoris filia, qui cum illi simultas intercesserat,

13. Haracuria IIII. Id. Nou. 1586.

cesserat, frequentius inibat: eo consilio, vt illam confestim perderet. Id tamen vnum verebatur, ne illud infortunium alios etiam, qui eam viam ingrederentur, quibúsque nihil nocitum esse vellet, læderet. Iussit igitur Dæmon de hoc vt quiesceret, quòd sors nisi eam, cui poneretur, non esset attactura: Quod vti prædixerat, ita & postridie euenit. Nam sola ex omni vicinia pastoris filia illac itando mortis causam contraxit. Humberti etiam Castellani non multò post valetudinem misserrimè afflixit: cùm eius sedile eadem herba perfricuisset: fuítque illi soli ea fascinatio pernicialis: cùm tamen multi alij antè, póstque eum in illo sedissent. Huic & alia duo exempla non malè adiungi poterunt: vnum de Ioanna Poirelia [14], à qua medicatam offam cum vniuersa vicini familia degustasset: ei tamen soli interitum attulit, quem ipsa animo ad cædem destinauerat: alterum de Hubertula Buxeriana [15]: huic iniquè iniurius fuerat è municipibus quidam N. nomine, cúmque abundè vltura iam sibi videbatur, si vaccas quinque quarum prouentu se, familiámque suam sustentabat veneno tolleret. Periculum tamen erat ne in facinore deprehenderetur, si sua manu illud ipsa patraret singulos medicata virga cõtingens, quem morem in aliis suis veneficiis tenere solebat. Isto igitur metu vt eam liberaret eius Magistellus, monet, vt antelucanis horis pascua, ad quæ frequentior pecoris erat appulsus, venenato, quem à se antè acceperat, puluere conspergeret: Restare quidem primum illam, ac vereri ne ea lues ad vniuersum pecus perueniret: cui tamen volebat parcere,

14. Costuræ ad Castrosalinum, mẽse April. 1582.

15. Buxerij ad quercum III. Cal. Mart. 1589.

præterquam N. illius vaccis, quem vnum tali infortunio mulctarum cupiebat. Recepit Dæmon intra eum quinque vaccarum numerum futuram esse omnem noxam: Idq́; euentus tandem comprobauit, nam solæ illæ ex omnibus perierunt, aut in morbum inciderunt. Facessant, igitur iam nunc, qui nugas esse dicunt, quæ pacta sagis rumor est cum Dæmonibus intercedere: cùm res ipsa de se sit indicio, multorúmq; prætereà mortalium iustissimis querelis testata, ac comprobata reperiatur: quàm tamen vix sentiant stolidi quidam: adeò bis stulti nullo malo sapiunt.

Quid causæ sit, quòd Diabolus Maleficorum sæpè assensum postulat, vbi quid alicui calamitatis molitur, ac struit: Plurimáque, quæ id illum more facere demonstrant, exempla.

CAP. IX.

QVOD homines Diaboli opera affligantur morbis insolitis, quorúmque ratio Medicis
1. constare non possit, satis Iob [1] docet historia: Et
Cap. 14. quæ D. Lucas [2] recitat de muliere, quàm spiritus in-
2. Cap 13. firmitatis sic decem & octo annis alligatam habuit,
vers. 11. vt eius ex neruorum contractione totum corpus esset incuruum. Verùm quod priusquam id aggrediatur facere suorum ille ad hoc assensum sępè postulat, quasi aliter debiles eius vires futuræ sint: nō paruam dubitationem semper attulit existimantibus multis hoc inde esse, quod pridem, si quæ vult arbitratu suo faceret, pessum iissent omnes mortales,

les, quibus is nunquam non fuit hostis infestissimus: Ideóque illi à Deo iam à primo, quo è statu suo deiectus est, tempore occlusam fuisse omnem contumeliis libidinem, nec hominibus nisi per homines vllam illi esse nocendi relictam facultatem. Quæ quidem etsi defendi potest opinio, nec ea etiam sententia malè stare videbitur, quæ Satanam vti carnificem, & ministrum iræ Dei pleraque omnia in hominum perniciem per se agere, ac moliri astruit: eúmque consensum consulto, atque ea causa illum exigere, vt in sceleris societatem, conscientiámque suos asciscat gratiam aliquam promereatur; dum eius quam tantopere concupiuerunt, vltionis compotes facit, potentiam suam ostentet, ac venditet: dum ea præstat, quæ omnes omnium hominum vires vincere, ac superare videntur: à sortilegis denique omnem noxæ suspicionem auertat, atque amoueat, dum eam infert illis absentibus, ac ne digito quidem opus adiuuantibus. Et hæc quidem, quæ sequuntur, documenta non obscurè illa de consensu indicant, ac commonstrant. Beatrix Bayona 3 cùm Petronium Maxentium, à quo grauiore aliqua lacessita fuerat iniuria, vlcisci vellet: id tandem Dæmon, cui se illa addixerat, facturum se recepit, modo ipsa assentiretur. Nec mora vt hoc se dixit cupere, statim ille Petronij adhuc infantem filium aggreditur, necátque: ac postridie, quasi re bene gesta, gloriabundus id illi nunciat. Hoc etiam ad contumeliam adiciens, matrem quidem impatientissimè mortem ferre filij, sed ne eo quidem luctu ad vitam illum esse reuocaturam. Iana Gallæa 4 sola imprecatione Catharinam Symonetam vale-

3. Gerbeuill. ętti Non. Aug. 1585.

4. Mirecuriæ vii. Id. Dec. 1583.

tudine tentauit: vt & alios plures antè fecerat: exploratum multo vſu habens nuda eiuſmodi voluntate damnũ inferri poſſe: prout pacto illi cum Dæmone antè conuenerat. Idem Barbelina Rayel [5] ſæpè optatu ſuo à Magiſtro factum memorauit: quem præterea non tantùm ad exequenda iſtiuſmodi vota pacatiſſimum, ſed & in renuntianda legatione diligẽtiſſimum ſemper eſſet experta. Nam nec ita pridem vix Diris popularẽ quendam ſuum deuouere cœperat, cùm canis horridę ſpeciẽ is aſtitit, nuntians iam peractum eſſe opus ex eius animi ſententia. Roſa Gerardina [6], Anna Drigæa [7], Iacotius Iacotinus [8], Iacobus Piſcator, & Coleta eius [9] vxor, atque alij complures pro certo aſſeruerunt intabeſcere ferè omnes, quibus Diras ſunt imprecati. Quódque ipſi apertè moliri non audent, ſolere per Dæmonem ſuum in eos, quos odio aliquo proſequuntur, occultè exequi. Nicolæa Morelia [10] faſſa eſt oratu ſuo illum atro inſperſiſſe puluere Nicolai Dominici equos, dum is eos ad vicinum fontem appelleret; vnde grauiſſimo morbo correpti in ſumma miſeria non multo pòſt interiiſſent. Præterea cùm è familia Dynaſtæ eius pagi, quem incolebat, coco venenum feciſſet, ac morbus tantùm mortis expers eſſet ſecutus: primùm quidem duriſſimè ob id Dæmoni vapulaſſe; tum coactum fuiſſe hoc illi prouinciæ demandare, vt damno grauiore eum afficeret, ac ſi vellet extingueret. Qua accepta momento aduolauit in eius culinam, ac potionem, quæ tum illi fortè ad ſanationem in mortario miſcebatur, mortifero puluere à nemine conſpectus inſperſit: vnde & non multò pòſt is è viuis abiit.

5. Blasnuillæ ad aquas Id. Ianua. 1587.

6. In agro Sti uenſi Non. Nouemb. 1586.

7. Haracuriæ Id. Nouem. 1586.

8. Mirecuriæ menſe Oct. 1586.

9. Gerbeuillæi IIII. Non. Maij 1586.

10. Serra XIIII. Cal. Feb. 1587.

Hoc

Hoc mihi sua fide narrauit Dynasta ille, quod præsens adfuisset, omniáque otiosè etiam obseruasset. Ei exemplo etiam non absimile est hoc Nicolai Carpentarij, quem Martha Margelatia Brindensis [11] per Dæmonem suum mortifero puluere absens etiam conspersit: quòd is iuxta prædiolum, quod illa habebat, lignorum fecisset congeriem, quæ illi esset impedimento. Rursus hoc Iaquelinæ Xaluetæ [12], quæ retulit satis sibi semper fuisse, quoties perditum vellet vel hominem, vel pecudem, id solo etiam nutu Dæmoni suo, vt fieret, indicare. Quod & eius popularis Hubertula [13] cùm insequenti anno sortilegij itidem rea perageretur, hac etiam narratione confirmauit. Rure redieramus (inquit) multo opere fatigatæ, quod faciundum locauerat Leonardus quidam nomine, expectabamúsque auidè dum cœna nobis apponeretur. Ecce verò eius filia desidiam mihi vni ferociùs exprobrare, ac iubere: interea vt in lintea fortè ibi vt lauarentur cōgesta lixiuium infunderem: Ob quem ego superuacaneum laborem cùm indignabunda Diras illi imprecarer, non longè abfuit Magistellus meus, qui properè se hanc proteruitatem in illam, si ita iuberem, vindicaturum polliceretur: Quod & me allubescente præstitit. Nam ad matrem ruri operas postridiè curātem trepida accurrit filia, nuntians puellulum fratrem tutelæ suę commissum casu, cui ipsa obsistere non quiuisset, calida esse perfusum, iamiámque animam exhalare: Quod ego audiens, cuius opera id esset factum facilè conieci: Et non adeò multo pòst accurrit Magistellus ille meus, narrauitque mihi quemadmodum mea gratia

11. Spinali Prid. Non. Maias 1588.

12. Buxerij ad quercum IIII. Cal. Maij 1588.

13. Ibidem III. Cal. Mart. 1589.

tia hoc bonæ illi negotium confeciſſet. Non euaſuram ſiquidem, quin parentibus pœnas grauiſſimas ſegnitiei, deſidiæq́; qualem ipſa mihi adeò ferociter exprobrauerat, dediſſet. Poſtremum erit in
14. hanc ſententiam de Iana Armacuriana 14. Ea ſpicarum faſciculos tres ex agro vicini ſubſtraxerat, Atq; in Alexiæ Cabuſiæ proximum hortum, quod is occultando furto maximè eſſet opportunus, depoſuerat: ſed non ita clàm, quin & Cabuſia fortè tum in ſemota aliqua horti parte opus faciente aduerteretur. Quæ cùm, vt eſt mulierum ingenium, vicinis quod viderat palam feciſſet; atque ex eo Iana non modò malè audiret, ſed & iam in diſcrimẽ aliquod veniret (nam furto etiam ſubducti ex alieno horto oleris pœna eſt fuſtium in Lotharingia) dici nequit quanta ira, atque indignatione in illam exarſerit: vtq́; poſt hæc non ceſſauerit omnes vias, rationéſque exquirere quo tam inſignem iniuriam pro libidine tandem exequeretur. Ergo ardentiùs hoc in ſolutione meditantem Dæmon ille, cui ſeſe addixerat eam aggreditur, increpátque ignauiam, quæ hanc in animo ſuo ægritudinem paſſa eſſet tandiu reſidere, cum paratum ſe, atque obſequentem ad quamcumque vindictæ occaſionem toties eſſet experta: Aſſentiretur modò, aut prouinciam demandaret: ſic enim nõ longiùs inultam iri eam linguę petulantiam. Nec mora, vt ſe id dixit Iana cupere, aduolat ſedulus ille miniſter ad Alexiam (iumenta tum fortè ea aſſeruabat in paſcuis, atque ex eis vnum quòd in proximas ſegetes euaſerat ad armentum tentabat reducere) turbine correptam impingit in humum tanta vi, vt illi crus frangeret

Leberij v. Cal. April. 1588.

frangeret, de cęteróque relinqueret adeò ex eo casu attonitam, vt domum feminecem referre oporteret. Diuersa, atque altera nihil præmonita quid alterius ferret narratio, totidem tamen verbis historiam hanc recensuère Iana illá, atque Alexia: tum & euentus multis ipso aspectu cognitus eam manifestissimam reddidit. Hic occurrit à multis agitata quæstio, tantúmne homini in hominem vnquam licere posit, vel si fauentes, obsequentésque habeat, quotquot sustinet orbis Dæmones, vt sola deuotione, imprecationéque cuiusquam capiti agris fortunis damnum, ac perniciem inuehere queat. Et id quidem ita fieri posse iam à multis ætatibus crediderunt veteres: vti indicant quæ adhuc extant duodecim tabularum fragmenta. [15] QVI FRVGES EXCANTASSIT. Et alibi: QVI MALVM CARMEN INCANTASSIT. Inde enim facilè intelligere est arcanas quasdam, & vetustas execrationes iam tum fuisse; quarum ea vis foret, vt cui semel obnuntiarentur nunquam exitium, pernicíemque vitaret. Quod etsi alicubi deridet Seneca [16], inquiens id fieri non posse, tam palàm esse, vt eius rei causâ nullius philosophi schola intranda sit: non est tamen quod quis se ob id in hoc minus credulum præbeat: Siquidem ad imbres, qui attrahi cautibus, ac repelli à quibusdam credebantur, suam ille refert orationem: Quæ res homini, qui totus à naturæ legibus pendebat, nisi alienissima, absurdissimáque videri non poterat. Naturam (inquit in libro de Ira [17]) mutare difficile est, nec licet semel mixta nascentium elementa conuertere. Tum professione Stoicus erat: vti schis-

15. Plinius lib. XXVIII. c. 2. & libr. XXX. cap. 1.

16. Lib. IIII. Natural. quæst. ca. 7.

17. Cap. 18.

ptis à se libris ferè omnibus demonstrat. Et qui eius ex Tacito, Suetonióque vitam decerpsit, testatur. Quæ philosophorum familia, nisi quod naturę conueniens, consentaneúmque esset, semper respuit, ac reiecit. Deniq; huic, si contrà planè sentiat, reclamát quæ passim apud probatæ fidei authores reperiuntur exempla, ac documenta. Nomphis in quarto Herculeorum libro rem refert haudquaquam fabulosam (inquit Plutarchus [18]) aprum immensæ magnitudinis Xanthorum fines inuasisse; qui sata, frugésque circumquaque deuastans à Bellerophonte sit interfectus: Cúmque pro eo beneficio nihil illi gratiæ esset repensum, rogasse impensius Neptunum, vt eam ingratitudinem vlcisceretur. Quapropter salsum quemdam humorem per eorum agros scaturiisse, sic vt quicquid in ijs nascerentur eo humore corruptum deficeret. Nec prius tanti mali finem affuisse, quàm mulierum precibus victus Bellerophon Neptunum, vt Xanthis tandem ignosceret, exoraret. Quæ etiam ex eo probabilior mihi videtur oratio, quod hodiernarum sagarum Magistelli, quos dubium non est pro Dijs olim coluisse homines, simile quid etiamnum factitant. Nam si quid illis fortè fit quod doleat, præsto adsunt qui iniuriam vindicent Dæmones: vel etiam grauius, seueriúsque quàm ipsæ exoptarint. Tum rogari gestiunt ei malo vt opem, salutémque aliquam ferant sic ex offensione vltionem: ex vltione noxam: è noxa supplicationẽ impiam, ac detestabilem vno ductu aucupantes. Qui cumulus longè est maximus earum nequitiarum, ad quas homines abducere tentant. Et certè is ferè

18. In libr. de clar. mulie. cap. 9.

sagarum

sagarum nunc mos est, vt ad leuem quamque offensiunculam indoleant: iram inde contractam cum magna acerbitate euomant, tandémque sedatæ, ac munusculo aliquo delinitæ malis à se apportatis remedium adhibeant. Quod & in Bellerophonte illo nunc obseruare est, dum incandescit, dum affligit infortunio, dúmque per eius infortunij occasionem afflictos eo adigit à se vt rebus lapsis opem auxiliúmque supplices petant. In quales etiam difficultates, atque angustias tridui perpetui aduersa tempestate coniectus Xerses, quarto demum die à Magis impetrauit eam vt compescerent. Quod & fecerunt (inquit Herodotus [19]) quibusdam animalium incisionibus incantatis ventis, instauratísque Thetidi, ac Nereidibus sacris. Sed vt inceptum de imprecationum arcanis viribus sermonem persequar: maximéque quæ homines ipsos tum priuatim, tum publicè afficere solent, ac percellere nota est illa ex antiquis historijs verborum conceptio (Liuius carmina deuotoria appellat) qua Dictatores, atque Imperatores euocatis numinibus vrbes exercitúsque deuouebant. Referam autem ex Macrobio [20] integram quod habeat omnibus numeris expressam detestandæ in caput, fortunásque alterius iræ diuinæ formulam: nullibíque quod sciam adeò luculenta reperiatur. Dis pater, siue Iouis Manes, siue quo alio nomine fas est nominare, vt omnes illam vrbem, exercitúmque quem ego me sentio dicere fuga, formidine, terrore compleatis: quíque aduersus legiones, exercitúmque nostrum arma, teláque ferent, vti vos eos exercitus, eos hostes, eósque homines, vrbes,

19. In Polymnia.

20. Saturnal. lib. III. ca. 9.

agrósque eorum, & qui in his locis, regionibúsque, agris, vrbibúsque habitant abducatis: lumine supero priuetis: exercitúmque hostium, vrbes, agrósque eorum deuotas, consecratásque habeatis illis legibus, quibus quandoque sunt maximè hostes deuoti: eosq; ego vicarios pro me fide, magistratúque meo vt pro populo Romano, exercitibus, legionibusq; nostris do, deuoueo. Si hæc ita faxitis, vt ego sciam, sentiam, intelligam tum quisque votum hoc faxit rectè factum esto. Quibus atris tribus Tellus mater, téque Iupiter obtestor. Quum tellurem dicit, manibus terram tangit: cùm Iouem dicit, manus ad cœlum tollit: cùm votum recipere dicit, manibus pectus tangit. Qua deuotione Stonios, Fregellas, Gabios, Veios, Fidenates intra Italiá: extra verò Carthaginem, & Corinthú tum multos exercitus, oppidaq; hostium Gallorum, Hispanorum, Afrorum, Maurorum, aliarúmque gentiú funditus periisse prisci loquuntur annales. Et eius equidem virtute effectum plerique putant, quod nonnullæ recitant historiæ; vt scilicet in exercitu nulla prębente se idonea alia causa viri vna, & equi metu subito corriperentur, in fugámque verterentur. Nam à Pane, vel aliquo Deorum eiusmodi deuotionibus incitato ac commoto (quam etiam ob causam Pausanias[21] πανικὸν: Pindarus[22] δαιμόνιον φόβον appellasse videtur) eorum terrorem immitti solere existimauerunt. Quinimo nec hostes tantùm, sed & ciues istiusmodi Diris innectere solebant, si aliter à nefario aliquo incœpto, ac rei publicæ pernicioso eos reuocare non poterant. Actæius in via, per quam Crassus[23] iter facturus erat, succensam

21. In Phocaicis.

22. In Nemeis.

23. Plutarch. in vita M. Crassi. Cic. in li. de Diuinatione.

eratem constituit: cúmque ad eum locum Crassus peruenisset, assistens is, & sacra quędam, ac libationes faciens diras admodum, atque horrendas execrationes obnuntiauit, Deos quosdam inauditos anteà, atque horrendos nomine appellans: Nec eas illi frustra fuisse meritò creditum est ob eam, quæ non multo pòst secuta est, Parthicam cladem, & insignem equidem, ac memorandam: Denique nec contemnendi periculi res ea grauibus etiam, ac constantibus viris olim visa est quacumque de causa, aut à quouis ipsa denuntiaretur. Pisoni (inquit Suetonius [24] de Germanico loquens) decreta sua rescindenti, clientelas diu vexanti non prius succensere in animum induxit, quàm veneficijs, & deuotionibus impugnari se comperit: tum enim domesticis vltionem mandauit, si quid sibi accideret. Quòd & hodie ijs interminari solemus, quibuscum nobis rixa est, si qua præsertim veneficij suspicione laborant: nempe si deterius aliquid contingat nos eius causam in illos esse reiecturos. Et hæc quidem cautio sæpè profuit: Nam à mala sua libidine istius metu illos retractos, ac reuocatos fuisse experientia non semel est comprobatum. Et ea quidem Latinorum animos non primùm imbuerat opinio. Nam & Athenis templum suum Diris fuisse statutum Hesychius scribit: Aristophanésque meminit in Horis. Puto eadem de causa qua febri, Vertumnis, ac Veiouibus ijdem Latini posuerunt: ne scilicet eiusmodi denuntiationibus prouocatæ obessent, nocerent, incommodarent: Nam tum vulgarem earum imprecationem fuisse indicant quæ eius ætatis oratores scripta re-

24. *In Caligula, cap. 3.*

liquere: Ἐπεύχεται (inquit Æſchines in oratione κατὰ Κτησιφῶντος) μήτε γῆν καρποὺς φέρειν, μήτε γυναῖκας τέκνα τίκτειν γονεῦσιν ἐοικότα, ἀλλὰ τέρατα & cæt. Quæ execrationum verba nunc quoque ſagis noſtris ſæpè in buccam veniunt, ſi quid fortè mendicantibus denegatur. Neque enim alia earum frequentior oratio eſt, quàm vt vniuerſa eius familia fame pereat, qui ſtipem non confert: pariat irata Lucina materfamilias: prodigijs, portentíſque tota domus infeſtetur. Nec equidem (quod deplorandum eſt) votis ſemper innotuit, cuius & nos alibi meminimus: Idem eadẽ in oratione Æſchines γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τῇ ἀρᾷ, εἴ τις τάδε φησὶ, παραβαίνοι ἢ πόλις, ἢ ἰδιώτης, ἢ ἔθνος ἐναγὴς ἔστω τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Et hoc quoque crebrò vſurpant ſagæ illæ: Nam non modò ſingulorum res domeſticas, ac priuatas, ſed & plurimum communes, ac publicas Diris ſuis interuertunt, ac peſſundant: Illis bouem, iumentum, vxorem, liberos, vitam denique ipſam: his vniuerſum pecus, ſegetes, vindemiam, ac ſæpè integros pagos, & oppida. Et habent ad nutum qui vota ea ſtatim exequantur. Dæmones morbo, ſyderatione, fulmine, chaſmate: ſi modò eæ res, in quas ſunt concepta, Dei præſidio ſunt deſtitutæ: nam aliter ne hilum quidem nocere poſſe certum eſt: quod & pluribus alibi oſtendimus. Tum diuerſi ſuam quiſque prouinciam ſortiuntur, vti olim Dij gentium: alius aëris tempeſtates, alius maris procellas commouebat: alius hunc, illúmue morbum incutiebat: alius aliud pariebat infortunium. Et haud ſcio, an inde in quorundam animos is nunc demanauerit error; vt quibus malè precari volunt, eos morbo quem in alicuius indi-

getis

getis potestate esse credunt feriri optent: veluti cùm DD. Ioannis, Antonij, Manij, Anastasij mala malè ominantur ἐπιληψίαν, ignem sacrum, impetiginem, μανίαν intelligentes. Nam ea hominibus immittere cœlites illos multi putant: eóque adeò nomine sæpè sunt venerabiles, ac etiam formabiles. Quàm bene viderint qui istis ducuntur opinionibus.

--nec enim liuescere fas est,
Vel nocuisse Deos [25]. 25, Claud. de rapt. Proser. lib. II.

Nisi Diuos sibi fingunt, quales habuit errorum tenebris obcæcata illa antiquitas vbique diros, truces, noxios, atque adeò ministros earum pœnarum, quas quisque de alio per summnam etiam expetere vult iniuriam, ac contumeliam. Porrò quod quis dixerit istis iniurijs atque infortunijs facilè obnoxios fuisse illius ætatis homines, qui se volentes in Dæmonum potestatem permittebant: quâ conditione nō æquum sit censeri, quos Deus nunc in tutela, præsidióque suo vt iam in familiam cooptatos latere voluit, non ita res est: Nam habuerunt tum Hebræi, tum Christiani suas ἀρὰς, καὶ κατάρας, in tanta etiam religione, vt nemini fas esset qui in eas nō iniuria incidisset euadere. Ochozias [26] Rex centurionem cum quinquaginta militibus, vt Eliam ad se attraheret, miserat. Repertum ille in montis vertice descendere iussit, & ad regem venire: In hoc enim se missum, vt ni sponte sua faciat, vi coactum eò pertrahat. Elias præfatus se prodigium editurum, quo verus propheta nôsceretur, & igne ad suas preces cælitus misso ipsum vnà cùm militibus conflagraturum; malum hoc eis imprecatus

26. IIII. Reg. I. & antiq. Iudaic. lib. IX. cap. I.

est

27. IIII. Reg. 2. est, móxque candens turbo delatus centurionem, & eius comitatum perdidit. Cùm Eliseus [27] eius sectator & comes indiuidius (vt Iosephi [28] verbis vtar) pueris per ludibrium, Ascende calue, clamantibus malè precatus esset eorum quadraginta duo vrsorum laniatu perierunt. Dauid vltrices Diras Ioabo Abeneri [29] interfectori est imprecatus: quę eum aræ etiam cornua tenentem tandem mactauerunt [30]. Eius psalmi, præcipuéque quinquagesimus quartus, & centesimus octauus impio, proditoríque vltimum precantur exitium. Veniat (inquit) mors super illos, & descendant in infernum viuentes. Nec id irritis votis illum facere voluisse putandum est, dum sibi indulget: sed magis quod exitum qualem zelo gloriæ Dei percitus optabat, vota sua consecutura sperabat. In Euangelio [31] cùm IESVS esuriens venisset ad ficum, nec fructum in ea inuenisset, sua maledictione perpetua sterilitate ipsam damnauit. Elymam magum D. Paulus cæcitate percussit [32]: Hymenęum, & Alexandrum Satanæ tradidit: Quod posterius [33], etsi sic quidam interpretantur quasi ea traditione exclusi tantùm fuerint Ecclesia, ac mancipia Satanæ effecti: sunt tamen qui de carnis interitu hoc quoque intelligant: vti in Anania [34], & Zapphira alibi euenisse legitur: quibus sola increpantis Apostoli vox præsentem interitũ attulit. Quod & futurum Esaias [35] vaticinatus fuerat, inquiens: Spiritu oris sui interficient impium. Nulla igitur iam controuersia est, quin sint Diræ: quarum imprecationes exitiabilem sæpè euentum habeant: Sed quænam earum exciendarum sit ratio, rectè quæri, dubitaríque potest.

28. Antiq libr. 9. & 7.
29. II. Reg. 3. & Antiq. Iudaic. lib. VII.
30. III. Reg. 2.
31. Matth. 21. vers. 19.
32. Act. vers. 11.
33. 1. ad Timoth. ca. 1. vers. 20.
34. Act. 5. vers. 5. & 10.
35. Esaia 2. vers. 4.

poteſt. Et ſunt qui ad verborum certas conceptiones, ac formulas eam naturaliter referant, quaſi hoc, vel illo modo, numero, atque ordine pronuntiata vim habeant: præterea aliam, quam quę rebus ſignificandis primum fuit impoſita. Quod ego tam ridiculum, abſurdúmque eſſe exiſtimo: quàm illud, quod de characteribus, ac literarum figuris quidam in eandem ſententiam autumant. Siquidem inter id quod agit, quódque patitur conuenientiam quandam intercedere oportet, vt inde effectus aliquis conſequatur. Quæ autem nudæ vocis in ſolidum: ſæpè etiam multa locorum intercapedine diſtans corpus tam potens actio eſſe poteſt, vt id ſic momento perdere, atque exanimare queat. Quid deſcriptæ lineæ, compoſitíque numeri cum eo quem ducunt animalia ſpiritu commune habere poſſunt. Certè eædem literæ, ſyllabæ, dictiones accuſatori ad arguendum, quæ reo ad defendendum: Iudici etiam ad condemnandum, orationem miniſtrant: ſed non ideo penes ipſas vitæ, necíſque in quemquam arbitrium quis eſſe dixerit, lineę demonſtrant, quo quiſque modo, ac ſitu commodè, aut ſecus ſtare poſſit, non conuellunt ſola deſcriptione, aut firmant ędificium, vel ſi millies in charta, ære, cera diſtinguantur, ac repetantur. Plato in Timæo numeris omnia tribuit cœleſtia, & humana, vniuerſámque naturam ex iis conſtare dicit: Quin & in Parmenide monadi diuinitatem tantam tribuit, vt dicat vnas ſolùm eſſe veras, atque immortales ſubſtantias: veluti Deum Angelum quem mentem vocat, & animam. Nullibi tamen apud eum reperias vel veſtigium iſtiuſmodi morti-

feræ per numeros incantationis, atque execrationis. Ac quod alij ad ſyderum affectiones hoc etiam referunt: nihilo equidem probabilius loquuntur, quod vniuerſas, immutabiléſque eas eſſe conſtet, cùm contrà toties ad imprecandum inſurgant malefici: quotiens in hunc, vel illum ira excandeſcunt. Si quis porrò halitui quem inter imprecandum è virulento ſuo pectore efflare dicuntur, hoc etiam tribuere velit, quaſi qui oculis ſolis faſcinare di-
36. *Plinius lib. 7. cap. 2.* cuntur Triballi in Illiria: Vitiæ in Scythia: id quoque abſurda, incredibiliáque multa continet. Primùm enim, vti iam dictum eſt, procul remotos non attingunt, quia eo nulla vis veneni peruenire poteſt: & vt id faciant, qui præcordiis ſuis innocenter eum ſpiritum continere poſſunt, cuius afflatus aliis adeò noxius eſt, & pernicioſus: Tum ſi nunc eas nocendi vires habet, qui poſtmodũ fit ſalutaris. Nam equidem memini legere me, qui dicerent certo numero conceptis imprecationibus multos in grauem morbum conieciſſe: quos ſtatim ipſi precibus, metu, aut aliqua alia ratione adducti contrariis verbis priſtinæ ſanitati reſtituiſſent: Sic vt eadem lingua, & vulnus, & medicinam faceret: vti Circe eadem virga mentem adimebat, ac reddebat: Pecudes faciebat, & homines: Et taurum aliquando admurmuratis in aurem quibuſdam verbis morte proſtratum iacuiſſe: iiſdémque mos repetitis vitæ redditum fuiſſe nonnullę teſtantur hiſtoriæ. Ea igitur omnia potius crediderim notas eſſe, & ſymbola rei alicuius ſecretioris: quæ eo veluti integumento inuoluitur. Nam ſi quis iſta altius, diligentiúſque volet indagare, reperiet à Dæmonibus cauſam ha-

bere

bere solam, ac præcipuam: nimirum quòd vel sortilegis cum illis ita pacto conuenit: vel quòd eadem verba, iidem characteres, iidémque numeri vsurpantur, qui in pacti lege sunt dicti: cum primùm id pactum cum sortilego alio, à quo fortè sunt edocti, intercederet. Quod & ideo D. Augustinus [37] ex pestifera hominum, Dæmonúmque societate constitutum, infidelísque, ac dolosæ amicitiæ pignus alicubi esse dicit. Et ex Esaia [38] fœdus cum morte, pactum cum inferno non malè nominauerimus. Ac quod quis dicat hæc cum illis pugnare, quæ paulò antè à nobis dicta sunt de sanctis patribus, adeóq; de IESV Seruatore nostro, eiúsque Apostolis, ac discipulis, non ita est: Multum enim interest furore, ac insania quis ad priuatæ iniuriæ vindictam prosiliat; an amore, ac studio gloriæ Dei, ad vlciscendum quæ in eius contemptum, contumeliamq; fiunt, dicatur; vetitis, prohibitísque vtatur artibus: an quod ait ille

Diuûm numine ad ista feratur.

subsítne ad id progrediendi causa aliqua Deo grata, acceptáque: an is ceu se quid indignum illud reiiciat, ac respuat: cùm nuntij à Christo missi [39] in quamdam Samaritanorum ciuitatem fuissent, ingressi, vt pararent Domino, & iis qui cum illo erant necessaria vitæ; ciues repulerunt illos nolentes Dominum intra mœnia sua admittere: quòd cùm vidissent discipuli eius Iacobus, & Ioannes, dixerunt: Domine vis dicamus, vt ignis descendat de cœlo, & consumat illos, quemadmodum & Elias fecit? Conuersus autem IESVS increpauit illos dicens: nescitis cuius Spiritus estis vos: Quasi dicturus,

37. *Libr. 11. de doctrina Christiana.*

38. *Cap. 28.*

39. *Lucæ ca. 9. vers. 52. 53. 54. 55. & 56.*

Elias quidem, cuius exemplum obtenditis, Dei iudicium quod illi mandatum erat à spiritu exequutus est: vos autem non Dei iussu, sed carnis impulsu ad vindictam prosilire vultis. Et hæc equidem ratio Oniam virum iustum multis antè ætatibus cohibuerat, ne popularium quorumdam oratu sacerdotes, qui se cum Aristobulo ad sui tutelá templo concluserant, maledictis incesseret. Is (inquit Iosephus [40]) ciuile Hierosolymis bellum præsentiens in latebras se abdiderat: sed inde retractum, ac in castra abductum Iudęi rogabant, vt quemadmodum olim precibus suis siccitatis tempore pluuiam impetrauerat, sterilitatísque remedium attulerat: ita nunc deuoueret Dijs Aristobulum, & quotquot eius partes sequebantur. Id igitur cùm diu recusans cogeretur à turba nihilominus præstare, stans in medio eorum sic precatus est: Deus vniuersi mundi huius rex, quoniam & hi qui mecum stant tuus populus: Et qui oppugnantur tui sacerdotes sunt, precor vt neque hos contra illos, neque illos contra hos orantes exaudias. Nimirum in vitæ apertum discrimen incurrere maluit (nam statim ab illis ob eam rem lapidibus est obrutus) quàm eorum prauis affectibus obsequendo immerentibus male precari, atque ominari. Balaaci [41] etiam vulgi sermone trita est historia, qui cùm Balaamum vatem in Israëlitas immisisset, eos vt Diris deuoueret: non quiuisse tamen eum id facere, ipsa asina cui insidebat pertinaciter restitante, ac humana etiam voce cum domino expostulâte, quòd non intelligeret diuinitus ea prohiberi, ad quæ properabat: sícque non modò mala non est imprecatus

40. Ioseph. Antiquit. Iudaic. li. 14. cap. 3.

41. Numerorũ 22. vers. 12. Ios. 24. vers. 10. & Numero. 24. vers. 7.

catus

catus Iſraëlitis:ſed & ipſos fauſtis ominibus eſt proſequutus ipſe Dæmon; quem omni ſtudio in perniciem hominum incumbere certum eſt; ſi quando probitatis velo malitiam ſuam vult obtendere, nō alia re commodius ſe id facturum putat, quàm ſi odium iſtius maledicentiæ, ac deteſtationis præ ſe ferat aliquod: vti nouum non eſt pudicitiam ab impuriſſimis ſcortis ſępè laudari. Cuius generis eſt, quod Plutarchus[42] de quadam ſacerdote Athenienſi recitat; quæ populi iuſſu adduci non potuit, vt Alcibiadem execraretur: quòd diceret precandi cauſa, non imprecandi ſe ſacerdotium iniiſſe. Quo magis mirum eſt hodie tam frequentes eſſe in ore pleriſque omnibus Chriſtianis eiuſmodi execrationes, vt iam ex aſſuetudine damnari, ac reprehendi deſierint. Ac quòd ſæpè excidant etiam incogitantibus, vti vſus procliuitatem facere ſolet, in crimen amplius non vertantur. Et clamat tamen D. Hieronymus[43] eos qui negligunt oris maledici conſuetudinem reſecare: etiamſi non corde maledicant, tamen immunditiam labiorum ſecundum Eſaiæ verbum, & inquinamenta oris incurrere. D. quoque Petrus, quo ei licentiæ fræna magis inijciat, mandatum neceſſarium ponit, vt perpetuò benedicamus: ſcientes nos in hoc eſſe vocatos, vt benedictionem hæreditate poſſideamus: nō etiam conuitio laceſſiti, non iniuria affecti: non contentione exaſperati. Nam & Michaël (inquit idem Hieronymus 44) licet cum diabolo de Moſis corpore vehementiùs contenderet: nunquam tamen ei & certè maledictione digniſſimo iudicium blaſphemiæ inferre voluit. Quid igitur iam futurum

42. In Proble. Roma. problem. 43.

43. In Leuiticum.

44. In Epiſt. ad Titum cap. 3.

putamus, si temerè coniiciatur maledictum, nempe vt statim recidat in eum, qui coniecit: vti qui in cœlum sagittam torquet, sæpè eam in se ruentem admittere cogitur. Sicut auis in incertum volans (inquit Salomon 45) & passer quolibet vadens: sic maledictum frustra prolatum venit super eum, qui misit illud. Et adhuc audemus nobis ipsi imprecari, si res ita se non habeat, vti eam verbis asserimus: quamuis tacita nos mendacij arguat conscientia. Quin igitur itidem mirari desinimus, si sæpè conditionem nostram accipit; ac in articulo ipso nos opprimit, qui semper in insidijs stat, suam nos vt prædam faciat Archiplanus: vti non adeò pridem euenisse recitat Vvierus 46 ei, qui in iure falsum pro re causaque sua deierans, hoc fidei maioris ergô addidit in malam rem ipse vt iam abiret, ni verum loqueretur. Nam illicò sublatum Diabolus videntium oculis illum eripuit: nec vllibi vnquam posteà apparuit. Et hic quidem commiseratione indignus fuit, qui sic inconsiderata, dementíque sua temeritate sibi malum accersiuit: siquidē nulla est iniuria, quæ fit in volentem: sed quæ hæc indignitas est iratorum etiam parentum imprecationibus astringi liberos, atque ex ijs noxam illos contrahere? Nam id multoties euenisse testantur historiæ. Et censuit Plato 47 funestius nihil quicquam illis accidere posse: Imò & solam indignationem inauspicatam esse, ac non rarò infortunium afferre. Noui ego homines (inquit Olaus Magnus 48) adhuc ætate mea paterna benignitate exclusos, qui continuò omnem infelicitatem, inopiā, calamitatem, infamiam essent experti. Qua etiam de causa

45. Prouer. 26.

46. Li. de præst. Dæm. c. 17.

47. Lib. VII. de legib.

48. Hist. de gētib. septētr. libr. XVI. cap. 3.

in Aquilonaribus terris ab antiquissimis seculis inter laicos, & eorum sobolem fuit vsitatum: vt pueri, puellæq; lectum petituri ordine ætatum recitata Dominica oratione, & Angelica salutatione paternam benedictionem acciperent. Et concionatur Salomon[49] patris benedictionem filiorum domos stabilire: matris maledictionem eas suis sedibus, fundamentisque conuellere: sed hæc forsan nimis multa in re non vtique admodum dubia, & controuersa ad alia iam properemus exempla.

49. Ecclesiastici.3

Aliud in eamdem sententiam exemplum: ac quomodo cædes à Dæmonibus factæ nullum sæpè sui vestigium ostendant.

CAP. X.

Aliud sequitur superioribus haud ita dissimile exemplum de Bernardo Bloquatio: quem cùm Ioanna à Banno[1] opus in quodam rure faciens cum bigis pretereuntem, ac forte Argentoratum, vbi merces aliquot compararet properantem animaduertisset: memor pridem acceptarum, & adhuc tamen inultarum iniuriarum: deuotione, ac execratione sua infortunium, quale in huius libri periocha narratur illi peperit. Nam vix adhuc imprecari cœperat, cùm ille è curru, in quo sedebat, præceps tanta vi deiectus est, vt illicò exanimatus sit; integro nihilominus toto corpore, nec vel vulnere vllo saucio, vel liuore decolorato, vel tumore inæquali, vel denique luxato, intorto, aut vlla sui parte læso, vt illi interclusam animam, in-

1. Manerq. III. Non. Iul. 1585.

terceptósque omnes vno momento spiritus fuisse à Dæmone credibile sit. Cui rei fidem ne quis putet à sola sagæ illius confessione esse mendicatam; sciat & ei in omnibus consentientem fuisse Ioannis Aurigæ, qui in illa profectione Bloquatio operam suam locauerat, affirmationem vel multis antè diebus, quàm à saga agnosceretur, in vulgus sparsam, atque indicatam, præterquam quod necis illius noua, atque inaudita ratio argumentum dedit allati ab insolentiore aliqua vi, ac potestate infortunij. Ac quoniam habet hæc historia inter cætera promptam Dæmonis in obsequendo diligentiam, si quando ad nocendum à suis asciscitur: hoc etiam ad eam testimonium Ioannæ Montenaiensis [2] adiicietur, referentis raró se quicquam Dæmone suo in alterius postulasse perniciem, quod simulac dictum, factum non esset: adeò is ad omnem malè agendi occasionem assiduus est, & diligens.

2. *Condeij mense Iul. 1582.*

Aliud rursus eiusdem cum superioribus argumenti exemplum, cuius probabilitas prætereà veterum autboritate defenditur. Tum quo præsertim nitendum sit præsidio aduersus Satanæ insidias, atque incursiones.

CAP. XI.

EIUSDEM etiam argumenti & sententiæ est quæ proximè in eadem periocha exponitur narratio Malefica [1], cui Asinariæ nomen vulgus fecerat, hostiatim stipem Nanceij cogere solebat: eiúsque ætas, ac incommoda valetudo, sic iam mi-

1. *Nanceij.*

ſericordiam potentiorum erga illam concitauerat, vt ab iis ceu in demenſum aliquid quotidie acciperet, quod ſatis vitæ haud ægrè tolerandę eſſe poſſet. Cùm igitur ſuo more ſtás ad propræſidis fores eam ſibi dari importuniùs poſtularet: ac tum inauſpicatò egrediens maior natu eius filius iuſſiſſet in aliam horam vt faceſſeret, quod tunc fortè domeſticis non eſſet erogandi otium: hoc illa indignè ferens, quod promptum habent in ore ſagæ omnes, illi eſt imprecata. Nec mora. quaſi pedem in ſilicem is impegiſſet, caſu adeò violento procubuit, vt præ dolore domum ſe ſtatim referre cogeretur: vbi omnem rem domeſticis quo pacto accidiſſet, ordine enarrans hoc adiecit ab imprudentia ſua, aut inconſulto greſſu non eſſe partum ſibi illud infortunium: ſed à maiore vi aliqua quæ ſe à tergo perculiſſet: nihílque iam dubitare quin ex eo membrum fracturus fuerit, niſi cadenti Deus opem tuliſſet: Nam & ei me (inquiebat) ſigno crucis muniens primo mane ſuppliciter commendaueram: Nihilo magis tamen poſt hæc quieuit malefica: Nam cùm indignabundus Dæmon, quod ſic fruſtra tentauerat, ei renuntiaſſet; multò vehementiùs illum rogare, ac obteſtari cœpit adoleſcentem vt pergeret quouis modo perdere: quod quidem illi facilè erat facere, ſi imparatum ab eo matutinarum precationum, crucíſque munimine aliquando adoriretur. Hoc ſiquidem impedimentum ſuperioribus conatibus ipſe Dæmon cauſatus fuerat. Euenit igitur non admodum multis pòſt diebus, vt is adoleſcens è cœnaculi feneſtra brachium proferens pendentes è proximo muro paſſerculos nido detracturus

ſublimis à tergo tolleretur, pérque eam feneſtram præceps tanto impetu deiiceretur, vt pro mortuo domum referretur: vbi tamen poſt aliquot horas factus vtcunque ſui compos patrem etiam lachrymis lamentíſque deditum iuxta ſe intuens: noli, inquit, mi pater, quicquam mihi ob iſtud ſuccenſere infortunium: Nam certè procul hîc culpa omnis à me eſt, ſed extruſit me foras etiam renitentem neſcio quid à tergo imminens, ſuperinducta etiam grauiori re aliqua, quo vehementius deprimerer, ac deiicerer. Et certè iuxta illum iacentem, ac proſtratum repertum fuerat lignum ex ſtrue, quæ in ſuperiore horreo ad vſum familiæ congeſta fuerat: Atque hæc cõſtantiſſimè perſtans dicere, aliquot poſt dies è viuis abiit. Accidit etiam intra paucos alios, vt Aſinaria illa tum ex aliarum maleficarum indiciis: tum ex diuturna, qua laborauerat, ſortilegij ſuſpicione, ac diligẽti ſuper ea re inquiſitione in vincula coniiceretur: Quam ego ex elogiis teſtium interrogaui, tandémque rationibus, ac ſine vlla tormentorum vi eò adegi, vt ſua ſecus admiſſa omnia ingenuè fateretur. Inter quæ & hoc fuit, quod totidem quibus puer ille verbis magna confidentia recitauit. Nam ſtatim ac patratum fuerat à Dæmone facinus, is ad eam in macelli vicinia tum commorantem aduolauerat, ac rem omnem, vti geſta erat, enarrauerat: perrexítque hæc illa aſſeuerare, dum mors ſubiiciente flammas carnifice ipſam occupauit. Nec noua, primúmque audita eſt iſta in homines Satanæ laniena, & crudelitas: ſed habent veterum hiſtoriæ, tum ſacræ, tum profanę plura de ea re documenta, quàm vſus veniat. Ingenti vẽro, quem

Satam ex solitudinibus excitauerat ædes, in quibus conuiuium agitabant filij Iob [2], deiectæ sunt: qui omnes ad vnum earum ruina sunt oppressi. Saræ [3] Raguëlis filiæ sponsos septem Asmodæus, id est, destructor Angelus (Rabini mortis Angelum appellant) ea qua primum quisque lectum genialem nocte inierat, interemit. Ægeam proconsulem, cùm beatum Andræam Patris vrbe Achaiæ in crucem tolli iussisset, malus spiritus corripuit, ac præfocauit. Marcus apud Psellum [4] ait Dæmones sæpè igne, ac præcipitio homines perdere: imò nauigia viris onusta vndis obruere, ac funditus submergere. Leuinus Lemnius [5] latenter immiscere se alimentis, humoribus, spiritibus, auræ, atque aëri quem intra corpus concipimus, ac quo spiramus: multáque alia quæ nobis vsui sunt, & valetudinem conseruant deprauare, ac vitiare. Et denique illum clamant sacræ literæ [6] leonis famelici, ac rugiëtis instar obambulare, cursitare, atque oberrare nulla non terrarum loca: dum offendat in quem virus suum possit effundere. Quin igitur adeò sæuæ, truculentæq; bestiæ opponimus solidæ fidei clypeum spiritus gladium, galeam salutis, alia quasi succenturiata præsidia, temperantiam, integritatem, vigilantiam, ieiunia, precationes, obsecrationésque assiduas: ac præsertim antelucanas, & matutinas. Nam iis certò suos conatus prohiberi, atque infringi ipsæ etiam sagæ profitentur. Et certè non est sine exemplo, quod olim id sacros vates factitasse Bibliorum codices passim testantur. Sic Dauid [7] in angustia constitutus: Deus Deus meus ad te de luce vigilo: Mane astabo tibi, & videbo: mane oratio mea præue-

2. Iob cap. 1. vers. 19.

3. Tobiæ c. 3. vers. 8. & 9.

4. Ca vbi sex Dæmonum describuntur species.

5. In exhort. ad vitam opt. institu.

6. D. Petrus Epist. 1. ca. 5. vers. 8.

7. Psal. 5.

8. Psal.72. niet te[8]. Sic Esaias[9]: Erigit mane,mane erigit mi-
9. Cap.27. hi aurem Dominus. Rursus[10]: Anima mea deside-
rauit te in nocte:sed & in spiritu meo,& in præcor-
10. Cap.26. diis meis ad te de mane vigilabo. Siquidē Domi-
nus oratione suorum inuitatus eos ab impendenti-
bus periculis defendere, ac protegere solet: non
quidem secundum carnis suæ propositum:sed iux-
ta Spiritus Sancti consilium. Quo magis demiror
quorundam in censendis Christianorum moribus
inconsideratam, supinámque sapientiam: qui si
quod Nolanis de mane datur signum, quo exci-
tentur homines ad tam salutares,ac pias preces, &
iis quasi oscitantibus auris vellicetur: id illicò dam-
nent,atque improbent:quia nimirum ab illis vsur-
patur, à quibus in constituenda, colendáque reli-
gione dissentiunt.

Alia quoque eiusdem argumenti cum superioribus exempla, ac vt Dæmones eos præcipites deiiciant, quibus nocendi prouinciam à sagis acceperunt.

CAP. XII.

SVBIT rursus superiori facto vnum, atque alterum non dissimile de rusticis quibusdam, quorum alius luxuriantes ex arbore ramos amputans: alius tundendas fruges ex horreo in aream deiiciēs: alius in summo curru fœnum concinnans, atque adaptans,nihil etiam temerè periclitantes: detrusi tamen,ac compacti sunt in terram adeò violenter, vt semineces inde efferri oporteret: nullo, qui impulisset,ac deturbasset, vllibi apparente. Propria etiam

etiam magis ſunt quæ ſequuntur. Pyrus erat in deuio nemore, è quo Ioannes Rotarius [1] ſibi fructus pridem deſtinauerat legere: nec putabat tam abdito, atque obſcuro loco à quoquam animaduerti poſſe, qui bolum huncilli è faucibus eriperet. Notata nihilominus eſt & ea arbor à Deſiderio Saleto eius tribuli: qui prior occupans pyra decerpere: atque in ipſo facto deprehenſus, non longè abiit, quin Rotario prærreptæ prædæ pœnas daret: ſiquidem facile fit quod iſtiuſmodi hominum monſtris doleat, quódque ad vindictam accendat: Ergo vt illi conſueto in aliis more Diras eſt imprecatus turbine ſubito inuolutus, ac in terram deiectus crure altero ſic eſt debilitatus, vt ſe loco prius mouere nõ poſſet, quàm accurrentes ad eius clamorem, qui in nemore pecorum greges cuſtodiebant, ſubnixi, atque adminiculati domum eum reducerent. Nec adhuc vulnus tum coaluerat, cùm Rotarius iſta primùm ſpontanea ſua confeſſione patefecit. Huius generis eſt & aliud de Apra Hoſelotia [2]. Ea filium habebat in famulatu Ioannis Halecuriani: In hunc herus ſæuitiam adhibuerat ob furtum, cuius illum præ cæteris qui erant in familia inſimulabat: Id dolens mater, ac cupiens vlciſci occaſionem ſedulò captabat, quo id faceret: Ac cùm aliquando is iumenta è paſcuis domum reduceret, atque horum vni otioſus inſideret, accedens illa vnà cum ſuo Dæmone, ſubducta tamen omnium oculis, collum equo tum commodè depreſſit, vt per id dilapſus ſeſſor, atque in humum depulſus crus perfringeret. Quòd & adhuc ex eo lapſu claudum, diſtortúmq; apparebat, cùm is veneficæ teſtis committebatur.

1. Hueturia Ann. 1586.

2. In ſuburbiis D. Apri ad Tullum x Cal. Mar. 1587.

Alia etiam de eadem re exempla: tum vt Dæmones, eorúmque assecla Striges tectis, ædificiisque latenter ignem iniiciant.

CAP. XIII.

1. *Lanfracuria VII. Id. Maij 1588.* CLAVDIÆ Fellæa[1] Maielaiësi cum vicina muliere rixæ frequentes fuerant: vti sæpè vicinitas inter æquales parere solet iurgandi occasionem ac procliuitatem: pridémque secum illa reputauerat, quemadmodum vicinam latenti aliquo vlcisceretur infortunio: Id enim clàm erat faciendum, quod populares omnes, si quid sibi deterius accidisset, id factum in Fellæam illicò reiicerent. Initur de hoc cum Dæmone consilium: Placet eam suo more opus ruri facere: interea dum is in vrbe partes suas exequitur, ne qua eius quod accipiebatur facti si domi fuisset suspicio eam attingeret. Ecce verò vicinarum ædium occlusis, obseratísque foribus audiri intus miserabiliter eiulans puer, quem mater abiens solum domi reliquerat. Accurrere qui audiebant omnes, ac fores properè effringere, visuri ecquid illi contigisset, quo clamores tantos ederet: Reperire illum prunis candentibus vndiquaq; adopertum, atque obrutum: excutere citissimè: tum cunis detrahere, vt quantum possent seruarent incolumem: Sed iam animam agere, ac inter ipsas illorũ manus emori. Peruagari igitur rumor Fellææ haud dubiè hoc esse incœptum, quæ simili damno plures alios antè mulctasset, dicebatur: In illam idcirco de hoc, aliísque facinoribus quorum pridem insimulabatur disquisitiones fieri, ac tandem eò res

redire,

redire, vt ingenuè id crimen vti suum agnosceret, ac amplecteretur, singula quemadmodum essent à Dæmone suo rogatu patrata, denarrans, maximéque illud de candentibus carbonibus, quos is in proximo foco sub cinere repertos batillo extraxerat, ac misełli infantis cunis superiniecerat. Ac quoniam in eum sermonem incidimus, qui exustiones, incendiáque à Dæmonibus immissa continet: iuuat & de hoc exẽpla aliqua & ea quidem diuersa subiungere: quibus magis eius rei veritas, quæ à tam multis in dubium adducitur, elucescat, atque adiuuetur. Colmerij, qui pagus est in ditione Diui Iacobi à Tauagni D. Apri Cœnobiarchæ, viri in ea nobilitatis, ac fortunarum amplitudine, qua summa fruitur, comitatis, beneficentiæ, atque integritatis laude illustrissimi: euenit intra annos viginti, vt eius loci incolæ petulantissimus quidam Dæmon non cessaret noctes, diésque domesticos lapidibus impetere: quod cùm & sæpè, & frustra fecisset, sic illi id tandem ludibrio habere cœperunt, vt pro eo probra, conuitiáque iam non dubitarent regerere. Ergo profunda iá nocte sic totam casam momento incendit, vt nulla extinguendæ flammæ aqua satis esse posset: quin tota incendio statim consumeretur: vti ego rei insolentia adductus cupidius à vicariis addidici, cùm illac fortè mihi non multis pòst diebus iter esset. Subit & aliud factum, & id quidem ἀνάλογον illi Medeæ, quæ Creusæ Creontis filiæ dono misit conclusum in capsa ignem Magicum: vnde ea, in qua tum erat, regia conflagrauit: Iana Nigra [2] Armacuriana obnixè à Francisca Huyna contenderat, & ex massa, prius quàm

2. Lebtrij v. Cal. April. 1588.

quam illam in furnum condit, particulam decerperet: vnde sibi libum alendis pusionibus facere liceret: Passa repulsam, quòd illa demensum id esse in certos dies toti familię diceret, nec sine eius frustratione quicquam inde domi posse: non destitit animo voluere, quemadmodum ei repulsæ dignâ repẽderet gratiam. Nec in hoc hæsit diutius. Nam accepto à Dæmone linteolo, quo erant conuolutæ minutiæ quædam instar fœni desecti, admonita est clàm illud deponere in Huynæ ædes, ac properè facessere: futurum enim, vt non multo pòst flammam conciperet subito: vnde illæ cum omni supellectile consumerentur. Linteolum igitur glomo obuoluit, ac Huynæ tum fortè aliquid in furnaria agenti vænale offert in telæ, quam illam adornare audierat, licium: sed cùm negaret eo sibi opus esse; quod ex domesticis operis speraret plus satis sibi futurum: Nihilominus bona illa in pistorium lacum, qui prope erat, abiecit: addens se, si id illi tum vsui esse nõn contingeret, cùm vellet restituturum. Ac vix pedem extulerat, cùm deflagrare cœpit cella illa farinatia, quæ depositum glomum continebat: deinde & vniuersa domus adeò pręcipiti ardore, atque incẽdio; vt nullum ei remedium satis maturè afferri posset. Res vtriusque diserta, ac separata assertione simul ei ipso euentu fidem sibi apud omnes indubitatam vindicauit. Finem fecero, si prius ex Erasmo Roterodamo 3 huic non dissimile exemplum recitauero: Oppidum est, inquit, in Heluetia nomine Schiltach, quod IIII. Id. April. An. 1533. totum subitò conflagrauit: Eiúsque incendij causam, quantum illius loci municipes apud

3. Epist fami. li. 27. c. 20.

apud Friburgi magistratum, quæ vrbs illinc abest octo milliaribus: Germanicis renuntiauerunt, talem fuisse rumor est. Dæmon sibilo signum dedit è quadam ædium parte: caupo suspicans esse furem ascendit, neminem reperit: sed idem signum rursus ex altiore cœnaculo redditum est. Et huc conscendit caupo furem persequens: Cùm nec illic quisquã appareret, sibilus auditus est è fastigio fumarij: Illicò erigit cauponis animum esse Dæmoniacum quiddam: Iubet suos esse præsenti animo: Acciti sunt sacerdotes duo: Adhibitus exorcismus: Respondit se esse Dæmonem: Rogatus quid illic ageret: Ait se velle eruere oppidum: Minitantibus sacrificis respondit, se pro nihilo ducere minas illorum; quod alter esset scortator, vterque fur. Aliquanto pòst mulierculam, qui cum habuerat consuetudinem annis quatuordecim; cùm interim illa quotannis, & confiteretur, & acciperet Eucharistiam, sustulit in aërem, imposuitque fumarij fastigio: Tradidit illam: iussit vt inuerteret: inuertit, & intra horam totum oppidum exustum est. Et hîc quidem tam prompta, rapidáque à Dæmonibus incendia non est quod valde miremur: qui habeamus etiam hac tempestate homines illorum excitandorum peritissimos: non dico pulueris illius bombardici, aut aliorum istiusmodi ἐμπυρευμάτων, quibus tota ædificia citissimè conflagrare, ac conuelli videmus, vsu, atque artificio, nam hæc vulgaria sunt, & quotidiana: sed reconditiore aliqua quæ humanum captum superet via, atque ratione: Ante hunc annum fuit in comitatu principis cuiusdam Baro è Germania (neutrum

nomino, (quamuis id mihi promptum sit facere) qui profiteretur habere se, quod si per domos aliquot sparsisset eam in qua essent vrbem, multis etiam, postquam inde excessisset, diebus vniuersam esset incensurus, atque inflammaturus: hocque quale esset per interpretem Comiti illius principis filio tandem aperuit: vtroque tamen prius iureiurando adacto non esse se hoc arcanum cuiquam vnquam prodituros, ac communicaturos. Equidem scio ex Plinio Naphthæ tantam esse cum igne cognationem, vt flamma transiliat in eam vndecunque visam. At id quod [illegible] ille sic disseminandum docebat, tale esse nequit: quòd, vt audio, iacere sine vlla noxa multos dies possit, in eo etiam cubiculo, vbi luculentus, perennisque alioqui sit caminus. Execrandum certè, ac detestabile inuentum, à quo nullus iam hospes ab hospite tutus sit futurus: quo amplissimæ quæque vrbes, atque ornatissimæ, tot etiam ætatum operis extructæ, ac fundatæ vnius hominis improba libidine momento sint perituræ: afflictis, atque euersis vnà oppidanorum fortunis omnibus.

4. Cap. 105. lib. 2.

Alia item in eãdem sententiam exempla duo: ac quemadmodum Dæmones suorum ora tæ illis oris spiritum obstruant, animámque intercludant, quæ vlcisci cupiunt.

CAP. XIIII.

RVstico cuidam nomen fuit Maluctica, huic castrum ad Mosellam summa luce properanti, vt è lactis prouentu pecuniæ aliquid cogeret in

sumptus repente fuit violento turbo, reliquo aëre alioqui placidissimo, omnem spiritum sic intercepit, vt diu vitæ dubius ac incertus iaceret. Hanc illi perniciem per Dæmonem suum parauerat Franciscus Fellæus[1], quod vicinum suum multis iniuriis exulceratum expleret: vti ipse sponte, ac sola admissi pœnitentia ductus pòst agnouit. Huic germanum est illud Iacobetæ Vveheri[2]: quæ vt pridem occlusum in adolescentem vicinam odium, citra suspicionem magis effunderet: eam dum ruri esset vento adeò vehementi per Dæmonem suum corripuit, vt ex eo in dies facta turgidior, tandem opprimeretur. Nursiæ sereno cœlo (inquit Iulius Obsequentius) nimbi orti fuerunt, quibus homines duo fuerunt exanimati L. Scipione, & Caio Lælio Coss.

1. Pangeij XIII. Cal. Ian. 1584.

2. In ditione Dusana, mense Sep. 1584.

Rursus & alia de eadem re exempla: atque vti Dæmon obiter illis vulnera infligere soleat, quibus nocendi mandatum à sagis habet.

CAP. XV.

Alterius oculi clade Colleta Piscatrix[1] mulctauit absens Claudium Iaquiminum municipem suum: cùm de ea re mandatum Dæmoni suo dedisset: vti ipsa apud Quæstorem de sortilegio respondens ingenuè est confessa. Cuius rei fidem etiam adauxit, quod idem Iaquiminus pòst retulit vulnus illud oculi sibi inflictum, quasi ab impingente, ac demisso per vim ramo: cùm tamen hinc, indéque arbores nullæ vel multis passibus starent. Ob idque iam tum fuisse suspicioné arte aliqua mala id damni

1. Gerbeuillers Non. Maij. 1585.

illi datum fuisse. Non alienum est ab hoc quod narrat Iacobeta Vveher, cuius proximè mentio est habita. Cùm, inquit, multis de causis perosus mihi esset rusticus quidam vnà in iisdem ædibus mecum habitans: nec viderem qua ratione citra deprehensionis periculum vlcisci possem (erat enim is acer ad diligens mei obseruator) tandem viam reperi, qua id facerem. Nam efflagitante me Dæmon in eius genu, dum inter dumeta opus aliquod faciens versaretur, spinam vehementius incussit: vnde integrum trimestre saucius non prius conualuit, quàm ego miserta tam diuturnum dolorem rursus illi à Dæmone curationem impetro: qui eam obiter, dum aliquot post dies in interiore sylua lignatur, infuso in vulnus vnguine statim adhibuit. Totam hâc rem vti elegio suo saga perhibuit, rusticus pòst de ea rogatus per omnia sua momenta confirmauit. Simile quiddam euenisse Aproniano Syriam peragrāti memorat Ammianus Marcellinus [a] idq; adeò sic eius animum in veneficos inflammasse, vt eos quoad vixit non cessarit omnibus pœnis suppliciisque persequi. Et hic quidem operam suam commodare Dæmonem nemini dubium esse debebit: qui apud se reputauerit, quàm sit illi animus ad nocendum procliuis: artes ad exequendam iniuriam expeditę, & faciles: sed hoc totum de spinæ infixione, déque vnguinis infusione commentitium esse crediderim: cùm illi nihil istiusmodi aduentitiis, atque externis ad eas actiones adiumentis opus esse constet.

a. Lib. 26. rerum gest.

DÆMONOLATREIÆ

LIBER TERTIUS.

Eodem mentis errore nos nunc Diuos morborum authores facere, quo olim Ethnici infortuniorum suorum causas in Deorum aliquem reijciebant. Ex eo rursus alium esse creatum de sanatione ab ijsdem necessariò petenda, quasi qui sunt à Scorpionibus icti. Quem non parum confirmant quæ in ea Dæmones portenta sub specioso miraculi nomine interponunt. Et an præstigias tantùm, vel etiam veritatem ea habeant disputatur.

CAPVT PRIMVM.

DEVM peccata hominum seuerè vlcisci passim loquuntur sacræ literæ. Nam & Sodomitarum [1], quòd hospites auersarentur, mutuisque se libidinibus contaminarent: tum vrbem euertit funditus: tum regionem sic sterilitate damnauit, vt nullarum posteà plantarum, fructuúmque vnquam ferax extiterit. Et Dauidi per Gadum prophetam [2]

1. Genes. cap. 19. vers. 24

2. Samuelis 11. cap. 24. vers. 11.

ob censitum populum in pœnam, facta tamen optandi potestate, indixit: aut famem per septennium duraturam: aut bellum per tres menses iniquo Marte cum hoste gerendum: aut pestilentiam per triduum inter Hebræos grassaturam. Israëlitas quoque propter eorum impietates, ac scelera apud Babylonios septuaginta annis in exilio esse voluit. Denique disertis Decalogi verbis determinatus est se parentum idololatriã vindicaturum in filios ad tertiam, quartámue progeniem. Et nunc etiam iræ suæ in nos gladium sæpè distringit, vt exempla statuat, à vitijs reuocet in viam reducat. Iam vt nemini dubium esse debeat, quin manus eius vbique malis impendeat.

3. Danielis 1.

*Sequitur nocentes victor à tergo Deus.*4

4. Senec. in Herc. fur.

Sed ad hoc sibi ministros iam tum ab eo tempore constituisse, quo peccatum hominem primum inuasit spiritus, videlicet flammæ instar vrentes ipsa elementa, vniuersámque adeò mundi machinam nemo quantumuis Ecclesiasticorum sermonum insolens non intellexit. Iam vt mirari libeat inconsultam quorumdam pietatem, qui eos quoque quos in beatorum numero collocant in istius tam tristis ministerij partem vocant: quo scilicet mortalibus venerabiliores, formidabilióresque reddant: hunc psora: illum igne sacro: alium morbo comitiali armantes in hominum perniciem, vt suas ipsi exequantur iniurias; vtpote contempti, non ritè culti, aut aliqua alia ratione læsi, ac violati. Quod sua iam ætate Porphyrius 5 conquerebatur vnum esse inter maxima mala, quæ à malis genijs mortalibus inferebantur: quòd scilicet cùm

5. In li. de sacrifica. de spec. Dæm. bonorum atque malorum.

essent

eſſent ipſi infelicium paſſionum, quæ terrenis rebus inciderent, authores: veluti peſtilentiæ, penuriæ, terræmotus, æſtus, incendiorum, atque aliarum id genus miſeriarum, calamitatúmque: earum tamen cauſas in Deorum aliquem malignè reiicerent: quibus certum eſt ijs contraria fertilitatem, proſperitatémque magis placere. Eo ſcilicet pacto ad impias ſupplicationes, ac ſacra homines impellentes; quaſi aliter Deos, quos tamen (inquit Cicero) nec iraſci, nec nocere philoſophorum omnium commune eſt, inimicos eſſent habituri: aut quod eſt etiam non minori cum impietate coniunctum, quaſi cordi ijs eſſet humana ſic incendijs, cædibus, ac ruinis dum odia ſua explent permiſcere ac labefactare. Et Hipocrates vehementer eorum opinioni reclamabat, qui quòd viderent Epilepticos ſubito proſterni, ac conuelli eius morbi cauſam ad Diuorum aliquem, qui illis eſſet infeſtus, referebant, eúmque placandum vel voti nuncupatione, vel tabulæ ſuſpenſione aliqua putabant: Quæ certè querela multo magis in huius ætatis homines conuenit, quibus Chriſtianę veritatis lux nondum ſic excuſſit mentis tenebras, ac caliginem, vt ſuos adhuc Veioues, ac Robigines palàm imo cum pietatis opinione aliqua non habeant, ac muneribus ſcilicet placent: Vel vt apud eos in nulla ſint amplius offenſa: vel vt valetudinem pretio aliquo redimant: vel denique vt alia ſi quæ impendent mala auertant, ac depellant. Quod ego præſertim dictum volo in aniculas quaſdam, quę nuſquam non habent in ore ſuos Auerruncos; ad quorum fana ſint neceſſariæ profectiones: quibus deinde ipſæ

ſuas

ſuas grandi mercede locent operas. Vt interim omittam pyctacia, phylacteria, cereos characteres, nocturnas excubationes, tranſuerſas ægrorum dimenſiones, & id genus alia deliramenta, quæ palàm, & confidentiſſimè nugantur: licèt eorum vſus etiam anathematis diſerta interminatione ſit iure Pontificio interdictus [6]. Hæc adeò taceri poſſent, niſi & nobilitarentur longè fœdioribus, atque immanioribus prodigijs: cùm eiuſmodi Diuorum auſpicia addito miraculi ſpecioſo nomine prætenduntur innumeris Diaboli præſtigijs, atque impoſturis. Nam quas is in ſpeciem technas inſtruat, quemadmodum imponat, atque horrendis opinionibus mentes hominum imbuat, etſi notius eſt, quàm vt anxiè nimium hîc oſtendi oporteat: pauca tamen addam eius generis, ne & hîc exempla defuiſſe videantur. Eſt in Mediomatricibus fanum magnæ celebritatis propter prodigioſas ſanationes, quæ virtute, atque auſpicio Belli Bernardi, is inter indigetes nondum eſt admiſſus, cui illud ſacrum eſt, fieri dicuntur. Eius columnas interiores memini me videre inſtructas, atque munitas linteolis, vnde penderent teſtæ, carbones, ſtuparum, ac capillorum glomi, ſcruta, vitrorum fragmenta, gladiorum mucrones, lacertorum, ac bufonũ exuuiæ, atque aliæ id genus quiſquiliæ; quas videntibus omnibus, qui adeſſe volebant, eò adducti ægri valetudinis ergô in maximo angore, vel euomuerant, vel parte ſui aliqua erumpentes eiecerant. Præterea ingentem ſcipionum aceruum ibidem ab illis relictorum; poſtquam valetudine confirmata; nec iam vt anteà ijs per membrorum imbecillitatem

6. Grego. minor in Decretis. cap. Non obſeruetis. 26. q. 7.

cillitatem innixi: sed alacres, ác vegeti domum se recipiebant. Hæc omnia Salcedij olim in ea prouincia præturam obtinentis iussu nostra ætate sublata fuere. Nec ob id tamen desijt id fanum suam nobilitatem retinere: Nam tanta nunc adhuc affluit, atque accurrit ad eius famam hominum multitudo, quanta vnquam anteà maxima. Cui tu rei non dubito (Illustrissime Princeps) quin pro tua insigni erga Deum pietate, singularíque sapientia tandem sis moderaturus, quando ea tui arbitrij est, in totáque illa regione summus & religiones procuras, & imperium agitas. Potuissem porrò ea de re exempla multa proferre, si hæc ab initio scribere fuisset consilium. Sed cùm ad id animum non ita pridem appulerim: duo tantùm adiiciam, quæ in manus meas hoc etiã anno peruenere. Richærij, qui pagus est in ditione D. Othonis Ringraff. cœpit Nicolaus Vvannesonius 7 decumbere ex morbo adeò graui, vt eius supra spem omnem esset valetudo: In hunc mala sua arte illum iniecerat venefica quædam ex eius vicinia mulier. Anxiè igitur vt in eiusmodi morbis diuturnis, ac ferè desperatis fieri solet, omnes qui inuisebant rogare, vt si quid scirent ad salutem, id per eam quę bonis omnibus inest alienæ calamitatis miserationem ederent, aç communicarent: fortè & inter hos affuit bona illa vicina, quæ ceu misericordia ducta, nam nec se ab ea omnino alienas profitentur sagæ; ceu quod ad quæstionem posci se metueret ab ægroti necessarijs, ea enim de re iam frequentes minæ in vulgus consulto sparsæ fuerant, narrant vidisse se qui eiusmodi doloribus conflictati ab ijs conua-

7. Moilangij Non. Sept. 1587.

Alia etiam de eadem re exempla: tum vt Dæmones, eorúmque assecle Striges tectis, ædificiisque latenter ignem iniiciant.

CAP. XIII.

1. Lanfracuria VII. Id. Maij 1588.

CLAVDIÆ Fellææ[1] Maielaiēsi cum vicina muliere rixæ frequentes fuerant: vti sæpè vicinitas inter æquales parere solet iurgandi occasionem ac procliuitatem: pridémque secum illa reputauerat, quemadmodum vicinam latenti aliquo vlcisceretur infortunio: Id enim clàm erat faciendum, quod populares omnes, si quid sibi deterius accidisset, id factum in Fellæam illicò reiicerent. Initur de hoc cum Dæmone consilium: Placet eam suo more opus ruri facere: interea dum is in vrbe partes suas exequitur, ne qua eius quod accipiebatur facti si domi fuisset suspicio eam attingeret. Ecce verò vicinarum ædium occlusis, obseratísque foribus audiri intus miserabiliter eiulans puer, quem mater abiens solum domi reliquerat. Accurrere qui audiebant omnes, ac fores properè effringere, visuri ecquid illi contigisset, quo clamores tantos ederet: Reperire illum prunis candentibus vndiquaq; adopertum, atque obrutum: excutére citissimè: tum cunis detrahere, vt quantum possent seruarent incolumem: Sed iam animam agere, ac inter ipsas illorũ manus emori. Peruagari igitur rumor Fellææ haud dubiè hoc esse incœptum, quæ simili damno plures alios antè mulctasset, dicebatur: In illam idcirco de hoc, aliísque facinoribus quorum pridem insimulabatur disquisitiones fieri, ac tandem eo res

redire,

redire, vt ingenuè id crimen vti ſuum agnoſceret, ac amplecteretur, ſingula quemadmodum eſſent à Dæmone ſuo rogatu patrata, denarrans, maximéque illud de candentibus carbonibus, quos is in proximo foco ſub cinere repertos batillo extraxerat, ac miſelli infantis cunis ſuperiniecerat. Ac quoniam in eum ſermonem incidimus, qui exuſtiones, incendiáque à Dæmonibus immiſſa continet: iuuat & de hoc exēpla aliqua & ea quidem diuerſa ſubiungere: quibus magis eius rei veritas, quæ à tam multis in dubium adducitur, eluceſcat, atque adiuuetur. Colmerij, qui pagus eſt in ditione Diui Iacobi à Tauagni D. Apri Cœnobiarchæ, viri in ea nobilitatis, ac fortunarum amplitudine, qua ſumma fruitur, comitatis, beneficentiæ, atque integritatis laude illuſtriſſimi: euenit intra annos viginti, vt eius loci incolæ petulantiſſimus quidam Dæmon non ceſſaret noctes, diéſque domeſticos lapidibus impetere: quod cùm & ſæpè, & fruſtra feciſſet, ſic illi id tandem ludibrio habere cœperunt, vt pro eo probra, conuitiáque iam non dubitarent regerere. Ergo profunda iá nocte ſic totam caſam momento incendit, vt nulla extinguendæ flammæ aqua ſatis eſſe poſſet: quin tota incendio ſtatim conſumeretur: vti ego rei inſolentia adductus cupidius à vicariis addidici, cùm illac fortè mihi non multis pòſt diebus iter eſſet. Subit & aliud factum, & id quidem ἀδιάφορον illi Medeæ, quæ Creuſæ Creontis filiæ dono miſit concluſum in capſa ignem Magicum: vnde ea, in qua tum erat, regia conflagrauit: Iana Nigra [2] Armacuriana obnixè à Franciſca Huyna contenderat, & ex maſſa, prius quàm

2. Leberij v. Cal. April. 1588.

quam illam in furnum condit, particulam decerperet: vnde sibi libum alendis pusionibus facere liceret: Passa repulsam, quòd illa demensum id esse in certos dies toti familię diceret, nec sine eius frustratione quicquam inde domi posse: non destitit animo voluere, quemadmodum ei repulsæ dignã repēderet gratiam. Nec in hoc hæsit diutius. Nam accepto à Dæmone linteolo, quo erant conuolutæ minutiæ quædam instar fœni desecti, admonita est clàm illud deponere in Huynæ ædes, ac properè facessere: futurum enim, vt non multo pòst flammam conciperet subito: vnde illæ cum omni supellectile consumerentur. Linteolum igitur glomo obuoluit, ac Huynæ tum fortè aliquid in furnaria agenti vænale offert in telæ, quam illam adornare audierat, licium: sed cùm negaret eo sibi opus esse, quod ex domesticis operis speraret plus satis sibi futurum: Nihilominus bona illa in pistorium lacum, qui prope erat, abiecit: addens se, si id illi tum vsui esse non contingeret, cùm vellet restituturum. Ac vix pedem extulerat, cùm deflagrare cœpit cella illa farinaria, quæ depositum glomum continebat: deinde & vniuersa domus adeò pręcipiti ardore, atque incēdio, vt nullum ei remedium satis maturè afferri posset. Res vtriusque diserta, ac separata assertione simul ei ipso euentu fidem sibi apud omnes indubitatam vindicauit. Finem fecero, si prius ex Erasmo Roterodamo 3 huic non dissimile exemplum recitauero. Oppidum est, inquit, in Heluetia nomine Schiltach, quod IIII. Id. April. An. 1533. totum subitò conflagrauit: Eiúsque incendij causam, quantum illius loci municipes apud

3. Epist. fami. li. 27. c. 20.

apud Friburgi magistratum, quæ vrbs illinc abest octo milliaribus Germanicis renuntiauerunt, talem fuisse rumor est. Dæmon sibilo signum dedit è quadam ædium parte: caupo suspicans esse furem ascendit, neminem reperit: sed idem signum rursus ex altiore cœnaculo redditum est. Et huc conscendit caupo furem persequens: Cùm nec illic quisquã appareret, sibilus auditus est è fastigio fumarij: Illicò tetigit cauponis animum esse Dæmoniacum quiddam: Iubet suos esse præsenti animo: Acciti sunt sacerdotes duo: Adhibitus exorcismus: Respondit se esse Dæmonem: Rogatus quid illic ageret: Ait se velle eruere oppidum: Minitantibus sacrificis respondit, se pro nihilo ducere minas illorum, quod alter esset scortator, vterque fur. Aliquanto pòst mulierculam, quæ cum habuerat consuetudinem annis quatuordecim; cùm interim illa quotannis, & confiteretur, & acciperet Eucharistiam, sustulit in aërem, imposuitque fumarij fastigio: Tradidit ollam: iussit vt inuerteret: inuertit, & intra horam totum oppidum exustum est. Et hîc quidem tam prompta, rapidáque à Dæmonibus incendia non est quod valde miremur: qui habeamus etiam hac tempestate homines illorum excitandorum peritissimos: non dico pulueris illius bombardici, aut aliorum istiusmodi ἐμπυρευμάτων, quibus tota ædificia citissimè conflagrare, ac conuelli videmus, vsu, atque artificio, nam hæc vulgaria sunt, & quotidiana: sed reconditiore aliqua quæ humanum captum superet via, atque ratione: Ante hunc annum fuit in comitatu principis cuiusdam Baro è Germania (neutrum

nomino, (quamuis id mihi promptum sit facere) qui profiteretur habere se, quod si per domos aliquot sparsisset eam in qua essent vrbem, multis etiam, postquam inde excessisset, diebus vniuersam esset incensurus, atque inflammaturus: hocque quale esset per interpretem Comiti illius principis filio tandem aperuit: vtroque tamen prius iureiurando adacto non esse se hoc arcanum cuiquam vnquam prodituros, ac communicaturos. Equidem scio ex Plinio 4 Naphthæ tantam esse cum igne cognationem, vt flamma transiliat in eam vndecunque visam. At id quod [illegible] ille sic disseminandum docebat, tale esse nequit: quòd, vt audio, iacere sine vlla noxa multos dies possit, in eo etiam cubiculo, vbi luculentus, perennisque alioqui sit caminus. Execrandum certè, ac detestabile inuentum, à quo nullus iam hospes ab hospite tutus sit futurus: quo amplissimæ quæque vrbes, atque ornatissimæ, tot etiam ætatum operis extructæ, ac fundatæ vnius hominis improba libidine momento sint perituræ: afflictis, atque euersis vnà oppidanorum fortunis omnibus.

4. Cap. 105. lib. 2.

Alia item in eãdem sententiam exempla duo: ac quemadmodum Dæmones suorum ora ac illis oris spiritum obstruant, animámque intercludant, quos vlcisci cupiunt.

CAP. XIIII.

RVstico cuidam nomen fuit Maluctica: huic castrum ad Mosellam summa luce properanti, vt è lactis prouentu pecuniæ aliquid cogeret in

sumptus repente violentus turbo, reliquo aëre alioqui placidissimo, omnem spiritum sic intercepit, vt diu vitæ dubius ac incertus iaceret. Hanc illi perniciem per Dæmonem suum parauerat Franciscus Fellæus¹, quod animum suum multis iniuriis exulceratum expleret: vti ipse sponte, ac sola admissi pœnitentia ductus pòst agnouit. Huic germanum est illud Iacobeæ Vuebetæ², quæ vt pridem occlusum in adolescentem vicinam odium, citra suspicionem magis effunderet: eam dum ruri esset vento adeò vehementi per Dæmonem suum corripuit, vt ex eo in dies facta turgidior, tandem opprimeretur. Nursiæ sereno cœlo (inquit Iulius Obsequentius) nimbi orti fuerunt, quibus homines duo fuerunt exanimati. L. Scipione, & Caio Lælio Coss.

1. *Pangeij XIII. Cal. Ian. 1584.*

2. *In ditione Dusana, mense Sep. 1584.*

Rursus & alia de eadem re exempla: atque vti Dæmon obiter illis vulnera infligere soleat, quibus nocendi mandatum à Sagis habet.

CAP. XV.

Alterius oculi clade Coleta Piscatrix³ mulctauit absens Claudium Iaquiminum municipem suum: cùm de ea re mandatum Dæmoni suo dedisset: vti ipsa apud Quæstorem de sortilegio respondens ingenuè est confessa. Cuius rei fidem etiam adauxit, quod idem Iaquiminus pòst retulit vulnus illud oculi sibi inflictum, quasi ab impingente, ac demisso per vim ramo: cùm tamen hinc, indéque arbores nullæ vel multis passibus starent. Ob idque iam tum fuisse suspicionem arte aliqua mala id damni

3. *Gerbeuillei Non. Maij. 1585.*

illi datum fuisse. Non alienum est ab hoc quod narrat Iacobeta Vveher, cuius proximè mentio est habita. Cùm, inquit, multis de causis perosus mihi esset rusticus quidam vnà in iisdem ædibus mecum habitans: nec viderem qua ratione citra deprehensionis periculum vlcisci possem (erat enim is acer ad diligens mei obseruator) tandem viam reperi, qua id facerem. Nam efflagitante me Dæmon in eius genu, dum inter dumeta opus aliquod faciens versaretur, spinam vehementius incussit: vnde integrum trimestre saucius non prius conualuit, quàm ego miserta tam diuturnum dolorem rursus illi à Dæmone curationem impetro: qui eam obiter, dum aliquot post dies in interiore sylua lignatur, infuso in vulnus vnguine statim adhibuit. Totam hâc rem vti elegio suo saga perhibuit, rusticus pòst de ea rogatus per omnia sua momenta confirmauit. Simile quiddam euenisse Aproniano Syriam peragrâti memorat Ammianus Marcellinus [a] idq; adeò sic eius animum in veneficos inflammasse, vt eos quoad vixit non cessarit omnibus pœnis suppliciísque persequi. Et hic quidem operam suam commodare Dæmonem nemini dubium esse debebit: qui apud se reputauerit, quàm sit illi animus ad nocendum procliuis: artes ad exequendam iniuriam expeditę, & faciles: sed hoc totum de spinæ infixione, déque vnguinis infusione commentitium esse crediderim: cùm illi nihil istiusmodi aduentitiis, atque externis ad eas actiones adiumentis opus esse constet.

a. Lib. 26. rerum gest.

DÆMONOLATREIÆ

LIBER TERTIVS.

Eodem mentis errore nos nunc Diuos morborum authores facere, quo olim Ethnici infortuniorum suorum causas in Deorum aliquem reijciebant. Ex eo rursus alium esse creatum de sanatione ab ijsdem necessariò petenda, quasi qui sunt à Scorpionibus icti. Quem non parum confirmant quæ in ea Dæmones portenta sub specioso miraculi nomine interponunt. Et an præstigias tantùm, vel etiam veritatem ea habeant disputatur.

CAPVT PRIMVM.

DEVM peccata hominum seuerè vlcisci passim loquuntur sacræ literæ. Nam & Sodomitarum [1], quòd hospites auersarentur, mutuísque se libidinibus contaminarent: tum vrbem euertit funditus: tum regionem sic sterilitate damnauit, vt nullarum posteà plantarum, fructuúmque vnquam ferax extiterit. Et Dauidi per Gadum prophetam [2]

1. Genes. cap. 19. vers. 24

2. Samuelis 11. cap. 24. vers. 11.

ob cenſitum populum in pœnam, facta tamen optandi poteſtate, indixit: aut famem per ſeptennium duraturam: aut bellum per tres menſes iniquo Marte cum hoſte gerendum: aut peſtilentiam per triduum inter Hebræos graſſaturam. Iſraëlitas quo-
3. Danielis 1. que propter eorum impietates, ac ſcelera apud Babylonios ſeptuaginta annis in exilio eſſe voluit. Denique diſertis Decalogi verbis determinatus eſt ſe parentum idololatriã vindicaturum in filios ad tertiam, quartámue progeniem. Et nunc etiam iræ ſuæ in nos gladium ſæpè diſtringit, vt exempla ſtatuat, à vitijs reuocet in viam reducat. Iam vt nemini dubium eſſe debeat, quin manus eius vbique malis impendeat.

4. Senec. in Herc. fur. *Sequitur nocentes victor à tergo Deus.*

Sed ad hoc ſibi miniſtros iam tum ab eo tempore conſtituiſſe, quo peccatum hominem primum inuaſit ſpiritus, videlicet flammæ inſtar vrentes ipſa elementa, vniuerſámque adeò mundi machinam nemo quantumuis Eccleſiaſticorum ſermonum inſolens non intellexit. Iam vt mirari libeat inconſultam quorumdam pietatem, qui eos quoque quos in beatorum numero collocant in iſtius tam triſtis miniſterij partem vocant: quo ſcilicet mortalibus venerabiliores, formidabilioréſque reddant: hunc pſorâ: illum igne ſacro: alium morbo comitiali armantes in hominum perniciem, vt
5. In li. de ſacrifica. de ſpec. Dæm. bonorum atque malorum. ſuas ipſi exequantur iniurias; vtpote contempti, non ritè culti, aut aliqua alia ratione læſi, ac violati. Quod ſua iam ætate Porphyrius 5 conquerebatur vnum eſſe inter maxima mala, quæ à malis genijs mortalibus inferebantur: quòd ſcilicet cum

eſſent

essent ipsi infelicium passionum, quæ terrenis rebus inciderent, authores: veluti pestilentiæ, penuriæ, terræmotus, æstus, incendiorum, atque aliarum id genus miseriarum, calamitatúmque: earum tamen causas in Deorum aliquem malignè reiicerent: quibus certum est ijs contraria fertilitatem, prosperitatémque magis placere. Eo scilicet pacto ad impias supplicationes, ac sacra homines impellentes, quasi aliter Deos, quos tamen (inquit Cicero) nec irasci, nec nocere philosophorum omnium commune est, inimicos essent habituri: aut quod est etiam non minori cum impietate coniunctum, quasi cordi ijs esset humana sic incendijs, cædibus, ac ruinis dum odia sua explent permiscere ac labefactare. Et Hipocrates vehementer eorum opinioni reclamabat, qui quòd viderent Epilepticos subito prosterni, ac conuelli eius morbi causam ad Diuorum aliquem, qui illis esset infestus, referebant, eúmque placandum vel voti nuncupatione, vel tabulæ suspensione aliqua putabant. Quæ certè querela multo magis in huius ætatis homines conuenit, quibus Christianę veritatis lux nondum sic excussit mentis tenebras, ac caliginem, vt suos adhuc Veioues, ac Robigines palàm imo cum pietatis opinione aliqua non habeant, ac muneribus scilicet placent: Vel vt apud eos in nulla sint amplius offensa: vel vt valetudinem pretio aliquo redimant: vel denique vt alia si quæ impendent mala auertant, ac depellant. Quod ego præsertim dictum volo in aniculas quasdam, quę nusquam non habent in ore suos Auerruncos; ad quorum fana sint necessariæ profectiones: quibus deinde ipsæ

suas

cillitatem innixi: sed alacres, ac vegeti domum se recipiebant. Hæc omnia Salcedij olim in ea prouincia præturam obtinentis iussu nostra ætate sublata fuere. Nec ob id tamen desijt id fanum suam nobilitatem retinere: Nam tanta nunc adhuc affluit, atque accurrit ad eius famam hominum multitudo, quanta vnquam anteà maxima. Cui tu rei non dubito (Illustrissime Princeps) quin pro tua insigni erga Deum pietate, singularíque sapientia tandem sis moderaturus, quando ea tui arbitrij est, in totáque illa regione summus & religiones procuras, & imperium agitas. Potuissem porrò ea de re exempla multa proferre, si hæc ab initio scribere fuisset consilium. Sed cùm ad id animum non ita pridem appulerim: duo tantùm adiiciam; quæ in manus meas hoc etiã anno peruenere. Richæij, qui pagus est in ditione D. Othonis Ringraff. cœpit Nicolaus Vvannesonius 7 decumbere ex morbo adeò graui, vt eius supra spem omnem esset valetudo: In hunc mala sua arte illum iniecerat venefica quædam ex eius vicinia mulier. Anxiè igitur vt in eiusmodi morbis diuturnis, ac ferè desperatis fieri solet, omnes qui inuisebant rogare, vt si quid scirent ad salutem, id per eam quę bonis omnibus inest alienæ calamitatis miserationem ederent, ac communicarent: fortè & inter hos affuit bona illa vicina, quæ ceu misericordia ducta, nam nec se ab ea omnino alienas profitentur sagæ; ceu quod ad quæstionem posci se metueret ab ægroti necessarijs, ea enim de re iam frequentes minæ in vulgus consulto sparsæ fuerant, narrant vidisse se qui eiusmodi doloribus conflictati ab ijs conua-

7. Morlangij Non. Sept. 1587.

luissent statim ac Diuorum alicui vota nuncupassent, ac persoluissent. Celebrem admodum esse in ea re de Bello Bernardo famam, quod illum nunquam quisquam frustra à se vocatum sensisset: Mitteret igitur qui se ea gratia ad eius ædem vnà cum donarijs sisteret, ac conceptis de more precibus morbum expiaret. Nec mora inuenitur qui eam peregrinationem ex conducto susciperet, ac perficeret: Huic nomen fuit Hans Iacob: Is ritè, atque vti à saga præscriptum fuerat peractis omnibus, cùm tádem domum reuersus ipsum horæ momentum quo voto defunctus fuerat præcisè inter multa alia narrasset, repertum est omnium, qui tum ægro astabant, consentienti testimonio ab ea illi fuisse conualescendi initium: ac eo tempore magno nixu vitri fragmenta, & glomeratos capillos cœpisse euomere: Quæ & ipsi Iacob in fictili scutella ad maiorem fidem tum sunt exhibita, vt videret: Matis Hay, Maths Maioris, Nobis Petter, ac complures alij, licèt diuersi de hoc interrogati, totidem tamen verbis id retulere. Et mense Octobri Anni M.D.LXXXVIII. ad me perlati sunt ab affine adolescentula claui duo ferrei: quos ipsa multa permistos putuita videntibus, qui tum domi erant, omnibus euomuerat. Eiúsque morbi in quem illam anno superiore Nicolæa Stephana, de qua postmodùm fiet mentio, cõiecerat reliquias fuisse omnes quotquot eius antecessiones, ac progressus cognouimus facilè iudicauimus. Nam & ab eo vomitu alui, quæ alioqui in lapidem indurerat tumor statim desedit, & quæ annũ integrum incommodissima fuerat valetudo, paulatim leuari, ac

confirmari cœpit. Cui παράλληλον non malè annumerari poterit quod Langius[8] vir Anglus, dum Medicinam in Palatinorum comitatu faceret, à se obseruatum scribit Anno M.D.XXXIX. Energumenam scilicet in eorum Palatinatu fuisse; quæ post diuturnos, acerbósque ventriculi dolores clauos ferreos oblongos, atque incuruos, acúsque æneas cera, ac pilis obuolutas imo ore proiiceret, atque euomeret. Veteribus quoque hæc cognita fuisse vel illud indicat: quod Iulius Obsequêtius Cn. Domitio, & C. Cassio Coss. Aretij euenisse memorat mulieri cuidam, quæ farris grana affatim euomebat, cùm & ex eius nâso multa alia prętereà enascerentur. Et nostra ætate editi libri satis multi, qui talium prodigiorum exemplis abundant. Sed non facilè eorum sententiæ accesserim, qui illa defendunt neutiquam talia existere, qualia apparent: verùm potius sic humanos sensus præstigijs illudi, vt simulata pro veris amplectantur. Nam quod primùm autumant nihil foras extrudi posse, quod antè non sit intromissum: Tantæ autem magnitudinis ea esse quæ sic egeri videntur, vt neque per os dêmissa, neque per anum ingesta; qui tamen duo capacissimi sunt in corpore meatus, vel credulissimo cuiquam videri possint: hoc certè non vno modo reprehendi potest: Primùm, quòd multa naturæ etiam vitio in homine gignantur, vt lumbrici in ventriculo, calculi in renibus, lapilli in articulis, in lotio bestiolæ formicis affines, atque id genus alia modum nullum retinentia, quæ tamen angustissimis meatibus ipsa eiiciat, sæpè etiam facto vulnere expellat. Imò quod Leuinus Leuinius[9] in ipsa facti

8. Epist. Medicinal. epist. 42.

9. De occult. naturæ miraculis lib. 3. cap. 40.

ſpecie refert ex ſordidis vlceribus ac vomicis, vnguium, pilorum, teſtarum, oſſiculorum, lapidum fragmenta ſæpè eximi, atque erui viſa ſunt, quæ humorum putridorum concretione coalita exiſtimarentur. Nemo tamen ea vel aliunde introducta fuiſſe: vel non incolumi corpore ſuo loco aliquantiſper conſtitiſſe ibit inficias. Ac quod etiam intromitti, atque inculcari queant, ſi exemplis certandum eſt; habent enim ea in hoc genere diſputationis non paruam authoritatem; ſuppetent ex recentioribus, iiſdémque laudatis authoribus non pauca huius materiæ, & certa, & propria. Lutetiæ (inquit Ambroſius Paræus [10]) Biturix ſcholaſticus fuit nomine Camerarius, qui cùm imprudens graminis ſpicam fortè degluti uiſſet, atque ea per tracheam in pulmonis ſubſtantiam eſſet demiſſa: tantis dolorum cruciatibus ſtatim eſt confectus, vt ex ea ægritudine mors propediem conſecutura videretur. Sed natura, quæ ad ſui conſeruationem nihil non molitur, viam reperit qua ſe ea noxa confeſtim liberaret. Primùm enim ſpicam tranſuerſis pulmonum lobis, tum coſtarum muſculis, ipſaque adeò quæ eas ſuccingit membrana incolumi Camerario eiecit atque extruſit. Obſtetricati ſunt Fernelius, & Huguetius viri in arte Medica clari, ac nobiles. Quod ſequitur apud eumdem Paræum longè maiorem admirationem habet: tum propter intromiſſæ materiæ magnitudinem, ac eius penetrantis altiſſimè periculum: tum propter totius corporis, quæ patent eius ambages, atque anfractus longam, innoxiámque tranſmiſſionem. Fuit, inquit, opilio quidam, quem prædones ruri fortè repertum

10. Chirurg li. 11. cap. 17.

pertum adegerunt, vt ſemipedalem cultellum, cui corneum erat manubrium craſſitudinis pollicaris, in fauces ceu bolum aliquẽ ingereret: Ingeſſit ac ſex integros mẽſes corpore cõtinuit: verùm ita tabido, ac macie cõfecto, vt facilè intus maximũ angorem ineſſe cerneres: Tandem in inguine ſe oſtendit vomica fœtido, graueolentíque tabo diffluens: vnde cultellus ille aſtante vniuerſo municipij magiſtratu extractus, atque euulſus eſt. Iobertus Monpeſſulanus medicus illum in Muſæo propter rei miraculum ſtudioſè aſſeruatum poſteà habuiſſe dicitur: conſecutus ſcilicet à chirurgo, qui artem ſuam in eo vulnere ſanando oſtenderet. Nam is Sommierium, quod oppidum à Montepeſſulano octo ferè milliaribus abeſt, habitabat. Finem fecero, ſi tertium ex eadem officina deprompſero. Rohanius Dynaſtes inter Armoricos generis nobilitate ſatis clarus morionem in delicijs non ita pridem habuit Guidonem nomine. Is vt ſunt eiuſmodi hominum inconſultæ, ac in ſemetipſos ſæpè periculoſæ, temerariæq́; manus enſis mucronem digitos tres longum in fauces per os, quantum potuit, adegit: eumdémq́; per anum duodecimo poſt die egeſſit, tranſmiſſis tot tenuiſſimæ, ſubtiliſſimæq́; ſubſtantiæ inteſtinis: qualia ſunt præſertim duodenum ieiunum, & quod tenue propria appellatione dicitur: imò in ſinus tortuoſos, ſpiráſque multiplices conuolutis, atque implicitis. Si igitur hæc ſiue ingenerata, ſiue immiſſa ſua ſponte natura profert, nihil extra cancellos, quos ipſa ſibi circumdedit, euagata: quid tandem Dæmones facturos putamus? Quorum (vt inquit Iob [11]) poteſtati nulla eſt quæ adæquari, aut [11. Cap. 41.]

conferri poſſit. Qui ſi concedatur, nec obſtet numen momento in mirandam altitudinem montes excitare, eoſdémque in profundiſſimas voragines deiicere: fluuios ſiſtere, vel etiam aduerſos agere: mare ipſum (ſi credere fas eſſet Apuleio [12]) penitus exhaurire, cœlum deponere, terram ſuſpendere, fontes durare, Manes ſublimare, ſydera extinguere, tartarum ipſum illuminare, & vniuerſam mundi huius ſeriem ſurſum deorſum vertere poſſunt. ferrum igni emolliri, ſæpè etiam liquefieri, denuoq́; in priſtinum rigorem indureſcere videmus: ídque earum qualitatum ſola vi, quas imbecillæ hominum manus adminiſtrant. Et adhuc quiſquam dubitat credere Dæmones ea, qua ſunt præditi, poteſtate maxima in humana corpora tam multis peruia foraminibus indere eiuſmodi ferramenta, teſtas, ac lapides poſſe? quia nimirum quantitate ſua excludantur, cùm vel ipſa pro nutu coarctare, extenuare, atque etiam in atomos minuere; rurſúſque, vbi ſunt immiſſa, priori figuræ reddere tota facilitate queát: vel ſi ne hoc quidem ſic placet, ita meatuum vias diſtendere, vt iuſta capacitate illa admittere, ac continere valeant. Quî enim factu difficiliora ſunt hæc, quàm annoſam quercum integro cortice, vel validam turrim cohærentibus cæmentis intorquere, manente vagina enſem omnem conterere, totum oſſibus hominem reliquo corpore incolumi comminuere, fœtum prægnanti ſuperſtite extinguere, illæſis loculis æs conflare; & diſiecto dolio vniuerſum vinum ſiſtere, ac continere? Quæ tamen omnia fulmen efficere perhibetur; vine, ac facultáte innata, an Dæmonis alicuius adnitente

12. Lib.1. de Aſino aur.

13. Seneca Natura.queſt. li. .cap.31.

adnitente potentia, atque impetu alibi commodius disputabitur. Et memini videre me in Burdegalensi prouincia, qui luxatos artus fractáq; membra restituerent, ac persanarent, sola eius cinguli contrectatione, cui id infortunium contigisset: licèt multorum etiam milliariû spatio is abesset. Quod & sua ætate euenisse Cato prodidit [14]: Quo autem pacto id fieri potuerit non video, nisi si reconditam quandam administri Dęmonis operam in hoc agnoscamus, qui subtilitate sua membra affecta penetrans cæcam aliquam curationem iis admoueat, non vtique dissimili ab ea arte, qua modo dictum est, illum in corporibus humanis stupenda plurima peragere. Quæ omnia si quis velit ad certum naturæ modum, atque ordinem referre, nihilo plus agat, quàm si cœlum passa manu dimetiri tentet. At (inquiunt) agyrtæ & præstigiatores ita circonstantium oculos perstringunt, vt sibi ferrum in ingulum adigere, idem ipsum mox ore expromere, pectus ense transuerberare; venatoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima viscera condere; manum præcidere; nasum transfodere, aliáque plura vulnera sibi inferre videntur. Rursus funiculos imo gutture in longuam seriem deducere; quasi qui glomum aliquem euoluunt, atque explicant, aures mutilare, & decurtare: ac quod non ita pridem vidisse fertur Germania caput ceruicibus abscindere, statímq; in quem auulsere locum incolumi homine restituere: fœni vniuersum plaustrum vnà cum auriga, atque equis vorare: aliáque multa ad prodigium ostendere, quæ quoque Dæmonum ope illis adnitentium effici omnibus est in confes-

14. *Apud Plin. lib. 28. c. 2.*

15. *Cardanus lib. 18. de subtil.*

illi datum fuisse. Non alienum est ab hoc quod narrat Iacobeta Vveher, cuius proximè mentio est habita. Cùm, inquit, multis de causis perosus mihi esset rusticus quidam vnà in iisdem ædibus mecum habitans: nec viderem quà ratione citra deprehensionis periculum vlcisci possem (erat enim is acer ad diligens mei obseruator) tandem viam reperi, qua id facerem. Nam efflagitante me Dæmon in eius genu, dum inter dumeta opus aliquod faciens versaretur, spinam vehementius incussit: vnde integrum trimestre saucius non prius conualuit, quàm ego miserta tam diuturnum dolorem rursus illi à Dæmone curationem impetro: qui eam obiter, dum aliquot post dies in interiore sylua lignatur, infuso in vulnus vnguine statim adhibuit. Totam hâc rem vti elegio suo saga perhibuit, rusticus pòst de ea rogatus per omnia sua momenta confirmauit. Simile quiddam euenisse Aproniano Syriam peragrāti memorat Ammianus Marcellinus [2] idq; adeò sic eius animum in veneficos inflammasse, vt eos quoad vixit non cessarit omnibus pœnis suppliciisque persequi. Et hic quidem operam suam commodare Dæmonem nemini dubium esse debebit: qui apud se reputauerit, quàm sit illi animus ad nocendum procliuis: artes ad exequendam iniuriam expeditę, & faciles: sed hoc totum de spinæ infixione, déque vnguinis infusione commentitium esse crediderim: cùm illi nihil istiusmodi aduentitiis, atque externis ad eas actiones adiumentis opus esse constet.

2. Lib. 28. rerum gest.

DÆMONOLATREIÆ

LIBER TERTIVS.

Eodem mentis errore nos nunc Diuos morborum authores facere, quo olim Ethnici infortuniorum suorum causas in Deorum aliquem reijciebant. Ex eo rursus alium esse creatum de sanatione ab ijsdem necessariò petenda, quasi qui sunt à Scorpionibus icti. Quem non parum confirmant quæ in ea Dæmones portenta sub specioso miraculi nomine interponunt. Et an præstigias tantùm, vel etiam veritatem ea habeant disputatur.

CAPVT PRIMVM.

DEVM peccata hominum seuerè vlcisci passim loquuntur sacræ literæ. Nam & Sodomitarum [1], quòd hospites auersarentur, mutuísque se libidinibus contaminarent: tum vrbem euertit funditus: tum regionem sic sterilitate damnauit, vt nullarum posteà plantarum, fructuúmque vnquam ferax extiterit. Et Dauidi per Gadum prophetam [2]

1. Genes. cap. 19. vers. 24

2. Samuelis 11. cap. 24. vers. 11.

ob censitum populum in pœnam, facta tamen optandi potestate, indixit: aut famem per septennium duraturam: aut bellum per tres menses iniquo Marte cum hoste gerendum: aut pestilentiam per triduum inter Hebræos grassaturam. Israëlitas quo-
3. Danielis 1. que propter eorum impietates, ac scelera apud Babylonios septuaginta annis in exilio esse voluit. Denique disertis Decalogi verbis determinatus est se parentum idololatriã vindicaturum in filios ad tertiam, quartámue progeniem. Et nunc etiam iræ suæ in nos gladium sæpè distringit, vt exempla statuat, à vitijs reuocet in viam reducat. Iam vt nemini dubium esse debeat, quin manus eius vbique malis impendeat.

4. Senec. in Herc. fur. *Sequitur nocentes victor à tergo Deus.*[4]

Sed ad hoc sibi ministros iam tum ab eo tempore constituisse, quo peccatum hominem primum inuasit spiritus, videlicet flammæ instar vrentes ipsa elementa, vniuersámque adeò mundi machinam nemo quantumuis Ecclesiasticorum sermonum insolens non intellexit. Iam vt mirari libeat inconsultam quorumdam pietatem, qui eos quoque quos in beatorum numero collocant in istius tam tristis ministerij partem vocant: quo scilicet mortalibus venerabiliores, formidabilioresque reddant: hunc psora: illum igne sacro: alium morbo comitiali armantes in hominum perniciem, vt
5. In li. de sacrifica. de spec. Dæm. bonorum atque malorum. suas ipsi exequantur iniurias, vtpote contempti, non ritè culti, aut aliqua alia ratione læsi, ac violati. Quod sua iam ætate Porphyrius[5] conquerebatur vnum esse inter maxima mala, quæ à malis genijs mortalibus inferebantur: quòd scilicet cum

essent

essent ipsi infelicium passionum, quæ terrenis rebus inciderent, authores: veluti pestilentiæ, penuriæ terræmotus, æstus, incendiorum, atque aliarum id genus miseriarum, calamitatúmque: earum tamen causas in Deorum aliquem malignè reiicerent: quibus certum est ijs contraria fertilitatem, prosperitatémque magis placere. Eo scilicet pacto ad impias supplicationes, ac sacra homines impellentes, quasi aliter Deos, quos tamen (inquit Cicero) nec irasci, nec nocere philosophorum omnium commune est, inimicos essent habituri: aut quod est etiam non minori cum impietate coniunctum, quasi cordi ijs esset humana sic incendijs, cædibus, ac ruinis dum odia sua explent permiscere ac labefactare. Et Hipocrates vehementer eorum opinioni reclamabat, qui quòd viderent Epilepticos subito prosterni, ac conuelli eius morbi causam ad Diuorum aliquem, qui illis esset infestus, referebant, eúmque placandum vel voti nuncupatione, vel tabulæ suspensione aliqua putabant. Quæ certè querela multo magis in huius ætatis homines conuenit, quibus Christianę veritatis lux nondum sic excussit mentis tenebras, ac caliginem, vt suos adhuc Veioues, ac Robigines palàm imo cum pietatis opinione aliqua non habeant, ac muneribus, scilicet placent: Vel vt apud eos in nulla sint amplius offensa: vel vt valetudinem pretio aliquo redimant: vel denique vt alia si quæ impendent mala auertant, ac depellant. Quod ego præsertim dictum volo in aniculas quasdam, quę nusquam non habent in ore suos Auerruncos; ad quorum fana sint necessariæ profectiones: quibus deinde ipsæ

suas

cillitatem innixi: sed alacres, ac vegeti domum se recipiebant. Hæc omnia Salcedij olim in ea prouincia præturam obtinentis iussu nostra ætate sublata fuere. Nec ob id tamen desijt id fanum suam nobilitatem retinere: Nam tanta nunc adhuc affluit, atque accurrit ad eius famam hominum multitudo, quanta vnquam anteà maxima. Cui tu rei non dubito (Illustrissime Princeps) quin pro tua insigni erga Deum pietate, singularíque sapientia tandem sis moderaturus, quando ea tui arbitrij est, in totáque illa regione summus & religiones procuras, & imperium agitas. Potuissem porrò ea de re exempla multa proferre, si hæc ab initio scribere fuisset consilium. Sed cùm ad id animum non ita pridem appulerim: duo tantùm adiiciam, quæ in manus meas hoc etiã anno peruenere. Richærij, qui pagus est in ditione D. Othonis Ringraff. cœpit Nicolaus Vvannesonius 7 decumbere ex morbo adeò graui, vt eius supra spem omnem esset valetudo: In hunc mala sua arte illum iniecerat venefica quædam ex eius vicinia mulier. Anxiè igitur vt in eiusmodi morbis diuturnis, ac ferè desperatis fieri solet, omnes qui inuisebant rogare, vt si quid scirent ad salutem, id per eam quę bonis omnibus inest alienæ calamitatis miserationem ederent, ac communicarent: forte & inter hos affuit bona illa vicina, quæ ceu misericordia ducta. nam nec se ab ea omnino alienas profitentur sagæ; ceu quod ad quæstionem posci se metueret ab ægroti necessarijs, ea enim de re iam frequentes minæ in vulgus consulto sparsæ fuerant, narrant vidisse se qui eiusmodi doloribus conflictati ab ijs conua-

7. Morlangij Non. Sept. 1587.

luissent statim ac Diuorum alicui vota nuncupassent, ac persoluissent. Celebrem admodum esse in ea re de Bello Bernardo famam, quod illum nunquam quisquam frustra à se vocatum sensisset: Mitteret igitur qui se ea gratia ad eius ædem vnà cum donarijs sisteret, ac conceptis de more precibus morbum expiaret. Nec mora inuenitur qui eam peregrinationem ex conducto susciperet, ac perficeret: Huic nomen fuit Hans Iacob: Is ritè, atque vti à saga præscriptum fuerat peractis omnibus, cùm tádem domum reuersus ipsum horæ momentum quo voto defunctus fuerat præcisè inter multa alia narrasset, repertum est omnium, qui tum ægro astabant, consentienti testimonio ab ea illi fuisse conualescendi initium: ac eo tempore magno nixu vitri fragmenta, & glomeratos capillos cœpisse euomere: Quæ & ipsi Iacob in fictili scutella ad maiorem fidem tum sunt exhibita, vt videret: Matis Hay, Maths Maioris, Nobis Petter, ac complures alij, licèt diuersi de hoc interrogati, totidem tamen verbis id retulere. Et mense Octobri Anni M.D.LXXXVIII. ad me perlati sunt ab affine adolescentula claui duo ferrei: quos ipsa multa permistos pituita videntibus, qui tum domi erant, omnibus euomuerat. Eiúsque morbi in quem illam anno superiore Nicolæa Stephana, de qua postmodùm fiet mentio, cöiecerat reliquias fuisse omnes quotquot eius antecessiones, ac progressus cognouimus facilè iudicauimus. Nam & ab eo vomitu alui, quæ alioqui in lapidem indurucrat tumor statim desedit, & quæ annũ integrum incommodissima fuerat valetudo, paulatim leuari, ac

 confirmari

confirmari cœpit. Cui παράλληλον non malè annumerari poterit quod Langius [8] vir Anglus, dum Medicinam in Palatinorum comitatu faceret, à se obseruatum scribit Anno M.D. XXXIX. Energumenam scilicet in eorum Palatinatu fuisse; quæ post diuturnos, acerbósque ventriculi dolores clauos ferreos oblongos, atque incuruos, acúsque æneas cera, ac pilis obuolutas imo ore proiiceret, atque euomeret. Veteribus quoque hæc cognita fuisse vel illud indicat: quod Iulius Obsequêtius Cn. Domitio, & C. Cassio Coss. Aretij euenisse memorat mulieri cuidam, quæ farris grana affatim euomebat, cùm & ex eius naso multa alia prætereà enascerentur. Et nostra ætate editi libri satis multi, qui talium prodigiorum exemplis abundant. Sed non facilè eorum sententiæ accesserim, qui illa defendunt neutiquam talia existere, qualia apparent: verùm potius sic humanos sensus præstigijs illudi, vt simulata pro veris amplectantur. Nam quod primùm autumant nihil foras extrudi posse, quod antè non sit intromissum: Tantæ autem magnitudinis ea esse quæ sic egeri videntur, vt neque per os demissa, neque per anum ingesta, qui tamen duo capacissimi sunt in corpore meatus, vel credulissimo cuiquam videri possint: hoc certè non vno modo reprehendi potest: Primùm, quòd multa naturæ etiam vitio in homine gignantur, vt lumbrici in ventriculo, calculi in renibus, lapilli in articulis, in lotio bestiolæ formicis affines, atque id genus alia modum nullum retinentia; quæ tamen angustissimis meatibus ipsa eiiciat, sæpè etiam facto vulnere expellat. Imò quod Leuinus Leuinius [9] in ipsa facti

8. Epist. Medicinal. epist. 42.

9. De occult. naturæ miraculis lib. 3. cap. 40.

ſpecie refert ex ſordidis vlceribus ac vomicis, vnguium, pilorum, teſtarum, oſſiculorum, lapidum fragmenta ſæpè eximi, atque erui viſa ſunt, quæ humorum putridorum concretione coalita exiſtimarentur. Nemo tamen ea vel aliunde introducta fuiſſe: vel non incolumi corpore ſuo loco aliquantiſper conſtitiſſe ibit inficias. Ac quod etiam intromitti, atque inculcari queant, ſi exemplis certandum eſt; habent enim ea in hoc genere diſputationis non paruam authoritatem; ſuppetent ex recentioribus, iiſdémque laudatis authoribus non pauca huius materiæ, & certa, & propria. Lutetiæ

10. Chirurg li. 11. cap. 17. (inquit Ambroſius Paræus [10]) Biturix ſcholaſticus fuit nomine Camerarius, qui cùm imprudens graminis ſpicam forte deglutiuiſſet, atque eâ per tracheam in pulmonis ſubſtantiam eſſet demiſſa: tantis dolorum cruciatibus ſtatim eſt confectus, vt ex ea ægritudine mors propediem conſecutura videretur. Sed natura, quæ ad ſui conſeruationem nihil non molitur, viam reperit qua ſe ea noxa confeſtim liberaret. Primùm enim ſpicam tranſuerſis pulmonum lobis, tum coſtarum muſculis, ipſáque adeò quæ eas ſuccingit membrana incolumi Camerario eiecit atque extruſit. Obſtetricati ſunt Fernelius, & Huguetius viri in arte Medica clari, ac nobiles. Quod ſequitur apud eumdem Paræum longè maiorem admirationem habet: tum propter intromiſſæ materiæ magnitudinem, ac eius penetrantis altiſſimè periculum: tum propter totius corporis, quæ patent eius ambages, atque anfractus longam, innoxiámque tranſmiſſionem. Fuit, inquit, opilio quidam, quem prædones ruri fortè re-

pertum

pertum adegerunt, vt ſemipedalem cultellum, cui corneum erat manubrium craſſitudinis pollicaris, in fauces ceu bolum aliquē ingereret: Ingeſſit ac ſex integros mēſes corpore cōtinuit: verùm ita tabido, ac macie cōfecto, vt facilè intus maximū angorem ineſſe cerneres: Tandem in inguine ſe oſtendit vomica fœtido, grauеolentíque tabo diffluens: vnde cultellus ille aſtante vniuerſo municipij magiſtratu extractus, atque euulſus eſt. Iobertus Monpeſſulanus medicus illum in Muſæo propter rei miraculum ſtudioſè aſſeruatum poſteà habuiſſe dicitur: conſecutus ſcilicet à chirurgo, qui artem ſuam in eo vulnere ſanando oſtenderet. Nam is Sommierium, quod oppidum à Montepeſſulano octo ferè milliaribus abeſt, habitabat. Finem fecero, ſi tertium ex eadem officina deprompſero. Rohanius Dynaſtes inter Armoricos generis nobilitate ſatis clarus morionem in delicüs non ita pridem habuit Guidonem nomine. Is vt ſunt eiuſmodi hominum inconſultæ, ac in ſemetipſos ſæpè periculoſæ, temerariæq; manus enſis mucronem digitos tres longum in fauces per os, quantum potuit, adegit: eumdémq; per anum duodecimo poſt die egeſſit, tranſmiſſis tot tenuiſſimæ, ſubtiliſſimæq; ſubſtantiæ inteſtinis: qualia ſunt præſertim duodenum ieiunum, & quod tenue propria appellatione dicitur: imò in ſinus tortuoſos, ſpiráſque multiplices conuolutis, atque implicitis. Si igitur hæc ſiue ingenerata, ſiue immiſſa ſua ſponte natura profert, nihil extra cancellos, quos ipſa ſibi circumdedit, euagata: quid tandem Dæmones facturos putamus? Quorum (vt inquit Iob [11]) poteſtati nulla eſt quæ adæquari, aut Cap. 41.

conferri possit. Qui si concedatur, nec obstet numen momento in mirandam altitudinem montes excitare, eosdémque in profundissimas voragines deiicere: fluuios sistere, vel etiam aduersos agere:
12. mare ipsum (si credere fas esset Apuleio [12]) penitus
Lib.1. de Asino aur. exhaurire, cœlum deponere, terram suspendere, fontes durare, Manes sublimare, sydera extinguere, tartarum ipsum illuminare, & vniuersam mundi huius seriem sursum deorsum vertere possunt. ferrum igni emolliri, sæpè etiam liquefieri, denuoq; in pristinum rigorem indurescere videmus: ídque earum qualitatum sola vi, quas imbecillæ hominum manus administrant. Et adhuc quisquam dubitat credere Dæmones ea, qua sunt præditi, potestate maxima in humana corpora tam multis peruia foraminibus indere eiusmodi ferramenta, testas, ac lapides posse? quia nimirum quantitate sua excludantur, cùm vel ipsa pro nutu coarctare, extenuare, atque etiam in atomos minuere; rursúsque, vbi sunt immissa, priori figuræ reddere tota facilitate queãt: vel si ne hoc quidem sic placet, ita meatuum vias distendere, vt iusta capacitate illa admittere, ac continere valeant. Qui enim factu difficiliora sunt hæc, quàm annosam quercum integro cortice, vel validam turrim cohærentibus cæmentis intorquere, manente vagina ensem omnem conterere, totum ossibus hominem reliquo corpore incolumi comminuere, fœtum prægnanti superstite extinguere, illæsis loculis æs conflare; &
13. disiecto dolio vniuersum vinum sistere, ac conti-
Seneca Natura.quæst. li. .cap.31. nere? Quæ tamen omnia fulmen efficere perhibetur; vine, ac facultate innata, an Dæmonis alicuius
adnitente

adnitente potentia, atque impetu alibi commodius disputabitur. Et memini videre me in Burdegalensi prouincia, qui luxatos artus fractáq; membra restituerent, ac persanarent, sola eius cinguli contrectatione, cui id infortunium contigisset: licèt multorum etiam milliariũ spatio is abesset. Quod & sua ætate euenisse Cato prodidit 14: Quo autem pacto id fieri potuerit non video, nisi si reconditam quandam administri Dęmonis operam in hoc agnoscamus, qui subtilitate sua membra affecta penetrans cæcam aliquam curationem iis admoueat, non vtique dissimili ab ea arte, qua modo dictum est, illum in corporibus humanis stupenda plurima peragere. Quæ omnia si quis velit ad certum naturæ modum, atque ordinem referre, nihilo plus agat, quàm si cœlum passa manu dimetiri tentet. At (inquiunt) agyrtæ & præstigiatores ita circonstantium oculos perstringunt, vt sibi ferrum in ingulum adigere, idem ipsum mox ore expromere, pectus ense transuerberare; venatoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima viscera condere; manum præcidere; nasum transfodere, aliáque plura vulnera sibi inferre videntur. Rursus funiculos imo gutture in longuam seriem deducere; quasi qui glomum aliquem euoluunt, atque explicant, aures mutilare, & decurtare: ac quod non ita pridem vidisse fertur Germania caput ceruicibus abscindere, statímq; in quem auulsere locum incolumi homine restituere: fœni vniuersum plaustrum vnà cum auriga, atque equis vorare: aliáque multa ad prodigium ostendere, quæ quoque Dæmonum ope illis adnitentium effici omnibus est in confesso.

14. Apud Plin. lib. 28. c. 2.

15. Cardanus lib. 18. de subtil.

ſo. Quantó magis igitur hæc procedet fabula, vbi eam ipſi abſque vllo hominis miniſterio Dæmones adornabunt. An non præ illis erit facile, atque expeditum vomiturientibus ægris quiſquilias, & ferraméta eiuſmodi clàm in os inſerere: quæ deinde videntibus, qui aſtant, omnibus ſe prodant; ac foras eiiciant? Aut vulneris ſpeciem in cute præbere, vnde prodire, & quaſi emergere videátur? Nam certè id admittere, & fateri ſatius eſt; quod tolerabiliorem, ac probabiliorem cauſam habet, minúſq; naturæ videtur aduerſari. Sed hæc opinionum commenta omnia delet vna veritas non aſpectu tantùm, atq; oculorum quibus illudi poteſt luce comprobata; ſed & ipſarum rerum attrectatione, præſenti confirmata: ſi quando ea in diuerſis, euiſceratíſque corporibus reperire contigit. Memini enim me puero mulierem veneficam, cùm pater meus tum Charmarum prætor vrbanus ex elogio teſtiũ interrogaret, inter ſecùs à ſe admiſſa hoc quoque agnouiſſe in vicini ſui, cui nomen erat Albimontano, ſura vomicam mala ſua arte excitaſſe, è qua ſi inſcidendam curarent, glomus emanaret. Inſciſa igitur vomica, ac multum ex vulnere hiás glomum qualem in textrinis videre eſt oſtendit: quem chirurgus Volſella apprehenſum videntibus omnibus qui aderant ægrè etiam extraxit. Eum ipſe oculis meis vidi, cùm domum à chirurgo patris iuſſu eſſet allatus, domeſticíque omnes illum attentè, ac otioſè conſideraſſent. Huic affine eſt quod Langius [16], cuius paulò antè à me laudata eſt authoritas, de ea re ſcriptum reliquit. Oppidum eſt (inquit) in Germania (Vlrich lingua patria vocant) In eo, agricolam

16. Epiſt Medicin. epiſt. 42.

colam quemdam (Neuſſeſſer cognomen fuit) latentes; atque occulti quidam corporis dolores ſic diuexabant, vt præ impatientia ipſe ſibi ſua manu iugulum feriret. Nam & de viui interiore cute clauus ferreus antè detractus non ſine maximo eius cruciatu fuerat. Medici igitur cupidi perſpiciendæ, cognoſcendæq; tam inſolentis morbi cauſæ mortui viſcera per vulnus patefecerunt: In iis præſentibus omnibus, qui adeſſe voluerunt oppidanis, repertum bacillum, quatuor è chalybe cultelli: ferramenta alia duo: ac lanuginis, & capillorum pila ſatis magna. Hæc igitur cum ſic ſenſibus veri nuntiis percipiantur, abſurdè nimirum facere videntur: qui rei nouitatem, ac difficultatem pro mendacio accipiunt: Quaſi quod inauditum ſit, aut difficile, id illico ἀδύνατον, καὶ ἀμήχανον habendum ſit: ac non potius conueniat vnumquodque ex ſe, atque vti res ipſa eſt, cenſere, quàm per affectatam incredulitatem in dubium, incertúmque adducere.

Dæmonum alia in labefactandis, deprædandiſque hominibus aſtutia.

C A P. I I.

HOc apud noſtrates plebeios præſertim, ac qui ruri habitant malo more inoleuit: vt ſi cui contigerit morbo laborare inſolentiori, ac à vulgaribus alieniori; ſtatim ex eius domo quem ea de re ſuſpectum habent eſculenti, poculentíue aliquid ſubſtractum curent: quod deinde in certiſſimam fruendæ valetudinis ſpe deuorent aut abſorbeant

Idq; sibi profuisse ad salutem non pauci retulerunt.
1. Chermesij vi. Cal. Decemb. 1584. Cui rei sagæ si quis de ea illos percontetur nec eunt inficias. Cùm à Dominica Epuræa [1] Iudex curiosiùs fortè quæreret, verúmne id esset, quod de ea tam constanter circumferebatur: respondit non semel sibi euenisse, vt quibus venenum malum fecisset, eos ex illo conualescere sine sua ope postmodum audiret. Qua de re cùm aliquando cum Magistello suo expostularet, qui spopondisset conualiturum, se inconsulta, neminem, cuius ipsa valetudinem antè afflixisset, hæc ab illo tantùm audiebat: Annon stulta satis videntur tibi, mihíque eam valetudinem luere, cùm creduli, ac dementes eam referunt acceptam nostræ virtuti, ac potestati? O veteratorem insignem, qui hominū maximam perniciem ex eorum imbecillitate adeò versutè aucupatur! Quod enim ij naufragium, quam iacturam maiorem facere possunt, quàm fidei; qua sola Deo asseruntur, ac vendicantur: per quam vnam nihil non ab eo impetrant, prona, faciliáque experiuntur omnia [2]? Cùm Dæmoniaci pater IESVM rogasset [3], vt si quid posset sibi, filióque subueniret, illico audiuit: si credis, licet. Rursus [4], cæcis rogantibus sibi restitui lumen oculorum: secundum fidem vestram fiat vobis, inquit. Et alibi [5]: quemadmodum credis, ita & eueniat tibi. Hîc fides quid aliud est, quàm vinculum quo vno firmissimè deuincitur Dei erga homines beneuolentia? Quid aliud, quàm fœdus [6], quo nos Deus in tutelá, præsidiúmque suum, nósque vicißim in Deum illum recipimus? Mirum igitur iam videri non debet, si ea Dei æmulatorem maximum, hominum osorem infestißi

2. Ad Philip. cap. 2.
3. Matth. c. 15. Marci c. 9.
4. Matth. c. 9.
5. Matth. c. 8.
6. Psalm. 89.

infestissimum Sathanam tam malè habet: sique de nulla re adeò est solicitus, quàm de ea labefactanda, conuellenda, ac tandem in se vnum transferenda. Quamobrem machinas is quidem sæpè alias admouet: sed nullam ferè validiorem, quàm cùm de recuperanda quæ semel amissa est valetudine, spem iniicit. Quis enim, dum id consequatur, conditionem vllam reiiciat? Incutit igitur ipse morbos, atque ægritudines primùm: sed, Deus bone, quales! Certè quæ etiam nõ rarò ad insaniam furoremque adigant: Tum earum persanandarum ostentat rationes, & faciles, & expeditas: obsonium scilicet ex eius domo, cuius mala arte se in morbum coniectos putant. Nam in ea dolorum acerbitate quis tam erit constans, & moderatus, qui sic præsenti, & vt videtur gratuito remedio abstineat? Quis qui pro summo beneficio id non amplectatur fraudis, noxæq; prorsus expers esse non existimet? At

Frigus, ô pueri fugite hinc, latet anguis in herba. 3. Virg. Eclog. 3.

Nam primùm in eo obsonio fiduciam, spemque omnem nostram collocare iubet, sicque nos à creatore ad creaturas auertit, quæ intolerabilis blasphemia est. Tum ei nõ ex innata aliqua facultate, quod ferri posset: sed ob id solum quod vel furto, vel precario è sortilegi penu sit ablatum medendi virtutem tribuit. Denique, quod iniquissimum est, nos in eam necessitatem impellit: vt quos certò nouimus Deo, vniuersóque hominum generi infensos, atque inimicos, nobis etiam priuatim afflicta valetudine iniuriosos: eos tamen suppliciter adire, obtestari, atq; etiam munerari non dubitemus. Nem-

pè, hoc eò redit, vt prædonibus gratiam habeamus, quòd spoliauerint, non etiam trucidauerint: vt maleficos ferociores, atque ad nocendum deinceps confidentiores reddamus, quod pro supplicio premium reportare se videant: Vt denique corporis breuem, incertámque valetudinem animo sempiterno, atque indubitato luamus interitu.

Nulla re tam cito, ac commodè adduci sortilegos ad depellendum quem fecerũt morbum: quàm minis, verberibus, violentia: Cautionem tamen esse non paruam, ne quod minus fuerat malum in maius habeat, versuráque grauiore cum damno fiat: Tum propria quædam declarantur, quæ in eo negotio intercedere solent: Disputatur etiam, an illa morbi vi extorta curatio possit esse citra fraudem animæ capitalem eius, qui sic vim adhibuit, necne.

CAP. III.

IN confesso ferè est omnibus, quæ de hoc interrogantur, sagis: quò plus metuuntur, eo audentius nocere, ac minis, & iniecto de carcere metu apud se multum profici, vt suas fascinationes repercutiant. Disertta est, atque expressa ad id Claudij Morelij [1] oratio agnoscentis, se nulla adeò re magis adactum, vt leuaret quas semel intulerat iniurias: quàm cùm de comprehensione, verberibus, ac vi aliqua terror offerebatur. Vir quidam propter multarum rerum quam attigit cognitioné in consilium interius serenissimi Ducis nostri allectus cùm de ea re forte vnà sermonem haberemus, par-

[1] Serra III. Non. Dec. 1586.

rauit mihi, & seriò quidem: cùm aliquando renunciatum illi esset filiolum in subitum morbum incidisse, atque vt is ab anu quadam per veneficium allatus existimaretur, de tota re primùm nutricem esse perçontatum: nam tum fortè ab ea gestabatur filiolus, cùm illum is morbus inuaserat. Tum accuratè perpendisse, atque æstimasse qualis is morbus esset, ex eorúmne genere nécne, quibus via peruolgata naturæ cõsueuit ea ætas esse obnoxia. Ac cùm haud dubiè comperisset non nisi mala arte, ac per fascinum illi confici potuisse; secum tandem singula reputans, eò coniectura peruenit, vt nihil iam putaret sibi esse reliqui: quominus hanc filiolo ortam à bona illa anu iniuriam crederet. Iubet igitur illam accersi; atque admissam solam in ædes interiores primùm blandè appellauit, vt si quid opis huic malo conferre posset, id non grauatè faceret: neque enim ingrato locaturam beneficiũ. Ac cùm illam multa causari vidisset, quo suspicionem veneficij à se remoueret: tum de facienda medicina preces obstinatiùs reiicere: arrepto fuste, quem ad id parauerat, sic illi humeros, latúsque perfricuit, vt paratam se diceret, quæ imperaret, facere. Postulare modò paululum temporis apponi sibi dum curat, quæ ad eam rem essent necessaria. Nec mora dato illi, quod postulabat, spatio, ac facta copia quæ vellet ægro impertiendi: non multo pòst admotis quibusdam, in speciem scilicet, ac ad tegendam artem potiùs, quàm quod ijs ita opus esset, illum pristinæ valetudini restituit. Necessarius meus Antonius Blyenstein in Dommartinensi ditione quæstor ærarius idem filiolo cuidam suo euenisse

luissent statim ac Diuorum alicui vota nuncupassent, ac persoluissent. Celebrem admodum esse in ea re de Bello Bernardo famam, quod illum nunquam quisquam frustra à se vocatum sensisset: Mitteret igitur qui se ea gratia ad eius ædem vnà cum donarijs sisteret, ac conceptis de more precibus morbum expiaret. Nec mora inuenitur qui eam peregrinationem ex conducto susciperet, ac perficeret: Huic nomen fuit Hans Iacob: Is ritè, atque vti à saga præscriptum fuerat peractis omnibus, cùm tãdem domum reuersus ipsum horæ momentum quo voto defunctus fuerat præcisè inter multa alia narrasset, repertum est omnium, qui tum ægro astabant, consentienti testimonio ab ea illi fuisse conualescendi initium: ac eo tempore magno nixu vitri fragmenta, & glomeratos capillos cœpisse euomere: Quæ & ipsi Iacob in fictili scutella ad maiorem fidem tum sunt exhibita, vt videret: Matis Hay, Maths Maioris, Nobis Petter, ac complures alij, licèt diuersi de hoc interrogati, totidem tamen verbis id retulere. Et mense Octobri Anni M.D.LXXXVIII. ad me perlati sunt ab affine adolescentula claui duo ferrei: quos ipsa multa permistos pituita videntibus, qui tum domi erant, omnibus euomuerat. Eiúsque morbi in quem illam anno superiore Nicolæa Stephana, de qua postmodùm fiet mentio, cõiecerat reliquias fuisse omnes quotquot eius antecessiones, ac progressus cognouimus facilè iudicauimus. Nàm & ab eo vomitu alui, quæ alioqui in lapidem indurerat tumor statim desedit, & quæ annũ integrum incommodissima fuerat valetudo, paulatim leuari, ac

confirmari cœpit. Cui παράλληλον non malè annumerari poterit quod Langius[8] vir Anglus, dum Medicinam in Palatinorum comitatu faceret, à se obseruatum scribit Anno M.D.XXXIX. Energumenam scilicet in eorum Palatinatu fuisse; quæ post diuturnos, acerbósque ventriculi dolores clauos ferreos oblongos, atque incuruos, acúsque æneas cera, ac pilis obuolutas simo ore proiiceret, atque euomeret. Veteribus quoque hæc cognita fuisse vel illud indicat: quod Iulius Obsequētius Cn. Domitio, & C. Cassio Coss. Aretij euenisse memorat mulieri cuidam, quæ farris grana affatim euomebat, cùm & ex eius naso multa alia prætereà enascerentur. Et nostra ætate editi libri satis multi, qui talium prodigiorum exemplis abundant. Sed non facilè eorum sententiæ accesserim, qui illa defendunt neutiquam talia existere, qualia apparent: verùm potius sic humanos sensus præstigijs illudi, vt simulata pro veris amplectantur. Nam quod primùm autumant nihil foras extrudi posse, quod antè non sit intromissum: Tantæ autem magnitudinis ea esse quæ sic egeri videntur; vt neque per os demissa, neque per anum ingesta; qui tamen duo capacissimi sunt in corpore meatus, vel credulissimo cuiquam videri possint: hoc certè non vno modo reprehendi potest: Primùm, quòd multa naturæ etiam vitio in homine gignantur, vt lumbrici in ventriculo, calculi in renibus, lapilli in articulis, in lotio bestiolæ formicis affines, atque id genus alia modum nullum retinentia, quæ tamen angustissimis meatibus ipsa eiiciat, sæpè etiam facto vulnere expellat. Imò quod Leuinus Leuinius[9] in ipsa facti

8. Epist. Medicinal. epist. 42.

9. De occult. naturæ miraculis lib. 3. cap. 40.

ſpecie refert ex ſordidis vlceribus. ac vomicis, vnguium, pilorum, teſtarum, oſſiculorum, lapidum fragmenta ſæpè eximi, atque erui viſa ſunt, quæ humorum putridorum concretione coalita exiſtimarentur. Nemo tamen ea vel aliunde introducta fuiſſe: vel non incolumi corpore. ſuo loco aliquantiſper conſtitiſſe ibit inficias. Ac quod etiam intromitti; atque inculcari queant, ſi exemplis certandum eſt; habent enim ea in hoc genere diſputationis non paruam authoritatem; ſuppetent ex recentioribus, iiſdémque laudatis authoribus non pauca huius materiæ, & certa, & propria. Lutetiæ

10. Chirurg li. 11. cap. 17. (inquit Ambroſius Paræus[10]) Biturix ſcholaſticus fuit nomine Camerarius, qui cùm imprudens graminis ſpicam fortè deglutiuiſſet, atque ea per tracheam in pulmonis ſubſtantiam eſſet demiſſa: tantis dolorum cruciatibus ſtatim eſt confectus, vt ex ea ægritudine mors propediem conſecutura videretur. Sed natura, quæ ad ſui conſeruationem nihil non molitur, viam reperit qua ſe ea noxa confeſtim liberaret. Primùm enim ſpicam tranſuerſis pulmonum lobis, tum coſtarum muſculis, ipſáque adeò quæ eas ſuccingit membrana incolumi Camerario eiecit atque extruſit. Obſtetricati ſunt Fernelius, & Huguetius viri in arte Medica clari, ac nobiles. Quod ſequitur apud eumdem Paræum longè maiorem admirationem habet: tum propter intromiſſæ materiæ magnitudinem, ac eius penetrantis altiſſimè periculum: tum propter totius corporis, quæ patent eius ambages, atque anfractus longam, innoxiámque tranſmiſſionem. Fuit, inquit opilio quidam, quem prædones ruri fortè re-

pertum

pertum adegerunt, vt semipedalem cultellum, cui corneum erat manubrium crassitudinis pollicaris, in fauces ceu bolum aliquē ingeret: Ingessit ac sex integros mēses corpore cōtinuit: verùm ita tabido, ac macie cōfecto, vt facilè intus maximū angorem inesse cerneres: Tandem in inguine se ostendit vomica fœtido, graueolentíque tabo diffluens: vnde cultellus ille astante vniuerso municipij magistratu extractus, atque euulsus est. Iobertus Monpessulanus medicus illum in Musæo propter rei miraculum studiosè asseruatum posteà habuisse dicitur: consecutus scilicet à chirurgo, qui artem suam in eo vulnere sanando ostenderet. Nam is Sommierium, quod oppidum à Montepessulano octo ferè milliaribus abest, habitabat. Finem fecero, si tertium ex eadem officina deprompsero. Rohanius Dynastes inter Armoricos generis nobilitate satis clarus morionem in deliciis non ita pridem habuit Guidonem nomine. Is vt sunt eiusmodi hominum inconsultæ, ac in semetipsos sæpè periculosæ, temerariæq; manus ensis mucronem digitos tres longum in fauces per os, quantum potuit, adegit: eumdémq; per anum duodecimo pòst die egessit, transmissis tot tenuissimæ, subtilissimæq; substantiæ intestinis: qualia sunt præsertim duodenum ieiunum, & quod tenue propria appellatione dicitur: imò in sinus tortuosos, spirásque multiplices conuolutis, atque impliciris. Si igitur hæc siue ingenerata, siue immissa sua sponte natura profert, nihil extra cancellos, quos ipsa sibi circumdedit, euagata: quid tandem Dæmones facturos putamus? Quorum (vt inquit Iob 41) potestati nulla est quæ adæquari, aut Cap. 41.

adnitente potentia, atque impetu alibi commodius disputabitur. Et memini videre me in Burdegalensi prouincia, qui luxatos artus fractáq; membra restituerent, ac persanarent, sola eius cinguli contrectatione, cui id infortunium contigisset: licèt multorum etiam milliariū spatio is abesset. Quod & sua ætate euenisse Cato prodidit [14]: Quo autem pacto id fieri potuerit non video, nisi si reconditam quandam administri Dęmonis operam in hoc agnoscamus, qui subtilitate sua membra affecta penetrans cæcam aliquam curationem iis admoueat, non vtique dissimili ab ea arte, qua modo dictum est, illum in corporibus humanis stupenda plurima peragere. Quæ omnia si quis velit ad certum naturæ modum, atque ordinem referre, nihilo plus agat, quàm si cœlum passa manu dimetiri tentet. At (inquiunt) agyrtæ & præstigiatores ita circonstantium oculos perstringunt, vt sibi ferrum in ingulum adigere, idem ipsum mox ore expromere, pectus ense transuerberare; venatoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima viscera condere; manum præcidere; nasum transfodere, aliáque plura vulnera sibi inferre videntur. Rursus funiculos imo gutture in longuam seriem deducere; quasi qui glomum aliquem euoluunt, atque explicant, aures mutilare, & decurtare: ac quod non ita pridem vidisse fertur Germania caput ceruicibus abscindere, statímq; in quem auulsere locum incolumi homine restituere: fœni vniuersum plaustrum vnà cum auriga, atque equis vorare: aliáque multa ad prodigium ostendere, quæ quoque Dæmonum ope illis adnitentium effici omnibus est in confes-

14. Apud Plin. lib. 28. c. 2.

15. Cardanus lib. 18. de subtil.

so. Quantò magis igitur hæc procedet fabula, vbi eam ipsi absque vllo hominis ministerio Dæmones adornabunt. An non præ illis erit facile, atque expeditum vomiturientibus ægris quisquilias, & ferraméta eiusmodi clàm in os inserere; quæ deinde videntibus, qui astant, omnibus se prodant, ac foras eiiciant? Aut vulneris speciem in cute præbere, vnde prodire, & quasi emergere videátur? Nam certè id admittere, & fateri satius est; quod tolerabiliorem, ac probabiliorem causam habet, minúsq; naturæ videtur aduersari. Sed hæc opinionum commenta. omnia delet vna veritas non aspectu tantùm, atq; oculorum quibus illudi potest luce comprobata; sed & ipsarum rerum attrectatione, præsenti confirmata: si quando ea in diuersis, euisceratísque corporibus reperire contigit. Memini enim me puero mulierem veneficam, cùm pater meus tum Charmarum prætor vrbanus ex elogio testiú interrogaret, inter secùs à se admissa hoc quoque agnouisse in vicini sui, cui nomen erat Albimontano, sura vomicam mala sua arte excitasse, è qua si inscidendam curarent, glomus emanaret. Inscisa igitur vomica, ac multum ex vulnere hiás glomum qualem in textrinis videre est ostendit: quem chirurgus Volsella apprehensum videntibus omnibus qui aderant ægrè etiam extraxit. Eúm ipse oculis meis vidi, cùm domum à chirurgo patris iussu esset allatus, domesticíque omnes illum attentè, ac otiosè considerassent. Huic affine est quod Langius [16], cuius paulò antè à me laudata est authoritas, de ea re scriptum reliquit. Oppidum est (inquit) in Germania (Vvlrich lingua patria vocant) In eo agricolam

16. Epist Medicin. epist. 42.

colam quemdam (Neusesser cognomen fuit) latentes; atque occulti quidam corporis dolores sic diuexabant; vt præ impatientia ipse sibi sua manu iugulum feriret. Nam & de viui interiore cute clauus ferreus antè detractus non sine maximo eius cruciatu fuerat. Medici igitur cupidi perspiciendæ, cognoscendæq; tam insolentis morbi causæ mortui viscera per vulnus patefecerunt: In iis præsentibus omnibus, qui adesse voluerunt oppidanis repertum bacillum, quatuor è chalybe cultelli: ferramenta alia duo: ac lanuginis, & capillorum pila satis magna. Hæc igitur cùm sic sensibus veri nuntiis percipiantur, absurdè nimirum facere videntur: qui rei nouitatem, ac difficultatem pro mendacio accipiunt: Quasi quòd inauditum sit, aut difficile, id illicò ἀβίωτον καὶ ἀμήχανον habendum sit: ac non potius conueniat vnumquodque ex se, atque vti res ipsa est, censere, quàm per affectatam incredulitatem in dubium, incertúmque adducere.

Dæmonum alia in labefactandis, deprauandísque hominibus astutia.

CAP. II.

HOc apud nostrates plebeios præsertim, ac qui ruri habitant malo more inoleuit: vt si cui contigerit morbo laborare insolentiori, ac à vulgaribus alieniori; statim ex eius domo quem ea de re suspectum habent esculenti, poculentíue aliquid substractum curent: quod deinde in certissimam fruendæ valetudinis spe deuorent aut absorbeant

Idq; sibi profuisse ad salutem non pauci retulerunt. Cui rei sagæ si quis de ea illos percontetur nec cunt inficias. Cùm à Dominica Epuræa [1] Iudex curiosiùs fortè quæreret, verúmne id esset, quod de ea tam constanter circumferebatur: respondit non semel sibi euenisse, vt quibus venenum malum fecisset, eos ex illo conualescere sine sua ope postmodum audiret. Qua de re cùm aliquando cum Magistello suo expostularet, qui spopondisset conualiturum, se inconsulta, neminem, cuius ipsa valetudinem antè afflixisset, hæc ab illo tantùm audiebat: Annon stulta satis videntur tibi, mihíque eam valetudinem luere, cùm creduli, ac dementes eam referunt acceptam nostræ virtuti, ac potestati? O veteratorem insignem, qui hominũ maximam perniciem ex eorum imbecillitate adeò versutè aucupatur! Quod enim ij naufragium, quam iacturam maiorem facere possunt, quàm fidei; quâ sola Deo asseruntur, ac vendicantur: per quam vnam nihil non ab eo impetrant, prona, faciliáque experiuntur omnia [2]? Cùm Dæmoniaci pater IESVM rogasset [3], vt si quid posset sibi, filióque subueniret, illico audiuit: si credis, licet. Rursus [4], cæcis rogantibus sibi restitui lumen oculorum: secundum fidem vestram fiat vobis, inquit. Et alibi [5]: quemadmodum credis, ita & eueniat tibi. Hîc fides quid aliud est, quàm vinculum quo vno firmissimè deuincitur Dei erga homines beneuolentia? Quid aliud quàm fœdus [6], quo nos Deus in tutelá, præsidiúmque suum, nósque vicissim in Deum illum recipimus? Mirum igitur iam videri non debet, si ea Dei æmulatorem maximum, hominum osorem infestissi

1. Chermesij vi. Cal. Decemb. 1584.

2. Ad Philip. cap. 2.

3. Matth. c. 15. Marci c. 9.

4. Matth. c. 9.

5. Matth. c. 8.

6. Psalm. 89.

infestissimum Sathanam tam malè habet: sique de nulla re adeò est solicitus, quàm de ea labefactanda, conuellenda, ac tandem in se vnum transferenda. Quamobrem machinas is quidem sæpè alias admouet: sed nullam ferè validiorem, quàm cùm de recuperanda quæ semel amissa est valetudine, spem iniicit. Quis enim, dum id consequatur, conditionem vllam reiiciat? Incutit igitur ipse morbos, atque ægritudines primùm: sed, Deus bone, quales? Certè quæ etiam nō rarò ad insaniam furorémque adigant: Tum earum persanandarum ostentat rationes & faciles, & expeditas: obsonium scilicet ex eius domo, cuius mala arte se in morbum coniectos putant. Nam in ea dolorum acerbitate quis tam erit constans, & moderatus, qui sic præsenti, & vt videtur gratuito remedio abstineat? Quis qui pro summo beneficio id non amplectatur fraudis, noxæq; prorsus expers esse non existimet? At

Frigus, ô pueri fugite hinc, latet anguis in herba. 3. *Virg. Eclog.3.*

Nam primùm in eo obsonio fiduciam, spémque omnem nostram collocare iubet, sicque nos à creatore ad creaturas auertit; quæ intolerabilis blasphemia est. Tum ei nō ex innata aliqua facultate, quod ferri posset: sed ob id solùm quod vel furto, vel precario è sortilegi penu sit ablatum medendi virtutem tribuit. Denique, quod iniquissimum est, nos in eam necessitatem impellit: vt quos certò nouimus Deo, vniuersóque hominum generi infensos, atque inimicos, nobis etiam priuatim afflicta valetudine iniuriosos, eos tamen suppliciter adire, obtestari, atq; etiam munerari non dubitemus. Nem-

pé, hoc eò redit, vt prædonibus gratiam habeamus, quòd spoliauerint, non etiam trucidauerint: vt maleficos ferociores, atque ad nocendum deinceps confidentiores reddamus, quod pro supplicio præmium reportare se videant: Vt denique corporis breuem, incertámque valetudinem animo sempiterno, atque indubitato luamus interitu.

Nulla re tam cito, ac commodè adduci sortilegos ad depellendum quem fecerũt morbum: quàm minis, verberibus, violentia: Cautionem tamen esse non paruam, ne quod minus fuerat malum in maius habeat, versuráque grauiore cum damno fiat: Tum propria quædam declarantur, quæ in eo negotio intercedere solent: Disputatur etiam, an illa morbi vi extorta curatio possit esse citra fraudem animæ capitalem eius, qui sic vim adhibuit; necne.

CAP. III.

IN confesso ferè est omnibus, quæ de hoc interrogantur, sagis: quò plus metuuntur, eò audentiùs nocere, ac minis, & iniecto de carcere metu apud se multum profici, vt suas fascinationes repercutiant. Diserta est, atque expressa ad id Claudij Morelij [1] oratio agnoscentis, se nulla adeò re magis adactum, vt leuaret quas semel intulerat iniurias: quàm cùm de comprehensione, verberibus, ac vi aliqua terror offerebatur. Vir quidam propter multarum rerum quam attigit cognitioné in consilium interius serenissimi Ducis nostri allectus: cùm de ea re fortè vnà sermonem haberemus; narrauit

[1] Serræ III. Non. Dec. 1586.

rauit mihi, & seriò quidem: cùm aliquando renunciatum illi esset filiolum in subitum morbum incidisse, atque vt is ab anu quadam per veneficium allatus existimaretur, de tota re primùm nutricem esse perçontatum: nam tum fortè ab ea gestabatur filiolus, cùm illum is morbus inuaserat. Tum accuratè perpendisse, atque æstimasse qualis is morbus esset, ex eorúmne genere nécne, quibus via peruolgata naturæ cõsueuit ea ætas esse obnoxia. Ac cùm haud dubiè comperisset non nisi mala arte, ac per fascinum illi confici potuisse; secum tandem singula reputans, eò coniectura peruenit, vt nihil iam putaret sibi esse reliqui: quominus hanc filiolo ortam à bona illa anu iniuriam crederet. Iubet igitur illam accersi; atque admissam solam in ædes interiores primùm blandè appellauit, vt si quid opis huic malo conferre posset, id non grauatè faceret: neque enim ingrato locaturam beneficiũ. Ac cùm illam multa causari vidisset, quo suspicionem veneficij à se remoueret: tum de facienda medicina preces obstinatiùs reiiceret: arrepto fuste, quem ad id parauerat, sic illi humeros, latúsque perfricuit, vt paratam se diceret, quæ imperaret, facere. Postulare modò paululum temporis apponi sibi dum curat, quæ ad eam rem essent necessaria. Nec mora dato illi, quod postulabat, spatio, ac facta copia quæ vellet ægro impertiendi: non multo pòst admotis quibusdam, in speciem scilicet, ac ad tegendam artem potius, quàm quod ijs ita opus esset, illum pristinæ valetudini restituit. Necessarius meus Antonius Blyenstem in Dommartinensi ditione quæstor ærarius idem filiolo cuidam suo euenisse

olim mihi narrauit. Cùm is (inquit) vt pueris mos est, in æde sacra à matre ludens lógius euagaretur, præteriens vetula quędam illi manu quasi adblandiens caput demulsit:ac benè precata.ceu aliò properans,foras se eiecit. Tum puer illicò caput demittens, ac iam ægrè se sustinens; voce lamentabili morbum facilè indicauit.Eo igitur domum relato, ac morbo in horas ingrauescente:haud dubiè eius causam reiecere omnes, qui rem vti gesta erat audiebant,in vetulam illam multorum veneficiorum iam suspectam. Ergo per vim à vicinis quibusdam ea adducta, vt illatum morbum tolleret; statim vt fuit coràm,cœpit iisdem modis,quibus ille confli-ctari: ac primùm toto ore esse liuida, tum spumas agere cum tàto aspicientium honore, vt in rabiem iamiam itura videretur. Successit nox quam in eodem lecto cum puero ducere voluit, nónumquam illi passis incumbens brachijs,ac os ori componens: quasi quę fouendo,atque aspirando labantem eius vitam recreare conaretur.Matronarum etiam,quę aduigilabant, sermonibus diuulgatum est bombum,qualis œstri feruente æstate esse solet, tantisper circa puerum auditum,dum desijt videri Euangelici textus fragmẽtum, quod amuleti instar eius fortè pileo insutum hærebat.Dubium reuellerit saga,an eius Dæmon. Certè qui pridie conceptam præcordijs mortem continere putabatur puer,primo diluculo valens, saluúsque euasit. Sed nec id bonæ illi nihili fuit. Nam ipsa sibi beneficium vt aliquatenus fœneraret non longè abijt,quin maximam pecoris partem,quod in illis ædibus stabulabat,malè perderet. Qua in historia multa obseruatione

tione digna occurrunt. Primùm tempora ipsa, sua sanctitate, ac religione nocendi, vel voluntatem, vel facultatem Sortilegis non adimere: nisi Deus hoc singulari sua bonitate prohibeat, atque auertat: vti etiam eius exemplo 2 superius est demonstratum; quæ aspergillo lustrali eam inter sacra lethaliter conspersit: quam iniuriæ obnoxiam alibi oportunius reperire non potuerat. Et non semel ipsi vidimus disecta, ac prostrata in delubris Diuorum signa fulmine: quod Dæmon aliquis vibrasse, ac contorsisse crederetur. Nam nullibi amát magis Dæmones sua flagitia facere, quàm vbi ex indignitate eorum augetur, & crescit immanitas. Secunda consideratio est veneficij, quod vti fuco aliquo beneuola ominatione solent prætexere. Sic Ioab 3 sica confessurus Amasam, cum prius amicè complexus, atque his interpellatus verbis est: Num saluus es, mi frater? Et Iudas 4, quem illi παράλληλον faciunt, qui vtriusque instrumenti historias inter se componunt, magistrum, addito etiam osculo, quod signum Hebræis summæ erat beneuolentiæ, salutauit: mox tamen carnificibus miserè torquendum, mactandúmque eum relicturus. Magi etiam moris habent suis fascinationibus, atque incantamentis sacrosanctas imagines, solennes precationes, ipsúmque ineffabile Dei nomen intermiscere. Denique nouum non est (vt inquiunt Gellius 5, & Plinius 6) reperiri qui benè ominando, atque impensius laudando arbores, sata, ipsósque adeo homines effascinent, ac perdát. Quæ etiam causa fuit antiquitus (inquit Aristoteles 7) vt aliquid laudaturis præfari mos esset, ne ea verba laudato obesent.

2. Cap. 2 li. 1.
3. 11. Reg. ca. 20. vers. 9.
4. Matth. ca. 26. vers. 49.
5. Li. 9. ca. 4.
6. Lib. 7. ca. 1.
7. 20. Sect. prob. 34.
8. Verg. Eclog. 7.

Si vltra placitum laudarit, bacchare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

Tertia annotatio est, nunquam esse solidam gratiam, aut plenum, integrúmque beneficium, quod conferunt Dæmones; si id rectè beneficium dici potest: sed statim vel æquata, vel etiam grauiore aliqua iniuria, atque incommodo luendum esse ei, qui impetrauit. Vix enim morbum vllum à quoquam depellunt, quem in alium non illicò transferant: Et vnius salutem alterius interitu ferè semper paciscuntur: vti refert Gregorius Turonensis [9] factum aliquando à quibusdam veneficis Parisiensibus: quæ Mummolum præfectum, quem in morbum lethalem mala sua arte coniecerant, ad valetudinem reducere aliter nõ potuerunt, quàm prius eius consensu vita interfecto vix bimo infante, quẽ Chilpericus pater vnicum in spem regni alebat. Quam vorsuram sæpè etiam iniquo fœnore fecisse priscos illos mortales Dæmonum erroribus imbutos, passim eius temporis loquuntur annales. Nã & Admeto regnum apud Pheras habenti Apollo à Parcis inducias cum morte impetrauit [10]: si eam alius pro illo obire vellet: Et cùm terra medio foro ingenti hiatu Romæ desedisset: responsum est non aliter eius labem coituram, quàm si primæ spei adolescens aliquis sese in eum hiatum deiecisset. In quo operæpretium est videre, quid paterna Dei benignitas, & tyrannica Diaboli crudelitas, ac sæuitia intersit: Siquidem Deus aduersos hominum casus ad eorum salutem, conseruationémque; Diabolus prosperos, si modò tale quid ab eo vnquam esse potest, in pestem, interitúmque certissimum conuertit. Quar

9. Hist. Fran. lib. VI. cap. 35.

10. Aristoph. interpres: & Euripides in Alceste.

tit. Quartò & hoc obseruatione dignum est: quod per summam indignitatem, ac contumeliam modum quem Eliseus [11], Elias [12], & D. Paulus [13], san- 11. Reg.4.c.4.
ctique patres multi in reuocandis ad vitam homi- vers.34.
nibus tenuerunt; ipsæ sagæ in sanandis assimulant, 12. Reg 3 c.17.
atque imitantur: dum sic diductis, passisque artu- vers.21.
bus in nouissima valetudine conflictatos toto cor- 13. Act.20.cap.
pore incumbunt. Nam & alibi memini me pluribus vers.10.
dicere, quemadmodum operum Dei maximus sit adumbrator, atque assimulator Satan. Postremò, quod ita horrere, atque auersari videtur inscriptas sacris nominibus, aut characteribus chartulas, pyctasia, volumina, atque alia id genus amuleta, & alexicaca, quibus homines contra malas incantantium artes vulgo se munire solent; non ideò fit, quod ab iis sibi impedimentum vllum afferri putet. Nam in omnibus ferè fascinationibus, imposturis, ac curationibus hæc etiam suos adhibere docuit; quo scilicet speciem maiorem sanitatis habeant: sed multò magis, vt rudiores in iis, ceu in funambulo occupet, inque praua sua opinione confirmet, ac stabiliat: dum neglectis longè salutarioribus remediis in istiusmodi rebus nudis salutis suæ præsidium constituunt; Si cuius enim animæ, vt cum D. Ioan. Chrysostomo loquar [14], è suggestu 14.
enunciatum euangelium nihil prodest: qui eius in Homel.73.
charta descripti fragmentum ad corporis valetu- in Matth.
dinem conferre poterit: in quo quæso Euangelij virtus elucescit: num in literarum characteribus, ac figuris, an potius in eius sensu, intelligentiaque? siquidem illis æquum est eos semper collo alligata gestari; sin in his animo reconditos, defixósque po-

tius haberet:sed iam ad intermissas narrationes cursum reflectamus. Nicolæa Stephana 15 Sampauliana mercede accersita, vt Dommartinense castrum pestilentia, qua tum affectum credebatur, repurgaret (nam ei rei operas suas locare consueuerat) id quidem officium non indiligenter executa est: sed cùm iusti dies excessissent, post quos contagionis metus cessare solet, ac ei numerata mercede facta esset abeundi copia; dolens, quòd opinione citius mutandam sibi videret, non alioqui tenuis, ac illiberalis victus consuetudinem, putauit aliqua ratione eius abitionis tempus sibi esse trahendum; simul & Castellani vxorem malo aliquo impertiendam, quòd in se ableganda adeò præceps esset, ac diligens. Ergo abiecta omni cunctatione placuit illam morbo aliquo distinere, in quo subleuando denuò rogaretur operam, studiúmque suum impendere. Nec mora ei astans ad fores cubiculi: En, inquit, here ra strophii tui plicaturę disturbatę sunt, sine illas vt paulùm reconcinnem: adductáque per speciem officij ad collum manu solertissimè excussit in eius dorsum pulueris venenati, quem digitis tegebat, micas aliquot. Quo facto tanto fuit illicò membrorum omnium horrore correpta, quanto solent maximo, quos febris primùm occupauit. Nec adeò multo pòst tantis prætereà pedum doloribus differri cœpit: vt iis fœdè auersis ad talos digiti statim distorquerentur. Quare omni à domesticis perspecta, atque intellecta comprehensam asseruatam, ac denique verberum iniecto metu exterritam non priùs dimissuros se sunt interminati: quàm fascinatione sublatam heram in pristinum valetudinis statum

15. Dommartini mense Decembr. 1587.

ſtatum reſtituiſſet. Nam & hoc veneficij ſuſpicionem augebat, quòd ab ea aliquando audierant se quicquid huius sciret, quo ſit ad prohibendam, auertendámque peſtem vteretur, acceptum referre cuidam Matthæo Amantio non pridem ob sortilegij crimen capitis damnato: à quo etiam in tyrocinij pretium ſtuprum paſſa, atque ex eo grauida facta fuerat. Primùm igitur magnis clamoribus teſtari inſignem ſibi fieri iniuriam, cui pro beneficio tanta calumnia reponeretur, ac de ſuſpendio minas etiam iactare. Sed cùm nihilominus illos in ſententia obſtinatè manere videret, ac nihil iam à ſe ea via profici: conſilium, orationémque mutans rogare cœpit, vt quando ea ſibi medendi neceſſitas imponebatur, ſuſtinerent dum ad memoriam reuocaret; ſi quod olim ſimili morbo remedium audiiſſet prædicari. Ac non multo pòſt reuerſa dixit reperiſſe ſe, in quo iam exploratæ ſalutis ſpem ponere, ac defigere poſſent: Noſſe enim ſe herbas quæ in balneis affrictæ ei dolori medicamentum præſentiſſimum eſſent allaturæ: Orare modò ne ægrè illis eſſet, ſi quæ mora valetudini intercederet: Neque enim eiuſmodi morbum eſſe, qui ita ſit ad ſanandum facilis. Inter hæc is, quem tum ſecum habebat, filius, cùm videret matrem ita accipi, ſibi idem timens, qui ſciret ſe conſcium, nocte intempeſta è murorum pinnis per funem ſe demiſit. Sed poſtridie è fuga retractus, vinctus, ac cur ſic clàm ſe foras eiecisset iuſſus eloqui, rem omnem, vti hîc narratur, ordine explicuit: Hoc addens ſe toti ei fuiſſe caput, qui matrem ad illam impuliſſet, dum cauſam quærit, qua paratæ abitioni morã aliquam

produceret: præterea nihil ad salutem conferre illa omnia fomenta, quæ ea sic accuratè ægræ adhibebat: Sed ijs ita fucum fieri oportere, vt videatur per conuenientia naturæ remedia processisse curatio: Nam iam tum ab intentatis illi verberibus latenter antidotum eam admouisse: sed illo vinci, ac contrahi non posse, qui ab initio fuerat morbo impositus temporis modus. Expectarent igitur, dum is hebdomadæ dies; eáque hora bis recurrisset, qua præbitum esset venenum: Certò enim tum ægram conualituram, saltem ab omni doloris sensu iri liberatam, sola membrorum reliqua lassitudine: In quo datam expectationem neutiquam fefellit: nam in illo ipso quem præstituerat temporis articulo morbus est sedatus. Verùm, insequenti nocte recruduit etiam acerbior: nam veneficam, vt postea est compertum, adhibiti remedij pœnituerat, quòd videret paratam inde rationem ad se malefici coarguendam, ac etiam indubitatò testimonio obruendam: nam nisi ab ea venefica, quę morbum fecit, tolli, aut sedari vix posse alibi demonstratum est: ob ídque ab illa repetitum, iteratúmque fuerat venenum. Cùm igitur postridie filio prædictionis mendacium obiectaretur, multa malitiosè mussitans hoc tantum dicere voluit, matrem vt verberibus quàm possent indignissimè acciperent: hoc enim vti aduertebat vnicum superesse contra eius tergiuersationem remedium. Arreptam igitur duo validissimi rustici non prius cessarunt vitium malleolis contundere pedibus obterere, pulsare, agitare; ac denique in obiectum ignem detrudere, quàm fidem suam astrinxisset, se ægram eo ipso die imò
hora

hora persanaturam. Quod & præstitit, postquam pomum illi comedendum præbuisset, quod antè candidulo puluere videntibus nonnullis medicauerat. Sic tandem facta abeundi copia: vti de hoc illi antè data fides fuerat in lictores eam ad castri portam præstolantes incidit: à quibus ex Iudicis, qui in eius vitam, moresque inquisiuerat, decreto comprehensa, ac in vincula coniecta de tota re, sicuti hîc habetur, haud cunctanter confessa est: ac tandem igni vnà cum filio est concremata. Quæ narratio duo præcipuè habet quibus nos erudiri conuenit. Primùm nihil ad curationem conferre, quæ sortilegi exterius adhibent morbis à se incussis remedia: sed vel ea prætexi quasi integumenta sortilegijs, quæ veriti legum seueritatem palàm esse metuunt: vt cùm herbas, vnguenta, balneas, aliáque quæ in victu, vsúque quotidiano habent homines, quibúsque medendi vires certæ, ac præcipuæ nullæ sunt adhibent, vel excogitari ad infestandos superstitione mortalium animos: veluti cùm ad votiuas peregrinationes, nouendialia sacra, lustrationes, donaria, aliáque id genus per speciem pietatis, quòd Christianis sint in vsu quotidiano, inducunt: vel denique adhiberi ad conuellendam, labefactandámque spem, & fiduciā, quam in vno Deo defixam nobis esse oportet: dum eam transferimus ad nescio quæ esculenta, poculentáue, quæ furtim de domo veneficæ substracta esse curamus, vt illorum vsu ex ea qua conflictamur valetudine emergamus. Nam hoc bonæ illæ lubenter patiuntur etiam cū iactura rei familiaris: dummodo hac prauitate vulgi opinionem inficiant:

residere scilicet in sua penu, seu in pharmacopolæ officina aliqua quæ morbum certò vincant medicamenta: Imò (vt cum Plinio iuniore loquar) se Deorum potentes esse, & habere domi, quo solo cæteros mortales iuuare, ac seruare queant. Alterum non oscitanter in ea narratione prætermittendum est: sic esse Dæmoni tenaces manus, vt non facilè eripi sibi sinat, quod semel comprehenderit. Ergo si quando suorum rogatu morbum immisit: is, vel cum alio etiam grauiore commutandus venit, vti iam dictum est: vel in illud tempus eius sedationem, curationémue relici oportet, quod frustra quisquam antecapere suis apud eum precibus studeat. Ita semper reliqui aliquid esse oportet: quod is lucro deputare possit: sed & cætera narrare

16\. Castinai mense Iulio Ann. 1586.

pergamus. Stephanum Noachum [16] Madrensem perpetui triennij morbus vsque adeò exercuerat: vt res illi parum abesset ab insania. Ergo desperatus ab omnibus, periclitatísque incassum, quæ solers Medicorum cura suggerere solet, remedijs: tandem ad ariolos animum conuertit. Erat ea tempestate Cranuillæi quidam præ cæteris eius artis fama clarus: Ad illum præsentem præsens rem omnem defert. Edocetur hoc ipsi malum ab ea muliere confectum fuisse, quam domum reuersus vnà cum vxore colloquentem esset reperturus. Compararet igitur è lento aliquo sarmento vinculum, quod eius collo statim, ac coràm esset, iniiceret, minitaretúrque; ferocius se illi animam mox esse interclusurum, ni labefactatam valetudinem iamiam restitueret: Ingressus domum vetulam offendit vxori ad focum assidentem, huic nomen erat Pari-

fetæ Nouauillanæ: eam, vti monitus erat, re verbísque quantum poteſt perterrefacit. Illicò eius genibus illa aduolui, veniam petere, ac ſartam tectam ab omni morbo valetudinem certo promittere: modò in iis, quæ præſcriberet, obſequi vellet. Ea verò eſſe: primùm ne grauaretur pyrũ, quod erat illi præbitura, comedere: Quod enim ſilicis inſtar durum primo contactu videri poſſit, id non ita eſſe: manu enim attrectatum perinde emollitum iri, ac ſi bene coctum, conditúmque eſſet. Tum vt ſe ſtatim lecto componeret: futurum enim, vt illicò morbus ingraueſceret penè ad interitum: Acceſſeret ob id è vicinia lectas matronas duas, quæ illi ea nocte vigiliam ſuam traderent: harum, peſſima, pręſentia ſe defendere callidè parabat; ſi quid obiiceretur mala arte factum, quo adeò grauis, diuturnúſque morbus tam facilè, ac citò abceſſiſſet: neque enim huius quod ad id adornabat quicquã palàm facere decreuerat. Conditionem nullam reiecturum ſe declarat Noachus, modò ex tam incommoda valetudine euaderet: Acceptam tamen pyrum primùm negat morſu diuidi poſſe, vt quod planè eſſet ferreum: ſed dum hæc loquitur, ac paululum interim illud contrectat, ſenſit non ſine admiratione in lanæ mollitiem propè abiiſſe. Eo igitur deuorato (nam erat guſtu inſuauiſſimum) ſtatim illi ſtomachus tanto ardore conflagrare cœpit, quanto vix maiorem candentes carbones excitare potuiſſent. Ergo in cubili properè collocatur agenti animam haud ita diſſimilis: Adhibet trepida vxor, quæ ſecum ea nocte illum obſeruarent, matronas duas quibus ſe tertiam bona illa vltro adiicit vultu

cit vultu adeò ad mœstitiam composito: vt præ illa fictæ videri potuissent vxoris ipsius lachrymæ. Iam non indiligens vigilia ad mediam vsq; noctem processerat: cùm venefica clàm aspersas comites Lethæo suo puluere, ceu Mercurius aliquis, arctissimo somno complectitur, ac intereà sublatum ægrum humeris transfert in proximam aream: ibique oblato immani vrso imponit. Tum repetitis spatiis sæpius vehit, ac reuehit: ipsa quasi onere iniquiore opprimeretur nō cessante ingemiscere bellua: ea verò vox erat dolentis Dæmonis, quod præter ingenium tali valetudinis beneficio operam suam accommodare cogeretur: sed eius tarditatem illa increpans magis, magísque vt viam pergeret istis vrgebat verbis: Agedum ignaua, atque odiosa bellua: nunc factis digna recipis tuis, quæ me primùm ad hunc ita mulctandum, vel inuitam impulisti. Hæc à se audita trepidus sessor pòst magna fiducia testatus est. Inter hæc experrectæ, quæ ad cubile pernoctabant, mulieres id vacuum nactæ totā festinantur inuestigant, ac perscrutantur domum, sicubi desideratum hominem reperiant: Ac tandem solum cùm sola venefica in area offendūt. Rogant ecquæ se insciis ita nudo, ac incomitato secedendi causa fuerit: Occupat illa prior respondere, atque infit: An non aduertitis huc ea gratia à me pertractum, vt oletum faceret? sed nullis cum ea commutatis verbis hoc solum fategerūt, hominem vt tollerent, ac quam citissimè in lectum reponerent. Verùm dum id moliuntur, vix omnes simul magno nixu reportando præstant: quod illa sola nullo negotio asportando perfecerat. Porrò cùm

ea

ea lex pacti præcipua fuisset, vt Noachus supradictis omnibus defunctus morbo penitus subleuaretur: & adhuc tamen dolosis nonnihil superesset, caussa est venefica importunum mulierum aduectum, quo impedita fuerat, ne bene incœpta ad exitum perduceret: sed ad summum ferendam esse octo dierum moram: post quos sine vlla frustratione integra futura esset illi valetudo. Quod & euenit. In his atque aliis multis manifestò deprehensa, tandem est in carcerem inclusa: cuius tamen ruptis vinculis custodiæ incuria euasit, atque abiit. Et habet quoque aliqua hæc narratio, quæ non frustra lectoris considerationem intendant. Primùm confidenter, atque impunè inter huius ætatis Christianos versari, atque artem suam factitare ariolos: quos tamen sua societate prohibuerunt mortales omnes, quorum animos imbuit aliqua veri Dei opinio: Moses [17], Saul [18], Iosias [19] pœnam vltimi supplicij in eos sanciuerunt: qui in ditione sua deprehenderentur arioli: Constantinus [20] illum, qui eos cōsuleret, deportari: Constantius, & Iulianus [21] gladio vltore feriri voluerunt: Ancyranum [22], Toletanū [23], Aurelianense [24], atque alia pleraque sancto tum patrum concilia è finibus Christianæ communitatis exterminandos decreuerunt. Et Christianorum omnium hîc consensus est vltimus, non esse in Ecclesia ferendos: Imò disertè qui diebus dominicis conciones habent, illos execrantur, ac Diris deuouent. Et tamen Regum, principúmque hîc vsitatus, & quotidianus lusus est: Eos quoque non parua mercede ad se accersunt. Horum etiā exemplo, nam talibus authoribus iam tutius peccatur,

17. Leuitici ca. 19. vers. 26. & Deutero. ca. 18. vers. 11.
18. Samuelis ca. 28. vers. 3.
19. Reg. 11. ca. 23. vers. 24.
20. l. 3. de Malef. C.
21. l. Nemo auspicem. Eod.
22. cap. 24.
23. cap. 28.
24. cap. 32.

vulgus adit: qui furto subſtracta, vel caſu amiſſa indicent, ac patefaciant, cribri, aut clauis verſatione identidem iterata: diſtincta in luſtralem aquam chartularum immiſſione; quæ nomina eorũ, quos furti ſuſpectos habent, contineant: mantilis productione, contractionéue reciproca, atque aliarum id genus rerum damnanda periclitatione; quæ pyromantias, aëromantias, hydromantias, & Geomãtias veterum omnes ſua impietate etiam adæquare poſſint. Tum furum illi manipuli, qui ſub Ægyptiorum emẽtito nomine bonam Europæ partem quaſi ſuo iure prædabundi peruagantur, nulla re ſe plauſibiliores præbent: quàm quod apud imperitam multitudinem profitentur, quæ quemque ſors maneat præmonere. Vt hîc omittam recenſere lõgè nequiores: Cranuillæano illo ariolo monachum in Niderhauu; mulierem Thermopoli, quæ eſt ad Mirecuriam; militem emeritum Nanceij, alióſque plures, qui palàm etiam, & ſecurè ex ea re quæſtum faciunt. Sequitur in eadem hiſtoria è ſarmento intorqueri oportuiſſe vinculum illud, quod ſic Maleficę collo adaptandum erat. Et vulgus in ea opinione eſt, verberibus ſagas nullis tam commodè caſtigari: quàm quæ vitis adminiſtrat. Cuius rei cauſam, ſi quæ tamen vera eſt, non facilè ſit afferre. Et adhuc in ſimili difficultate hærent qui apud Plinium [25], Liuium [26], Plutarchum [27], Macrum [28], & Spartianum [29] quærunt: cur vitis in delictis pœnam eorum tantùm militum qui ciues eſſent honoraret: cúrque eam centuriones præferrent, quaſi imperij inſigne, & ornamentum. Miles ille legionarius apud Apuleium [30] centurionem extra præ-

ſidium

25. Hiſt. nat. lib. 14.
26. In Flori cõpendio.
27. In Galba.
28. In lib. 11. de re milita. & l. milites De re milit. D.
29. In Adriani vita.
30. Lib. 9. de Aſin aur.

ſidium (credo) mentitus, vt eſt eiuſmodi hominum audacia, repertum in via hortulanum, & ad interrogata ſilentem indignabundus vite, quam tenebat, de aſino deturbauit: eadémque tandem aduerſa de vaſtiore eius nodulo cerebrum eius diffidit. Et certè aliquid ſubeſſe oportet, quod, vti apud Ioſephum de Elezari annulo, herbíſque Salomonis legimus, Dæmonem, eóſque quos ſemel ſibi addixit præcipuè afficiat. Nam & Cæſaris Traiani illud circumfertur; cùm ſcriptis codicillis Iouis Heliopolitani oraculum conſuluiſſet, an Romam peracto bello, quod contra Parthos mouebat, eſſet rediturus, illi reſpondiſſe Dæmonem: vt vitem in ſuam ædem inferret in partes diuiſam, ac ſudario conditam, eámque perendie efferret. Quod etſi ad ea magis quæ militiam ſpectant imperia, atque auguria pertinere videtur: habet tamen & in quo vitiginei ligni peculiarem quędam, atque alium quàm in quem cætera adhibentur vſum conſideremus. Quod quoque & Euphorion obſeruauit, qui niſi ex vite non licuiſſe olim fingere Rheæ Deæ ſignũ prodidit. Et rectè quidem: Nam eam Cybelen aliter appellatam teſtatur Suidas, id eſt (vt interpretatur Feſtus) Deam, quæ homines in furorem ageret. Si quidem Græci κυβιςᾶν, in caput ſaltare dicunt: Et eius ſacerdotes ſolebant in ſuis ſacris caput circumageré:
Terrificas capitum quatientes numine criſtas. 31. 31. *Lucret. lib. 2.*
Quod & ſagas in ſuis tripudijs inſanientes vſurpare ſuprà meminimus. Et Ægyptij vitem exſparſo gygantum ſanguine ſatam putauerunt: quòd vinum homines in rabiem ſæpè accenderet: Moſes

quoque, & Dauid etiamsi per tropum vuæ tamen sanguinem dixerunt. Et Orphæus vitem, Luna Virginis signum ineunte, serere prohibuit: quasi parum Bacchico furori cùm virginali modestia conueniret. Vetuit etiam Pythagoras ex vitibus, quæ amputatæ non essent, Dijs quicquam litari. Denique non sine ratione aliqua Sampsonis commentum extitit: cùm Dalidę importunas, atque insidiosas percontationes ludificaturus respondit, nihilo alijs se fortiorem futurum, si septenis vitibus flexilibus reuinceretur. Et gallos gallinaceos non canere, si circulus è sarmentis collo addatur dixit Plinius 32. Nam iam tum vitis aliqua fuit præter inditam à natura facultatem commendatio. Quæ omnia eò redeunt, vt in illa multarum nequitiarum semina latere fatendum sit: non solùm ex innata illa vi, & facultate labefactandæ mentis humanæ: vbi, quod ait, ille, vicit vinum quod quis bibit:

Bacchus & ad culpam causas dedit, ille furentes
Centauros letho domuit.

32. Lib. 29. ca. 4.

Sed & ex affectato eius in Magicis artibus vsu, vti ex superioribus apparet. Sequitur quemadmodum in vrso sedere Noachum oportuerit, id est se in fidem, ac potestatem Dæmonis, qui sub vectario illo vrso latebat, permittere: priusquam ad sanitatem rediret. Hoc enim præcipuè, dum nos vult labefactare, satagit Dæmon, vt fiduciam illi quàm maximam habeamus. Tum curationibus suis semper tale aliquid intermiscet: vt à Deo ad creaturas nos auertat, inque terrena penitiùs immergat. Cuius generis etiam est quod Agyrtas, & circumforaneos, circulatores passim videmus vrsos secum ducere:

ac ijs mercede pueros imponere, vt à laruarum, lemurúmque formidine fiant scilicet in futurum securiores: deridiculáque alia multa iam anteà nobis dicta, & sequenti quoque capite fusiùs, latiúsque dicenda. Ad quæ priusquam properamus, ac finem huic disceptationi imponimus, operæpretiũ quoque est hîc à multis tractatam quæstionem attingere: possit necne citra fraudem animæ capitalem ista à maleficis morborum depulsio peti, ac mendicari. Et forsan id frustra quæri quis dixerit post tot de ea veterum Theologorum sententias [33], recentiorum etiam non contenendis suffragijs comprobatas: sed eas nunquam tam sanctas existimaui, quin aliquam excusationem admitterent. Multum enim interest, víne, an precario aliquid ab alio auferas, & consequare: Illud contemptum, & dedignationem habet: hoc admirationem, obtemperationem, animúmque se suppliciter deiicientem, ac demittentem. Si quis vel prece, vel pretio à venefica contendat, vt abs Magistello suo morbi quo affligitur sanationem impetret: perinde opinor facit ac si ipse supplex, venerabundúsque opem à Dæmone imploret, eius se beneficio alligari postulet, munere adoret, ac se ea causa illi obnoxium fore profiteatur. Omnes igitur cruciatus, ipsámque adeò mortem potius ferendam esse, quàm vt sinamus nos ad tam horrendum sacrilegium adduci. Siquidem clamant sacræ literæ [34] solum Deum colendum, atque adorandum esse: Deum inquam zelotem, qui non sit passurus quicquam de gloria sua decerpi, ac delibari, quod alteri ascribatur. Et hoc esse reos, quod adeò seuerè damnant, ac reprehen-

33. D. Tho. IIII. dist. 34. q. 1. ar. 3. Bonauent. 16. q. 2. Syluester in verbo (Maleficium) quæst. 8. & DD. super ca. si per sortiarias. 33. q. 1.

34. Deutero. 6. vers. 13. Matth. 4. vers. 10.

dunt Theologi illi: Nam & Constantinus Imperator 5 de eo quoque legem sanciens, disertè facti atrocitatem in hoc cõstituit: si suasionibus, ac præmijs aruspex esset aduocatus. Et Photius in Nomocanone eius legis pœnam ait tantùm intelligi debere: vbi διὰ θυσιῶν, id est per mactationes, ac sacrilega sacrificia eiusmodi negotium peragitur. Quæ etiam omnia huius ætatis sagę pro more habent facere: Nam primùm rogari, sæpe etiam muneribus donari volunt. Tum Diuorum alicuius maiestate læsam, violatámque autumant: quem idcirco votiua ad eius fanum profectione donarijs, sacrificiisque nouendialibus placare conueniat. Nempe hoc eo redit, vt tu valetudinem redimas eius veneratione, muneratione que, qui illam primùm debilitauit Dæmonis: cuíque astutè speciosum illud diui nomen ideo illæ prætendunt, vt suam impietatem religionis aliqua simulatione tegant, atque inuoluant. Omninò inexcusabilis est ista curandę valetudinis, depellendorúmque morborum ratio: vel si quęuis prætexatur illi humani consilij imbecillitas, consequendæq; sanitatis cupiditas, & desiderium: Præcipua enim semper esse debet causa religionis, cuius sanctitas hîc apertè fœdatur, polluitur, violatur. At si tu veneficam, quam istiusmodi fascinationis non iniuria suspectam habes, minis insequare: verberibus etiam, si minus illam mouet minæ, accipias; volentem, nolentem eo adducas, vt fascinationem repercutiat: quæ hîc quæso blanditiæ? quæ imploratio, obtestatio, veneratióque esse potest? Si inde plus habet illa, quòd se contemptam, pulsatam ad opitulandum etiam ei qui læsit,

5. In l. Nullus de Malef. & Math.

 coactam

coactam doleat: quam gratia, voluptate, commodo aliquo auctam glorietur? Si eius Dæmon se quasi obtorto collo à noxa retractum, amissa præda in fugam versum, derisum, spretum, ac nihili pensum agnoscit? Qui furem persequitur, rémque sibi furto ablatam ab eo per vim aufert: quid admittit in quo furi gratiam vllam gratificatus esse videatur? Qui occupatam ab hoste arcem armis recuperat, eáque illum violēter deiicit: quid ei aliud relinquit, quàm vt dolens, pudénsque collectis si datur sarcinis aliò migret, séque possessione deturbatum meritò lugeat, ac conqueratur? Qui quoque captum, comprehensúmque aliquem tenet, si hunc è manibus dimittere cogitur, quòd forte is se succussu eripiat; minas spiret, ferrum intentet, aut vim aliquā aliam afferat: quid ex ea illi comprehensione superest præter elapsæ prædæ desiderium? Quid se indignum gessit, qui sic constrictum se inuito eo qui constrinxerat expediuit, atque in libertatem vindicauit? Atqui eam, quæ putatur à maleficis, morborum curationem non esse remedij alicuius efficacis adhibitionem: sed tantùm à vexatione, cui incumbunt, cessationem, liberationémque non dubitem cum Abdia Babiloniæ Episcopo asserere: vel ex eo maximè, quod momento, ac sæpe nulla facta medicina ea cōtingat, quæ à morbo ad sanitatem probabilis esse nequit transitio, ac decursio. Ergo si quis fidenter, atque intrepidè, vti hominem nullius malæ rei conscium, & Dei nixum præsidio decet, Satanam in malefica muliere adoriatur, vi, minísque cogat, vt ab iniuriā, ac maleficio temperet, lędere cesset, atque abstineat, corpore facessat (eiusmodi

modi enim morbum aliud nihil esse, quàm Dæmonis præsentiam credidit Iamblichus [36]) quid quæso facit ab Exorcistarum more alienũ, qui quoque energumenis cathenas inducunt, plagas infligunt, terrores inferunt? At, inquies, in hoc non est præcipua salutis fiducia, & præsidium, sed multo magis in efficacibus sacræ scripturæ verbis: quæ illi certa conceptione, statísque ceremoniis vsurpant. Et horum puto virtus, atque energia ex fide est in Deum per IESVM CHRISTVM: qua quoque abundare necesse est, qui sic audent omnibus formidabiles sagas iurgio, minis, verberibus adoriri. Nã aliter periculum sit, ne lacessitæ contrà insurgant, irámque suam, ac virus maiori licentia, & contentione in lacessentem euomant. Vtcumque res sit, si qui ita morborum liberationem à maleficis per cõtumeliam extorquent: non omnino culpa vacant, fortè quia illarum huic negotio operam, ministeriúmque vtrobique intercedere conuenit: quæ res, dicat aliquis, causam impietatis aliquam continere videtur: at certè talis ea est, vt expers dici debeat illius, quæ Deum hominibus adeò infensum reddit cum Dęmonibus pactionis, & commercij aliena ab omni mala mentis, nefaríique voti conscientia: deníque non illis pœnis obnoxia, quas leges tum diuinæ [37], tum humanæ [38]. in eos constituunt: qui ad Magos declinant, eos aduocant, consulunt, ac in re aliqua sibi adiutores constituunt.

Curationes

36. In lib. de Myst. Aegy. cap. Quando alia numina aliter agant atq; appareant.

37. Leuit. 19. & 20. Deut. 18.

38. l. nullus aruspex & l. nemo de malef. & Math.

Curationes. Dæmonum velo semper aliquo religionis obtendi: sæpe etiam viri, qui rerum potiatur ascita in speciem ope, ac ministerio perfici; quo scilicet eis maior accedat authoritas. Verùm inter hæc Dæmones nonnunquam suam turpitudinem prodere, dum obscœna etiam fœdáque adhiberi volunt.

CAP. IIII.

ASTUTÈ Satanas vires religionis ad sortilegium in speciem adhibet: tum vt homines, quorum mentes scit ad eius cultum esse procliuiores, in superstitionis errorem faciliùs inducat: tum vt prodigiosarum sanationum, quæ eius opera fiunt, suspicionem aliò à suis transferat: ne si eorum beneficio morbus leuatus videretur, idem & veneficio antè illatus existimaretur. Ergo in cœlitum aliquem ea noxa reiicienda est, qui forte violatum suum numen ira vindicandum censuerit:

Namque suæ ignescunt animis cœlestibus iræ.

Tum sequitur auerruncádas esse eiusmodi iras: sed, Deus bone, qua expiatione, ac procuratione? certè cuius etiam pudeat qui vanissimas religiones ab vltima antiquitate coluerunt. Quod etiam, quo magis miretur lector, vno, atque altero exemplo è penu nostra depromptæ hîc operæpretium duxi cõmonstrare. Fuit Nanceij intra annos decem venefica mulier (Thenotam nomine vocabant:) Ea cùm aliquando rogaretur laboranti morbo vicinæ cuidam medicinam facere (nam & ea causa vulgo adiri solebat: vti in Hispania quos seruatores appellant) à Diuo Fiacro morbum illum esse dixit: cui ob

id vouenda esset cùm donarijs profectio, quam ipsa si ita iuberent, lubenter susciperet. Conducta est mercede, vt hanc nauaret operam: Ægram transuerso decussatim lino cerato primùm dimensa est: tum linum in certum numerum complicauit, atque in sinum quasi fouendum imposuit: Deinde & noctem quæ proximè est insecuta totam ad ædium, in quibus decũbebat ægra, fores excubauit: ac primo diluculo se in viam dedit cum perpetuo silentio: Cùmque ad D Fiacrij fanum peruenisset, id ingressa linum succendit, eiúsque stillantibus ceris figuras ad aræ maioris gradus in crucem duxit: ac tandem se foras eiiciẽs ipsum fanum ter oberrauit: lino illo interim flammas edente crepitantes, & cœruleas.

1. Claudianus.

Lustralem sic triste facem, cui lumen odorum
Fulmine cæruleo, nigróque bitumine fumat,
Circum membra rotat doctus purganda sacerdos [1].

Iísque omnibus sic defuncta se in vrbem recepit. Ecce vt silentia, dimensiones, vigilias, murmura, figuras, ignes expiandis scilicet religionibus interponunt: Quæ certè imitatio est manifestissima ariolorum, quos pagana habuit antiquitas: Qui (vt inquit D Augustinus [2]) circa idolorum aras preces nefarias emittere, & funesta sacrificia afferre solebant: In hoc etiam longè intolerabilissima, quod sæpe admixtas habent sordes, illuuies, excrementa, aliáque multa: quibus nihil fingi potest ab ea puritate alienius, quàm in diuino cultu, ac cæremoniis adhiberi par est. Cuius etiam generis est quod sequitur de rustico Vogeso quodam, cui nomẽ fuit Desiderio Finácio [3]: Is Valentinum Valierium municipem

2. In lib. de nat Dam.

3. Sandeodati prid. Id. Iul. 1581.

ncipem suum, cum quo inimicitias pridem gerebat, impensius vlcisci cupiebat: nec adhuc tamen explendi animi vlla tuta satis, ac opportuna sese obtulerat occasio. Cōmodum igitur illi viam per sola loca habenti occurrit obscuro loco vmbræ instar, ac apprehensum de equo tanta vi deturbat, vt altero crure prorsus debilitaretur: Sed aliquanto pòst misertus hominem, vt quem satis diuturno mulctatum infortunio videret, ad eum ceu aliud agens accedit. Rogat vnde id illi accidisset mali: Causam prolixè edocetur, quam ipse multo melius sciebat: Tandem remedium pollicetur, & certum, & præsens, si dicto audiens esse vellet. Nihil non ea causa se facturum recipit rusticus, auidéque expectat quid se ille præstare velit: Præcipit igitur vt è nouē stabulis diuersis fimum equinum precariò cōquireret, quantum satis esset complendo socco, quo tum crus cùm labefactaretur erat indutum, cúmque sic confertum pro donario appenderet D. Benedicto: cuius celebre esset fanum in Berquel oppido Germaniæ: Sic enim futurum, vt eius anathematis arcana vi, ac potestate illi membrum recrearetur, ac conualesceret. Quod vt ab eo postea rescitum est, non idcirco suadebat, quasi id illi ad sanationem quicquam profuturum crederet: sed vt eo commento artem suam tegeret. Nam sortilegis mos est curationibus suis istiusmodi religionum expiationes prætexere: cùm nulla tamen religione tangantur, ac potius eam omnē despectui, ludibrióque habeant. Per quam etiam causam se olim apud Domitianum Imperatorem defendit Apollonius.[a]: cùm ei Magiæ crimē obiiceretur: ob

[a] Philost. lib. 8. c. 4. 3.

ſedatam ſcilicet, quæ Epheſios inuaſerat, peſtem: Ab Hercule enim ſe id beneficium precibus conſecutum fuiſſe dixit: atque adeò ob id templum ei ſub Auerſoris nomine fuiſſe dedicatum; nonnunquam & amoto, omni religionis fuco alia quædam, eáque perabſurda adhibent: quo ſcilicet homines magis, magiſque ludibrio habeant. Tale illud fuit, quod de Pherone quodam recitat Hero-
6. Lib. 11. dotus 5: Is ob impietaté(quod ſcilicet in Nili exundatione ſumptum ſpiculum in medios vortices contorſiſſet) fuerat excæcatus: rúrſúſque poſt vndecimum annum oraculo monitus, vt lotio mulieris, quæ ab vno tantùm viro compreſſa fuiſſet, oculos lauaret viſum recepit, quali ante orbitatem vtebatur: Nam quod in lotio muliebri collyrium ſatis potens eſſe queat reſtituendo oculorum lumini: aut quare eius erit magis efficax, quæ virum vnum, quàm quæ multos paſſa eſt? Machinæ, doli, fallaciæ, ac præſtigiæ ſunt meræ: quibus errores hominum aucupatur Satan, ſuum vt apud eos imperium propaget, ſtabiliat, ac cõfirmet. Siquidem is vnicus ſcopus eſt, in quem actiones omnes ſuas intendit, ac collimat. Ac quo plus ponderis, authori-
7. tatiſque habeant Reges, Imperatoréſque, ei nego-
In eius vita cap. 7. tio ſæpius interponit: quale de Pyrrho memorant: ſplene ſcilicet laborantibus mederi ſolitum fuiſſe,
7. lib. 20. ab excessu Aug. sub finem. poſtquam reſupinos dextro pede tetigiſſet. Tum de Veſpaſiano, cuius quoniam quæ celebratur in hanc ſententiam hiſtoria, multa obſeruatione di-
8. Ennead. 7. lib. III. gna continet, eam ex Suetonio 6, Tacito 7, Sabellico 8, aliiſque non infimæ claſſis ſcriptoribus integram hîc tranſcribere non pœnituit. Veſpaſianum

pro

pro tribunali ſedentem Alexandriæ, vbi ſtatos æſtiuis flatibus dies opperiebatur, duo è plebe viri adierunt opem ſibi orantes, à Serapide demonſtratam: hic oculis captus, ille debili manu: per quietem monitos ſe dicentes fore, vt cæco dies illuceſceret, ſi ipſius oculos ſputo Veſpaſianus inunxiſſet: alterq; firmior fieret, ſi calce contingeretur. Cùm vix fides rei eſſet, nec ea vllo modo ſucceſſura crederetur: ne experiri quidem à principio Veſpaſianus auſus eſt. Cæterùm amicis hortantibus, quòd diceret peracti remedij gloriam penès Cæſarem, irriti ludibrium penes miſeros fore: vtrumque pro concione tentauit. Nec defuit euentus, nam alteri manus ad vſum ſtatim verſa eſt: alteri clara reluxit dies. Verebatur ſcilicet Dæmon ille, quem ſub ſerapidis nomine colebat Ægyptus errorum mater: ne piorum Eccleſia recens ibi conſtituta ex vetuſto illo ſe exturbaret domicilio: prævidítque futurum, vt duo ægri vterque ſua eſſet defuncturus clade: ac proinde ambos impulit à Veſpaſiano opem implorare, vt cùm euentus ſecutus eſſet eius fauore, qui erat rerum potiturus, oraculi maieſtas augeretur: nec ex eo imperij faſtigio ad veræ lucis fulgorem animum intenderet. Memorant & ſimile quiddã de Adriano Imperatore Maximus Marius & Ælius Spartianus: mulierem ſcilicet quandam fuiſſe oculis diuinitus orbatam, quòd Imperatori morbi impatientia durius de ſe conſulenti neglexiſſet ex oraculi præcepto nuntiare, vt vitam perdere parceret: propediem enim eſſe ex ea valetudine emerſurum. Ac cùm denuò in inſomniis monita fuiſſet id facere: illata etiam de recuperando viſu ſpe, iam fa-

ctam ſuo periculo cautiorem ea prouincia ſedulò, ac diligenter eſſe defunctam: ſicque oculorum lucem de integro illi eſſe reſtitutam; poſtquam tamen illius Imperatoris genua ex eodem præcepto eſſet deoſculata. Nam hoc demum fabulæ condimentum eſt.

Multa eſſe quæ ſortilegi agnoſcunt ſibi afferre impedimentum: ne aliorum à ſe afflictam valetudinem, vel reſtituant, vel ſubleuent. Quæque ea ſint proprijs ad id rationibus, atque exemplis declaratur.

CAP. V.

VT eſt ſemper procliuis via ad damnum, atque iniuriam; ita ad beneficium, ac ſalutem nullas non habet difficultates, atque impedimenta: ſi de immittendo morbo, aut inferenda morte ſagis inceſſit libido, omnia ad id prona ſunt, atque opportuna, venenum multiplex, imprecatio, incantamenta, faſcinationes, atque ipſe qui nunquam vocatus deeſt malorum omnium architectus, atque adminiſter Dęmon: vbi hoc agitur, vt aut reſtituatur valetudo, aut vita conſeruetur: tum numquam deſunt, quæ contra capiantur cauſæ. Quod à ſacris, à Medico, aut alia re quapiam iam ſit mendicatum auxilium: Quod ab alio, quam à ſe morbus ſit allatus: Quod in vinculis conſtituti ſint ea facultate medendi, quæ ſibi erat anteà à Dæmone conceſſa, penitus deſtituti: Quod hac tantùm lege id illis liceat, ſi commutato beneficio, damno, atque iniuria maiore afficiant: quòd non ſint diſertis de ſanando verbis rogatæ. Atque id genus alia quibus nuſ-

nusquam non solent afferendis remedijs moras ac tergiuersationes interponere. Quę etiam ex ijs quę sequuntur exemplis licebit magis dignoscere. RosaGirardina [1] pro comperto recensuit non posse morbum tolli ab alio, quàm ab eo qui illius causam dedisset: Nec cuiquam licere, vt in messem alterius falcem suam immitteret. Ita ab eadem manu, & metuenda iniuria est, & expectandum beneficium. Dominica Euræa [2] ait non posse restitui sanitatem ei, cui semel est adempta; quin idem morbus sæpè etiam grauior in alium transferatur; atque ab ipsa veluti permutatione semper maius nascatur compendium. Item medendi vires à Dæmone acceptas statim euanescere, vbi sacerdos, aut Medicus ægro sanitatis ergô manus admouerunt. Alexia Drigæa [3] nûquam esse integrum, atque absolutum sanationis beneficium; sed morbi semper aliquid hærere, ac superesse. Catharina Balandręa [4] frustra aut sedationem, aut leuationem ægritudinis expectari ab ijs, qui sunt in sortilegij reatu: desisse enim esse in Dæmonis manu, per quem hæc possunt omnia. Cui consentiens est, quod dicit Nicolaus Morelius [5]: is cùm iam vinctus rogaretur, vt medicinam faceret puero Ioânis Chematij: quem non negabat à se in eum, quo tunc laborabat, morbum esse iniectum: respondit eius rei nullam amplius esse sibi relictam facultatem, quando ea qua se ipse induerat criminis confessione Dæmonem penitus à se ablegauerat: Et omnino carceris locum quo minus id fiat sua sanctitate aduersari. Neque enim cùm ipse scelerum sit vindex, sortilegijs quæ ad eam sanationem adhiberi oportebat, conuenire

1. *In agro Steuensi Non. Nou. 1586.*

2. *Charmesij. VI. Calen Dec. 1584.*

3. *Haracuriæ IIII. Id. Nou. 1586.*

4. *Ardemonsij III. Non. Dec. 1584.*

5. *Serræ XIIII. Cal. Feb. 1587.*

uenire posse. Quod & Damis sensisse videtur: cùm ex eo Tyanæum magistrum diuina natura fuisse præditum infert, quod crus pedica nullo negotio exoluisset: Neq; enim id, inquit, quod esset in vinculis, ac custodia, arte venefica præstare potuisset. Cathina Gillotia[6] rogata, quid causę esset, quòd Canassia Godefreda non conualuisset ex eo morbo, quo illam ipsa per veneficium antè debilitauerat: cùm tamen ei poma, pruna, aliáque id genus esculenta, quæ recuperandæ valetudini alijs administrare solebat, non semel sua manu præbuisset: respondit id ita factum, quod nullæ antè à Godefreda illa ad id adhibitę essent preces. Balial Basolus[7], & Coleta Piscatrix [8] nouum aliud impedimenti genus commemorant: Scilicet quòd se inscijs, atque inconsultis, qui eiusmodi valetudine tentabatur, vota Diuorum alicui nuncupasset, ac persoluisset: Hoc enim contemptu præuentos nihil amplius afferre posse, quod conferat ad laborantium salutem. Verùm id absquè suspicione non est affectati quæstus, aut gratiæ, quarum maximè rerum sunt cupidi, & amantes. Siquidem id sæpè satagunt, vt ipsi eam operam nauent, indéque quæstũ aliquem faciant, vel certè gratiam ineant: cùm sint vt plurimum mendici, vitámque eleemosynis tolerent. Porrò quæ modò intercedere obstacula dicebantur, ne possent sortilegi morbum à se allatum remouere ea consilio, & ratione non carent: Nã primùm temere nõ est, quod Dęmon eius operam ad medendum sibi esse necessariã fingit, qua anteà ad lædendum vsus est. Siquidem nemini dubium est; quin id solus, ac suopte (quod aiunt) Marte præstare possit:

6. Iluecuria VI. Nou. Mai. 1591.

7. Dõbasoli. ad Sannicolaũ. III. ac prid. Non. Mart. 1587.

8. Gerbeuillai Non. Martij. 1588.

re possit: sed hoc ideo facit, tum vt beneficium coarctet, ac coangustet magis, dum eius conferendi potestatem ad alterius transfert libidinem: tum vt suo pleniore demereatur obsequio, dum illis inuitis, ac inconsultis nihil eorum quorum authores fuerunt mutaturum se ostendit: neque enim in eo paruum sibi placent quod vident vitæ, necísque sibi in homines potestatem esse attributam: quódque vlciscendi nisi is quem ipsi statuerint finis, modúsque nullus aliùs sit futurus. Rursus quod nisi re integra, id est nec corpori à Medico, nec animæ à presbytero quæsita adhuc medicina negat se salutem afferre posse: hic quoque per fraudem, & malitiam fingitur aliquid: neutrum enim probabilem causam habet eum à tali sanationis officio remunerandi. Id igitur potius à zelotypia eius est, qui veretur ne eius beneficij gratiam extinguat, quæ præcessit curatio, cui fortè accepta referri possit sanitas: Tum cautio est maxima illis eam opinionem ingenerare, qui se fascino in morbum coniectos putant: non esse ad diuina aut humana remedia confugiendum, si velint conualescere: omnémque valetudinis spem iam tum certò deponendam esse, cùm ad illa vel sola mente, & cogitatione conuertitur. Et omnino semper causa aliqua subest ne suorum miserationi, si quę aliquando eos mouet, accédat atque indulgeat. Tertium quod prætexitur ei rei impedimentum est reatus, & in carcerem inclusio: Quod equidem verum non negauerim, si modò sontes in ea sunt conditione, vt admissorum confessione, ac poenitentia Dæmonem suum à se amouerint: tum enim fracto foedere, cuius legibus

constabat ea sanandi per alienos à natura modos potestas, certum est & ipsam prorsus elanguisse, atque euanuisse. Cuius rei longè maximam fidem facit, quod qui in eo sunt statu, nullam, etiamsi percupiant, incommodandi, nocendíque facultatem habeant: non ipsis quidē tortoribus, à quibus quæstionibus exercentur. Tum facto ipso sępè est comprobatum, si quando experiundæ eius rei gratia Iudices, vel solo nutu, aut voce illos manu sua misissent, auolasse statim, ac stupenda multa quasi postliminio in Dæmonis familiam regressos edidisse. Quod si peruicaci contumacia crimen suum denegare perstiterint: nec disertis adhuc verbis, vti mos est facere, qui resipuerunt Dæmoni societatem, amicitiámque renuntiauerint, vel potius eius imperium eiurauerint, iugúmque excusserint: crediderim equidem falsum esse quod sic autumant desiisse se quicquam amplius eius auspiciis posse: maximéque si hoc agitur, vt quem sanitati restituant. Nam & vincti, & in carcerem conditi ab eo sæpè inuisuntur, in spem libertatis eriguntur, consilio iuuantur, officio sustentantur. Et omnino tam fauentem, æquum, indulgentem, opitulantémque in omnibus habent, quàm vnquam anteà habuerunt: sic vt verisimile non sit denegaturum valetudinis curationem, si cuiquam illam postulent; ac adeò tutum sit postulare: Impediri autem vinculis ne adhibere possit, stultum sit dicere, cùm ipse non vinciatur, ac constringatur: sed, cuius ope nihil indiget, sortilegus. Et rei adeò salutari nemo sit Iudicum qui moram, impedimentúmque afferre cogitet, si id eius sit arbitrij. Nicolaæ Moreliæ 9 pater

9. Serræ XIIII Cal. Febr. 1587.

sortilegij

sortilegij reus causam in vinculis dicebat: Ex illius forte verbis in eius criminis suspicionem adducta est & filia: quam ob id apparitor, qui tum præsens erat, Iudici suadebat vt comprehendi iuberet. De hoc Dæmon Moreliam tum adhuc liberam facit certiorem: atque vt id damno aliquo in apparitorem vindicaret, adhortatur se eius rei prouinciam libenter suscepturum esse, si demandaret: Nec mora vt assensa est, aduolauit is ad apparitoris ædes, ac ibi nactus eius vxorem infanti ante focum mammas præbentem; eas puluere adeò virulento ceu transiens suffudit, vt inde exucca, expérsque lactis prorsus fieret. Cuius rei causam facilè suspicatus apparitor, Moreliam iam tum custodiæ traditá adit, ac placatam libo, & è milio iure condito rogat; vt, si quid ad hanc rem opis afferre posset id non grauatè faceret: vicissim curaturum se, ne quid illi ad tolerandam vitam deesset: tantisperdum maneret in vinculis, ac deinde foras se eiecit expectans, ecquid illa super ea re consilij caperet. Succedit confestim Dæmō, multâque cum illa iurgatus propter collatos cum apparitore sermones: tandem exorari se siuit eius vxori denuò vbera lacte, vel si vellet ad tædium distenderentur: Quod & non multo pòst clàm illato in ea puluere albo præstitit. Catharina Ocrearia [10] aliquando sua fide ampliata; ac denuò tum ex nouis suspicionibus, tum ex Serenissimi Principis nostri, quem præsens de toto hoc negotio haud dissimulanter commonefeceram, disertissimóque mandato ad vincula reuocata: cùm vni ex testibus quibus committebatur brachium, quod illi, antequam in carcerem reuocaretur, mala sua

10. Nancei an. 1584.

arcto perculisse, ac debilitasse ferebatur: manu violentius ceu irata comprehendisset, euenit magna omnium, qui tum aderant, admiratione: vt id momento sanitati restitueretur. Quódque captum, ac sine vllo officio plures ante menses fuerat: id statim vegetum ac ad pristinas, solitásque omnes functiones promptum, atque habile efficeretur. Et certè ei cum Magistello suo ad extremum bene conuenisse suspicio inde fuit maxima, quòd hunc sæpius à se ablegare monita id facere detrectasset, causans nihil esse necesse eiicere quem non antè admisisses. Extiterunt & aliæ quæ herbas, balnea, vnctiones, aliáque id genus præceperint, quæ ægris administrasse frustra non fuisset. Postremò & minuunt eiusmodi sanationis beneficium vel morbi perpetuæ reliquiæ: vel eius in alterum sæpè etiam cum grauiore dolore, ac cruciatibus translatio. Nempe hoc eo redit, quod iam sæpius dictum est: vt integram prædam nunquam sibi de manibus eripi patiatur Dæmon: sed delibatum ad minus quid superesse oportet, quod ei cedat in nauatæ operæ pretium, ac mercedem: Sic cùm alicui ex pacto ministerium suum, atque operas locat: quam etiam ob causam familiarem, atque assiduum vulgus vocat: hoc præcipuè in lege locationis cauet, vt aut certum sit tempus, intra quod domino alteri se ille attribuat, aut sibi ius sit in eum quæ velit pro libidine agere. Qua necessitate cùm patrem illius Germani, de quo ante in Mallotij [11] historia memini,
11. Cap. 9. lib. 1. præcisè obstrinxisset: nec is tamen in instante die, quo implenda erat conditio, reperiret in quem se tam lepido famulo exoneraret: nouissimè & coactus est
cum

cum filio vnico eam pestem, perniciémque communicaret, à quo repetendum pactum, ac de nouo ineundum fœdus fuit: sed breuior dies in eius conditione est dictus, ac constitutus: vt eo imminuto temporis spatio, ac deinceps alio, qui postremus se in illa retia, plagásque coniecisset ijs inuolutus periret, prædáque venatori fieret. Quod & ita Germano illi euenit. Nam cùm miser neminem nancisci potuisset, qui eum ab illa veluti statione, atque excubijs eximeret: ne ipsum quidem Mallotium, qui de ea re spem illi aliquam iniecerat, ad extremum cùm per Italiam vnà cum hero viam haberet, equo nec cespitante etiam vigilans prolapsus, atque extinctus momento est.

Quod extremum esse potest post exactam per omne scelus, impietatemque vitam mors propria accersita manu ad id Dæmones sedulò suos hortari, atque impellere maximè vbi illis indicij periculum imminere vident. Sed hoc tam crudele mentis consilium Deum sua benignitate, clementiáque sæpè confringere, ac contrà potius ad pœnitentiam salutarem eos adducere.

CAP. VI.

FAtentur omnes qui se in potestatem Dæmonis permiserút, adeò sibi esse apud eum inclementem, atque iniustam seruitutem: vt sæpè animum subeat eius iugum excutere, ac ad pristinam libertatem contendere: sed eum sedulò obstare, ne faciant sola ad id relicta illis via, si sibi ipsi manu sua vitam exhauriant. Ergo tum eius tyrannidis tędio,

tum ſcelerum conſcientia; ſæpè etiam metu grauioris ſupplicij; quod eius criminis manifeſtos indubitanter manet, mortem ſibi ipſi conſciſcunt: alij quidem ſuſpendio, alij vulnere, alij in fluuium vel puteum præcipitatione, alij alia aliqua via; quæ certè nunquam non eſt in procliui, quoties id ita facere in animum ſuum induxerunt. Imò tam ſubita, repentináque mors eius facinoris molitionem conſequitur, vt nullum ſatis promptum ab occurrentibus impedimentum cōtrà afferri poſſit: Adeò Dæmon, quem in hoc adniti certum eſt, rem totam vrget, atque approperat. Quod & omnino indubitatum facit ipſe vix credibilis patrandi eiuſmodi facinoris modus: Siquidem memini videre me ſontis cuiuſdam (ei Sedenario nomen fuit) cadauer, cui collum tantum religatum eſſet ad os in parietem non adeò tenaciter defixum tenui ex induſio faſciola putridò ſtamine intertexta, genibus in terram penè inflexis, ac deuolutis. At id ita poſitum tam commodè ſua anima defunctum fuerat, quàm ſi è trabe ſublimi canabea, validáque reſte innexum pependiſſet: ac carnifex aliquis haud ſegniter operi manus admouiſſet. Et plerique omnes, qui ſic vitam deſerunt, ſimili celeritate, ac facilitate pereunt. Non eſt tamen miſeris illis perpetuò idem, qui modò dictus eſt, vitæ exitus, calamitatúmque finis: ſed vt eſt diuini paſtoris ineffabilis benignitas, & clementia, abductas à lupo oues ſæpè ad ouile reuocat: denuóque cœleſti gramine paſcit, ac recreat. Hinc adeò eſt, quod multi ſimul ac in vincula ſunt coniecti admiſſorum confeſſiones non eouſque differunt, dum tormentis ab eis exprimantur

mantur:sed sponte & cum magna animi alacritate exponunt:læti, vt aiunt, sibi oblatam esse occasionem, qua possint leui miserrimæ vitæ dispendio tantam à se calamitatem æternum depellere. Ioanneta Gallæa [1] amplum de hoc documentum reliquit, cùm supplex à quæstore efflagitauit,ne meritas à se pœnas longiùs traheret:se enim eas æquissimo animo paratam dependere,vt eam impietatem quam summam in Deum admiserat citiùs posset expiare. Nicolæa Morelia [2] ab eo tempore, quo crimen suum Iudici retexit, non cessauit se beatam prædicare, quæ sic se vt anteà posset Deo asserere ab omni Dæmonis seruitute liberum:Iámq; triennium perpetuum hoc sibi in animo fuisse facere: sed non quiuisse,ne attentare quidem : adeò tenax est suę prædę archiplanus ille. Catharina Latomia [3] Marchensis non negabat, quin esset pro tantis suis flagitiis extremas pœnas merita,tum Iudicis etiam summam indignationem: si quis tamen gratiæ locus superesset,hoc solum sibi adiici postulabat, ne mors vlteriùs differretur, quo se quàm citissimè sistere posset pro eius Iudicis tribunali, in quo spem suam omnem positam habebat: Sibi enim vel grauissimo operi iam esse animam. Idatia Miremontana [4] obnixè Iudicem rogabat, vt se quàm citissimè morti addiceret: neque enim etiamsi vinculis absolueretur,liberum vnquam futurum, vt resipisceret, ac ad meliorem frugem se reciperet: quod Dæmoni fidem suam obstrinxisset: quam vti importunissimo creditori quin exolueret defugere non posset, quamdiu in vita maneret. Apollonia à Freissen [5] morte sibi gratius nihil contingere posse aiebat:

1. *Sandominici v. Id. Nou. 1586.*

2. *Serre, XIIII. Cal. Febr. 1587.*

3. *Haracuriæ III. Non. Febr. 1587.*

4. *Pranaij prid. Cal. Aug. 1588.*

5. *Fressenij v. Id. Aug 1589.*

aiebat, quo tandem sceleratissimæ suæ vitæ finem aliquem inueniret: Neque enim ab iniuria & maleficio quoad viueret temperare posse, quòd ad ea Dæmonem assiduum hortatorem haberet, cuius etiam mandatis, atque imperio nisi morte se exoluere nō posset. Crastinus igitur illi dies priusquam alius eas omnes miserias clauderet, viámque ad cœlestem patrem aperiret ac patefaceret. Antonia Mercatrix [6] nihil se iā æquè cupere, quàm vt citissimè viua in ignem ponatur: quòd id sit se etiam iudice pridem merita. Non desunt & qui se iterum sacramento initiali expiari postulent, rati se eá ratione in Christi familiam rursus cooptari posse. Ea de re memini me videre in Ioannæ Gransanctææ [7] percontationibus efflagitationes satis multas; sed quas pius Iudex meritò derisit, ac reiecit. Quæ enim (malum) insania est id postulare repeti quòd & omnes sciunt ab Ecclesia semper damnatum, ac prohibitum fuisse? Reperit tamen is error nostra etiam ætate suos defensores, quas merito confutatione dignos nemo adhuc quod sciam existimauit.

6. Emelinij III. Calē. Iun. 1591.

7. Condeij mense Iul. 1582.

Eiusdem argumenti cum superioribus alia quædam exempla.

CAP. VII.

Istius tam nefandi criminis summa sæpè in eo consistit, sicut superiore capite dictum est: vt postquam ætatem ferè omnem per tot impietates, ac scelera traduxerunt Sortilegi, quantulum illius superest, id per vim sibi sua manu præcidant, ac sceleratissimam vitam tandem interitu sempiter-

ne abrumpant: ſic vt quos viuos flagitijs, eos defunctos ſupplicijs Dæmon indeſinenter exerceat. Id adeò oſtendit quod ſequitur Deſiderij Finácij [1] Mandrenſis facinus: Eum forcipibus candentibus inurendum, ac deinde in ignem viuum dedendum Duumuirum Nanceianorum collegium, ob cumulatum parricidio ſortilegium grauiore ſententia pronuntiauerat. Id igitur ſiue per Dęmonem ſuum reſciuerat, quod alijs quibuſdam eueniſſe pòſt demonſtrabitur: ſiue ipſe tam horrendi ſceleris conſcientia præſagiebat, ſtatuit ſpontanea, ac voluntaria morte effugere. Ergo arreptum cultellum, quem fortè cuſtodia incautiùs in ciſta cum pane recondiderat, in fauces quantum potuit adegit, atque ita perijt. Et hoc atque ſuperiore anno memini plus minus quindecim in Lotharingia fuiſſe, qui ſic duriùs vitæ ſuæ conſuluerunt, vt ſe exemplo publico ſubducerent. Quorum ego obruere, quàm renouare memoriam ſatius eſſe duxi: ne horrore perfundantur legentium animi, ſi hîc tot nefandis, ac furialibus ſpectaculis ſcenam inſtructam habeant. Conuertam igitur, ac traducam orationem ad ea, quę exitus meliores habuerunt. Neque enim (quod ait quidam) ferit ſemper quodcumque minatur arcus: Nec ſemper eſt in manu Satanæ, vt homines violentia ſua quò vult impellat: Vt tentet, hoc permittitur; vt præcipitet, non ita. Hinc eſt quod non ipſe deſperabundos, vel in flumina abiicit inuitos, vel laqueis trabi annectit, vel cultris trucidat, ſed tantùm hortatur, vt id malè ſani exequantur: Iis autem omnibus ſæpè intercedit, qui imbecillitatem hominũ miſeretur Deus: modò hoc

1. Sandeodati prid. Id. Iul. 1581.

modò illud præsidium pro sua sapientia opponens: vti sequentibus exemplis magis fiet manifestum. Ioanna à Banno testatum spontanea confessione reliquit, nulla in re adeò importunum suasorem habuisse Dæmonem, quàm vt se aut in puteũ deiiceret, aut in profluentem mergeret, aut reste implicaret, aut omnino quauis alia ratione perderet. Dicique non posse, quàm in eo frequens esse cœperit; vbi præsensit illam iamiam comprehensione esse deuinciendam: vt qui videret bolum sibi è faucibus eripi: Ac ne post quidem ab incœpto destitisse, sed acrius, & maiori etiam studio, ac importunitate post ipsam comprehensionem vrsisse id vt perficeret: Quóque factum minus defenderet difficultatis excusatione, ostẽdisse in carceris obscuro angulo neglectam catenam, quam si vellet posset collo aptare, atque illa fauces sibi frangere. Eóque iam res processerat, vt placeret consilium: sed hoc ad consummationem defuisse, quod nihil sese offerret, vnde catena religaretur. Annæ Drigææ ² idẽ etiam persuadere conatus erat: Nam cùm flammarum quarum erat cruciatibus interficienda horrorem, simul & exempli, quod editura erat, dedecus atque infamiam ob oculos posuisset: tum facilè obtinebat, vt hæc morte voluntaria præuerteret: tum facilè obtinebat, vt hæc morte voluntaria præuerteret: sed contrà præsentis mali fuga, atque auersio quæ omnibus naturaliter inest, tum fortè salutis animæ certissima amissio, quæ à perditissimis quibusque etiam metuitur, animum in cõtrariam sententiam distrahebant. Ergo illud consilium constanter reiecit. Tale autem id erat, vt in carceris superiorem

2. Haracuria IIII. Id. Nouem. 1585.

 periorem

periorem fenestram sese extolleret, vnde paratum ostendebat precipitium. Desiderium Guerardum cum nullis ad eiusmodi facinus rationibus adducere posset: hoc etiam ad suasionis cumulum adiiecit futurum, si sic vim sibi afferret, vt euaderet in sibi similem Dæmonem, in cuius potestate futurum esset quæ vellet agere: sed ne hoc quidem illum labefactare, ac à sententia dimouere potuit. Siquidem tot eius anteà elusus dolis, consilia eius omnia suspecta habebat, in nulláque amplius morem ei gerere certum erat. Tum hæc illi nō placebat ἀπεγίωσις tam à Diuorum quæ prædicatur sorte aliena. Venez. XIII C. Nouem. 1581.

Valde pertinaces esse Dæmonum manus, nec facile iis eripi, quod semel corripuerunt: Inde esse, quòd non modò in vinculis, sed & in tormentis constitutos obnixè retineant: ne sua se confessione sortilegij cuius accusantur manifestos faciant: ac tandem admissorum pœnitentia ducti resipiscant: sed sæpè in nihilum illis eos conatus, atque obstacula Deo sic volente recidere.

CAP. VIII.

PArtam semel in homines potestatem adeò obstinatè tuetur, ac retinet Dæmon: vt ne constitutos quidem in vinculis, ac iam veluti in tutelam Iudicis receptos manu sua mittat, opéque destituat. Quod etsi omnibus, qui hæc tractant, ita palàm est, vt otiosus videri possit, si quis de hoc instituatur sermo: non pigebit tamen ad detegendas magis, magísque veteratoris illius artes, propria quædam in hanc sententiam ascribere. Ac primum vt

1. Blainuillæ. Calen. Mart. 1587. Quirinam Xallæam [1] statim ac in carcerem condita fuit, inuiserit, monuerítque non euasuram illinc, nisi quæstionum tormentis durissimè exagitatam, atque examinatam: ferret modo tacita exigui temporis dolores, certam post adesse libertatem: se interim vbi res postularet non defuturum. Atque vt is prædixerat, ita illi non multo pòst euenit: Nam dum in tormentis erat, ac validè ijs premebatur, ille se eius reticulo crinali submisit non cessans addere animum, ac spondere iamiam adesse cruciatuum finem. Ac si fortè eos paululum, vt intermitteret tortori Quæsitor innuebat, id ille præuertens ceu à se factum miseræ illi prænuntiabat. Sed cùm iam nullus esset dolorum modus, & amplius tolerari ne ab obfirmatissimo quidem possent: erumpēs illa, Amouete me hinc, ait, satis verborum hîc mihi meus dedit perfidus: en parata sum verum fateri: Ac sic à Dæmone quem disertis verbis prius abiurare iussa est libera ordine rem omnem ab eo, quo se illi addixerat, die recensuit. Anna Xallæa [2]

2. Blainuillæ v. Calend. Mart. 1587. non absimile huic factum, totidémque ferè verbis recitauit: nisi quod non crinibus, sed imis faucibus Dæmonem suum cùm torqueretur occlusum habuisse se dixit. Nimirum quo faciliùs locuturæ vocem inhiberet, si fortè per doloris impatientiam admissum fateri vrgeretur. Nec ea res suo indicio illos fefellerat, qui tum præsentes affuerant: Aduerterant enim tortæ fauces in eum tumorem excedere, vt mentum ipsum sua elatione propemodum adæquare viderentur: Tum adeò liuore decolorari, vt facilè intus angorem inesse maximum conijcerent. Eamdem Francisca Fellæa [3] necessitatem

3. Pangey v. Id. Noueb. 1584.

silentij

silentij sibi à Dæmone allatam memorauit:ac prætereà ita occlusas ad vocem Iudicis aures habuisse, cùm is primùm illam interrogaret, vt nihilò plus audiret,quá si is nihil omnino loqueretur:sed tandem superata incantatione,ac veritate à se tormentis expressa,non cessasse ab eo tempore Dæmonem de nece illi minas intendere:Rogare ob id ne se incomitatam relinquant: præsertim de nocte cuius solitudo maximè esset opportuna illius iniurijs. Anna Morelia [4],atque alij quidam aiunt, cùm in tormentis essent non constitisse propius ad ferendam opem,quàm extremis equuleis,vnde æquè locutoris vocem inhibebat, ac si auribus ipsis sese totum inseruisset.Certè dici nequit,vt semel conquisitam prędam mordicus retineat contra Iudicis artes, vel exquisitissimas. Quas etiam tam sæpè solet eludere,vt non pauci eo adnitente debitas scelerum pœnas sæpenumerò effugerint. Multi enim (inquit Iamblichus)[5] admoto igne non vtuntur,ignem videlicet repellente Deo intus afflante:vel si vtuntur non persentiunt,neque pungentia percipiunt, vel radentia, vel vlla tormenta. Equidem memini videre me qui semel, bísue è carcere pro insontibus dimissi, ac tertiùm comprehensi demum crimen suum faterentur; quo nihilominus ab initio tenebantur. Ex ijs vnus Franciscus Fellæus [6] nunc succurrit, qui cùm è capitis iudicio bis celata veritate, ac superatis tormentis emersisset: tertiò delatus, ac in noxa deprehensus, fetas quidem, sed graues sceleris pœnas confessus tandem dependit. Imò nec defuerunt, qui vim quæstionis perferrent inconfessi, ac cùm iam è reis essent eximendi, celatum

4. *Hadonuillæi. XIII. Calen. Decem.1581.*

5. *In libr. de myst.ægypt. ca.Miracula multa fiunt.*

6. *Pangeij XIIII.Cal. Ian.1587.*

eousque crimen suum detegerent. Eius rei fidem fecit annis superioribus Margareta Valtrina: quæ cùm horæ spatium integrum in carnificum acerrimis tormẽtis mansisset: nec ob id durius in se quicquam esset locuta: tandem iam dimittenda accersi voluit Iudicem, apud quem primùm obstinationis suæ precata veniam, à capite vti eam Dæmon insessasset, ac deinde per omnia flagitiorũ genera exercuisset, arcessiuit. Non est & illud memoratu indignum, quod Alexiæ Bellhoriæ 7. idem facere incipiẽti contigit stupentibus præ admiratione; qui tũ aderant omnibus. Cùm enim ad eiusmodi spõtaneam confessionẽ se accingeret, ac à Dominica oratione, vti mos est Christianis, auspicaretur, in murũ, quem post se habebat, auersa ruit tanto impetu, vt pro enecta iam multis tollenda videretur. Sed paulatim ad se rediens, ac deliquij causam rogata: Non videtis, inquit, sub lecto prostratum carnificem, qui me modò faucibus cõprehensam penè præfocauit? En etiam vt terrorem vultu minaciter obiicit, atque quantum potest inhibet, ne de se verbum vllum dicam! Nec me nunc quidem primùm à vero dehortari tentat; nam iam cùm torquerer, in aurem sinistram se pulicis instar intulit; monens sedulò linguam vt temperarem, nec vinci me sinerem exigui temporis non admodum vehementi dolore: sic veluti strenuus pugil non conquiescit, neque defatigatur, dum superest certandi copia, atque occasio: Nec prius vnquam destituit quos semel habuit obsequentes, quàm ipsi illi, ceu agni lupo, fuerint erepti: Quod etiam cùm præsentit, ac coniectat futurum: sæpe vel prauis consilijs, vt cùm ad suspendium,

7. Blainuillæ XVII. Cal. Febr. 1587.

pendium, spontaneámque mortem impellit: vel re, ac facto, vt cùm collum ipse obtorquet, verberibúsue necat; vel aliqua alia via, quæ exitium afferat (si non Deus auertit) anteuertit: quod proprijs, suísque exemplis alibi fusiùs est demonstratum. Aut si ne hoc quidem licet, at ingratum, iniucundúmque aliquid si potest facit: ne omnino innocuus abeat. Sic Catharina Latomia [8] Marchensis; etsi ea erat adhuc ætate quæ virum ferre non posset: bis tamen in carcere ab eo compressa est, illius odio, quod paratam videret crimen suum cōfiteri: ex quo etiam vitio parum abfuit, quin ea moreretur. Hîc mouent quæstionem, an pacti quo primum cum Dæmone conuenit sagas eo inuito pœnitere possit: an potius ea quoad viuant seruare necesse habeant. Et de hoc quidem, si sententiam dicat Iurisconsultus, pacta quæ turpem causam continent negabit esse seruanda. Sed nunc de iure non ambigitur: hoc modo quæritur [9], an quemadmodum more militari trāsfugis negatum est postliminium: ita & ijs qui semel à Deo ad humani generis hostem desciuerunt præclusus sit omnis aditus misericordiæ Dei: sic vt à partibus in quas semel transiuerunt, nunquam discedere liceat. Et hoc quidem qui affirmant inde esse dicunt: vel quòd pœnitentia, quam peccatorum remissionem præcedere oportet [10], nulla vnquam ducantur: inhibente scilicet illam Dæmone, quem omnium suarum actionum assiduum monitorem habent: vel si quæ animum subeat Iudæ proditoris persimillimū esse [11]: cui admissum quidem facinus displicuit; nihilominus tamen resipuit, ad Deúmq; est conuersus: sed potius desperatione vltima affectus, mor

8. Haracuria IIII. Non. Febr. 1587.

9. L. Item ei. Ex quibus. caus. maio.

10. Matth. cap. 3. vers. 2.

11. Matth. cap. 27. vers. 3.

ctus mortem damnatissimam sibi sua mânu quæsi-
12. siuit. Quod & sagæ, vt alibi dictum est [12], sæpè fa-
Libri huius cap. 6. ciunt. Et hoc quidem non sum exagitaturus Theo-
logorum rationibus: sed tantùm id quod de saga-
rum peruicacia, pertinaciáque ex earum quæ-
stionibus non paucis compertum habeo lectori
communicare. Et certè plerasque memini me audi-
re, quæ dicerent non semel incessisse se cupidinem
amoliendorum à se suorum Magistellorum: tum
quòd ab iis data sibi verba iam viderent: tum ma-
ximè, quòd eorum intolerabilis esset crudelitas, at-
que sæuitia: non quiuisse tamen se illis expedire:
quòd statim ac ea animum subiret cogitatio, adeſ-
sent coràm, atque id consilium verberibus etiam
animaduerterent. Ac si ne id quidem facerent: ta-
men ad irritum cecidisse, quæ ad eam rem adhibi-
ta essent, remedia omnia. Agathina Francisci Sar-
13. toris vxor [13], cùm eam tam duræ seruitutis tæde-
Hess. Puttelangij xii. Cal. Octo. 1590. ret; quod multi efficax ad id remedium esse, sed
impiè putant; eo ipsa tandem vti decreuit. Ergo in
Saruerden vicinum oppidum proficiscitur, iter co-
mitante Eua Albentis Vvon Kirchel filia, atque à
loci curione se iterum baptismo lustrari curat, ea
ipsa Eua proparentis in hoc faciente officium: Ni-
hilo magis tamen destitit nequam ille spiritus eam
pugnis, calcibúsque posteà impetere; sordibus vn-
diquaque obliso ore fœdere, ac quam potuit indi-
gnissimè habere. Non inculcabo quod villæ ad Io-
14. nam [14], puellulæ cuidam accidisse iam dixi: scilicet
Li. 1. c. 2. semel à sortilega matre malis artibus initiatam nul-
lis contra institutis tam sanctè informari potuisse:
quin in ea ius aliquod sibi perpetuò Dæmon retine-

ret, ac

ret,ac vendicaret. Nempe hæc vera pridem querela fuit; nunquam tam benè detersum mortarium reperiri,quin in eo contusarum herbarum odor aliquis supersit. Quod ego sic dictum non intelligo: quasi Chironium, quod aiũt,atque immedicabile vulnus id esse existimem: Nunquid enim qui cadit non adiiciet,vt resurgat [15]? Et qui auersus est non reuertetur? aut quis Dominum impediet,ne soluat compeditos, illuminet cæcos, vincula disrumpat? Sed hoc dico Sagas maximè,dum sui sunt arbitrij, id est nulla vrgentur disquisitione,custodia,equuleis, celatum quoad earum est hoc totum semper habere,mordicus tenere: Vt credam illis ab ea quę sic putatur carceris miseria: etsi ne id semper quidem,vt modò dictum est,necessarium prorsus Deo sic permittente, ac culpam earum expiante salutis esse initium. Quemadmodum ab infensissimo hoste aperta Pheræi Iasonis vomica,quam medici sanare non poterant, eum ab imminente, certáque morte vindicauit: vt hîc quod circumferunt nostrates prouerbium, si alibi vsquam verissimè possit prædicari per infortunium,ad fœlicitatem commodissimam sæpè viam aperiri. Cuius rei vel illud abundè magnum est argumentum, quod vno ore omnes sagæ dictitant, illum sibi miseris libertatis diem primum illuxisse, quo Iudex vim, terrorem, cruciatus admouisset: Rogare ideò vehementer ne se iudicio absoluerent,ac rursum tyranno illi in seruitutem traderent: Vnicum superesse remedium,si interea dum resipiscerent, admissorúmque pœniteret, citissimæ morti offerrentur. Alias quas iudicio prodidisset compertas, ac confessas sic mulcta-

15. Hierem. 8.

rent: Neque enim aliter finem ſceleribus, maleficiiſque ſuis facturas, vel ſi id maximè cupiant; adeò non ceſſat ſuis tantiſper Dæmon imminere, atque inſtare, dum ſunt à cuſtodia illa liberæ, nec adhuc in iuris ceu aſylo concluſæ, ac conſtitutæ: ſed hæc magis eſt vt Theologorum, quod iam diximus, iudicio relinquamus, hoc modò contenti recenſere quod ſic obſeruauimus.

Multa eſſe, quæ à noſtræ ætatis quæſitoribus contra ſortilegos, priuſquam eos tormentis adhibeant, vſurpari ſolent ad impediendas, quibus tormentorum vim eludere dicuntur, incantationes: ſed parum laudato more id fieri, quod ſit, vt eſt in prouerbio, clauum clauo extundere, malum malo depellere.

CAP. IX.

1. l. 1. §. in cauſa De Quæſt. D.
2. Inſtitut. orator. li. v. cap. 4.
3. Li. Hiſt. na. VII. ca. 23.
4. Lib. VIII. cap. 4.
5. Plutarch. in eius vita.
6. Idē in Laconicis apophthegm.

PLerique (aiunt Vlpianus [1], & Fabius [2]) ſic tormēta contemnunt, vt patientia facile mendacium faciat. Quod & de Leæna meretrice, Anaxarcho, Antiphila Cyrenenſi, aliiſque multis ſcriptum reliquerūt Plinius [3], & Valerius [4]: quotidianáque adeò experientia iam tritum, vulgatúmque eſt. Verùm cùm vel id à corporis duritia: vel ab animi obfirmatione, ſæpè proficiſci cōſtet: minus iam mirum, nouúmque videri debet: ſiquidem eo progredi poſſe humanam tolerantiam. Et Marius [5], qui inciſi cruris vehementiſſimos, diuturnóſque dolores tacitus tulit: & Lacon [6] puer, cui celata ſub veſte vulpecula nulla viſcerum laceratione, dilaniatione que, vel minimam doloris vocem exprimere potuit,

potuit, ſatis, ſupérque demonſtrant. At quod diſtorta, contenta, per vim adducta brachia, & quod de Mummolo præfecto ſub Chilperico refert Gregorius Turonenſis7. pòſt tergum è trabe reuincta: vel ad trocleas extenſa: ſubterfixi etiam ſudibus vngues nullo doloris ſenſu afficiãtur; ſomnúmque, qui niſi in quiete capi poteſt, contra ſępè concilient: hoc certè omnium fidem longè vincit, ac ſuperat. Et tamen res eſt ſic nota, ac perſpecta ijs, qui ſontes, maximéque ſortilegij delatos iſtiuſmodi tormentis exercent: vt in hoc præcipua cura incumbant, qua ratione artem arte deludant, clauum clauo extrudant. Ergo alijs cautio eſt, vt à lictoribus ſublimes de domo tollantur, ac abrepti à terra, Anthei inſtar, in carcerem deportentur. Quem morem in vſu pręſertim habent Germani, qui vaſtum regnum incolunt: ſimili puto ratione, qua Vogeſi noſtrates, præſertímque ruſtici nupturas, atque ad ſacra connubialia properantes virgines validiſſimorum duorum hominum implicatis, atque innexis brachijs in ipſo domus limine imponunt, atque ita ſedentes in ędem ſacram efferri curant: rati omnem carminibus, incantationibúſque, ſi quæ fortè ad impediendum matrimonium poſteà intercedant, ea re præcludi viam, atque aditum. Aliis hoc curæ eſt, vt detracta omni veſte tunica interiore induant, quam vno die neuerint, texerint ac conſuerint: Namque operoſum, & difficile eſſe conuenit, quod tantam difficultatem vincere, atque expugnare queat. Sunt & qui ab imis plantis pedum ad verticem capitis vſque depilatos, ac deraſos tormentis exhibeant: quòd Dæmonem in crinibus, ac

7. Li. vi. hiſt. Franco. c. 35.

pilis receptum habere credant. Quod iam olim Domitiani Imperatoris iussu in Apolloniū Thyanæum vsurpatum testatur Philostratus [8]: Nam & is sibi à crinibus visiones nasci non semel antè dixerat, ferrúmque ob id ijs admoueri valde metuebat. Et non ita pridem Alexia Gallæa Betuncuriana [9], cùm maximè cuperet maleficia sua quæstori palàm facere, nec tamen id posset per præsentem, vt aiebat, Dæmonem: rogauit sibi crines abscindi, ac in ignem poni. Quo facto cœpit statim omnia numerando percensere, quæ eius ductu atque auspicio admisisset. Sic fortè operum Dei vbique ęmulator improbus Dęmon hoc illius effingere voluit: quod de Sampsone in Bibliis legitur [10] comæ tonsuram illi interdictam fuisse oraculo, si vires sibi fato attributas incolumes, ac saluas habere vellet: quod earum sedes in capillitio esset cōstituta. Non desunt & qui iniecta in os frigida inde putent deturbari Dæmonem. Rosa Gerardina [11] fatetur hac vna re adductam se, vt verum fateretur, aliásque omnes premendi rationes se pro nihilo habuisse. Quod sequitur iam multorum opinionem sua experiētia obtinuit, eáque adeò quæ magni nominis principem hoc ipso anno Serræ, qui pagus in ditione est D. Ioannis à Lenuncuria testem, spectatorémque habuit. Quadrupedes constringuntur, ac in lacum frigida oppletum immerguntur; si incólumes enatant, pro manifestis: sin submerguntur, pro insontibus habentur. Quod etiam Desiderius Gandonius [12] inter alia, quæ affirmābat sortilegorum propria pro indubitato enarrauit. Qui mos à Saxonia [13] Occidentali, maximéque à Vvestphalia

ad

8. In Apollonij vita, cap. 3. Lib. VIII. & lib. VII. ca. 14.

9. Mirecuriæ VII. Id. Dec. 1583.

10. Iud. 16.

11. In agro Stiuensi Non. Nouem. 1586.

12. Salsuriæ ad Barisiū Non. Mart. 1588.

13. Lex prima const. tut. Neapol.

ad nos primùm perueniſſe creditur: Et anteà ij fortè illum acceperant ab Illyriis, ac Triballis. Nam & apud eos mulieres faſcinatrices fuiſſe, quæ ne veſte quidem degrauatæ mergi poſſent, refert ex Iſigono Plinius [14], Sprenger [15], & Inſtitoris aliud à ſe obſeruatum memorat: vt ſcilicet auerſæ ad quæſitorem rapiantur. Quæſitoris ſiquidem animum illas miſeratione occupare: imò potius faſcinare, ſi eum vel tantillum aſpectu præuertere queant. Non minus [16] quàm qui hominem videre prior occupat baſiliſcus, aut etiam lupus:

--*lupi Mærim videre priores* [17].

Quarum omnium rerum cauſam ſi quis ſtudioſius exquirat, non aliam puto probabiliorem reperiet, quàm quod Dæmon talibus experimentis occaſionem conſulto præbet: materiámque veluti ſubminiſtrat, qua homines ad tentandum Deum procliuiores efficiantur: dum ſcilicet ea omittunt, ac negligunt, quæ ad manum ſunt remedia aliena inſolentia, & quæ Dæmonem authorem, monitorémque potius habent ſectantur, ac probant [18]. Quæ longè maxima in illis eſt impietas: quámque Deus olim dipſadum venenatis morſibus in Iſraëlitas vindicandam cenſuit: idem niſi ab ea nobis temperamus in nos exemplum editurus Satanæ, qui ſerpens antiquus eſt [19], paratúmque ſemper habet, quo inficiat, venenum nos permittendo, ac condonando. At inquiet aliquis, iſto aquæ periculo, imo laminæ candétis, ignitorúmque vomerum, quod longè ſæuius eſt, olim vſos fuiſſe Chriſtianos teſtantur ſacri canones [20]: Et iam anteà Moſes potionem cum execratione, & deuotione ijs mulieri-

14. Hiſt. nat. lib. VII. ca. 2.
15. Tertia partis Quæſt. 15.
16. Plin. Hiſt. nat. lib. XXIX. cap. 4.
17. Virgil.
18. 1. ad Corint. 10. cap. verſ. 9. & Numer. 21.
19. Apocal. c. 12. ver. 9.
20. ca. Mennã. 2. q. 4.

bus dari iusserat, quæ stupri essent insimulatæ; quo
rei veritas, quę alioqui in occulto erat, mansura lucem
suam obtineret: Neque tamen quisquam eo
zelotypiæ sacrificio (sic enim vulgo appellabant)
tentatum fuisse Deum dixit: cùm id ex eius præce-
21. Lib. V. pto esset: vti in Numerorum libris [21] perhibetur.
Sed hoc eius ætatis proprium fuit exemplum duræ
ceruicis populo in adulterium; cuius tum frequen-
tissimæ erant occasiones, pro tempore id concessit
22. In lib. Quæst. Exod. Dominus, qui (vt inquit D. Augustinus [22]) nouit
quid quemque pati, ac ferre oporteat. Neque ta-
men nūc rectè in argumentum adduci potest, cùm
peregrina eiusmodi iudicia Christianis prohibita
23. Can. Ex tuarum de purg. ca. fi. de purg. vulgari d. can. Mennam. 2. q. 4. & can. consuluisti eo. sint, atque interdicta [23]. Euangelij siquidem diser-
tis verbis monemur occulta, incognitáque illi re-
linquere: qui solus nouit corda filiorū hominum,
nec ea aliter rimari, atque indagare, quàm iudicio-
rum ordo postulat: voluntaria scilicet, aut expressa
à reis confessione, testiúmq; non iure refutatorum
manifestis, ac indubitatis elogijs: Nemo enim (in-
quit D. Augustinus [24]) qui quod rationabili consi-
24. Lib. 1. Quæst. Genes. qu. 26. lio fiat habet, Deum suum tentare debet. Facessant
igitur è nobis istæ inquisitiones illegitimæ, illici-
tæ, ac damnatæ, ne meritò audiamus, quod olim à
Pharisæis Christo per summam iniuriā obiectum
est: Nos scilicet nō eiicere Dæmonia, nisi per Beel-
25. Matth. c. 4. vers. 24. zebub principem Dæmoniorum [25]: aut quod Eu-
sebius ad Hieroclem scribens de quodam loquitur
δαίμονα: ἀπελαύνει ἄλλον ἄλλῳ δαίμονι, nos itidem illis arti-
bus, quas in sortilegis damnamus, accusamus, ac re-
prehendimus: ipsos tamen aggredi, tentare, ac ad
pœnam, suppliciúmq; rapere: Et quod facti indi-
gnitatem

gnitatem etiam auget legis, iudiciorúmque ſpecie abumbrare: authoritate defendere, atque adeò poſteritati in exemplum, documentúmque relinquere. Nam certè more hominum euenit, vt qui in eorum animos publicè inuaſit error, hunc poſteriores mordicus teneant, ac, quod loquuntur iuris doctores, pro veritate habeant. Recti apud nos locum tenet error (inquit Seneca [26]) vbi publicus factus eſt. *26. Epiſt. lib. 22. Epiſt. 124.*

Futurorum ſcientiam Dei eſſe propriam: ſi qua porrò Dæmones præditi eſſe videntur, vel præſenſionem tantùm eſſe, & coniecturam ex præteritorum ſagaci inductione: vel eorum, quæ ipſi aliquando conſtituerunt facere, prædictionem affectatam: vel denique eorum, quæ è longinquis, variíſque regionibus maxima celeritate conquiſiuerunt, præoccupatam nuntiationem.

CAP. X.

PEnes vnum Deum eſſe rerũ futurarum cognitionem, ac prouidentiam loquuntur omnes, qui pietatem aliquã colunt, ac retinent [1]. Et Chriſtus [2] id ſe ſuos ambitioſius de inſtaurandi regni Iſraëlitici tempore quæſtionem afferẽtes coërcuit; inquiens non eſſe illorum ſcire tempora, quæ pater in ſua poteſtate poſuiſſet. ὔτε γὰρ (inquiebat Socrates [3]) χαρίζεσθαι θεοῖς ἂν ἡγεῖτο τὸν ζητοῦντα ἃ ἐκεῖνοι σαφηνίσαι οὐκ ἐβουλήθησαν. Pindarus quoque etſi ea vixit ætate, quæ mortalium menſes prauis Dæmonum erroribus adhuc implicatas habebat: cæcam tamen futurorum ſcientiam apud homines eſſe dixit, ad eáque ſolam diuini luminis perſpicacitatem, atque acumen

1. D. Io. Chriſoſto. homel. 18. in Ioan. Iſaiæ. 41. Daniel. 2.

2. Act. Apoſt. cap. 1.

3. Xenophon. lib. 4. de dict. & fact. Socra.

men penetrare posse idem sentit Pacuuius 4.
Si qui (inquit) *quæ euentura sunt præuideant,*
Æquiparent Ioui.

Apollonius Tyanæus 5, qui nihil eorum, quæ scire possent homines, ignorare se professus est; diuinandi tamen artem omnem, humanæ naturæ metas excedere, & vtrum quispiam verè ipsam nosset, se nescire dixit: Imò etiam 6 se perhorrescere, tanquam de Diis malè sentientes, qui quæ Deorum sunt sese prænoscere audent asserere. Iulianus quoque cognomento Apostata: quamuis (inquit Ammianus 7) præsagiorum sciscitationi esset deditissimus: futurarum tamen rerum euentus superas potestates solas prædicere posse. Et tamen oppleuit hæc opinio non tantùm Ethnicos, quorũ Dij sunt Dæmonia: sed & Christianos, qui in vero Deo πρόγνωσιν, καὶ προαίσθησιν agnoscunt, vaticinijs, ostentis, oraculis, somnijs, ac diuinationibus futura præsentiri posse: Dæmonibúsque, qui ijs vulgo præesse creduntur, fatidicam vim inesse, quæ rarò coniectura aberraret. Diserta est (inquiunt qui has tuẽtur partes) in eam sentẽtiam D. Basilij oratio 8; Dæmones plerunque futura prædicere. Item D. Augustini 9 eos multo antè cognita prænũtiare, quàm eueniant: vti aliquando Serapis fecit, qui sui simulachrum intra certum tempus euertendum, omnémque de cætero sui cultum, ac religionem cum detestatione abolendam prædixit. Et Pythonissæ Dæmõ Samuëlis assimulata persona Sauli nunciauit futurum postridie vt regnum, liberósque vnà cum vita amitteret 10. Cimoni canis 11; id est Dæmon canina specie, ac forma conspicuus, humana voce

4. Apud. Gellium Noct. Atti. lib. 14. ca. 1.
5. Apud. Philostr. lib. 3. c. 13.
6. In oratione quam ad Domitianum habuit.
7. Rerum gesta. lib. 25.
8. In cap. 8. Esaiæ.
9. cap. 3. lib. de diuinat. Dæm.
10. 1. Reg. 28.
11. Plutarch. in Cimone.

voce inter latratus loquutus certissimum præsignificauit interitum: Dæmon alius habitu iuuenis flaua cæsarie apparentis Iuliano [12], de quo proximè mentio habita est: prædixit illi in Phrygia moriendum esse; quod & non multo pòst euenit. Alia itidem, si ad recentiora deueniendum est, Guntchramnmũ [13] Aureliæ, ac Burgundionum regem certiorem fecit non modò anni ac diei, verùm etiam horæ, qua Charibertus, è viuis esset abiturus. Et nunc nuper Ianæ Nicolai Michaëlis [14] vxori quatriduo, antequam in vincula coniiceretur, caussam veneficij dictura à Magistello suo id ita sibi euenturum certò admonita est: abundántque omnino tum veterum, tum recentiorum historiæ istiusmodi exemplis, in quibus Dæmonum prædicta; re atque euentis comprobata, confirmatáque reperiuntur. Quid ergo? nósne in eas angustias istis argumentis, atque exemplis coniici patiemur: vt concedamus Deum nequissimæ omnium, quas vnquã condidit, naturæ id communicare, quod eius in rerum humanarum dispensatione prouidentiam præcipuè ostendit, ac demonstrat? Minimè verò: sed quemadmodum cæterarum, quæ in Deo elucent virtutum vbique æmulator, atque adumbrator est Diabolus: ita & hic strenuè, si vsquam vires suas effundit, atque explicat: quòd nulla adeò re magis capiantur homines, quàm eorum, quæ impendent, siue bona, siue mala sint, anticipata, ac præcepta cognitione: Tum facilis, & expedita est illi ad hæc omnia natura. Primùm ab vltima antiquitate vnde incœpit rerum omnium memoria: quarum (vt inquit D. Basilius) comparatione, ac

12. Zonara Annal. tomo. 3.

13. Aimonius Monach. de gest. Franc. lib. III. c. 22 & Greg. Turo. lib. V. ca. 14.

14. In agro Stiuensi. IIII. Non. Iun. 1590.

collatione futuras coniectura nos etiam sæpè asse-quimur Prætereà sensus quo præditus est acumen, & subtilitas: motus quo fertur pernicitas, ac velocitas: Et ipsa in mutandis, variandísque rebus prompta facilitas. Siquidem eum morbos immittere, aërem ipsum vitiare, ac corrumpere, homines in suam sententiam illicere; nouas rebus facies inducere multáque alia, vel ad prodigium facere posse author est idem D. Augustinus: ad eorum, quæ iam extant maturam renuntiationem: vel quæ impendent, ac vétura sunt occupatam prædictionem pronum iter, facilémque viam illi expediunt. Vitæ diuturnitas primis hominibus otium fecisse dicitur obseruandarum rerum: vnde manauit Astronomia, per quam regnorum euersiones, prælia, fructuum prouentus, morbi, atque ijs similia prænosci creduntur. Quid igitur mirum, si, qui post conditum orbem perpetuam, integram, omnísque adeò somni expertem ætatem traduxerunt, Dæmones aliquam sibi recordatione adeò vegeta, ác ratiocinatione libera facultatem coniectandi comparauerunt? Medici impendentes morbos ex ciborum satietate, & fastidio, membrorum lassitudine, nocturna inquiete, aliísque prognosticis præsagiũt: eorumdem, vbi incesserunt, vel pertinaciam, vel curationem ex sudoribus, deiectionibus, multísq; id genus signis κρισίμοις augurantur. Et hęc non multo confidentius, certiúsque iudicabunt Dæmones: quibus interiores, ac reconditiores quæque naturæ latebræ magis patent, quàm dies ipse mortalibus appetente meridie. Exterarum gentium res gestæ per equos dispositos, aliáque viarum compendia ad

dia ad potentiorum aures tã citò sæpè perueniunt, vt incredibilis tenuioribus videri possit tanta celeritas: nisi eius fidem pridem confirmasset experientia. Et iam dubitamus fateri illa, quæ in remotis procul oris, ac regionibus eueniũt, eo ferè quo fiunt momento renuntiari à Dæmonibus posse: quæ deinde homines pro sensus sui tarditate mirentur, ac tanquam prognostica arripiant. Nam certè illos minimo temporis spatio maxima locorum interualla transcurrere posse, alibi proprijs ad eam rem exemplis sic est demonstratum: vt nihil nunc sit necesse idem dolium voluere. Quamquam si quis quicquam prætereà desideret, huic abunde satisfacere debeant, quæ tum Græci, tum Latini authores in eam sententiam meminerunt: Castorem, & Pollucem Romæ Latinorum stragem eo ipso die nuntiasse, quo in agro Tusculano est edita: Et Locrensium [15] in Crotoniatas ad Sacram fluuium victoriam Lacedęmonem Corinthum, atque Athenas, simul atque parta fuit, esse perlatam. Apollonium, cùm in Ægypto esset, nouisse tamen quæ Romæ fiebant in exercitu contra Vitellium Imperatorem. Rursus [16] cùm Ephesi meridie disputaret, ac id temporis Domitianus Romæ occideretur, rem totam quasi pręsentem, atque ante oculos positam multis particulatim narrauisse: Et atauorum nostrorum memoria Ludouico Galliarum regi eius nominis Vndecimo pro certo nuntiatum, vti Carolus Dux Burgundiæ cum vniuerso exercitu ad hanc vrbem cæsus deletúsque esset. Licèt enim nõ minus decem dierũm itinere abesset, tamen pòst compertum est ea ipsa hora ad internecionem

15. Iustin. lib. 20.

16. Volaterra. Anthro. lib. 13.

cæsum Burgundionum, qua illi id nuntiatum fuerat: vt alia tam multa omittam, quę passim superiorum temporum res gestas legentibus occurrunt. Hæc igitur coniecturis, obseruationibus, occupatione rumoris, viæ acceleratione, aliisque alieníoribus modis tota nititur rerum futurarum præsignificatio: Non inest certa, constans, indubitata, stabilis, firma, atque perpetua: qualem in vno Deo (cui aliud nisi præsens tempus nullum est) fas est agnoscere. Porrò adeò obnixè hæc fiunt à Dæmone, vel vt inde admirationem, beneuolentiámque apud suos conciliet: vel vt aduersus defectionem præmonitos, atque obfirmatos habeat, vbi scilicet ex vinculis de se respondere coguntur. Nam certè plerique omnes, qui in ea sorte, ac conditione fuerunt, id ita sibi euenisse recensuerunt. Ianæ Gerardinæ [17], cùm illi ceu indignabundus in carcere vitam detraxisset, ac capillos disiecisset, nuntiauit futurum, vt postridie ad quæstionem, ac cruciatum abriperetur. Idem fecit Francisco Fellæo [18], cùm se in coruum effinxisset, atque ea forma illi in carcere apparuisset. Tum etiam Annæ Moreliæ [19]: cui præterea grauiter est interminatus, ne se, consciósue iudicio proderet. Alexiæ Belhoriæ [20] pridie eius diei, quo erat torquenda, significauit adesse ex vrbe carnificem, qui illam quidem indignissimè esset accepturus: sed caueret, ne dum se exigui temporis cruciatibus vult exemptam, in sæuissimum, certissimúmque supplicium incurreret. Ac ne hoc quidem sic inultum laturam: se enim præterea grauissimè in illam linguæ hanc leuitatem, facilitatémque vindicaturum. Ioannes Rotarius [21]: cùm eius

17. Pangeij XI. Cal. Dec. 1584.

18. Ibidem XIIII. Cal. Ian. 1594

19. Hadonuille III. Cal. Dec. 1581.

20 Blainuillæ ad equas XIII. Cal. Ian. 1587.

21. Huccuriæ mēse Sept. 1586.

eius diei summa luce, quo die erat vltimo supplicio afficiendus, à custodia de more inuiseretur, ac rogaretur ecquid animi haberet: Satis equidem pro tempore, respondit ille, sed si quid adhuc cupis de me promereri, id age properè: nam hodie postremum me vides. Ac cùm custodia, vt hunc illi metum adimeret, nihildum se intellexisse diceret, quin integra, saluáque deberent illi esse omnia. Næ tu, infit ille, incassum verba mihi dare conaris, qui rem omnem à Magistello meo hac nocte didicerim: simúlque ea, quasi præsens omnibus affuisset, prolixè recensuit. Eadémque ipsa, cùm aliquot post horas capitaliter damnandus ad subsellia cōsisteret, iudicibus suis enarrauit: Hoc etiam adiiciens Magistellum illum suum superiori nocte non desiisse secum versari, adeò pusillo corpore: vt à solo digitos octo vix extare videretur: talem Tagetem, quem haud dubiè Dæmonem aliquem fuisse credi par est, cùm in agro Tarquiniensi terra araretur, & sulcus altius esset impressus, de repente apparuisse refert Cicero 22: Nihilominúsque gladio tam oblongo succinctum fuisse, quàm si vir esset athletico aliquo habitu præditus.

22. Lib. II. De diuinatio.

Quod dictum est Dæmones suis adesse, etiam inter ipsos Iudicum consessus; nemini mirum videri debere, cùm & in interioribus sacrarijs, locisque adeò præsentis Dei maiestate venerabilibus aliquando interfuisse reperiantur. Tum obiter recitata de ea re memorabilis historia: Et disputata quæstio, an possint Dæmones se ijs tantùm, quibus videtur, alijs etiam multis præsentibus, conspiciendos præbere.

CAP. XI.

NVlla adeò sancta atque augusta loci cuiusquam religio est, quam Dæmon violare non tentet: ita audax, & temerarius perrumpit omnia, dum prædam suam sectatur, mortalibúsque insidias instruit: In templorum sacratioribus adytis, in concionibus sacris, in Anachoritarum cellis, in eorum qui mundum eiurauerunt sodalitijs, & frequens, & assiduus: vti quæ eius ductu, auspicióque ibi patrantur facinora satis indicant. Imò & ausum se inferre ei, quem olim suorum Deus celebrabat, conuentui testatur Iobi [1] historia: vt iam mirum videri non debeat, si in ipso iuris sacrario inter medios iudicum consessus cum suis consistere, ac veluti vadimonium obire audeat. Et ea quidem, priusquam forum, iudiciáque attingerem, sæpè audiueram contigisse: nihilque magis me afficiebant, quàm quos nutrices vagientibus infantibus de lemurum, laruarúmque occursationibus terrores afferre solent: Nunc postquam præsens attentiùs obseruaui omnia, éxque manifestissimis argumentis rem totam certiùs cognoui, iam factus confirmatior

1. Cap. 1.

matior, haud dubitaui eam quoque alijs prodere: nihil me tamen iniquiorem, si non credant, habituris, quàm habere eos voluissem, qui mihi inexperto olim talia narrabant. Ex multis igitur vnum fide mea lector tibi exponam, qui id dum quæsitoris officio fungor ipse oculis meis viderim. Veneficam quamdam (ei Asinariæ nomen vulgus ab Asinario marito fecerat) sic premebam dictis testium, vt iam effugio, aut tergiuersationi locus nullus ei relinqueretur. Itaque se ob id comparauerat, vt admissa omnia sua velle patefacere videretur, cùm illi in vultu color subitò immutari, oculi in aduersum carceris angulum cum stupore defigi: oratio, mens denique ipsa cœpit excidere. Rogo ecquis ipsam morbus adeò repente inuasisset? Respondet ex illius anguli superiore parte videre se Magistellum suum manus sibi ferociter ostentantem, quales habent cancri bifurcas, ac dentatas: iámque inuolaturo similem apparere. Eo oculos conuerto: Pergit illa obnixè intento etiam digito demonstrare: Nihil aduerto: Iubeo tamen præsenti esse animo: multa & securè, & confidenter in Magistelli illius contemptum, fastidiúmque præfatus. Ex eo igitur timore iam se collegerat, ac pergebat de se narrare, quę antè occœperat: cùm denuò ex alio angulo prominentem illum enormiter aduertit, mutata iam persona: vti qui scenæ alicui seruiunt; ac rectis cornibus instructa fronte, quasi eam illicò ijs esset impetiturus: sed rursum derisus ac etiam conuitijs proscissus abiit: nec ab ea deinceps visus est: vt ipsa iamiam ad rogum profectura declarauit. Idem Vici Mediomatricum non multis antè annis

contigisse

contigisse audiueram. Et hîc quidem sese offert quæstio sua quoque digna agitatione. Cuiquámne cæteris, qui sunt etiam præsentes, nihil aduertentibus Dæmones se videndos præbere possint? Nam certè nec ego tum, cùm Asinaria illa Magistellum suum adeò obnixè conspiciendum mihi demonstrabat, quicquam ipse vel intentissimus vidi: Et extitit adhuc nemo quod audiuerim me in hoc perspicacior, quantumcumque oculorũ aciem ipse intenderit. Quæ res aut affectatum in sagis mandacium arguit, fortè gestiẽtibus ex eo quęstoribus suis metum aliquem, vt est sæpè illarum malitia, iniicere: aut in Dæmonibus facultatem, vti dictum est, quibus velint sese ostendendi, cæteris quaquauersum adsint nihil quicquam cernentibus. Illud neutiquam mihi persuadere possum; qui intellexerim, imò viderim ipse sic eo casu commoueri, ac percelli sagas, vt anima illas iamiam defectura videretur: Tantus in verbis stupor, in vultu horror, in toto deniq; corpore tremor inerat. Quorum certè illæ nihil tam bellè fingere poterant, quin facilè fucus appareret: vt hîc omittam dicere quàm omni asseueratione id perstiterint affirmare inter ipsas flammas, ac carnificum manus. Hoc magis crediderim præstigias esse Dæmonum, quibus eorum tantùm, quorum velint aspectum perstringant, cæterorum liberum, atque inoffensum relinquant. Nam si, quemadmodum Opticis placet, ita mouetur sensus oculorum, vti aër, qui intermedius est, vel luce, vel tenebris, quam illis τεχνίτην esse dicunt afficitur: vtrumque autẽ Dæmonibus promptum est pro libidine variare ? si quidem iis à Deo

a. *Ad. Ephes. ca. 2. ver. 2.*

aëris

aëris potestas est attributa; iam dubium nemini esse debet, quin quoque se videndi, aut non videndi, quibus velint, copiam facere possint: Nam & quod stupendum magis est: hoc præterea efficiunt (inquit Lactantius 3) vt quæ non sunt, sic tamen quasi sint conspicienda hominibus exhibeant. Quam ob causam non inepte quidam 4 illos oculorum appellauit ludibria: Et puto inde incœpisse de Gygis annulo, Orci galea, ac virgula diuina fabulas; quas tam sæpe boni etiam authores vsurpauerunt: Imò & omnes omnino rationes, quas Albæ, vt vocát, Magiæ magistri in eum vsum à natura se mutuari profitentur: Quale illud est, quod Plinius 5 ex Democriti sententia refert, de pede Chamæleontis sinistro: qui si in furno vnà cum Chamæleonte herba torreatur, ac in pastillos cõficiatur, gestanti hoc sit præstiturus, ne à quoquam conspici possit. Nam quod Gellius 6 hoc reprehendit, & deridiculam vanitatem appellat, vix in eo excusari potest: quin derideatur ipse, qui ignorauerit Dæmones, corúmque sectatores hunc morem semper tenuisse in suis præstigijs, atque incantationibus; vt ijs externum quid, ac quod visum feriret ad deludendos homines obtenderent. Tum nemini fraudi esse debet, si quid forte insolentius scribit, modò grauem aliquem laudet authorem: qualem certè pluribus in locis fuisse Democritum ait Cicero 7: Et plus etiam puto in eum superiora illa rectè admodum conuenire, qui non alienus fuisse feratur ab eiusmodi reconditarum artium cultu, ac studio. Nam & tantum (ait idem Cicero 8) extorum inspectioni tribuere solitus est, vt ex solo eorum

3. Lib. 11. de origi error. ca. 15.

4. Plato lib. 2. de rep. Lucian. in votis. Cice. lib. offic. 3. Homer. Iliad. v. Zenodotus Aristop. ἐν ἀχαρνεῦσιν

5. lib. 28. cap. 8.

6. lib. 16. noct. ca. 12.

7. lib. 1. de nat. Deor.

8. De diuinat. lib. 2.

habitu ac colore rerum, quas terra procreat, vbertatem tenuitatémue aëris, qui nos ambit, salubritatem, aut pestilentiam significare existimauerit! Imò nutauerit in ipsa Deorum natura, quæ prima, præcipuáque est apud Dæmones sortilegis schola, ac disciplina: Tum illud nequaquàm affirmat Plinius quasi certum, atque indubitatum: sed magis ostendit se pro fabula, ac mendacio habere istis addubitandi verbis; *Si credimus*. Vtut res sit, eò nos quotidiana ducit experientia, & confirmant quæ scriptis amplissimis tradunt plerique authores: Dæmones, cùm se in corpus aliquod induunt, sui tamen videndi copiam in quantumuis magna hominum frequentia ijs tantùm, quibus velint, facere. A Catoptromáteia[9] ac Gastromanteia, id est diuinationibus, quæ fiunt per inspectum quid à puero ad id ex artium illarum præceptis adhibito: vel in aquæ ventricosa amphora: vel in obiecto speculo, vti Didium Iulianum aliquando fecisse scribit Spartianus[10]: Nónne solus is puer illo etiam, qui sortes mouet, ac fatigat, nihil quicuqam vidente apertissimè cernit, designat, enuntiátque omnia? Contrà verò ἀγύρται, ac circumforanei impostores nónne in frequenti hominum corona multa ostentant, quæ astantium quisque certò se videre putat, cùm illis nihil quicquam tale appareat? Circulatorem equestrem (inquit quidam apud Apuleium[11]) inspexi spatam præcutam mucrone infesto deuorare: Illabebatur ferrum in eius fauces, quantum putabant, qui oculos in eum intentissimè etiam defixerant: At non id credebat ipse, qui sic aliis credendum exhibebat: sed ferrum sciebat se in manibus suis

9. Volater. philolog. lib. 30. c. de diuinatione.

10. In eius vita.

11. Lib. de Asin. aur.

bus ſuis continere, nec alio quoquã eſſe dilapſum: Id quidem multi fieri putant agilitate, dexteritatéque manuum, qua facilè, vel minus intentis, vel locorum aliqua intercapedine diſtantibus imponitur. Sed ſæpè niſi Dæmonum artificio illud effici non poſſe alibi oſtẽdimus: maximéque ſi quid fit à naturalium ſenſuum fide alienius. Quale eſt illud, quod antè diximus, de Germano, qui integrũ fœni plauſtrum vnà cum auriga, atque equis viſus eſt deglutire. Quod certè niſi cum inſigni ſenſuum corruptela, ac deprauatione fieri non potuit. Plato [12] γοητεύειν, id eſt ſtupore, ac maleficio afficere, ſtuporéque affectum decipere dixit (vti Budæus in commentariis linguæ Græcæ interpretatur) noſtri (*engigner*) quaſi ingenioſè, ac ſolerter imponere. Nam quemadmodum lumen lucernæ, vel lucẽ Solis clariore, ac ſplendidiore, vel denſi, atque opaci corporis oppoſitione obſcuratur: ſic plerunque aëris διάφανον Dæmonum arte, quę cuiuſlibet rei ſpeciem facilè adumbrat, in tantum obtenebratur; vt omnem omnino aſpectum intentiſſimis etiam tollat, atque auferat. Tenebræ (inquit Plutarchus [13]) cogunt, aggregántque viſum, eúmque ob id hebetant, atque obtundunt: contrà lumen diſſipat, ac diſgregat. At ſi ſui generis viſus nanciſcetur aërem, id eſt temperatum, ac moderatum, tum liber ſuum facit, atque exequitur officium. Quæ cum, quemadmodum nunc dictum eſt, Dæmonibus ſæpè ſint ad manum; mirum cuiquam eſſe non debet, ſi ἐπιφάνεια, καὶ χρόνοις illorum veluti ἀποτελέσματα quædam arbitrio quaſi ſuo moderantur, ac tẽperant: Et iis quidem, quibus tantùm viſum eſt, eam cæcitatem in-

12. lib. 3. de rep.

13. lib. 4 de plac. Phil. cap. 15.

ferunt illi: non ſecus; ac qui ſpeculo exceptos ſolis radios contorquent, ac dirigunt in quos volunt: atque ita in eis oculorum vim ſic infringũt, vt non magis quàm cæci videant, atque intueantur. Iſtis ita poſitis hoc modo dubitationem relinquit: quod nec fulgor, nec caligo tum, cùm hæc eueniunt, intercedere vlla videtur: ſed vtrobique aër expeditus, ac nulla re interceptus apparet, vt iam minus rationes iſtæ huic, de quo quæritur, facto conueniant. Sed aliter nos afficere Dæmones, ac commouere aliter cauſas, quæ à ſola natura ſunt comparatæ certum eſt. Vnumquodque eorum, quæ nobis inſunt (inquit Proclus [14]) propria quadam conditione à Dæmonibus mouetur, atque afficitur id eſt (vt interpretor) non eodem cum illo, quem natura in rebus ſuis tenere conſueuit, modo, atque ordine. Et Pſellus [15] Dæmones Plutonis galeam inducentes animas hominum arte quadam perturbant, & Sophiſtica fraude figuras, colores, ac quaſcunque voluerint formas in eorum phantaſiam tranſmittunt, viſaque, atque imagines iis obiiciunt. Fruſtra igitur quis in hoc certam aliquam cauſarum naturalium ſeriem deſiderauerit: ſed fateatur neceſſe eſt multa à Dæmonibus quoties (ait Porphyrius [16]) prodigiorum ſuorum machinas admouent fieri, à naturæ conſueto ordine alieniſſima. Quæ quoque puto cauſa fuit Iamblycho [17], vt eos Deorum pediſequos appellaret: quòd ſcilicet in adumbrandis rebus Deos veſtigiis proximè conſequi videantur: Eſt & aliud ſuperioribus non minus validum, ad aſſerendam argumenti huius veritatem: Si enim Dæmones (vt idem Pſellus aſſerit) poſ-

[14. In lib. de anima & Dæm. ca. vbi tria de dæmone Socratis refert.]

[15. De Dæmonib.]

[16. De ſacrificys cap. de ſpeciebus. Dæm. bono. atque malo.]

[17. De myſt. Ægyp. c. 1.]

sunt se in hominum corpora inferre, atque insinuare: eorum spiritui phantastico se vel immiscere, vel adiungere: vtpote qui & ipsi sint spiritus, cui iam id fide indignum videbitur sui imagine, quasi forte liber posse quoque illorum, quos occupant, phantasiam ferire, ac pulsare? Nam & sensa sua adeò commodè inculcant: vt ea verbis etiam disertissimis in aurem insusurrasse videantur. Socrati (inquit Plutarchus [18]) familiaris fuit genius, cum eo qua summa coniunctus erat amicitia colloquēs: At non extrinsecus vox ad eum accedebat (ait Proclus [19]) sed ex intimis inspiratio procedens, ac vsque ad sensuum instrumenta progrediens: Vocem tamen viuam, ac quasi tinnientem auribus suis hausire se fortè putabat Socrates: cùm nec auritissimus, attentissimúsque quilibet alius, vel si ei adhæsisset, quicquam exaudire potuisset. Quæ si in fallendis auribus valet ratio; in decipiendo quoque oculorum sensu, cui longè omnium facillimè illuditur, non erit minus potēs, atque efficax. Siquidem sensuum omnium eadem imbecillitas est, vbi fallaciæ intenduntur, præstigiæ adhibentur. Postremò & hoc Dæmonibus in promptu est, vt simul ferè apparere, ac latere possint: adeò vt qui se modò huic vidēdum præbuit, alteri iamiam oculos vel promptissimè intendenti nullus videatur: Sicut in aëre, & aqua (inquit Iamblychus [20]) contingere consueuit; vbi, siue colorem infundas, siue figuram imprimas, mox diffunditur, atque dissoluitur: ita & in Dæmonibus simile quiddam accidere solet: Nam & in his figura, colórque, & species rerum quarumlibet citò dilabitur: Vnde puto satis manifestum

18. In lib. Iucundè ex Epicuri doctrina vitam transigi nō posse.

19. In lib. de anima & Dæm. cap. vbi tria de Dæmone Socratis refert.

20. De myst. Ægypt. ca. 1.

est nihil ſagas imponere:cùm ſic ſe ſuos Magiſtellos, cæcutientibus etiam,qui adſunt,omnibus,certò videre aſſeuerant: nec temerè eſſe,quod eos affirmant, ceu aduocatos officij cauſa ſibi adeſſe in iudicio: nec ab alio quoquam, quàm à ſe videri, aduerti,atque exaudiri.

Perperam ſentire qui negant pœnas vllas de ſagis eſſe expetendas:Tum ſigillatim confutatæ rationes, quibus illi vulgò ſententiam ſuam tuentur,ac defendunt.

CAP. XII.

EXtiterunt qui ad periclitandas ingenij vires magis, quàm ad aliquam veritatis opinionem inferendam, res ſumma vituperatione dignas:maximas tamen laudibus efferrent. Sic Glauco apud Platonem [1] iniuſtitiam: adoleſcens quidam apud Philoſtratum podagram, cæcitatem, ſurditatem: Polycrates Buſyridem:Phauorinus quartanam febrim: Lucianus Paraſiticam: Et tandem Eraſmus ſtultitiam in ea commendatione poſuerunt: vt ipſa veritas nulla pleniore, ac luculentiore oratione fidem confirmare potuerit. Sed qui ex animo id fecerit,quo ſententiam ſuam legentibus probaret: tum apertè adhuc oſtendit nemo, quàm qui lamiarum patrocinium contentione etiam, quam in aliena re fieri ſoleat, ſtudio non ita pridem ſuſcepit. Sed quoniam & bonis exemplo nocet, & malos trahit ad peccandum impunitatis defenſione, atque illecebra: tum etiam aduerſatur ei,quod toto hoc opere interponimus de tã infeſto, atque immani

1. lib.4.de vita Apol. c.9.

immani ſcelere iudicio: pauca hæc cum bona illius, & ſi qui ſunt qui cum eo ſentiant, venia attingenda eſſe putaui. Ac primùm quod Apologiæ ſuæ præcipuum fundamentum in eo ponit, multa ſortilegis affingi, quæ ipſi per rerum naturam nullo modo queant excitare: vti ſunt tonitrua, nimbi, procellæ, turbines, reliquæq; tempeſtates: quæ manifeſtè ſuam habent à naturalibus cauſis originem: contrarium non vtique adeò inauditum, inſolénſque eſt, quin commodè defendi poſſit ſcriptorum, nec paucorum, nec vulgarium à multis laudata authoritate, & ſententia. Memoratur Apollonius [2] vidiſſe in India Brachmanes, qui arbitratu ſuo pluuias, & ſerenitates inducerent: Habuerunt & Aſſyrij [3] inter ſuos Chaldæos Iulianum quendam (is Theurgica ſcripſiſſe dicitur) qui laborante ſiti Romanorũ exercitu ſub Marco Antonio contra Marcomannos [4], nubes prouocauit, vnde imbres ſtatim deciderent: Arnuphus Magus Æpyptius in eo bello, quod Romani cum Quadis geſſerunt impetraſſe dicitur Magicis ſuis vocibus à Mercurio, aliíſque Dæmonibus, qui ſunt in aëre, vt pluuiam immitterent: quæ ſic Quados exagitauit, vt victoriam Romanis cedere cogerentur. Idem de Biarmenſibus poſt Saxonem Grammaticum refert Olaus Magnus [5]. Ij, inquit, cùm Regneri Danorum Regis impreſſionem amplius ferre non poſſent, réſque iam, quod aiunt, ad triarios rediiſſet: cœlum tandem carminibus aggreſſi tantam inde copiam imbrium elicuerunt, atque in aduerſos hoſtes impulerunt; vt eorum exercitum omnem diſiicerent, ac diſſiparent. Lucius Piſo recenſet [6] Numam ſæpè

2. Philoſtr. in eius vita.

3. Suidas.

4. Dion Nicæus & Xiphilinus in vita Antonini Philoſophi. Suidas, & Euſebius.

5. lib. 4. c. 1.

6. Apud Plin. lib. 2. c. 54.

cantibus fulmen elicuisse, ac Tullum Hostilium, quod idem tentando ritus, cæremoniásque minus seruasset, eo ictum periisse. Paulus Venetus author est Tartaros, quæ gens veterem Parthiam, Scythiámque nunc occupat, tenebras terris cùm volunt suis incantamentis inducere; parúmque abfuisse, cùm fortè apud eos versaretur, quin à latronibus eo pacto circumueniretur, ac spoliaretur. Cui germanum est quod Haitonus in Sarmatarum historia scriptum reliquit ex iisdem Tartaris vexillarium quemdam, cùm suorum aciem inclinatam, ac penè disiectam videret, hostes tali aëris opacitate, densitatéque inuoluisse, ac penè ad internecionem cecidisse.

7. l. eorum de Malefic. & Mathem. — Constantinus Imperator vir 7 teste Zonarâ inter Orthodoxos piissimus credidit Magicis artibus adhiberi posse suffragia; ne maturis vindemiis metuerentur imbres, aut ventis grandinísque lapidatione ipsæ quaterentur. Quod posteà damnatum nominatim reperitur in libris βασιλικῶν quia, vt notat Theodorus Balsamo in Nomocanone, legibus puniuntur qui eiusmodi Magica faciût: tametsi boni alicuius consequendi gratia, ac propter vbertatem fructum id præstent. Si igitur sic auerti possunt, certè etiam excitari contraria ratione posse non vtique ita absurdum videbitur. Quod

8. l. Multi eo. — & Constantius 8 Constantini illius filius non obscurè testatus est; cùm illos, qui Magicis artibus elementa turbant, ferali peste absumendos statuit.

9. In psal. 77. ver. 49. — Nec ab ea etiam sententia alienus fuit D. Augustinus 9, cùm Dei permissu elementa à Magis concuti posse perhibuit: Et ei subscripsit D. Thomas 10,

10. In postil. sua in Iob. — asserens tum cogi à Dæmonibus nubes in aërem tum

vento

vento impelli, ac etiam inde ignes deijci. Quod docte vt omnia alia quæ attigit interpretatus est in suis commentariis συντάγματος artis mirabilis D. Petrus Gregorius [11] Tolosas, Iurisconsultus ipse mirabilis: Et nunc 11. Lib. IIII. cap. 46. num. 3.

Planta ferax nostris maturè intersita sulcis.

Concitant (inquit de Dæmonibus loquens) pluuias, ventos, ac tempestates in aëre ex coactis fumantis terræ, sudantisque maris vaporibus (nam alioqui ipsi nihil gignunt) atque inde componunt, eiaculanturque ἀστραπὰς, βροντὰς, πρηστῆρας, multaque φάσματα, καὶ εἴδωλα, in quorum compositione miros, vbi sic materia subest, se præbent artifices. Sed hæc omnia vel rudis antiquitas crediderit: vel recentiorum illius adducta authoritate probarit opinio. Sit extremæ temeritatis, ac dementiæ sic naturam velle Dæmonum nutu, ac voluntate constrictam tenere; vt illorum arbitrium ipsa se parare, ac fingere debeat: iis fasces sic submittere, vt pluendi tonandiq; modum, ac tempus ab illis accipere necesse habeat. At 12. Plutarch. de sera num. vindicta. Idem proble. 51. nemo (opinor) qui vel mediocriter in Theologorũ libris sit versatus ibit inficias. Deo sic volente Dæmones ita eiusmodi tempestatibus permisceri: vt eas, ceu Adrastiæ quædam Erynnes, ac (quod ait 13. In cap. 13. Esaie, & Psal. 78. Chrisippus [12], póstque eum Basilius [13]) carnifices, ac diuinæ vltionis ministri in hominũ perniciem, humanarúmque rerum calamitatem impellant, 14. Ad Ephes. 2. ca. ver. 2. traducant atque etiam decutiant. Notum est illud 15. Cap. 13. D. Pauli [14] inquientis Dæmonibus attributam esse aëris potestatem: Et in Apocalypsi [15] memorantur 16. In tract. de aëriæ potestates eiusmodi presteres, ac fulmina vitanda vsura. molientes. Empedocli quoq; apud Plutarchum [16]

Dæmones cæliuagi dicuntur: id est, vt ipse interpretatur alibi [17], eum aërem, qui cœlo subditus est, occupantes, summa (vt ait Xenocrates [18]) malignitate, & nocendi tum cupiditate tum audacia. Hæc igitur si sic illis demandata est cura; & veluti commissa procuratio exercendæ Dei in homines iræ per ipsamet naturæ instrumenta: iam hoc quidem minus durum, minúsque incredibile videbitur, si quis illis in ea re comites sagas adhibeat: non vt adiutrices operis, ad quod patrandum, aut promouendum nemo nescit nihil omnino ab illis adiumenti afferri posse: sed vt illas Dæmon propensæ ad damna, atque iniurias voluntatis conscientia magis, magísque affines sceleri reddat: illis suas licèt falsò in tam ardua, atque admiranda re vires, ac potentiam ostentet: eas vsque, & vsque defatiget, exagitet, ac ingrato aliquo opere faciendo exerceat. Nam sic suos beare solet perpetuis ærumnis, laboribus, ac molestiis beneuolus ille Magister. Nec eius rei fidem quicquam imminuere debet illud; quod in natura absurdum, atque incredibile censetur: contra innatam grauitatẽ sublime efferri homines, atque aëra sursum versus perrumpere. Nam hoc primum ingenuè fatemur, naturæ ex sese in hæc omnia nihil iuris esse: sed ipsa etiam inuita, ac stupente eiusmodi prodigia, ac portenta se ostendere: vt qui velit ea ex causis naturalibus æstimare, nihilo plus agat, quàm si conetur digito ipsum cœlum attingere. Neque enim par est humana ratione, atque iudicio ea censere, quæ palàm est fieri præter omnem ordinem, atque modum à natura constitutum. Simon Samaritanus (quemadmodum Ambrosius

17. Problem. 30.

18. Apud eumdem Plutarch. in Iside & Osiride.

Ambrosius in Hexamerone, & Clemens Pontifex in itinerario testantur) hoc inter alia miracula, quibus cum Petro Apostolo certabat, efficiebat vt pennis sublime in volantis speciē efferretur. Quod spectante Nerone factum scribit Egisippus [19], ipsúmque præterea Apostolorum precibus decidisse, & iuxta Ariciam crus alterum fregisse. Mitto quod Pausanias in Atticis de Musæo poëta narrat illum Boreæ dono volitasse: Quod de Pegaso Argiuo Basilius [20]; de Abari Scytha Herodotus [21], ac post eū Gregorius Theologus [22] meminerunt: solitum videlicet fuisse iaculari sagittam dono ab Apolline acceptam, cum qua simul pernicissima velocitate transferretur. Nam fabulæ commentum potius, quàm historiæ veritatem hæc habere videntur. Et si sic quidem contingere potuerunt Cacodęmonis astu, atque opera, quę impio errore delusam gentilitatem sub Apollinis, Æoli, aliorúmque Deorum nomine coluisse nemo ignorat. Neque enim id magis à veritate laborat, quàm illud quod de Antidio Turonensi Antistite recentiores scripserunt [23]; cum vectore Diabolo vsum, quo Romam celerius perferretur, atque ibi pontificem à nefando aliquo incœpto promptissimè reuocaret. Et vt hæc non sint, quid amplius quærendum videtur, postquam scimus hominem spiritui immundo obnoxium [24] discerptis cathenis, comminutísq; compedibus, quibus vinctus erat, in sola loca à Satana deferri solitum; Imo Iesum ipsum assumptum ab eo fuisse in sanctam ciuitatem [25], & statutum super pinnaculum templi. Etsi enim consultum non est piis inquirere, qua ratione id sit factum: de facti tamen

19. lib. III. ca. 2.
20.
21. In Melpomene.
22. In oratione funebri Grego. Nazian. Epist. 22. ad Basiliū Magnum.
23. Marul lib. III. c. 2.
24. Luca 8. Marci 5.
25. Matth. IIII.

veritate impium sit disputare, quando ea tam diserto Euangelij elogio consignata reperitur. Si igitur id ei aliquando euenit, qui ipsius Satanæ victor, atque expugnator fuit, vt ab eo per aërem deportaretur: quæ iam ad credendum tanta erit tarditas, quæ homines illius iniuriis sæpe obnoxios, maximéque qui se volentes eius potestati permiserunt, non admittat ab eo pro nutu, ac libidine sursum, deorsum volutari, ac transferri posse? Denique si ad rationem eorum, quæ non modò ex annalium vetustate, sed etiam ex recenti hominum sermone, atque memoria constant, hæc exquirere placet: quid nostris temporibus vulgatius, quàm sunt tum frequentes, ac assiduæ sagarum de ea re assertiones; tum iis consentanea hominum testimonia, qui nō per somnium, aut Magicis actibus auersos sensus, sed oculis suis vidisse se illas nubibus excussas, vel summis arboribus, ac tectis perplexas hærere, vel humi attonitas iacere constanti sermone affirmauerunt? Nec id quidem in triuio confabulantes, sed in iure sacramento sanctissimo rogati, atq; adacti, vti in superiore disceptatione non semel est demonstratum. Facessant igitur, qui sic naturam rerum omnium normam, ac regulam constituunt; vt nihil præter eius modum, ordinémque fieri posse putent: Sic Dei, qui etiam

26. Boët. metr. 5. lib. 1. *Legem pati sydera cogit* [26]; manus constringuunt, potentiámque coarctant: vt nihil plus facturum credát, quàm quod secundum naturam credibile est. Hoc enim nimium malignè, ac stolidè est sentire de eius operibus: ac, quod aiūt, Iouem prorsus orbum facere. Ego (inquit) Lucius

 apud

apud Apuleium [27]) nihil impossibile arbitror: sed vtcunque fata decreuerint, ita cuncta mortalibus prouenire. Nam cunctis hominibus multa vsuuenire mira, & penè infecta: quæ tamen ignaro relata fidem perdant. Iam quod cogitationem, cuius pœnam [28] nemo pati debet solam afferri à sagis ad eiusmodi elementorum affectiones causantur: idq; pro alio veniæ, atque impunitatis fundamento statuunt, quasi euentus rerum (quod ait Cicero [29]) non etiam hominum consilia vindicari debeat: id quidem apertè est cæcas, atq; impuras animi affectiones contra ipsius Euangelij authoritatem defendere: cuius disertissimo testimonio [30] scimus malas cordis cogitationes peccatum esse coram Deo grauissimum: vti etiam nominatim postremo Decalogi sermone cauetur [31], eósque qui mente cupida, propensóque studio facinus aliquod agitauerunt, etiamsi nihil promouerint: tamen perinde habere excusatos, ac si ipsi nunquam quicquam animo incœptauissent. Et omnino pari iure conscios, atque insontes censere. Ac ne quis hic distinguat, nihil se pœnas illas morari, quas Theologorum scholæ relinquũt secretæ Dei vindictæ (irregularitates vocant) de illis nunc tantùm quæri, quas leges humanæ [32] ad exemplum trahant (sanguinis pœnas vulgò appellant) quibus omninò sint indigni, qui nihil admiserunt ipsi; quod in eos vt authores verè possit reiici: cogitationem enim solam nihil nocere, nisi & factum secutum sit [33]: nec conatum ipsum, si nihil obest vnquam imputari iniuriæ. Esto, sit aliquid humano iure [34] licitum: quod tamen diuino damnetur, atque improbetur. At nec de-

27. lib. 1. de Asino aur.

28. l. cogitationis, De pœn D.

29. In Miloniana.

30. Matth. 9.

31. Exodi. 20.

32. Glos. & DD. in c. significasti. 2. ver. de homicid.

33. l. sæpe. De verb. signif.

34. l. i. §. hæc. autem verba Quod quisque.

sunt in istis sanctiones disertissimæ [35], quæ eadem seueritate voluntatem sceleris, qua effectum puniant, Edicto Gratia, Valent. & Theod. grauissimè mulctatur: qui occasione potestatis nuptias contrahere cum aliqua, inuitis quorum interest, voluerit: licèt eas non peregerit [36]. Qui emit venenum, vt patri daret, quamuis non potuerit dare: pœna nihilominus tenetur, quæ est legis Corneliæ de sicariis [37]. Solicitatores alienarum nuptiarum [38], itémque matrimoniorum interpellatores; etsi effectu sceleris potiri non possunt, tamen propter voluntatem perniciosæ libidinis extra ordinem puniuntur [39]. Qui attentauit, non etiam rapuit sacratam virginem: hoc facinus luere damnatur [40]. Et omnino in grauibus, atque atrocibus satis est ipso facto initium criminis mente deduxisse, vt subsit pœnæ aliqua occasio. Quæ causa fortasse fuit ob quam ætate nostra Senatus Parisiensis summo suo iudicio de Maiestate damnauit virum alioqui nobilitate insignem, quòd de interficiendo rege consilium apud se tantùm iniisset: cuius etiam pœnitētia statim ductus, ipse de se fuisset indicio. Quod verò tantum esse potest sceleratæ mētis incœptum aut cogitatio, quæ tanta humani cordis nequitia, atque improbitas, quam nō dicam animo agitare, concupiscere, atque expetere quod cæteri omnes mortales horrent, ac pertimescunt: aëris sonitus, atque ardores: satorum stragem ac calamitatem: arborum extremam verberationem, ac sæpè euulsionem: ipsámque adeò latissimorum finium, atque amplissimarum regionum deuastationem, atque exitium: sed etiam manibus pedibus noctes, & dies conari,

35. l. Quisquis Ad leg. Iul. Maiest. C.
36. l. vnica. si qua prædit. potest. C.
37. l. 1. ad leg. Pomp. de parricid. D.
38. l. 1. de extraord crimin. D.
39. Si quis non dicam. de Episcop. & cleric.
40. l. fugitiuus de verb. significat. D.

conari vt hæc fiant, adesse, adniti, atque subuenire: quantum in se est iis, quos putant hæc omnia excitare, Dæmonibus; & toto denique impetu, ac studio in hoc incumbere, vt illis solis quammaximè placeant: vel si infensum Deum, atque homines omnes habituros se sciant. Hæc sunt illa cogitationis peccata, quæ D. Basilius [41] non vt phantasias simpliciter: verùm vt consummata opera in anima iudicanda esse censet: quæq; simul, ac se vti ignis fumo prodiderunt sopienda, atque extinguenda veniunt: tanto etiam grauiore pœna, quanto sæpe tacita plus habent in celando, quàm aperta in committendo malitiæ. Aut si nihil omnino nuda conscientia luere debet: & satis est ad innocentiam

41. *In lib. de vera virginitate.*

Cæcum versare in pectore vulnus:

valeant iam omnes legum sanctiones, quæ prauas de Deo, déque religione opiniones, sola etiam linguæ professione denudatas, ac retectas sæuissimis flammarum cruciatibus puniunt. Sit illa Imperatorum, Iurisc̃osultorúmque [42] furialis, & sanguinaria vox, quæ non modò fautores scelerum, sed etiam conscios eadem pœna, suppliciόque qua perpetratores plectendos prædicauit. Rursus quod obtendunt ætatis, sexúsque imbecillitatem: quæ in censendis cuiusque vitijs æquabiliter moderatéque attendi debeat, huiúsque quale quale est criminis odium eorum, quę nobis natura tribuit, excusatione deprecantur: quasi ipsa peccandi procliuitaté propensionémque vnà cum annis, mulicbríque conditione attulerit: id quidem illi viderint, qui hanc naturæ, quæ tamen omnia sapienter agit, dicã tam grandem impingũt. Certè nec omnes, qui hac sortilegij

42. *l. i. §. occisorum. ad Sc. Syllanian. l. vtrũ. Ad leg. Põpeiam. de parric. §. alia. de publ. iud. in Institut.*

tilegij labe inficiuntur, fœminæ sunt & ætatis exactæ, ac decrepitæ; sed & mares; licèt id infrequẽtius quidem, ęquè sibi in hoc obsequij genere deuotos, addictósque habet Dęmõ. Et si quæ, vt certè complures extrema senecta in hoc facinore deprehenduntur: inueteratum hoc malum est, & plerumque ab ipsa iam adolescentia admissum, & contractum. Et vt hæc ita sint vti ipsi volunt, quis nescit nullam neque sexus, neque ætatis omnino esse excusationem aduersus legum pręcepta[43], delictúmque nullum innoxium pretextu humanæ fragilitatis haberi [44]? Diserta, atque aperta Domini vox est: Vir siue mulier [45], in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur: Et incantatrix in Endor [46] mulier Saulis leges reformidat, quæ capitali supplicio Magicas artes persequebantur; artísque negat vllam experientiam ob id dare velle. Ecce vt nullo nec ætatis, nec sexus discrimine, ac delectu supplicium est in eos diuina lege cõstitutum: qui eiusmodi vetitas, illicitásque artes exercent. In nouo instrumento quod iam mitiorem, moderatiorémque doctrinam continet, tamen grauissima sententia pronuntiatur [47] eum palmitem, qui in Christo non manserit, foras eiiciendum esse, atque in ignem mittendum. Omnimodo id dicitur, & sine exceptione. Quod si ius ciuile[48] vetat nos distinguere, vbi lex ipsa non distinguit: quid faciendum, tandem putabimus in Euãgelio, cuius maiestas est supra legem: cuíque quicquam [49] vel addere, vel detrahere piaculum est sempiternis luendum flammarum incendiis? Ipsæ Romanorũ leges antiquissimæ capitali pœna animaduertendum censuerũt: non

43. l. Auxiliũ. §. in delictis De minorib. 25. an.
44. c. Illud 11. q. i.
45. Leuiti. 20.
46. 1. Reg. 28.
47. Ioan. 15.
48. l. de pretio de publ. in rem act.
49. Deuter. 4. Apoc. 22.

non modò in homines, qui eo crimine tenerentur (vti Tacitus 50 factum memorat in Pub. Martium, 50. Lib. 11. annal.
& Pituanium: quorum illum consules extra portam Exquilinam necari, hunc de saxo deiici, quòd essent sortilegi comperti, iusserunt: Et Ammianus Marcellinus 51 in Hilarium aurigam, qui quòd filium 51.
nefarijs artibus erudiendum Mago cuidam tradidisset, capite iussus est ab Aproniano vrbis prætore, Lib. 26. rerum gesta.
id facinus luere: ac cùm etiam è lictoris à quo fuerat negligentiùs colligatus manibus in proximum delubrũ euasisset, in eum nihilominus inde retractum lege actum fuisse) sed etiam in ipsas mulieres: quemadmodum recenset Valerius 52 de Publicia, 52.
& Licinia: quibus ob eiusmodi maleficium cum lib. VI. c. 3.
Septuaginta Romanis gulæ laqueis fractę fuerunt. Nec equidem animaduersionis seueritatem soli illi in fœminas adhibuisse reperiuntur: Sed Atheniēsium quoque celebratur in Lemniam sortilegam iudicium 53, præproperum quidem illud, at odij 53.
quo tum in eam pestem summo flagrabant non Demosth.
obscuram habens significationem. Nam ad solam in prima contra Aristogit. orat.
ancillæ delationem, nec causa in disquisitionem vlterius adducta, ipsam crudelissimę morti dediderunt. Quid Eriphila, Mycale, Canidia, Erictho, Sagana, Dipsas, reliquáque maleficarum mulierum, quæ fuit priscis illis temporibus, turba: num ex tot Scriptoribus, qui earum memoriam ad hanc nostram ætatem propagauerunt, quisquam extitit adeò indulgens, qui muliebrem, anilémque imbecillitatem earũ pestiferæ, ac sceleratæ vitæ vnquam prętenderit? Age verò demus illis hanc veniã: quod in lubrico humanæ fragilitatis constitutæ sustinere

se nullo modo potuerunt, quin laberentur: Quæ tandem insania est, id illis flagitium cōdonare, quo sint quoad viuent seipsas cum maxima in Deum, atque homines contumelia contaminaturæ? Nimirum hoc est rabidis canibus, quas aliqui insanabiles nemo nescit, idcirco vitam dare, quia nulla sua culpa, ac vitio in eam rabiem incurrerint. Sapientis est (inquit Seneca 54) non sanos quidem, sed sanabiles seruare. Neque enim bonus agricola adminicula supponit ijs arboribus, quas sciat nulla cura deprauationē, distortionemque suam esse relicturas. Hanc verò labem, postquam semel adhæsit, vix elui posse, eiúsque durare sæpius ad extremum causam non vno loco superius est demonstratum. Et certè adhuc quod sciam auditus est ex tot millibus, quos sortilegij laqueis irretitos habuit Satan, nemo; qui se aliter ijs expediuerit, explicaueritque, quàm culpæ vel coacta, vel libera apud Iudicem professione, ac deinde eius morte luitione: adeò ille sui iuris tenax est dominus. At Imperatores 55 remissionem pœnæ fieri voluerunt ijs, qui impunitatem veteris admissi non emendationi potius, quàm consuetudini deputarent. Et Plato in Protagora ait non solere exigi à sontibus pœnas ad vindicādā, quæ iam ab eis sunt admissa peccata; quis enim id infectum reddere possit, quod factum est: sed demum id fieri, vt in futurum caueantur, ne denuò is delinquat, qui iam deliquit. Quæ igitur satis probabilis causa iam afferri potest, quin eiusmodi χαθάρματα, & qui sic se Dæmonibus æternum deuouerunt, dicarúntque, ipsi, statim ac dignoscūtur, omnibus supplicijs non interficiantur? Nam certè si quid est, quod publicè

54. Lib. II. de clementia ca. vltimo.

55. Li. III. de Episcop. audiem.

solicitos habet ciuium animos: quamuis sine eius fraude, ad quem ea res pertinet, tolli ipsa nō possit; tamen par est hanc illum iacturam potius ferre, dum caeteris in commune consulit, praecipuáque semper debet esse causa publicae tranquillitatis. Hanc proprijs aedibus diruendis, atque solo adaequandis occasionem volens arripuit Publicola 56. Multi etiam magistratu alioqui honorificentissimo ante tempus abiere: quòd cum scirent apud suos esse inuidiosum: uti de Scipione, & Figulo recēset Cicero 57. Et Ostracismo 58 virtutem, potentiámque suá luerunt non pauci: quòd aliter populo sua quies, securitásque constare posse non videretur. Et reperiuntur tamen, qui vetulas quotidiana minarum iactatione terribiles, veneficiorum, quae deinde sequuntur, certissima noxa formidabiles: Et ipso tandem sanationis, cuius solae facultatem habere dicuntur, miraculo venerabiles defendant: nullam ob tot, tantáque scelera, atque flagitia animaduersionem, suppliciúmque mereri. Hoc autem quid est aliud, nisi si est (quod dicunt) luporum in medio ouili arcem, praesidiúmque statuere? Certè memini videre me totos pagos, qui de alio migrando cogitarent; non alia causa, quàm quòd impunitam, inultámque nimia Magistratus indulgentia viderent istam in maleficis mulieribus alias diuexandi licentiam. Sed non habeant haec satis idoneam causam ad statuendum aliquem iudicijs de re adeò graui modum. Si contra fas, legésque conceptum apud vulgus ex incerto rumore metum eo trahere: ut eius adimendi occasione necesse sit cuiquam vitam per summum dedecus eripere: At hîc iam quiescat om-

56. Plutarch. in eius vita.

57. Lib. II. diuinat.

58. Plutarch. in Pericle & Aristide.

nis calumnia necesse est: quòd adhuc ad pœnã raptum neminem quisquam audiuit, quem maleficiorum indubitatus euentus testium planissima elogia, ipsáque adeò ad vltimum perseuerans confessio tanti criminis manifestum ante non reddidisset. Sed iam insurgit longè firmissimum eius defensionis propugnaculum: legibus[59] nihil in quemquam vindicari solere, quod non ipse voluntate, consilióque admiserit. Cui rei nihil æquè repugnet, atque illa, quæ à Dæmone affertur vis eorum libertati, quos sic in seruitutẽ abducit. Neque enim obscurum esse, quibus ille dolis, machinis, fallaciis, ac præstigiis ingruat, vbi hoc molitur. Adeò, vt vix sit in cuiusquam potestate, maximéque vbi ętas, sexus, ac rusticitas consilium impediunt, eius studiis, conatibúsque obsistere. Eho dum dic mihi: vllúmne nisi illo authore, atque impulsore committitur flagitium[60]? Auditúsne est ob id quisquam absolutus iudicio, quòd diceret se in eam cuius reus ageretur fraudem esse à Diabolo illectum? Vno equidẽ nomine hoc est euertere omnem à fundamentis doctrinam Christianam: qua mónemur[61] semper in Deum sperare: quòd is sit fidelis, nec vnquam permissurus, vt tentemur supra id quod possumus. Verùm ne quid otiosi essemus, quasi sit ille hanc pro officio securitatem nobis etiam incogitantibus pręstiturus, Imperatoris se in hoc munus tantum exequi velle ostendit: vbi vicissim à nobis postulat, vt eius nutu, voluntatéque pendeamus: fidei inconcussæ arma capessamus: intrepidi hosti obsistamus[62], & quantum in nobis est rem strenuè, gnauitérque geramus. Ac quoniã ignoratione eius, cum

59. l. sæpè. De verb. signif. l. 1. ad leg. Cornel. de sic.

60. Sap. 2.

61. 1. Cor. 10.

62 Ad Ephes. 6. 1. Petr. 5.

quo committimus, multa sæpè peccantur: quòd victoriæ initium ab eius perspectis viribus, consiliisq; sępè oriatur: monet etiam diligenter quali cum hoste nobis pugna futura sit: Nimirum cum eo qui maleuolentia, nocendíque cupiditate, viribus, vigilantia, aut vllo belli apparatu nunquam deficiatur: quíque instar leonis rugientis famelici, atque oberrantis semper quærat, quod deuoret[63]: Ac qui etiá, si quando vires minus proficiant, leoninæ pelli vulpinam assuat: Eudemonis personá, quo faciliùs imponat, adumbrás: quasi qui hostium tesseras ad eos ipsos deludendos assimulant. Ecce vt tali Imperatore, támque fidelibus monitis, ac consiliis res hosti, & immani, & versuto longè à victoria absfutura est, si nos nobis ipsi nó desimus. Etsi enim is nó dormit[64]: sic nec dormitat, aut sopore languet, qui custodit Israël[65]. Quo magis mirú est reperiri ea diffidentia, ne dicá impietate homines, qui dimicationis exitú ad eius qui lacessit nutum, atq; arbitrium cóferant: quasi necesse sit qui appetútur illicò omnes succumbere, victásq; manus dare, ac nó potius credere fas sit Christianos omnes Satanę telis esse impenetrabiles[66]: nisi ipsi sponte relicto pręsidio, abiectóq; clypeo nudi in eius arma proruerint: aut nisi potius volétes in eius castra profugerint. Quorsum enim Seruator[67], dú nobis exéplo præit, Sataná impia suadétem abire iubet: nisi vt certa fiducia idem facere audeamus, persuasum habétes paré pugnę exitum esse nacturos, si eius ductu, atq; auspicio ré geremus: siq; cú Propheta[68] hosti dicemus: Vade homicida, dominus mecú bellator fortis! sic enim toties exclusus abibit, quoties insultus repetet, prælióq; redintegra-

63. II Cor. 11.

64. I. Petri. 5. cap.

65. Psal. 120.

66. D. Grego. 29.

67. Matth. 4.

68. Ieremia 20.

69 D. Hiero. in vita D. Hilarionis & Pauli. Palladius.

bit: vti nō semel euenisse memorant historię[69]: cùm pios illos patres, qui in solitudinibus religionis ergô considebant, eius technis, & sæpè, & frustra adortus est. Sed nihil mirū est, si quos iá habet aliqua ratione obæratos, tádem lōga fœnoris accessione, velut obrutos neruo, cōpedibúsque arctissimè vincit, ac constringit. Ná ferè stupris, libidinibus, furtis, cędibus, aliisq; flagitijs delibutos, ac delibatos[70]: demū hoc sortilegij corollario nobilitat, fabuláque (quod aiunt) fabulam trahit, sic permittente Deo: qui peccatum peccato, cæcitatem cæcitate, ignorantiam ignorantia punire solet. Vt enim sibi militem (quod ait D. Ambrosius[71]) eligit CHRISTVS: itidē Diabolus voluntarium seruū auctionatur, & suo iuri acquirit: neminémque iugo seruitutis astrictū possidet, qui se ei prius peccatorū ære non vendiderit. Imputent igitur sibi, quod sic volentes Dæmonū implicantur erroribus: cùm antè à Deo deflexerint ipsi, quam is illis tergum obuerteret[72]: agnoscántq; se iusto eius iudicio Satanæ in tam duram seruitutē esse condonatos, ac traditos[73]. Neq; etiam iá ad illud, quod in vltima legitimarū defensionū inopia vsurpari solet, confugiant: calamitosos potius esse erigēdos, ac recreandos, quá vexandos, aut dáno aliquo augendos: cū hæc misericordia in eos non conueniat, qui in miseriam volētes inciderunt: quíq; (quod aiunt) asciam cruribus suis ipsi eliserūt. Iá quod autumant pactum nullū inter hominem, & Dęmonē rectè intercedere posse: quia nimirū nec iuris, nec orationis alteri cū altero vlla esse queat cōmunio, atq; societas: Tū si quod intercedere possit tantáin esse earum rerum, quę in stipulatū deducuntur, difficultatē, absurditatem,

70. Act. c. 7. Exodi. 10. Isaia. 6. Ad Rom. 9.

71. In lib. de beata vita.

72. Hosea. 9.

73. Rom. 1.

surditatē, iniquitatē, vt inde nulla possit valida satis
oriri obligatio. Istę quidē rationes cōuenirent, si de
hoc in iure ex edicto esset disceptandū: Quòd vide-
licet ad publicā læsionē pertineat: quòd turpē cau-
sam cōtineat: quòd ad circūscriptionē sic malitiosè
excogitatum: quòd nemo vel si maximè cupiat, id
præstare, atq; efficere queat; & alia id genus quibus
ijs subuenitur, qui in captionē aliquam inciderunt.
Nam excludendæ actioni puto prodessent, siquam
fortè Dæmon institueret: vti apud Bartolum [74] con- 74.
tra Virginē matrem. Sed cum tētationis, impulsio- In quest.
nisq; via, in qua ridiculū sit necessariā ad legitimos ventilata coram D.
actus personarū habilitatem cōsiderare; hoc totum N. Iesu-
aggredi iure facere frustra, atque otiosè mihi viden- Christo.
tur agere, qui dissentanea illa, repugnātia, ac diffici-
lia in argumentum trahere, atq; adducere conatur?
Et, vt hęc Iurisconsultorū placitis, ac legibus dime-
tiri oporteat; satis antea est demonstratū [75] sermo- 75. Genes. 3.
nis vsum inesse Dęmonibus: quo idonee voluntatē
suam significant, ac interrogando, respondendoq;
stipulationē constituant. Tum si quę sunt, quę vires
eius, qui ea spondet, hominis vincant ac superent,
quasi supra modum ac naturā constituta in ijs præ-
stādis Dæmonē ea qua est maxima potestatę adni-
ti, atq; vltro operā suā prębere. Turpium porro, atq;
inhonestorum causam nihilo magis hoc negotium
impedire: quàm latrones, meretricesue a præda, &
quæstu reuocat facinoris atrocitas, famæq; pudor,
ac verecundia. Væ igitur illis (vt cū Esaia loquar [76]) 76.
qui sic foedus cum morte percusserunt, & cū infer- Cap. 28.
no pactū fecerūt. Pactum (inquit D. Augustinus [77]) 77 Libri 2. de
constitutum ex pestifera societate hominum, atq; doctrina Christiana.

Dæmonum;

Dæmonum:pactû infidelis,& dolosæ amicitiæ. Væ quoque illis,qui adeò horrendi,atq; execrandi criminis odium deprecantur,pœnásq; minuunt excusatione metus,ętatis,sexus,imprudentiæ,atq; aliarũ id genus rerum:quas ne in leuioribus quidem prætexere quisquã sanæ mentis audeat.Quid enim hoc
78. est,si non est(vt inquit D.Paulus[78])apertè Deũ pro-
1.Cor.c.10. & ad Rom. uocare,atq; impetere.Siquidem impiũ est(ait Caf-
cap.13. siodorus[79])Iudices illis esse indulgentes,quos cælestis
79. Lib.9.in edict.Alarici regis. stis pietas nõ patitur impunitos.Obstare ne eius regnum veniat:neque enim id stabiliri,ac confirmari melius potest,quàm cùm hostes eius vnà cũ Satana ipsorum Imperatore prosternuntur,perduntur,obteruntur.Vbi impius(inquit D.Ambrosius[80])inter-
80. In Lib.2.de Paradiso. ficitur,Christus infunditur:vbi abominatio aboletur,sanctificatio consecratur.Hominum securitati, tranquillitatíque pessimè consulere:Nã(ait Pythagoras[81])οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς.
81. Stobæus sermone 44. Denique malũ bonum(quod ait Esaias[82]) & tenebras lucem dicere,omnémque omnino virtutis, vi-
82. Cap.5. tij,præmiorum,pœnarum delectũ, iudiciumq; tollere. Equidem non verebor qui sim tam longo, ac diuturno maleficorum examinandorum vsu exercitatus,ac confirmatus,palàm,atque ingenuè de ijs sententiam meam ostendere:ac ipsam quãtum potero proferre lucem veritatis. Videlicet tot impietatibus,veneficijs,portentosis libidinibus, flagitiosisq; facinoribus vitam illis apertè esse inquinatam, ac contaminatã:vt è iure esse non dubitẽ omnibus tormentis excruciatos igni interficere:tum vt debitis pœnis sua expient scelera:tum vt alijs sint documento,ac magnitudine supplicij eos deterreant.

FINIS.

